

KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANABİLİM DALI

**KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ, TARİHSEL VE FİZİKSEL
GELİŞİMİ, KORUMA SORUNLARI VE ÖNERİLER**

MİMAR HANDAN ALTUNEL UÇAR
DANIŞMAN: PROF.DR. E.FÜSUN ALİOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL, ARALIK 2021

Handan Altunel Uçar

Yüksek Lisans Tezi

2021

KUÇUKANAFARTA KÖYÜ, TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ, KORUMA SORUNLARI VE ÖNERİLER

MİMAR HANDAN ALTUNEL UÇAR
DANIŞMAN: PROF.DR. E.FÜSUN ALİOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SANAT VE TASARIM ANABİLİM DALI KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA
PROGRAMI'NDA YÜKSEK LİSANS DERECEİ İÇİN GEREKLİ KİSMİ ŞARTLA-
RIN YERİNE GETİRİLMESİ AMACIYLA KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ'NE TESLİM EDİLMİŞTİR.

İSTANBUL, ARALIK 2021

ARAŞTIRMA ETİĞİ VE
YAYIN YÖNTEMLERİ BİLDİRİMİ

Ben, HANDAN ALTUNEL UÇAR;

- Hazırladığım bu Yüksek Lisans Tezi tamamen kendi çalışmam olduğunu ve başka çalışmalardan yaptığım alıntıların kaynaklarını kurallara uygun biçimde tez içerisinde belirttiğimi;
- Bu Yüksek Lisans Tezinin başka bir eğitim kurumunda bir derece veya diplomaya sunulan veya kabul edilen herhangi bir materyal içermediğini;
- "Yükseköğretim Kurulu Etik Davranış İlkeleri" uyarınca hazırlanan "Kadir Has Üniversitesi Akademik Etik İlkeleri" ni takip ettiğimi onaylıyorum.

Buna ek olarak, bu çalışma ile ilgili ortaya çıkabilecek herhangi bir usulsüzlük iddiasının, üniversite mevzuatına uygun olarak disiplin işlemi ile sonuçlanacağını kabul ediyorum.

HANDAN ALTUNEL UÇAR

26 Aralık 2021

KABUL VE ONAY

HANDAN ALTUNEL UÇAR tarafından hazırlanan **KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ, TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ, KORUMA SORUNLARI VE ÖNERİLER** başlıklı bu çalışma 26.10.2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. E.Fusun Alioğlu (Danışman)

Kadir Has Üniversitesi

Prof. Dr. Yonca Kösebay Erkan

Kadir Has Üniversitesi

Dr. Öğretim Üyesi Faruk Tuncer

Yıldız Teknik Üniversitesi

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	i
ÖZET	ii
TEŞEKKÜRLER	iii
İTHAF	iv
ÇİZELGELER LİSTESİ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
1.GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı	1
1.2 Çalışmanın Kapsamı	2
1.3 Çalışmanın Yöntemi	2
2. KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ YERLEŞİM ÖZELLİKLERİ.....	4
2.1 Konumu ve Sınırları	4
2.2 Coğrafi Özellikleri	6
2.2.1 Topografya ve jeolojik yapı.....	6
2.2.2 İklim.....	8
2.2.3 Bitki örtüsü.....	9
2.2.4 Sosyo Ekonomik ve Demografik yapı.....	10
3. KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ	15
3.1 Tarihsel Gelişimi.....	15
3.2 Fiziksel Gelişimi	27
3.3 Korunması Gerekli Kültür Varlıkları.....	55

3.3.1 Tabiat varlıkları.....	55
3.3.2 Kültür varlıkları.....	63
4. KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ YERLEŞME DOKUSU	78
4.1. Yerleşme Dokusu.....	79
4.2 Sokak Dokusu	82
4.3 Yapı Türleri	85
4.4 Kat Adedi	87
4.5 Malzeme ve Yapım Sistemi	89
4.6 Konutların Parsel Kullanma Özellikleri	94
5. KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ	113
5.1 Küçükanaftarta Köyü Geleneksel Konutlarının Mimarisi	113
5.1.1 İki katlı konutların zemin katlarında tasarım yaklaşımı ve mekânsal öğeler	116
5.1.2 İki katlı konutların üst katlarında tasarım yaklaşımı ve mekansal öğeler	120
5.1.3 Parsel içinde yer alan diğer yapılar	140
5.2 Küçükanaftarta Köyü Geleneksel Konutlarında Malzeme ve Yapım Teknikleri	
5.2.1 Taşıyıcı sistem tasarımı	147
5.2.2 Kullanılan malzeme	159
5.3 Tipolojik Değerlendirme	166
5.3.1 Anadolu evi plan ve cephe tipolojisi	166
5.3.2 Küçükanaftarta Köyü geleneksel konutları plan ve cephe tipolojisi.....	172
5.3.3 Küçükanaftarta Köyü geleneksel konutlarının Anadolu Evi malzeme ve yapım teknikleri açısından irdelenmesi	205

5.4 Küçükanaftarta Köyü Geleneksel Konutları Koruma Sorunları	207
5.4.1 Yapıların bozulma nedenleri	207
5.4.1.1 Fiziksel nedenler	207
5.4.1.2 Sosyo-ekonomik nedenler	216
5.4.2 Yapılarda bozulma şekilleri	217
5.4.2.1 Geleneksel formdaki bozulmalar	217
5.4.2.2 Yapısal bozulmalar	221
5.5 Küçükanaftarta Köyü Geleneksel Konutları Koruma Önerileri	226
6. SONUÇ	233
7. KAYNAKÇA	238
8. ÖZGEÇMİŞ	244
EK A Küçükanaftarta Köyü Yerleşme Dokusu Analiz Paftaları	245
A1. Yerleşme Dokusu	245
A2. Sokak Dokusu	246
A3. Yapı türleri.....	247
A4. Kat Adedi.....	248
A5. Malzeme ve Yapım Sistemi	249
A6. Konutların Parsel Kullanma Özellikleri	250
EK B Yazılı Belgeler	251
B1. 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri I (925/1519)	251
B.2 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri II (925/1519)	252
B.3 27.11.2008 tarih 4012 sayılı karar	253
B.4 06.08.2019 tarih 814 sayılı karar	254

PHYSICAL AND HISTORICAL DEVELOPMENT, CONSERVATION PROBLEMS AND PROPOSALS OF VILLAGE KUCUKANAFARTA

ABSTRACT

With this thesis, which focuses on the physical and historical development of Kucukanafarta Village in Eceabat, Canakkale; the historical process, cultural wealth and, traditional domestic architecture of the village examined and propositions for protection problems developed.

Since there are no written sources or scientific studies regarding the history of the village, the historical process of the village is reported as parallel to the history of Canakkale and Gallipoli peninsula. Physical development and traditional architecture texture based on the residential area and building scale elaborated and proposed solutions are specified. The whole residential area of the village was reviewed and, layout, road surface texture, type of buildings, number of floors, formation of site, and architectural characteristics were analyzed. Traditional domestic architecture elaborated by making building surveys, design approach, and structural components are outlined under the titles of conveyor system design and materials used. Consequent to those studies, the residential typology of the village was determined in comparison between Traditional Domestic Architecture and Anatolian Home Typology.

As a result of examination and researches, environmental and private factors are devoted to the protection of traditional domestic architecture of a village that has 700 years of history determined, and results and assessments that serve protection proposals have been made.

Key word: Canakkale, Gelibolu, Kucukanafarta Village, Anatolian House, traditional house, warping and structural deterioration of traditional house, protection.

KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ, KORUMA SORUNLARI VE ÖNERİLER

ÖZET

Çanakkale İli, Eceabat İlçesi, Küçükanaftarta Köyü'nün tarihsel ve fiziksel gelişiminin incelenmesini konu alan bu çalışma ile köyün tarihsel süreci araştırılmış, kültürel zenginlikleri ve geleneksel konut mimarisi incelenerek koruma sorunlarına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Köyün tarihine ait yazılı kaynak ve bilimsel çalışmaların yetersizliği nedeni ile tarihsel süreç, Çanakkale ve Gelibolu Yarımadasının tarihine paralel olarak anlatılmıştır. Fiziksel süreç ve geleneksel mimari dokunun incelenmesi, yerleşim alanı ve yapı ölçeğinde detaylı olarak araştırılmış, koruma sorunları saptanarak çözüm önerileri belirlenmiştir. Köyün yerleşim alanı incelenerek, yerleşim biçimi, yol dokusu, yapı türleri, kat adetleri, yapım sistemi ve mimari özellikleri analiz edilmiştir. Geleneksel konut mimarisi, rölöve çalışmaları yapılarak, tasarım yaklaşımı ve yapısal ögeler, taşıyıcı sistem tasarımı, kullanılan malzeme başlıkları altında detaylı olarak incelenerek tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmalar neticesinde, geleneksel konut mimarisi, Anadolu evi plan tipolojisi ile karşılaştırılmalı olarak incelenerek köyün konut tipolojisi belirlenmiştir.

Yapılan inceleme ve araştırmalar neticesinde, 700 yıllık geçmişi olan köyün geleneksel konut mimarisinin korunmasına yönelik çevresel ve kişisel faktörler belirlenmiş, koruma önerilerine yönelik sonuç ve değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelime: Çanakkale, Gelibolu, Küçükanaftarta Köyü, Anadolu Evi, geleneksel konut, geleneksel konutta yapısal ve biçimsel bozulma, koruma.

TEŞEKKÜRLER

Tez konumun belirlenmesinde, ders içinde yaptığımız keyifli çalışmanın yol gösterici olmasını sağlayan çok kıymetli hocam Prof. Dr. Hatice KURTULUŞ'a, çalışmam boyunca bilgi ve desteğiyle bana yardımcı olan danışmanım Prof. Dr. E.Fusun ALİOĞLU'na, değerli jüri hocalarım Prof. Dr. Yonca KÖSEBAY ERKAN ve Dr. Öğretim Üyesi Faruk TUNCER'e yüksek lisans derslerinde çok değerli bilgi ve birikimlerini aktaran tüm kıymetli hocalarıma, kaynak araştırmasında, arşivlerini açan ve destek olan Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı çalışanlarına, çalışmamın her aşamasında bana destek olan sevgili eşime, birlikte ders çalışarak, sabırla bekleyen kızıma, bu tez çalışmasını yapabileceğim konusunda beni yüreklendiren, başta annem, babam olmak üzere tüm aileme teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Handan UÇAR

Mimar

Aileme...

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 2.1 MGM Uzun Vadeli Ölçüm Değerleri	9
Çizelge 2.2 TÜİK 2007-2018 ve 1970-2000 Genel Nüfus Sayımı Verileri	13
Çizelge 3.1 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı ile belirlenen alan kullanım dağılımı	49

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Eceabat İlçe Sınırları ve Köyleri	4
Şekil 2.2 Gelibolu Yarımadası Milli Parkı sınırları içinde Küçükkanafarta Köyü sınırları	5
Şekil 2.3 Kavaktepe sırtından Küçükkanafarta Ovası (Suvla Ovası)	6
Şekil 2.4 1915 yılı Kireçtepe sırtından Anafartalar Ovası	7
Şekil 2.5 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri I	11
Şekil:3.1 Çanakkale Bölge Haritası	16
Şekil 3.2 Rumeli-i Şahane Haritası	17
Şekil 3.3 1519 Yılı Gelibolu Livası	19
Şekil 3.4 1982 yılında Özdoğan tarafından hazırlanmış, yüzey araştırması yapılan yerleşimleri gösteren çizim	22
Şekil 3.5 Gelibolu Yarımadası, antik yerleşimler ve limanları	23
Şekil 3.6 Küçükkanafarta Köyü yerleşim alanı	25
Şekil 3.7 1915 yılı İngiliz Haritası	26
Şekil 3.8 1915 yılı Osmanlı Tahkimat Haritası	27
Şekil 3.9 Köy yerleşim alanının eş yükselti eğrileri ile gösterimi	28
Şekil 3.10 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı paftası	29
Şekil 3.11 Küçükkanafarta Ovasından sık ve yüksek fundalıklar ile kaplı Tekke Tepe'nin görünümü	30
Şekil 3.12 1/25000 ölçekli Gelibolu Tarihi Alan Yönetim Planı	32
Şekil 3.13 2009 yılı köy içi yol dokusu	33
Şekil 3.14 2019 yılı köy içi yol dokusu	33

Şekil 3.15 Korgeneral Mehmet Şevki Ölçer tarafından hazırlanan köyün krokisi	34
Şekil 3.16 Korgeneral Mehmet Şevki Ölçer'in 1915 yılı köy yerleşim krokisi	35
Şekil 3.17 1964 yılı hava fotoğrafı	36
Şekil 3.18 1973 yılı hava fotoğrafı	38
Şekil 3.19 Yıllara göre Küçükanafta Köyü yerleşimi krokileri	40
Şekil 3.20 1997 yılı hava fotoğrafı	41
Şekil 3.21 Çanakkale İl İdare Kurulu'nun 20.03.1984 gün ve 544 sayılı kararı ile onanmış kadastral pafta	42
Şekil 3.22 EKTVKK , 27.10.1994 tarih ve 2079 sayılı karar eki	45
Şekil 3.23 Küçükanafta Köyü İmar Planı Sınır Haritası	46
Şekil 3.24 27.03.2008 tarih 1301 sayılı 1/500 ölçekli pafta	47
Şekil .3.25 Köy yerleşimi	49
Şekil 3.26 Fiziksel Çevreyi Tanımlayan Odak Noktası Ögeleri	50
Şekil 3.27 Tescilli, Köy Kahvesi	51
Şekil 3.28 Tescilli, Köy Kahvesi plan krokisi	51
Şekil 3.29 Köy Kahvesi	52
Şekil 3.30 Köyün bakkal dükkanı	53
Şekil 3.31 Bakkal'a bitişik kapalı demir atölyesi	53
Şekil 3.32 Kesme taş minare ve caminin kuzeyden görünümü	54
Şekil 3.33 Betonarme olarak yapılmış cami ve kesme taş minare	54
Şekil 3.34 Konut aralarında ve konutların kenarlarında kanal olarak kalmış Kanlı Köprü Deresi	56
Şekil 3.35 İngiliz Haritasında Topalın Mezar Dere olarak isimlendirilen Kanlı Köprü Deresi	57

Şekil 3.36 Osmanlı Tahkimat Haritası	57
Şekil 3.37 Suvla Ovası ve Tuz Gölüne bağlanan Kanlı Köprü Deresi	58
Şekil 3.38 1915 yılı İngiliz Haritasında Suvla Ovası	59
Şekil 3.39 Köyün kuzeyinden Suvla Ovası	60
Şekil 3.40 Günümüzde Tuz Gölü	61
Şekil 3.41 Tuz Gölü	61
Şekil 3.42 Tuz Gölü'nden 1919 yılına ait bir fotoğraf	62
Şekil 3.43 Günümüzde tuz üretimi biten Tuz Gölü	62
Şekil 3.44 170 ada 5 parselde kayıtlı 1.gurup Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescilli Çınarlı Çeşme	64
Şekil 3.45 170 ada 5 parselde kayıtlı Çınarlı Çeşme planı krokisi	64
Şekil 3.46 Çınarlı Çeşme mermer kitabesi	65
Şekil 3.47 186 ada 8 parselde kayıtlı, köy meydanında bulunan 1.gurup Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescilli çeşme	66
Şekil 3.48 186 ada 8 parselde kayıtlı Meydan Çeşme planı krokisi	66
Şekil 3.49 Meydan Çeşme mermer kitabesi	67
Şekil 3.50 185 ada 3 parselde kayıtlı 1.gurup Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescilli çeşme	68
Şekil 3.51 185 ada 3 parselde kayıtlı çeşmenin plan krokisi	68
Şekil 3.52 ÇKVKBK tarafından 2009 yılında yapılan tespitler	69
Şekil 3.53 19.07.2016 tarihinde hazırlanmış hamam rölövesi	70
Şekil 3.54 19.07.2016 tarihinde hazırlanmış hamam rölövesi	70
Şekil 3.55 Mustafa Bey Hamamı	71
Şekil 3.56 Hamamın batı cephesinden geçen Kanlı Köprü Deresi kanalı	72

Şekil 3.57 Hamam giriş cephesi günümüz durumu	72
Şekil 3.58 Tekke Bahçesi uydu görüntüsü	73
Şekil 3.59 Tekke Bahçesi vaziyet planı	74
Şekil 3.60 Tekke Bahçesi Kesitler	74
Şekil 3.61 ÇKVKBK tarafından 2009 yılında yapılan tespit	75
Şekil 3.62 ÇKVKBK tarafından 2009 yılında yapılan tespit	75
Şekil 3.63 Tekke Bahçesinin ve içinde bulunan dikilitaşın günümüzdeki durumu	75
Şekil 3.64 Boncukkıran Mezarlığında bulunan kaba yonutaşı dikilitaş	76
Şekil 3.65 Boncukkıran Mezarlığında bulunan kaba yonutaşı dikilitaş	77
Şekil 3.66 Boncukkıran Mezarlığında tespitleri yapılan şahideler	77
Şekil 4.1 Parsel kullanımı, parsel-yapı ilişkisi	80
Şekil 4.2 Tarihi alan bağlantı aksları	82
Şekil 4.3 Solda 2009 yılı tespit çalışmalarında belgelenen sokak kaplaması, sağda günümüz sokak kaplaması	83
Şekil 4.4 Yapı türlerinin yüzde oranları	86
Şekil 4.5 Solda iki katlı yapı, 184 ada 3 parsel, sağda tek katlı, 195 ada 1 parsel	87
Şekil 4.6 Kat adetlerinin yüzde oranları	87
Şekil 4.7 Taş yüzeyini örter şekilde yapılmış derzli taş duvar örneği, 179 ada 12 parsel	89
Şekil 4.8 Yığma taş yapı örneği, 181 ada 3 parsel	90
Şekil 4.9 Karma yapı örneği, solda 183 ada 12 parsel, sağda 170 ada 6	90
Şekil 4.10 Solda betonarme karkas yapı, 178 ada 11 parsel, sağda yığma tuğla yapı, 196 ada 1 parsel	91
Şekil 4.11 Karma yapı örneği, 178 ada 2 parsel	92
Şekil 4.12 Yapım sistemi yüzde oranları	92

Şekil 4.13 Parsellerin biçimlenişi	94
Şekil 4.14 Parsel zeminlerinde özgün doğal taş kaplama örneği, solda 188 ada 1 parsel, sağda 171 ada 4 parsel	95
Şekil 4.15 Özgün moloz taş bahçe duvarı örneği, 181 ada 5 parsel	96
Şekil 4.16 Bahçesiz bitişik nizam konut yapısı, 179 ada 11-12 parsel	97
Şekil 4.17 Bitişik nizam bahçesiz imalathane, yapıları, 184 ada 5 parsel	97
Şekil 4.18 Bitişik nizam bahçeli konut yapısı örnekleri, 181 ada	98
Şekil 4.19 En yaygın konumlanma biçimi olan bitişik nizam bahçeli yapı örnekleri, 181 ve 182 ada	98
Şekil 4.20 183 ada 9 ve 10 parselde yer alan ayırık nizam konut yapısı	99
Şekil 4.21 195 ada 3 parselde bulunan ayırık nizam konut yapısı	99
Şekil 4.22 Bitişik nizam ve ayırık nizam yapılaşma ilişkisi	100
Şekil 4.23 Bitişik nizam köşe parselde, bahçeli konut yapısının yapılaşma ilişkisi, 181 ada 5 parsel.....	102
Şekil 4.24 Bitişik nizam ara parselde, bahçeli konut yapısının yapılaşma ilişkisi, 181 ada 4 parsel	103
Şekil 4.25 Bitişik nizam ara parselde, bahçeli konut yapısının yapılaşma ilişkisi, 181 ada 3 parsel	104
Şekil 4.26 Bitişik nizam köşe parselde bahçeli konut yapısı, 181 ada 5 parsel	105
Şekil 4.27 Bitişik nizam ara parselde bahçeli konut yapısı, 181 ada 4-3 parsel	105
Şekil 4.28 Ayırık nizam ara parselde, bahçeli konut yapısının yapılaşma ilişkisi, 183 ada 9 parsel	106
Şekil 4.29 Ayırık nizam ara parselde, bahçeli konut yapısının solda güneybatı, sağda kuzeybatı cepheleri, 183 ada 9 parsel	107

Şekil 4.30 Ayrık nizam ara parselde, bahçeli konut yapısının solda kuzeydoğu, sağda güneydoğu cepheleri, 183 ada 9 parsel	107
Şekil 4.31 Bitişik nizam köşe parselde, bahçeli konut yapısının yapılaşma ilişkisi, 178 ada 1 parsel	108
Şekil 4.32 Bitişik nizam köşe parselde, bahçeli konut yapısının solda bahçeden güneydoğu cephesi, sağda sokaktan güneybatı cephesi, 178 ada 1 parsel	109
Şekil 4.33 Yapının bahçe içinde bulunan özgün hela yapısı ve yapı duvarına bitişik sonradan yapılan depo, 178 ada 1 parsel	109
Şekil 4.34 Yapının arka sokaktan kuzeybatı cephesi, 178 ada 1 parsel	109
Şekil 4.35 Bitişik nizam ara parselde, bahçeli konut yapısının yapılaşma ilişkisi, 178 ada 3 parsel	110
Şekil 4.36 Ayrık nizam köşe parselde, bahçeli konut yapısının yapılaşma ilişkisi, 195 ada 3 parsel	111
Şekil 4.37 Ayrık nizam köşe parselde, bahçeli konut yapısı, güneydoğudan, 195 ada 3 parsel	112
Şekil 4.38 Solda yapının sokağa bakan güneydoğu cephesi, sağda güneybatı cephesi, 195 ada 3 parsel	112
Şekil 4.39 Solda yapının yıkılmış dam yapısı ve kuzeybatı cephesi, sağda güneydoğu cephesi, 195 ada 3 parsel	112
Şekil 5.1 Ayrık nizam köşe parselde, bahçeli tek katlı konut yapısı, 193 ada 7 parsel ...	114
Şekil 5.2 Bahçeli tek katlı konut yapısı, 193 ada 7 parsel	114
Şekil 5.3 Bitişik nizam ara parselde, bahçeli tek katlı konut yapısı, 177 ada 4 parsel	115
Şekil 5.4 Bahçeli tek katlı konut yapısı, 177 ada 4 parsel	115
Şekil 5.5 Zemin katında dışarıdan giriş verilmiş dam bulunan iki katlı konut yapısı 181 ada 5 parsel	116

Şekil 5.6 Zemin katında dam bulunan ve taşlıktan geçiş sağlanan iki katlı konut yapısı 178 ada 3 parsel	118
Şekil 5.7 Zemin katında dam bulunan iki katlı konut örneği 180 ada 1 parsel	119
Şekil 5.8 Giriş cephesi üst kat duvarı çatkılı duvar detayı, 177 ada 5 parsel	121
Şekil 5.9 Giriş cephesi üst kat çatkılı duvarında çıkma bulunan konut yapısı 1.kat plan şeması 170 ada 2 parsel	122
Şekil 5.10 170 ada 2 parselde bulunan konutun giriş cephesi	122
Şekil 5.11 181 ada 5 parselde kayıtlı iki katlı konutun kesit şeması	123
Şekil 5.12 Bitişik nizam köşe parselde yer alan iki katlı konut yapısı 1.kat plan şeması, 181 ada 5 parsel	124
Şekil 5.13 Bitişik nizam köşe parselde yer alan iki katlı konut yapısı, 181 ada 5 parsel	125
Şekil 5.14 Bitişik nizam ara parselde yer alan iki katlı konut yapısı, 181 ada 4,3 parsel	125
Şekil 5.15 Bitişik nizam ara parselde yer alan iki katlı konut yapısı 1.kat plan şeması, 181 ada 4 parsel	126
Şekil 5.16 Bitişik nizam ara parselde yer alan iki katlı konut yapısı 1.kat plan şeması, 181 ada 3 parsel	127
Şekil 5.17 Ayrık nizam ara parselde yer alan iki katlı konut yapısı 1.kat plan şeması, 183 ada 9 parsel	128
Şekil 5.18 Kuzeybatı cephesi, 183 ada 9 parsel	128
Şekil 5.19 Kuzeybatıdaki sokaktan 183 ada 9 parseldeki ayrık nizam yapının sokağa ba- kan cephesi	129
Şekil 5.20 183 ada 9 parselde yer alan yapının bahçeden giriş cephesi	129
Şekil 5.21 Bitişik nizam köşe parselde yer alan iki katlı konut yapısı 1.kat plan şeması, 178 ada 1 parsel	130

Şekil 5.22 178 ada 1 parselde yer alan yapının bahçeden giriş cephesi	131
Şekil 5.23 178 ada 1 parselde yer alan yapının sokağa bakan arka cephesi	131
Şekil 5.24 Ayrık nizam köşe parselde yer alan iki katlı konut yapısı 1.kat plan şeması, 195 ada 3 parsel	132
Şekil 5.25 195 ada 3 parselde yer alan yapının sokağa bakan cephesi	133
Şekil 5.26 195 ada 3 parselde yer alan yapının bahçeden giriş cephesi	133
Şekil 5.27 Sofadan ulaşılan yan yana konumlanmış 1.kat odaları, 183 ada 9 parsel	134
Şekil 5.28 Metruk evin sofadan ulaşılan yan yana konumlanmış 1.kat odaları, 191 ada 1 parsel	134
Şekil 5.29 L şeklinde tek kollu merdiven, solda 181 ada 5 parsel, sağda 195 ada 3 parsel	135
Şekil 5.30 L şeklinde tek kollu merdiven, 183 ada 3 parsel	136
Şekil 5.31 Oda duvarını çevreleyen sergen ve ocak, solda 191 ada 1 parsel, sağda 181 ada 5 parsel	136
Şekil 5.32 Özgün konut odalarında bulunan ocak detayı, 181 ada 5 parsel	137
Şekil 5.33 Metruk bir evde tespit edilen sedir, 191 ada 1 parsel	138
Şekil 5.34 Metruk bir evde tespit edilen yunmalık, 191 ada 1 parsel	139
Şekil 5.35 Parsel içinde ayrı konumlanmış tek katlı mağaza yapısı plan şeması, 181 ada	141
Şekil 5.36 Parsel içinde ayrı konumlanmış tek katlı ahır yapısı plan şeması, 167 ada 4 parsel	141
Şekil 5.37 Tek katlı ahır-mağaza yapısı, 194 ada 4 parsel	142
Şekil 5.38 Çatısı ve duvarları yıkılmış ahır-mağaza yapısı, 193 ada 4 parsel	142
Şekil 5.39 Ahır, mağaza ve konutların ahşap çatı biçimlenişi	143
Şekil 5.40 Sokakta ve bahçe içinde bulunan su kuyusu	143

Şekil 5.41 Parsel içlerinde bulunan su kuyularının konumlanması	144
Şekil 5.42 187 ada 1 parselde kayıtlı yapının bahçesinde bulunan özgün ocak	145
Şekil 5.43 Parsel duvarına bitişik, yıkılmış hela yapısı, 181 ada 5 parsel	146
Şekil 5.44 171 ada 4 parselde parsel içinde bulunan hela yapısı	146
Şekil 5.45 Zemin kat dış duvarları moloz taş duvar, taşlık ve dam arası bel duvarı moloz taş duvar, taşlık ve oda arası çatıklı duvar konut yapısı plan krokisi, 181 ada 5 parsel ...	148
Şekil 5.46 1.kat dış duvarları moloz taş duvar, sofa ile odaları ayıran ara bölme duvarları çatıklı duvar konut yapısı plan krokisi, 181 ada 5 parsel	148
Şekil 5.47 Zemin ve üst kat dış duvarları moloz taş duvar, ara bölme duvarı çatıklı duvar konut yapısı, 181 ada 5 parsel	149
Şekil 5.48 Zemin ve üst kat dış duvarları moloz taş duvar, ara bölme duvarı çatıklı duvar konut yapısı, 181 ada 5 parsel	150
Şekil 5.49 Üst katta yer alan çatıklı ara duvar kesiti, 183 ada 9 parsel	151
Şekil 5.50 Çatıklı ara duvar (Şekil 5.38), 183 ada 9 parsel	151
Şekil 5.51 Zemin kat dış duvarı moloz taş duvar, üst kat çatıklı duvar sistemi, 177 ada 12 parsel	152
Şekil 5.52 Çatıklı duvar, üst kat giriş cephesi duvarı, 177 ada 5 parsel	153
Şekil 5.53 Çatıklı duvar, üst kat giriş cephesi duvarı, 194 ada 2 parsel	153
Şekil 5.54 Zemin ve 1.katı moloz taş duvar yapı, 183 ada 9 parsel	154
Şekil 5.55 Solda derz dışarı taşarak uygulanmış, sağda cephe sıvasız derzli yapılmış uygulama, 190 ada 7 parsel	154
Şekil 5.56 Yığma yapım sistemi, 181 ada 5 parsel	155
Şekil 5.57 Solda 183 ada 9 parselde bulunan konutun ara duvarına oturan makaslı çatı, sağda 179 ada 8 parselde bulunan konutun makaslı çatısı	156
Şekil 5.58 195 ada 3 parselde bulunan iki katlı konutun özgün ahşap çatı makası	156

Şekil 5.59 Solda kahvenin tavan kaplaması 178 ada 12 parsel, sağda metruk yapının tavan kaplaması 177 ada 5 parsel	157
Şekil 5.60 Küçükkanafarta Köyü yapılarının çatıları	158
Şekil 5.61 Küçükkanafarta Köyü yapılarının çatı biçimlenişi	158
Şekil 5.62 Tek sıra taş saçak silmesi 190 ada 7 parsel, iki sıra taş saçak silmesi, 194 ada 3 parsel	158
Şekil 5.63 Üst kat çatıklı dış duvarı yıkılmış olan yapı, 177 ada 2 parsel	159
Şekil 5.64 Zemin kat ve üst katı moloz taş duvar olan konut yapısı, 183 ada 9 parsel ...	160
Şekil 5.65 Özgün yapıların moloz taş duvar örgüsü	161
Şekil 5.66 Parseli çevreleyen moloz taş bahçe duvarı, 181 ada 5 parsel	161
Şekil 5.67 Parseli çevreleyen bahçe duvarı, 194 ada 3 parsel	162
Şekil 5.68 177 ada 5 parselde kayıtlı yapının üst kat çatıklı duvarında bulunan kerpiç dolgu	163
Şekil 5.69 Çatıklı ara duvar detayı, 183 ada 9 parsel	164
Şekil 5.70 Çamur sıva üstü kireç sıvalı çatıklı duvar, 177 ada 4 parsel	165
Şekil 5.71 Sedat Hakkı Eldem'e göre Anadolu Evi'ni teşkil eden katlar	167
Şekil 5.72 Anadolu Evi'nde geçitler	168
Şekil 5.73 Merdivenin sofa dışında konumlanması	169
Şekil 5.74 Sofasız plan tipi	169
Şekil 5.75 Dış sofalı plan tipleri	170
Şekil 5.76 İç sofalı plan tipleri	170
Şekil 5.77 Zemin katta taşlıkta bulunan merdiven ile sofaya ulaşılan iç sofalı plan tipi örneği, 181 ada 5 parsel	174
Şekil 5.78 Solda 181 ada 5 parseldeki yapının sokak cephesi, sağda bahçe cephesi	176

Şekil 5.79 Solda 181 ada 5 parseldeki yapının bahçe duvarı ve mağaza yapısı, sağda bahçede bulunan su kuyusu	176
Şekil 5.80 Solda 181 ada 5 parseldeki yapının zemin kat odası, sağda taşlık mahalli	176
Şekil 5.81 Yapı duvarına bitişik merdiven ile dışarıdan ulaşım sağlanan iç sofalı plan tipi örneği, 179 ada 8 parsel	177
Şekil 5.82 Solda, 179 ada 8 parselde bulunan yapının kuzeydoğu cephesi ve köşe çalığı, sağda, güneybatı giriş cephesi	179
Şekil 5.83 Solda yapının çıkmaz sokağa bakan cephesi ve sokakta bulunan su kuyusu, sağda üst kat demir doğrama oda penceresi ve dam penceresi	179
Şekil 5.84 Solda sofaya dahil edilerek değiştirilen oda duvarı, sağda sofa ve üzerinde makaslı kırma çatı	179
Şekil 5.85 Zemin katta taşlıkta bulunan merdiven ile sofaya ulaşılan kapalı dış sofalı plan tipi örneği, 183 ada 9 parsel	180
Şekil 5.86 Solda 183 ada 9 parselde bulunan yapının bahçeye bakan giriş cephesi, sağda sokağa bakan cephesi	181
Şekil 5.87 Solda yapının hasarlı kuzeydoğu cephesi, sağda güneydoğu cephesi	182
Şekil 5.88 Solda sofa mekanı, sağda sofanın bahçeye bakan pencere ve dolap nişi	182
Şekil 5.89 Solda taşlık mekanı, dam ve oda kapısı, sağda yapının makaslı kırma çatısı	182
Şekil 5.90 Yapı duvarına bitişik merdiven ile dışarıdan sofaya ulaşım sağlanan kapalı dış sofalı plan tipi örneği, 177 ada 5 parsel	183
Şekil 5.91 Kerpiç dolgulu çatkılı duvar ve bağdadi duvar kesiti, 177 ada 5 parsel	185
Şekil 5.92 Bitişik nizam kuzeydoğu duvarı, 177 ada 5 parsel	185
Şekil 5.93 Solda, sokağa bakan kuzeybatı cephesi, sağda, 177 ada 4 parselde bitişik olan tek katlı yapı	186
Şekil 5.94 Güneydoğu giriş cephesi, 177 ada 5 parsel	186
Şekil 5.95 Zemin katta bulunan dam, 177 ada 5 parsel	186

Şekil 5.96 Sofa, bağdadi ara duvar, 177 ada 5 parsel	187
Şekil 5.97 Üst kat odada bulunan sedir ve ahşap tavan kaplaması, 177 ada 5 parsel	187
Şekil 5.98 Küçükkanafarta Köyü evleri plan tipolojisi	188
Şekil 5.99 Zemin katı işlev değişikliği ile bakkal yapılan konut yapısı, 178 ada 2 parsel	189
Şekil 5.100 Bitişik nizam konutların sokak cephesi, 181 ada konutları	190
Şekil 5.101 Bitişik nizam konutların sokak cephesi, 181 ada konutları	190
Şekil 5.102 Ayrık nizam yapının sokak ve bahçeden giriş cephesi, 183 ada 9 parsel	191
Şekil 5.103 Üst katına dışarıdan merdiven ile ulaşılan yapının dışa bakan çatkılı sofa duvarında görünen çıkma, 170 ada 2 parsel	191
Şekil 5.104 Dışarıdan merdiven ile üst kat sofaya ulaşım sağlanan, köşe parselde bitişik nizam iç sofalı konut yapısı, 179 ada 8 parsel	192
Şekil 5.105 Dışarıdan merdiven ile üst kat sofaya ulaşım sağlanan, ara parselde bitişik nizam kapalı dış sofalı konut yapısı, 177 ada 5 parsel	193
Şekil 5.106 Çamur sıva üzeri kireç sıva ve badana yapılmış cephe, solda 181 ada 1 parsel, sağda 179 ada 13 parsel	194
Şekil 5.107 Dış cephe duvarı çatkılı duvar olan yapının saçak altında görünen çamur sıva, 177 ada 5 parsel	194
Şekil 5.108 Yığma moloz taş duvar cephesinde derzli uygulama örneği, 183 ada 9 parsel	195
Şekil 5.109 Yığma moloz taş duvar cephesinde derzin taş yüzeyine taşırılarak yapılan uygulama örneği, 181 ada 5 parsel	195
Şekil 5.110 Taş saçak silmesi altına yerleştirilen mermi kovanları, 181 ada 5 parsel	196
Şekil 5.111 Saçak altında sıralanan mermi kovani, 181 ada 5 parsel	196
Şekil 5.112 Küçükkanafarta Köyü çatı görünümleri	197
Şekil 5.113 İki sıralı taş saçak silmesi, 195 ada 3 parsel	197

Şekil 5.114 Tek sıralı taş saçak silmesi örneği, 185 ada 6 parsel	197
Şekil 5.115 Köşe çalığı detayı, 187 ada 7 parsel	198
Şekil 5.116 Küçükanafta Köyü'nde köşe çalığı örnekleri	199
Şekil 5.117 Küçükanafta Köyü'nde özgün ve geç döneme ait üç bölmeli, dört bölmeli ahşap pencereler	200
Şekil 5.118 Küçükanafta Köyü'nde dönem eki kabul edilebilecek demir doğrama pencereler	201
Şekil 5.119 Küçükanafta Köyü'nde özgün ahşap kapılar	203
Şekil 5.120 Küçükanafta Köyü'nde dönem eki kabul edilebilecek demir doğrama kapılar	204
Şekil 5.121 Yapısal hasara uğramış moloz taş duvarda meydana gelen ayrılma, 177 ada 7 parsel	207
Şekil 5.122 Yapısal hasara uğrayarak yıkılma sürecine girmiş, üst kat çatıklı dış duvarı yıkılmış yapı, 177 ada 5 parsel	208
Şekil 5.123 Çatıdan aldığı su ile yapının köşesi yapısal hasara uğramış ve ocak duvarı yıkılmış yapı, 177 ada 5 parsel	209
Şekil 5.124 Kamile SULANÇ'a ait olan iki katlı konut, 2010 yılında mülk sahibesinin vefatından sonra kapatılmış, kapalı kalan yapıda dam duvarlarının yıkılması, çatının su alması nedeniyle kuzeydoğu duvarında kısmi yıkım meydana gelmiştir. 195 ada 3 parsel	210
Şekil 5.125 Yığma moloz taş cephe duvarında, delikli tuğla ile yapılan onarım nedeniyle, yapısal hasar meydana gelmiş yapı, 195 ada 3 parsel	211
Şekil 5.126 İki katlı yapıda yapı sahibi tarafından yapılan eklentiler, zemin kat planı 178 ada 1 parsel	212
Şekil 5.127 Yapının giriş cephesine yapılan eklenti ve üst kat çatıklı duvarı tuğla ile yenilerek pvc pencere takılan yapı, 178 ada 1 parsel	213
Şekil 5.128 Üst katta yapılan fonksiyon değişikliği, 179 ada 8 parsel	214

Şekil 5.129 Sofaya dahil edilerek banyo ve mutfak alanı yapılan yapı, 179 ada 8 parsel	215
Şekil 5.130 Üst kat duvarları tuğla malzeme ile onarım gören yapı, 177 ada 11 parsel	215
Şekil 5.131 Parseldeki geleneksel konut yapısının yapı duvarına bitişik olarak yapılan tuğla duvarlı kömürlük ve depo yapıları ile yapının girişine yapılan eklenti, 178 ada 1 parsel	218
Şekil 5.132 Parsel girişinde günümüz malzemeleri ile onarımı yapılan tek katlı konut, 178 ada 5 parsel	219
Şekil 5.133 Üst kat pencereleri pvc doğrama ile değiştirilen yapı, 195 ada 3 parsel ...	219
Şekil 5.134 Üst kat pencereleri pvc doğrama ile değiştirilen yapı, 195 ada 3 parsel	220
Şekil 5.135 Geleneksel konut dokusuna aykırı betonarme yapılar, solda 178 ada 11 parsel, sağda 178 ada 17 parsel	220
Şekil 5.136 Onarımı yapılarak işlev değişikliği ile konuta dönüştürülen dam yapısı, 185 ada 5 parsel	221
Şekil 5.137 Zemin katı yığma moloz taş duvar olan yapının üst katı betonarme döşeme ve tuğla duvar örülerek yapılmış yapı, 178 ada 2 parsel	222
Şekil 5.138 Moloz taş duvar örgüsünde tuğla ile yapılan onarım, solda 195 ada 3 parsel, sağda 177 ada 7 parsel	223
Şekil 5.139 Çatı kiremitlerinin bozulması ile su alan çatı konstrüksiyonu çürümüş, yığma moloz taş duvarın bağlayıcı harcının akmasına ve duvar örgüsünün kayarak yıkılmasına sebep olmuştur, 183 ada 9 parsel	224
Şekil 5.140 Yığma moloz taş yapı duvarında meydana gelen yapısal hasar, 183 ada 9 parsel	224
Şekil 5.141 Yapı duvarı ile ortak olan dam yapısının yıkılması ve yapının çatıdan su al- ması ile yapısal hasara uğrayan yapı yığma moloz taş duvarında meydana gelen yıkılma, 195 ada 3 parsel	225

Şekil 5.142 Yıkılan dam ile yapısal hasara uğramış yapı duvarı, 195 ada 3 parsel	225
Şekil 5.143 Islak hacmin yapı içine alınabilmesi için plan önerisi, 181 ada 5 parsel	229
Şekil 5.144 Parsel içinde yer alan mağaza yapısının yeniden işlevlendirilme önerisi, 181 ada 5 parsel	230
Şekil A.1. Yerleşim dokusu pafta no:1	81
Şekil A.2 Yol dokusu pafta no:2	84
Şekil A.3 Yapı türleri pafta no:3	86
Şekil A.4 Kat adedi pafta no: 4	88
Şekil A.5 Malzeme ve yapım sistemi pafta no: 5	93
Şekil A.6 Parsel kullanım özelliği pafta no:6	101

SEMBOLLER

Km :kilometre

Ha : Hektar

m : Metre

mm : Milimetre

° : Derece

°C : Santigrat derece

m/sn : Metre/saniye

km/sa : Kilometre/saat

% : Yüzde

KISALTMALAR

BAO	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
DOA	: Devlet Osmanlı Arşivi
TD	: Tahrir Defteri
KVKBK	: Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
ÇKVKBK	: anakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
BKVKBK	: Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
EKVKBK	: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma bölge Kurulu
ATAB	: anakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı
GTAKTVKK	: Gelibolu Tarihi Alanı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonu
TMP	: Tarihi Milli Park
UDGP	: Uzun Devreli Gelişme Planı
MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
M	: Miladi
M	: Milattan nce
MS	: Milattan sonra
ICOMOS	: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür rgt

1. GİRİŞ

Küçükanaftarta Köyü, Çanakkale İl sınırları içinde, Eceabat İlçesine bağlı, Gelibolu Yarımadası'nın Kuzeybatısında yer alan ve yüzölçümü olarak Yarımada'nın büyük yerleşim alanına sahip köylerinden biridir. Gelibolu Tarihi Yarımadası'nda yapılan kazı çalışmaları ve yüzey araştırmaları neticesinde köy sınırları içinde tespit edilen antik yerleşimler ve limanlar, köyün bilinen 700 yıllık geçmişinin çok daha eski dönemlere uzanabileceğini düşündürmektedir. Yapılan bu çalışma ile yerleşim alanının önemine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Tez kapsamında, Küçükanaftarta Köyü'nün, taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları belgelenmiş, tarihsel süreci ve mimarisi incelenerek geleneksel yapılar ile yerleşim alanının koruma sorunları ile koruma önerileri geliştirilmiştir.

1.1 Çalışmanın Amacı

Gelibolu Tarihi Yarımadasında, 1979 yılında Prof. Dr. Mehmet Özdoğan tarafından başlayan yüzey araştırmaları ve kazı çalışmaları neticesinde köyün yerleşiminin yakın çevresindeki antik şehir ve limanlar tespit edilmiştir. Yarımadanın önemli bir yüzölçümüne sahip en eski yerleşim alanlarından birisi olan Küçükanaftarta Köyü'nde yapılan arşiv araştırmasında köyün tarihsel sürecine ait herhangi bir kaynak bulunamamıştır. ÇATAB tarafından hazırlanan Gelibolu Tarihi Alan planı, koruma amaçlı nazım imar planı, koruma amaçlı uygulama imar planları incelenmiştir. Çanakkale İl İdare Kurulunun 1984 yılına ait kadastral pafta ve 2008 yılında ÇKTVKK tarafından hazırlanan 1/500 ölçekli imar planı ve Harita Genel Komutanlığı arşivlerinde bulunan hava fotoğrafları da incelenerek fiziksel sürecin tespiti yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı, her geçen gün azalan geleneksel yapı örneklerinin akademik çalışmalar ile belgelenmesi, köyün tarihini belgelemek ve gelecek nesillere aktarmak olacaktır. Başlangıç niteliği taşıyan bu çalışma sonrası yapılacak yeni çalışmalar, yerleşim alanının bilinenin dışında antik çağlara dayanan bir geçmişinin olabileceğini tespit etme doğrultusunda olacaktır.

1.2 Çalışmanın Kapsamı

Küçükanafta Köyü'nün yerleşim alanı, ÇATAB arşivinde bulunan Gelibolu Tarihi Alanı 1/25000 ölçekli tarihi alan planı, 1/5000 ölçekli koruma amaçlı nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli koruma amaçlı uygulama imar planı ve plan hükümleri incelenerek üst ölçekten başlayarak ele alınmıştır. Çanakkale İl İdare Kurulunun 1984 yılına ait 1/500 ölçekli kadastral pafta ve 2008 yılında ÇKTVKK tarafından tespit tescil çalışmaları ile hazırlanan 1/500 ölçekli imar planı ve Harita Genel Komutanlığı arşivlerinde bulunan hava fotoğrafları ile çalışma kapsamında yerleşimin tarihsel ve fiziksel gelişim süreci tespit edilmiştir. Özgün biçimini korumuş geleneksel konutların mimarisi ada, parsel ve yapı ölçeğinde incelenmiş, yapılan analiz çalışmaları ile geleneksel konut mimarisini tanımak ve uygulanacak doğru müdahale yöntemlerini belirlemek hedeflenmiştir. Küçükanafta Köyü yerleşiminin bütüncül bir yaklaşımla korunmasına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

1.3 Çalışmanın Yöntemi

Yapılan bu tez çalışmasında çalışma yöntemi, iki ayrı aşamada gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya, kütüphanelerde kaynak taraması ile başlanılmıştır. Gelibolu Yarımadası ve Çanakkale özelinde bilimsel kaynaklar, akademik tezler, yöre ile ilgili makale ve dergiler incelenmiştir. Tarihsel gelişim, köye ait yazılı bir kaynak olmadığı için Gelibolu Yarımadası ve Çanakkale tarihine paralel olarak anlatılmaya çalışılmış, fiziksel gelişimi ve yerleşme özellikleri alt başlıklara ayrılarak incelenmiştir. ÇATAB ve ÇKVKBK arşivinden elde edilen haritalar, kurul kararları, Harita Genel Komutanlığı arşivlerinde bulunan hava fotoğrafları ile köy sınırları içinde bulunan Korunması Gerekli Kültür ve Tabiat Varlıkları ve tek yapı ölçeğinde yapılmış tescil, tespit çalışmaları belgelenmiştir.

İkinci aşamada köy sınırları içinde alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Yerleşim alanında yapılan çalışmalar ile yapıların konumları, mimari özellikleri, yapım sistemi, özgünlük durumları, kat adetleri belgelenerek yerleşme dokusu analizleri oluşturulmuştur. Küçükanafta Köyü geleneksel mimarisinin özellikleri, tasarım yaklaşımı ve yapısal öğeleri, taşıyıcı sistem tasarımı ve kullanılan malzemesi özgün niteliğini koruyan iki katlı konut yapıları üzerinden, yapı ölçeğinde ölçüm, gözlem ve tespit çalışmaları ile belgelenmiştir. Geleneksel konutların plan, cephe, yapım teknikleri ve kullanılan malzeme incelemesi,

Anadolu evi plan, cephe, yapım teknikleri ve kullanılan malzeme ile ilgili bilimsel çalışmalar incelenerek karşılıklı irdelenmesi ile belirlenmiş ve yapıların tipolojik değerlendirilmesi yapılmıştır.

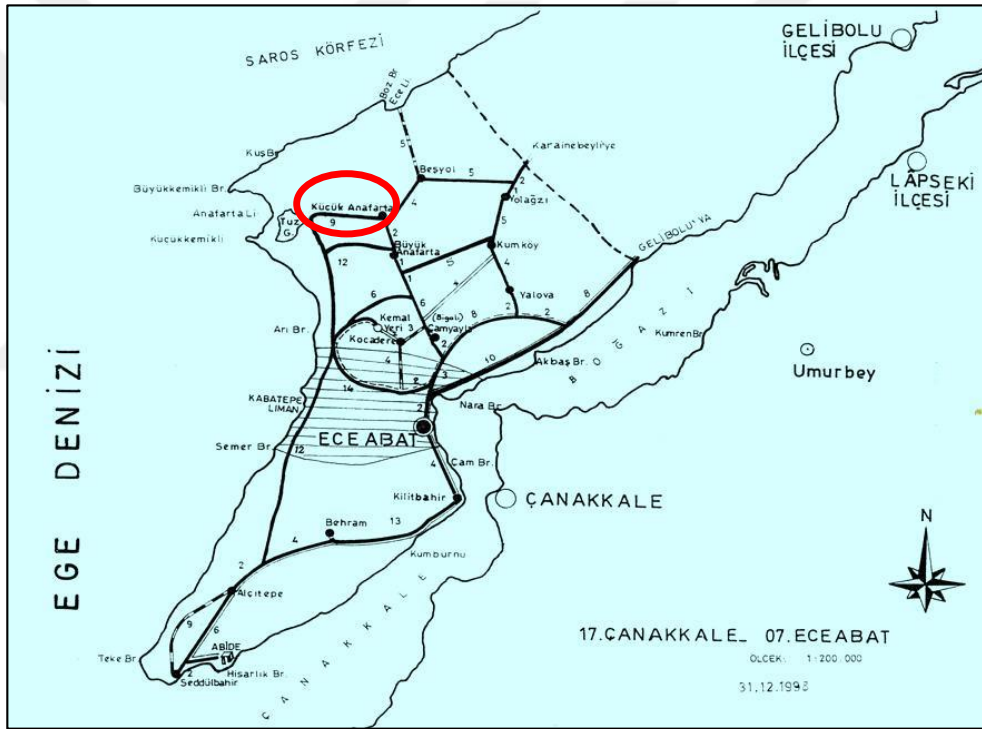
Bilimsel incelemeler ve yapılan arazi çalışmalarından elde edilen veriler ile son aşamada, konutların bozulma nedenleri belirlenmiş, koruma önerileri geliştirilerek yerleşimin sürdürülebilirliği, köyün kültürel ve ekonomik açıdan kalkınmasına katkıda bulunacak öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

2. KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ YERLEŞİM ÖZELLİKLERİ

2.1 Konumu ve Sınırları

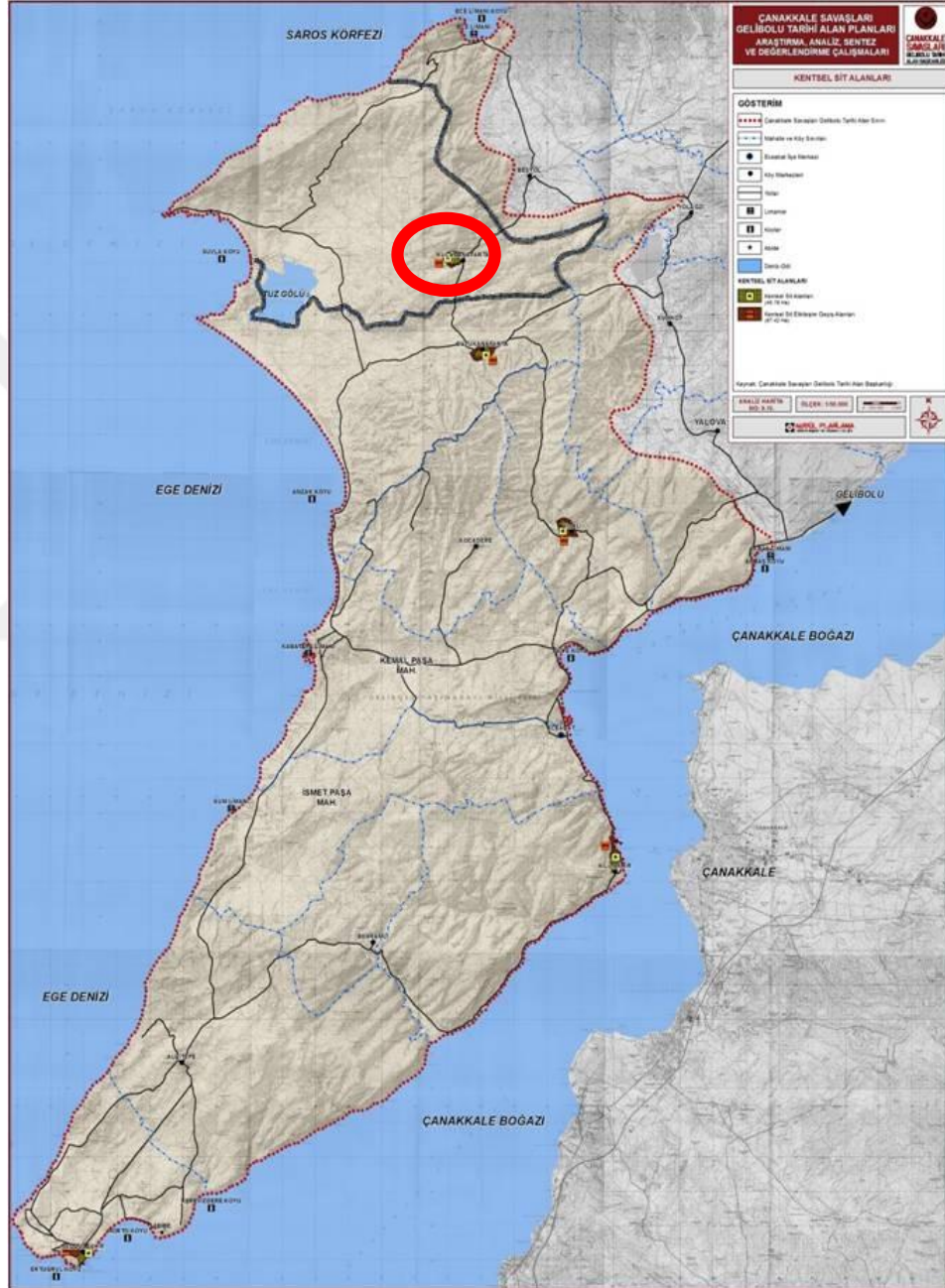
Küçükkanafarta Köyü; Çanakkale İl sınırları içinde, Eceabat İlçesine bağlı, Gelibolu Yarımadası'nın Kuzeybatı kısmında, 40° 18' 17.0532" Kuzey paralelleri ile 26° 19' 16.7448" Doğu meridyenleri arasında yer alır. Eceabat- Küçükkanafarta arası mesafe 19 km'dir (URL-1, 2019).

Şekil 2.1 Eceabat İlçe Sınırları ve Köyleri (URL-2, 2019).

Güneyinde Büyükkanafarta Köyü, batısında Tuz Gölü, Suvla Koyu ve Küçükkanafarta Ovası, doğusunda Uzunhızırılı Göleti ve Yolağzı Köyü, kuzeyinde ise Beşyol Köyü bulunmaktadır. En yakın köy olan Büyükkanafarta Köyü ile olan mesafesi 2.8 km'dir (Şekil 2.1).

Çanakkale Boğazı'nın Avrupa yakası boyunca uzanan Gelibolu Yarımada'sının yaklaşık 33.500 hektarlık bir bölümü Tarihi Alan sınıridir. Eceabat İlçesi ve Kilitbahir, Behramlı, Seddülbahir, Alçıtepe, Küçükkanafarta, Büyükkanafarta, Bigalı köyleri bu tarihi alan sınırları içinde bulunmaktadır (Şekil 2.2). Küçükkanafarta Köyü, tarihi alan sınırları içinde 6892,92 Ha alan teşkil eden köylerden biridir (ÇATAB, 2019).

Şekil 2.2 Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Park sınırları içinde Küçükkanafarta Köyü sınırları (ÇATAB Arşivi, 2019).

2.2 Coğrafi Özellikleri

2.2.1 Topografya ve Jeolojik Yapı

Gelibolu Yarımadası, Marmara Denizi ile Ege ve Karadeniz'i İstanbul Boğazı yolu ile birbirine bağlayan suyolu üzerinde, Çanakkale Boğazı'na paralel uzanan konumdadır. Yarımada, Balkan Yarımadası'nın Doğu Trakya topraklarına bir kıstakla¹ bağlanmıştır. En yükseği 398m (Zordağ) olan tepeler, ova ve düzlükler ile tepe ve sırtlar arasında yer alan dere ve vadiler ile morfolojik yüzey şekillenmeleri görülür (Yıldız, 2016: 5). Bölge, “Gelibolu Yarımadası'nın Saros Körfezi kıyıları yüksek kıyı özelliği gösterir ve Tekke Burunda sona erer” (Doğaner, 1994: 130) olarak tanımlanmaktadır.

Yarımada'nın kuzeybatısında yer alan köy, Yarımada'nın coğrafi özelliklerini yansıtır. Yarımada, Saros Körfezi'ne ulaşan küçük akarsuların böldüğü bir plato sahası durumundadır. Bu akarsuların denizle buluştuğu noktalarda ağız kısımları koy haline dönüşmüş ve zaman içinde bu koyların denizle olan teması kesilerek tuzlu bataklıklar, alüvyon dolgu alanları oluşmuştur (Bilgiç, 2005: 1-6). Köyün batısında, köy sınırları içinde yer alan tuz gölü, tuz gölü ile köy arasında bulunan Anafarta (Suvla) ovasının bu şekilde oluştuğu düşünülmektedir (Şekil 2.3). Köyün kuzeybatı sırtlarında Saros Körfezi'ne kadar uzanan küçük tepeler ile köy çevrelenmiştir. Köyün kuzey yönünden güneye doğru eğimli bir arazi yapısı gözlemlenmektedir (Şekil 2.3).

Şekil 2.3 Kavaktepe sırtından Küçük Anafarta Ovası (Suvla Ovası) (Armutak, URL-3, 2019).

¹ Kistak: Bir yarımada'nın karaya bağlandığı dar yer.

Anafartalar Ovası Kireçtepe üstünden gelen derelerin birleşimi ile oluşan Azmak Dere ile Tekke Tepe ve Kavak Tepe üzerinden gelen derelerin birleşimi ile Küçükanafta Köyünün içinden geçen Kanlı Köprü Deresinin suları ile beslenmektedir (Şekil 2.4). Her iki derenin suları Tuzla Gölüne ulaşır. Suğla² olan ovanın ismi zaman içinde Suvla olarak anılmaya başlanmış, günümüzde de aynı isimle bilinir olmuştur. Anafartalar Ovası'nın kuzey ve doğuya doğru yükselen kısmını kumtaşları ve marnlar³ oluşturur (Karatepe, 1997: 5). Tarihi alanda en genç alüvyonlar, Morto Koyu, Anafartalar Ovası ve Kum Limanındadır.

Şekil 2.4 1915 yılı Kireçtepe sırtından Anafartalar Ovası (Armutak, URL-4,2019).

“Köy yerleşkeleri ve yakın çevresinde, bölgede geniş alanlarda yayılım gösteren neojen yaşlı Çanakkale formasyonu ve bu formasyonun alt üyelerine ait birimler yüzeylenmektedir. Küçükanafta Köyü ve çevresinde, bölgede geniş alanlarda yayılım gösteren Keşan ve Kanlıbent formasyonlarına ait kumtaşı-çakıltası ve miltaşı birimlerinden oluşan ardalımalı istif litolojidir. Yapılan sondajlarda bu istife ait birimler ardalımalı şekilde keşilmiştir. Sondajlarda, ince ve iri taneli kumtaşı, istifin diğer birimlerine göre daha kalın

² Suğla, sel sularının birikerek oluşturduğu sulak, verimli köy otağı, verimli toprak, su akıntısını çevirmek için açılan hendek anlamını taşır.

³ Marn: Çok ince taneli kil mineralleri ile kalsitin değişik oranlarda karışımdan oluşmuş, çok yumuşak tortul kayaç.

tabakalı ve sık ardalanmalıdır. Genel olarak az tutturulmuş kireçtaşı, kumtaşı, kumlu kireçtaşı birimleri, özellikle üst seviyelerde altere olmuş ve kısmen ayrıışmış olarak tespit edilmiştir” (ÇATAB, Arşivi 2019).

2.2.2 İklim

Yarımadanın genelinde Ege ve Karadeniz ikliminin geçiş gösterdiği Marmara ikliminin hakim olduğu görülür. Bu ikliminin hüküm sürdüğü bölgede kış aylarında görülen hakim kuzey rüzgarları nedeniyle kış ve bahar aylarında yoğun yağışlar görülmektedir. Eceabat kıyılarında, yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçer. İklim, yağış alması ile Karadeniz iklimine benzer. Marmara ikliminin hakim olduğu iç bölgelerde, nem ve bulutluluk fazladır. Kışlar soğuktur ve don olayları görülebilir (Doğaner, 1994: 132). Yaz boyunca kuzey ve doğu rüzgarları günün belirli saatlerinde başlayıp günbatımına kadar devam eder. Yarı nemli bir iklime sahip olan bölge, kışları serin yazları sıcak, kış mevsiminde kuvvetli yağışlı, denizin etkilerine yakın bir iklime sahiptir. Uzun yıllar yıllık toplam yağış ortalaması 591,5 mm'dir. En düşük yağış yüzdesi Ağustos ayında, en yüksek yağış Aralık ayında tespit edilmiştir. Uzun yıllar ortalama sıcaklığı 15,00 ° C' dir ve sıcaklık artış trendine sahiptir. Bugüne kadar ölçülen en yüksek günlük sıcaklık Temmuz ayında 39,00 ° C, en düşük sıcaklık Şubat ayında -11,8 ° C' dir. Ortalama rüzgar hızı 3,90 m/sn, bugüne kadar ölçülen en yüksek rüzgar hızı 139,3 km/sa olarak 1991 Şubat ayında tespit edilmiştir. Nisbi nem ortalaması %76'dır (URL-5, 2019).

Çizelge 2.1 MGM Uzun Vadeli Ölçüm Değerleri (URL-5, 2019).

CANAKKALE	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ölçüm Periyodu (1929 - 2018)													
Ortalama Sıcaklık (°C)	6.2	6.6	8.3	12.6	17.5	22.3	25.1	24.9	20.9	16.1	11.9	8.3	15.1
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	9.5	10.2	12.4	17.2	22.6	27.7	30.7	30.6	26.3	20.7	15.9	11.6	19.6
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	3.1	3.3	4.7	8.3	12.7	16.5	19.2	19.5	15.9	12.1	8.4	5.2	10.7
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	3.5	4.3	5.4	7.3	9.5	11.1	11.8	11.2	8.9	6.4	4.4	3.2	87.0
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	12.3	10.4	9.8	7.8	5.6	4.0	1.7	1.3	3.3	6.5	8.9	12.4	84.0
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması(mm)	91.7	72.1	66.1	44.7	30.1	23.8	10.9	6.3	23.4	53.6	87.3	106.7	616.7
Ölçüm Periyodu (1929 - 2018)													
En Yüksek Sıcaklık (°C)	20.0	21.3	27.3	30.8	39.0	36.8	39.0	39.1	35.8	31.7	26.2	22.6	39.1
En Düşük Sıcaklık (°C)	-11.0	-11.5	-8.5	-1.6	2.3	6.6	11.2	9.4	5.9	0.4	-7.0	-10.5	-11.5
<i>En yüksek ve en düşük sıcaklıkların gerçekleşme tarihini görmek için fare imlecini değerlerin üstüne getiriniz.</i>													
Günlük Toplam En Yüksek Yağış Miktarı				Günlük En Hızlı Rüzgar				En Yüksek Kar					
05.11.1956 137.8 mm				15.02.1991 139.3 km/sa				26.01.2006 63.0 cm					

2.2.3 Bitki Örtüsü

Yarımadanın genelinde maki formasyonu bitki örtüsü hakimdir. Vadi içlerinde kavak ve meşe ağacı, mezarlıklarda servi ve kızılçam yarımadanın bitki çeşitliliğini oluşturmaktadır. Doğaner Gelibolu Yarımadasında yapılan bir bilimsel araştırmanın, asli bitki örtüsünün muhtemelen palamut meşesi ve saplı meşe ormanları olduğunu ifade etmektedir. Ancak günümüzde yaşanan orman yangınları, otlak ve tarla açma gibi nedenlerle bu ormanların yüksek tepelerde varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Yarımadanın milli park olarak koruma altına alınan alanlarında nispeten bitki örtüsü tahribi önlenbilmiştir. Maki formasyonu bu alanlarda ciddi bir çeşitlilik göstermektedir. Kocayemiş, sandal, defne, zeytin, funda, akçakesme, kermez meşesi, tesbih, erguvan, sakız, katran ardıcı, laden, katırtırnağı, mersin bu formasyonda sayılabilen türlerdir (Doğaner, 1994:136).

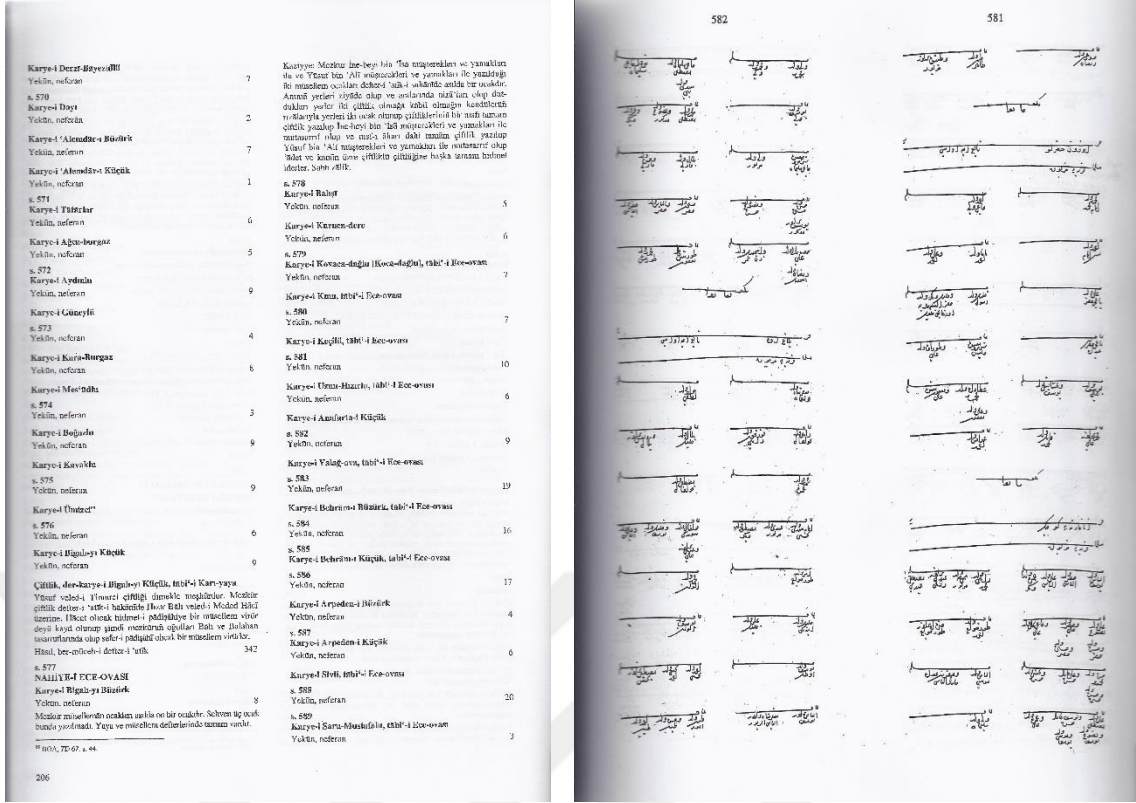
Yarımadanın boğaz kıyılarında kızılçam türü yoğunlukta olup kızılçam ormanının kıyı ile birleştiği alt kısımlar makilik alanlardır. Tarıma elverişli olmayan tepelik kısımlarda ormanlık alanlar nispeten korunmuş ancak, yaşanan orman yangınları neticesinde tahribata uğramıştır.

Köyün yerleşim alanında hakim olan bitki örtüsü makiliktir. Boncukkıran mezarlığında kavak, servi ve kızılçam türleri yoğunluk göstermektedir. Köy içinde tarla vasfında ekim yapılan alanlar bulunmamakta, bazı boş parsellerde gelir getirmesi amaçlı lavanta yetiştirildiği görülmektedir. Köy halkı konutlarının bahçelerinde ihtiyaçlarına yönelik sebze yetiştirmektedir. Köyün mera olarak kullanılan 500 Ha büyüklüğünde kıyısal tuz gölü, köy çevresinde 1928 Ha tarım arazisi bulunmaktadır (ÇATAB, 2019).

2.2.4 Sosyo Ekonomik ve Demografik Yapı

Tarihi Yarımada'da yapılan yüzey araştırmaları ile antik dönemlere ait birçok yerleşim bölgesi ve liman tespit edilmiştir. Özellikle köyün yerleşim alanının bulunduğu bölge, Büyük Kemikli ve Küçük Kemikli Burunlarının oluşturduğu Suvla Koyu ve antik döneme ait Limnai kenti bölgenin Troya ile eş zamanlı bir geçmişe uzandığını işaret etmektedir. Köyün tam olarak kuruluş tarihi tespit edilememekle birlikte antik dönemlerde aynı bölgede varlığını gösteren yerleşimler, köyün de eskiliğini işaret etmektedir (Körpe;Yavuz, 2014:363).

Bölge, ““Gelibolu Yarımadası’ndaki köylerden Küçük Anafarta ve Büyük Anafarta; M.1475’ten itibaren Osmanlı tahrir defterlerinde yer almaktadır. Bu durum her iki köyün de eskiliğine işaret eder”” (Uysal, 2009: 236) olarak tanımlanmaktadır. Osmanlı Tahrir defterlerinden bilinen, 700 yıllık geçmişe sahip köyde, 1915 Çanakkale Kara Muharebe-leri döneminde Osmanlı piyadelerinin barındığı bilinmektedir (ÇATAB Arşivi, 2019).

Şekil 2.5 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri I (Bkz. Ek B1-B2) (925/1519), (2009: 206).

Yarımada içerisinde büyük bir alana sahip olan Suvla Ovası, köyün tarımsal faaliyetleri için kullanılmaktadır. Köyde bulunan okulun kapalı olması ve taşınmalı eğitim yapılması, genç nüfusun köyden ayrılmasına sebep olmuş, köy kahvesi ve cami dışında köyde sosyal donatı hizmeti veren yapı tespit edilmemiştir.

Küçükanafta Köyü'nün ana geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Koruma Amaçlı İmar Planları ile alınan sit kararları tarımsal faaliyetlerin kısıtlanmasına sebep olmuştur. Köy halkı ile yapılan sözlü görüşmelerde bahçeleri haricinde tarım alanlarında sit kararları nedeniyle dikim yapamadıkları belirtilmiştir ki bu alanların birçoğu 1.ve 3. derece arkeolojik sit ve tarihi sit alanlarıdır. Eceabat Merkezi ile birlikte Tarihi Alan içinde yaşayan nüfusun %32.1'i tarım ile uğraşan nüfustur ve bu oranın %25'ini Küçükanafta Köyü oluşturmaktadır. Köyün tarımsal arazi büyüklüğü 7.08 hektardır ve bu alanın %78'i tarla bitkileri, %17'si meyve ve %5'i sebze üretimi için kullanılmaktadır. Tarım alanla-

rında yaşanan sulama sorunu nedeniyle yapılan tarımsal faaliyetlerin büyük bir çoğunluğunu kuru tarım ürünü olan tahıllar oluşturmaktadır. Yapılan kuru tarım faaliyetleri ile buğday, arpa, ayçiçeği, yulaf yetiştirilmektedir. Tarihsel dönemlerden bu yana önemini koruyan zeytincilik de ovada yetişen ürünler arasındadır. Aynı zamanda üzüm yetiştiriciliği ve şarap üretimini de tarımsal faaliyetler içinde yer almaktadır. Sulu tarımın yapıldığı arazilerde kavun ve domates üretimi önemli bir yer almaktadır (ÇATAB Arşivi, 2019).

Köyde hayvancılık, gündün güne azalmakla birlikte varlığını sürdürmektedir. Büyükbaş, küçükbaş ve kanatlı hayvan ile az miktarda arıcılık yapıldığı görülmektedir. Eceabat Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı 2 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi köyde bulunmakla birlikte aktif olarak düzenli faaliyet göstermemektedir. Hayvancılık faaliyetleri açısından yaşanan mekânsal, yönetsel sorunlar ve kısıtlamalar sürdürülebilirlik açısından her geçen gün engel oluşturmakta ve köyde yaşayan nüfusun büyük bir çoğunluğu kendi bahçesindeki dam veya kümeste az sayıda büyük ve küçükbaş hayvan ile kümes hayvanı beslemektedir. Halkın bir diğer geçim kaynağı olan balıkçılık da benzer sorunlar nedeniyle her geçen gün kaybolmaktadır. Özellikle köyün sınırlarında Tuz Gölü ve gölün deniz ile kıyı bağlantısı olmasına rağmen balıkçılık gerekli önemi kazanamamıştır. Balıkçı barınaklarının yetersizliği, üst yapı tesislerin olmayışı, üretim ve yatırımların yapılmaması, balık üretme çiftliklerinin tarihi alan niteliği nedeniyle kısıtlanması, bilinçsiz avlanma ve kaçak avcılık için gerekli önlemlerin alınmaması balıkçılığın bitme noktasına gelmesine sebep olmuştur. Tuz Gölünde bulunan balık üretme çiftlikleri de yakın zamanlarda kapatılmıştır. Köyde halen süt ürünleri üretimi yapan bir adet mandıra bulunmaktadır. Köyün içme suyu şehir şebekesinden ve Kanlı Köprü deresinden sağlanmakta olup, köyün kullanılır durumda kanalizasyon sistemi mevcuttur (ÇATAB Arşivi, 2019).

Tarihi Yarımada köylerinde köy nüfusu, hizmet sektörüne bağlı olarak yoğunluk göstermektedir. Örneğin Alçıtepe Köyü'nde turizme bağlı olarak gelişen hizmet sektörü, lokantalar, kafeler köy halkının göç etmesinin önüne geçmiş, genç nüfus ile çocuk sayısı da artış göstermiştir. Küçükkanafarta Köyü'nde nüfus her geçen gün azalmaktadır.

Tarımda yeni teknolojilerin girmesi, entansif tarım, toprak yetersizliği, toprağın miras yoluyla parçalanması, hızlı nüfus artışı ve yaşam biçiminin sınırlılığı, kentlerdeki sosyal ve kültürel olanaklardan yararlanma isteği, kentlerin iş bakımından daha cazip olması,

haberleşme imkanları gibi nedenler ile köy nüfusunun azalmaktadır. Eğitim biriminin olmaması öncelikle genç nüfusun göç etmesine neden olmuştur. Köyün günümüzde yaşayan halkı genel olarak 65 yaş ve üstü emeklilerdir. 1970 yılında 570 kişi olan nüfus, 2015 yılında 217 kişidir. Köyün nüfusu her yıl azalma eğilimi göstermektedir. TÜİK 2018 yılı verilerine göre köy nüfusu 190 kişidir (çizelge 2.2).

Çizelge 2.2 TÜİK 2007-2018 ve 1970-2000 Genel Nüfus Sayımı Verileri (URL-6, 2020).

	1970	1975	1980	1985	1990	1997	2008	2012	2013	2015	2018
KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ	502	470	484	429	419	338	278	202	207	217	190

Köy halkı ile yapılan sözlü araştırmada yaşayan halkın büyük bir çoğunluğunun Balıkesir göçmenleri olduğu belirtilmiştir. Mithat Atabay, Çanakkale ve çevresinde yaşanan göçleri şu şekilde aktarmaktadır;

“”1877-1950 yılları arasında Anadolu’ya dışarıdan yapılan göçler özellikle Osmanlı İmparatorluğu’nun büyük toprak kaybettiği savaşlar sonucunda meydana gelirken, Cumhuriyet döneminde mübadele dolayısıyla gerçekleşmiş, ayrıca zaman zaman Balkan devletlerinin baskıcı politikaları dolayısıyla bu tür göçler olmuştur. II. Dünya Savaşı’nın tüm Balkanlar ve Ege Adalarını da kapsamı dolayısıyla Anadolu’ya büyük miktarda dış göçler gerçekleşmiştir. Çanakkale ve çevresi de bundan nasibini almış ve birçok göçmen bu bölgeye yerleştirilmiştir”” (Atabay, 2005: 92).

1877-1950 yıllarında Çanakkale’ye dış göçlerle yerleşen göçmenler yoğunluktadır. Atabay’ın maddeler halinde aktardığına göre;

1. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ve sonrasındaki göçler
2. 1912-1913 Balkan savaşları sonrasındaki göçler
3. Lozan Antlaşması sonrasındaki mübadele
4. 1934’te çıkarılan 2510 sayılı İskan Kanunu sonrasındaki göçler

5. II. Dünya Savaşı ve sonrasındaki göçler

Yukarıda maddeler halinde belirtilen göç tarihi incelendiğinde Çanakkale Merkez ve Gelibolu, Eceabat İlçelerine göçlerin gerçekleştiği görülmektedir. Ancak Gelibolu ve Eceabat İlçelerine gerçekleşen göçlerde köylere yerleşen nüfus ayrıca belirtilmediği için Küçükanafta Köyüne yerleşen göçmenlerin sayısı ve tarihi hakkında tam bir bilgi edinilememiştir. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında Padişahın başkanlığında kurulan Muhacir Komisyonunun, dağılmış Müslüman köylerin yeniden güçlendirilmesi ve sayıca artış gösteren Rum nüfusun da azaltılması, köylerin Türkleştirilmesi ve boğazın stratejik önemi de göz önünde tutularak bölgeye göçmen iskân edilmesini kararlaştırmıştır (Atabay, 2005: 94).

Çanakkale'ye gerçekleşen göçlerin ve göçle gelen gidenlerin yerleşim yerleri dönemlere göre farklılık göstermektedir. Göç tarihi incelendiğinde, Bulgaristan ve Yunanistan'dan gelenlerin farklı dönemlerde Çanakkale Boğazı ve Ege Denizi kıyılarına yerleştirildiği görülmektedir (Khalaf, 2019: 116). İncelenen kayıtlarda Gelibolu Yarımadası'nda Gelibolu ve Eceabat İlçelerinin belirtilmiş olması, köylere yerleştirilenler için bir kayıt bulunmaması köyde yaşayan Rumların tam olarak hangi tarihte göç ettiklerini belirlemeye olanak vermemektedir.

Bu incelemeler ışığında Küçükanafta Köyünün bölgenin en eski yerleşim yerlerinden biri olduğu düşünüldüğünde, tarihsel süreçte Rum ve Türk köyü olduğu çıkarımı yapılabilmektedir.

3. KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ

3.1 Tarihsel Gelişimi

Yapılan arşiv çalışmasında, Küçükkanafarta Köyü'nün tarihine ait yazılı kaynaklar bulunamamıştır. Bu nedenle köy tarihi, Çanakkale İli, Gelibolu Yarımadası Tarihi Alan sınırları içinde bulunan Küçükkanafarta Köyü'nün tarihi, Çanakkale ve Gelibolu Yarımadası'nın tarihine paralel olarak ele alınmıştır.

Çanakkale

Marmara Denizi ile Ege denizinin birleştiği noktada, Biga ve Gelibolu Yarımadası üzerinde, Çanakkale Boğazının iki yakasında yer alan Çanakkale, antik çağlardan bu yana Avrupa ile Asya arasında geçiş noktası konumundadır. Kuruluşu çok eski dönemlere uzanmayan, temeli Fatih Sultan Mehmet döneminde atılmış olan Çanakkale, XV. yüzyıl şehridir (Tuncel, 1993: 197). Çanakkale, Çanakkale Boğazı ve İstanbul Boğazı ile Karadeniz ve Akdeniz'i birbirine bağlayan suyoludur. Kuş uçuşu uzunluğu 70 km olan boğazın en dar yeri, 1250 m ile Çanakkale-Kilitbahir, en geniş yeri 7500 m ile Erenköy Koyu-Tenger Dere arasındır. Boğazda birbirine ters yönlü Akdeniz-Karadeniz akıntıları ile Kuzeyden yıldız, Kuzeydoğu yönünden poyraz egemen rüzgarları görülür (Nemlioğlu Koca, 2017: 110). Çanakkale şehri ve boğaz, dünyanın en önemli iki iç denizi olan Karadeniz ve Akdeniz'i İstanbul Boğazı ile birlikte birbirine bağlaması bakımından her dönem ekonomik ve siyasi açıdan önemini korumuştur (Şekil:3.1).

Şekil:3.1 Çanakkale Bölge Haritası (URL-7,2019)

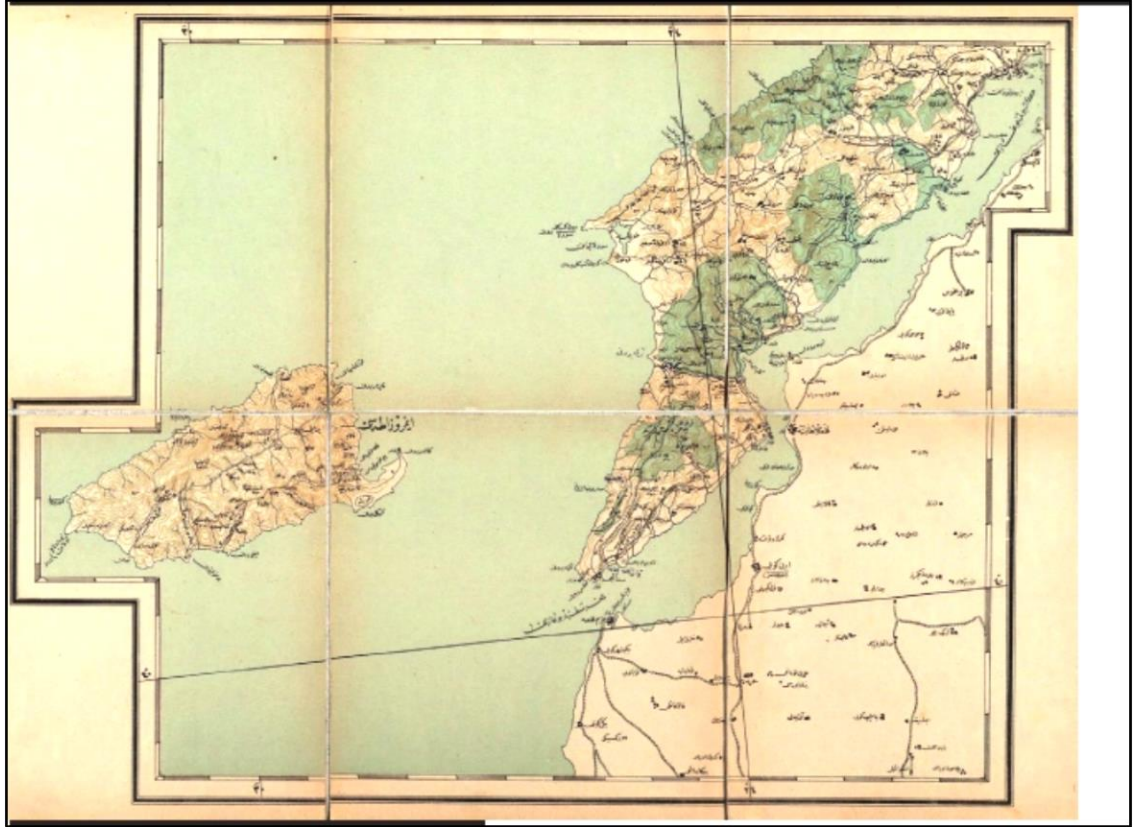
Şehir yeni olmasına karşılık, çevre bölgelerinde yapılan kazı çalışmalarında tarih öncesine kadar uzanan yerleşmelerin varlığı tespit edilmiştir. İlkçağlarda Troas, sonra Hellepontus adıyla bilinen ve Çanakkale’de bulunan Troya antik kenti, birbiri üzerindeki tabakalarından en alt tabakanın M.Ö. XX. yüzyıla ait olduğu, XIII. yüzyıl başlarında Akalılar tarafından ele geçirildiği bilinmektedir (Tekindağ, 1945: 341). Zaman içinde defalarca yakılıp yıkılan Troya şehrinin, Eski Çağın ilk devirlerinde boğazın Asya kıyılarında Troya hükümdarları ve Trak’ların⁴ yerleşim bölgesi olduğu bilinmektedir. Troya şehrinin den sonra kurulan, Çanakkale'nin güneyi ile Troya arasındaki Dardanos şehri varlığını çok uzun süre devam ettirememiş, Ortaçağa gelmeden ortadan kaybolmuştur. Metin Tunçel Çanakkale’nin Osmanlı hâkimiyetine geçişini,

“”Bu topraklar Yunan egemenliğinden sonra Pers hâkimiyetine, M.Ö. 334 yılından sonra da İskender'e ve onun varislerine geçmiştir. Sırasıyla Bergama Krallığı, Roma ve Bizans hâkimiyetlerini tanıyan bu yöre İmparator Justinianos devrinde Slav ve Hunların saldırısına uğradı. VII. ve VIII. yüzyıllarda Müslüman Arapların gelip geçtiği bu yöreye Bizans egemenliğinin son dönemlerinde Türkmen akınları da başladı. I.Kılıçarslan'ın oğlu Sultan Melikşah döneminde (1110-1116) Selçuklu-Bizans çatışmaları çerçevesi içinde Selçuklu

⁴ Trak (Thrakes): Kahraman, yiğit, Trakya denilen ve bugün bizimle birlikte Bulgaristan ve Yunanistan'da kalan topraklarda yaşamış eski bir kavim.

emirleri Muhammed ve Monolog, Bursa ve Ulubat üzerinden Çanakkale yöresine kadar ulaştılar. Anadolu Selçuklularının parçalanmasından sonra kurulan beyliklerden Karesi Beyliği'nin toprakları da bu yöreye kadar uzanıyordu. Bu beyliğin topraklarının Sultan I. Murad tarafından 1360 yılında Osmanlı topraklarına kesin olarak katılmasıyla Çanakkale yöresi Osmanlı idaresine geçmiş oldu” (Tuncel, 1993: 197) olarak aktarmaktadır.

Yeniçağın başlarında kurulan Çanakkale şehri, Troya'dan bu yana önemini her dönemde korumuştur. Troya'nın önemini Nemlioğlu, “”Tarihte ilk dünya savaşı olarak kabul edilen Troya Savaşları (M.Ö 12-13. yüzyıl) Akdeniz ve Karadeniz'in merkez olduğu dünyanın egemenliği için yapıldı. Tarihin babası Heredotos'un (M.Ö. 490-425), tarihin başlangıcı olarak Troya Savaşları'nı seçmesi bu durumu vurgulamaktadır””(Nemlioğlu Koca, 2017: 110) olarak aktarmaktadır.

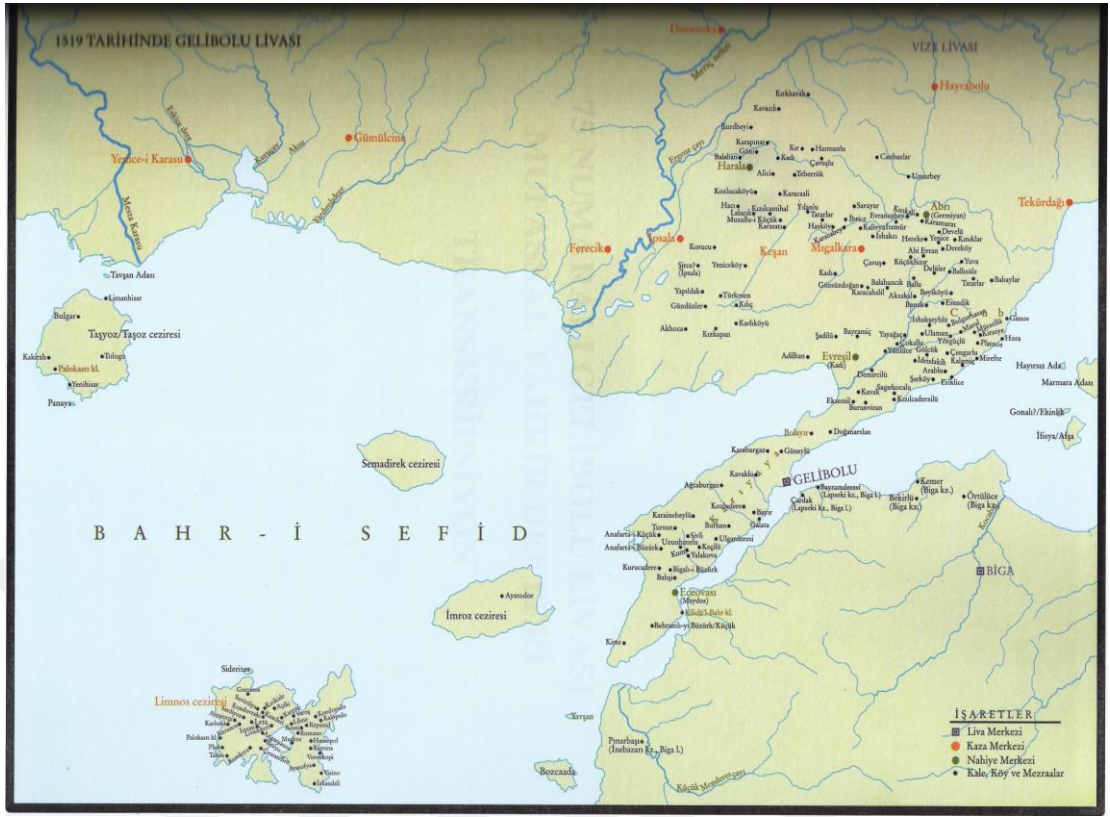

Şekil 3.2 Rumeli-i Şahane Haritası (Nemlioğlu Koca, 2017: 129).

Karesi Beyliği döneminde, Türklerin varlığı Çanakkale bölgesinde yoğunlaşmış, XIV. yüzyılın başlarında Balıkesir havalisi, Bergama'dan Çanakkale'ye kadar olan sahil kesiminde Karesi Beyliği hakim olmuştur. Selçuklu uç beyi Kalem Bey ve oğlu Karesi Bey,

Bizans topraklarında olan Erdek, Edremit, Biga ve Bergama şehirlerini fethetmiş, Antikçağın Mysia olarak bilinen Balıkesir, Bergama ve Çanakkale topraklarının büyük bir kısmında hakimiyet sağlamıştır. 1337’de Çanakkale’nin Anadolu kıyısından Rumeli’ye geçen Karesi akıncıları, Trakya’nın iç kısımlarına kadar yağma ve akın hareketlerinde bulunmuş, 1341 yılında Bizans İmparatoru III. Andronikos’un ölümünün ardından saldırılarda başarısızlığa uğrayınca Bizanslılarla topraklarına saldırmayacağına dair bir anlaşma yapmıştır (Günel Öden, 2001:488). Şehrin Osmanlı hakimiyetine geçişiyle birlikte Fatih Sultan Mehmet, boğazın en dar bölgesinde, karşılıklı olarak iki kale inşa ettirmiştir. Boğazın güvenliğini sağlamak amacıyla inşa edilen bu kalelerin Trakya (Avrupa) sahilinde olanı Kilitbahir, Anadolu sahilinde olanı ise Çimenlik Kalesidir. Günümüzde Çimenlik Kalesi adı ile anılan kaleye, Fatih Sultan Mehmet’in oğlu Şehzade Mustafa tarafından 1463 yılında inşa edildiğinde Kal'a-i Sultaniye adı verilmiştir. İnşa edildiğinde sadece muhafız askerlerin bulunduğu kalenin etrafında zaman içinde muhafız ailelerine ait evler ve dükkânlar yapılarak Kal'a-i Sultaniye bir şehir haline gelmiştir. Evliya Çelebi XVII. yüzyılda ziyaret ettiği şehir hakkında Seyahatnamesinde, düz bir ovada kurulu, bahçelik içinde, üstü kiremit örtülü ve oldukça bakımlı 2000 kadar evden kurulu olarak anlatmaktadır (Çelebi, 2013: 307-308). Venedik gemilerinin Marmara’ya geçemeyip Kal’a-i Sultaniye kalesi arkasında bekleyerek Osmanlı gemilerini Marmara’dan çıkarmayıp gelen gemileri de sokmaması üzerine, Valide Turhan Sultan tarafından iki kale daha yapılması düşünülmüştür. Köprülü Mehmet Paşa’nın da ısrarları ile Anadolu tarafında Kumkale, Rumeli tarafında Seddülbahir kaleleri inşa edilerek boğaz tamamen kontrol altına alınmıştır (Uzunçarşılı, 1995: 400).

Şehir, Anadolu Eyaleti içinde bulunan Biga Sancağı himayesinde yer almış ve sancağın merkezi XIX. Yüzyıl boyunca çoğu kez Biga olmuştur (Tuncel, 1993: 197-198). Cezayir Beylerbeyliğinin 1533 yılında kurulmasından sonra Biga Sancağı, merkezi Gelibolu’da bulunan Cezayir-i Bahr-i Sefid vilayetine dahil olmuştur (Şakiroğlu, 1993: 500-501). 1836 yılına kadar Anadolu Eyaleti isim olarak varlığını korumakla birlikte, bulundurduğu sancaklardan bazıları zaman zaman başka yöneticilere verilmiş, Biga sancağı zaman zaman Cezayir-i Bahr-i Sefid eyaletine katılmıştır (Çadırcı, 2013: 13-14).

Şekil 3.3 1519 Yılı Gelibolu Livası (DOA, 2009:65)

1848-1867 yıllarında Çanakkale, Biga Livasına bağlı bir kaza merkezi konumunda olup, Gelibolu Livası Edirne eyaletine bağlı durumdaydı. 1869 yılında Biga Sancağında bulunan Çanakkale'ye Edirne Vilayetine bağlı olan Eceabat Nahiyesi ilk olarak dahil edilmiştir (Korkmaz, 2005:111-112).

18 Mart 1915 yılında Çanakkale Boğazında yaşanan boğaz muharebeleri, şehrin kurulu olduğu kıyıların önünde gerçekleşmiş ve şehirde ciddi zararlara yol açmıştır. Boğaza giderek kıyılara kadar gelen savaş gemilerinin açtığı ateş ile şehir yangınlar içinde kalmış, tahliye edilen sivil nüfus ile şehir köhneleşmiş, ticaret gerilemiştir. Şehrin nüfusunun artması ve kalkınması ise Cumhuriyet döneminde gerçekleşmiştir (Tuncel, 1993: 198).

Çanakkale Valiliği 2018 yılı TÜİK verilerine göre şehrin nüfusu 530.417 kişidir. Toplam nüfusun %60'ı il ve ilçe merkezlerinde, %40'ı ise belde ve köylerde yaşamaktadır (URL-6, 2019).

Yüzyıllar boyu süre gelen göç ve yağmalama hareketleri bölgede kültür alışverişini yoğunlaştırmış ve oldukça renkli bir kültür mozağının oluşmasını sağlamıştır. Prof. Dr. Mehmet Özdoğan'a göre Çanakkale; ""Anadolu ve Yakınoğu'da odaklanan ve gelişen kültürler için uç noktası, Avrupa ve Ege dünyası için ise başlangıç yeridir. Çanakkale; üç bölgenin sınırı, yani taşrasıdır"" (Özdoğan, 2007: 27) olarak ifade edilmektedir.

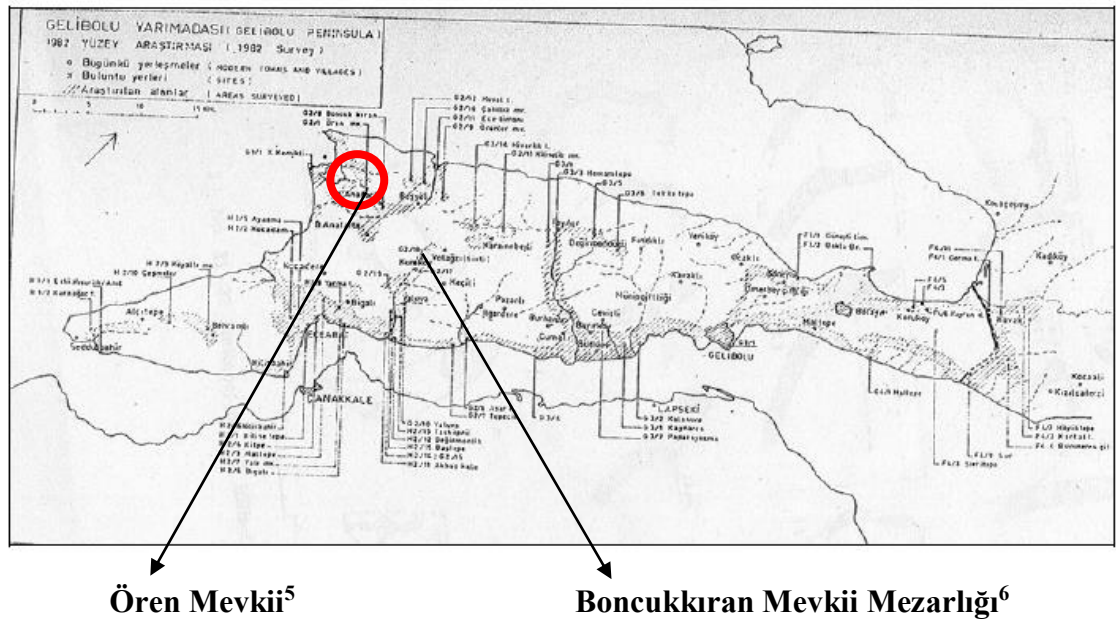
Gelibolu Yarımadası

Marmara Bölgesi'nin güneyinde, Çanakkale Boğazı'nın kuzeyinde, Trakya'dan Ege denizine doğru, kuzeyinde Saroz Körfezi, güneyinde Çanakkale ve Çanakkale Boğazı, batısında Ege Denizi ile çevrili bir yarımada. Çanakkale İl'ine bağlı Gelibolu İlçesinden adını alan yarımada, antik çağlarda yarımada anlamına gelen Khersonesos, diğer yarımadalardan ayırmak amacıyla Thraikie Khersonesos olarak adlandırılmıştır (Körpe; Yavuz, 2014:356). Rumeli'de Osmanlıların ilk yerleşimi 1352 yılında Gelibolu sınırında gerçekleşmiştir. Gelibolu Tekfuru Asen'in oğlu, Müslümanlığı kabul ederek Melik adını almış, Osmanlıyı Rumeli'ye geçmeleri ve yerleşmeleri için teşvik etmiş, onun yardımcılarıyla Lapseki'den gemiyle asker sevki yapılmış, Akça-Burgos ve Kozludere'nin zapt edilmesinden sonra 2 Mart 1354 yılında meydana gelen depremde kale surlarının yıkılması ile Osmanlı, hiç müdafasız Gelibolu'yu ele geçirmiş, Süleyman Paşa Anadolu'dan Türk halkını getirerek bu bölgeye yerleştirmiştir. Emecen, şehrin ve yarımadanın, gemi şehri, güzel şehir, Galyalıların şehri anlamına gelen Kallipolis, Gallipolis olarak adlandırıldığı, XIV. Yüzyılda Türkmen Beylikleri tarafından yapılan akınlarda Gelibolu adıyla anıldığını ifade etmektedir (Emecen, 1996:1). XIII. Yüzyılda Batılı seyyahlar, Türklerin haki-miyeti altındaki Anadolu topraklarına Turquemenie (Turquie), Bizans İmparatorluğu'na bağlı topraklara da Romanie (Romania) demektedir. Bu tabir, Yunan mezhebinin haki-miyeti altındaki Balkan Yarımadasını temsil etmekteydi. Romanya'dan alınan Rum ili adı, Osmanlı Türkleri için, Anadolu'nun Marmara Denizi ile ayrılan karşı kıyısında Bizanslıların fethettikleri bölgeler için kullanılmıştır. Anadolu'da Selçukluların hakim olduğu coğrafya ise Rum olarak adlandırılmıştır. Rumeli adı tarihi bir adlandırma olmakla birlikte, günümüzde İstanbul Boğazı'nın Anadolu tarafında kalan bölge için kullanılan bir isimdir.

Avrupa ve Anadolu kıtalarında bir geçiş yolu özelliği ile Gelibolu yarımadası, tarih öncesi dönemlerden bu yana stratejik önemini korumuş, önemli bir yerleşim merkezi olmuştur.

Gelibolu şehrine ilk yerleşenlerin, şehri kuranların kimler olduğu tam olarak bilinmemekle birlikte, şehir ve çevresinde ilk yaşayanların Traklar olabileceği tahmin edilmektedir (Emecen, 1996:1).

Arkeoloji Profesörü Prof. Dr. Mehmet Özdoğan tarafından 1979 yılında kendi imkânları ile başlayan yüzey araştırması, 1982-1989 yıllarında Trakya ve Marmara Projesi çalışmaları olarak National Geographic Society tarafından desteklenerek devam etmiştir. 1982 yılında Gelibolu Yarımadasında yoğun bir yüzey taraması yapılmış, tarih öncesi dönemlerden Mezolitik döneme ait insanoğluna ait kalıntılara ulaşılmıştır (Özdoğan, 1983:63-64). Yapılan yüzey taramaları neticesinde, bölgede Erken ve Geç Tunç çağlarına ait yerleşimler tespit edilmiş, 300'ü tarih öncesi döneme ait olmak üzere 1500'ün üzerinde buluntu yeri belgelenmiştir (Özdoğan, 1985:141). 15 yıl boyunca, araştırma projesinin kapsamı Trakya'nın tümünü ve Marmara Denizinin Anadolu kesimini de içine alacak şekilde genişlemiş, yüzey araştırmaları ile (Şekil 3.4) saptanıp belgelenen, höyük, düz yerleşme, Tümülüs ve diğer kalıntıların sayısı 3000'i geçmiş, 11 ayrı bölgede kazı çalışmaları yapılmıştır (Özdoğan, 1996:330).

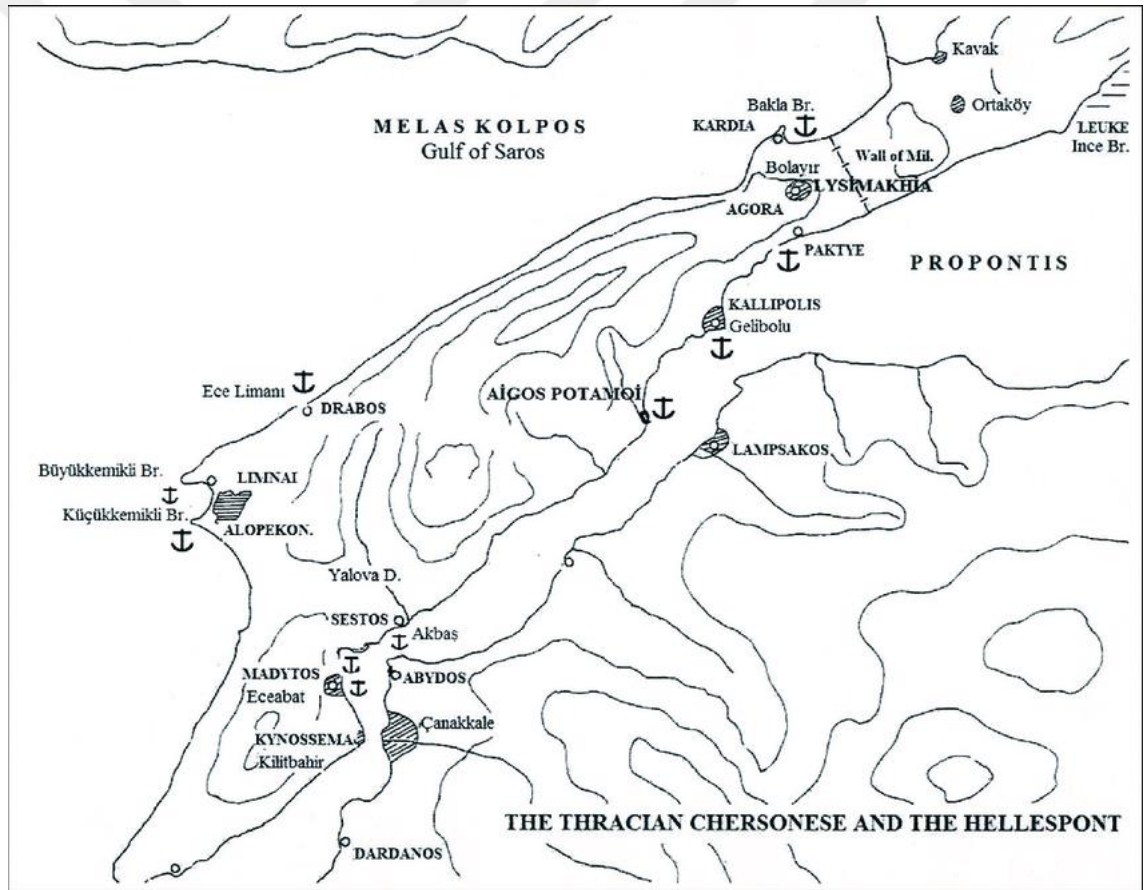
Şekil 3.4 1982 yılında Özdoğan tarafından hazırlanmış, yüzey araştırması yapılan yerleşimleri gösteren çizim (Kılıç, 2007:42).

⁵ Ören Mevkii, günümüzde Küçükanafta Köy sınırları içinde bulunan, Küçükanafta ovası, diğer adıyla Suvla Ovası olarak bilinen bölgedir.

⁶ Boncukkıran Mevkii Mezarlığı, Küçükanafta Köyünün girişinde yolun her iki tarafında yer almaktadır. GTAKTVKK tarafından 24.08.2016 tarih 309 sayılı karar ile taşınmaz kültür varlığı olarak tescillenmiştir.

Körpe ve Yavuz'a göre Gelibolu Yarımadası'nın erken ve Geç Tunç çağlara ait dönemlerde Anadolu ve Avrupa kültürleri arasında bir geçiş bölgesi olduğundan, yerleşimlerde hem Anadolu hem de Avrupa-Balkan kültürlerinin izlerini görmek mümkündür. ““M.Ö. 1200'lerin sonunda başlayan büyük göç hareketleri sonucunda yarımada Tunç Çağ yerleşimleri terk edilmiş, Trakya kökenli insanlar tarafından tekrar iskan edilmiş ve M.Ö. 6. Yüzyıl'da bir Trak kabilesi olan Dolonklar bölgenin hakimleri olmuştur”” (Körpe;Yavuz, 2014: 356).

Yarımadada günümüze kadar yapılan ve devam eden yüzey araştırmaları, kazı çalışmaları neticesinde antik dönemlere ait birçok yerleşim bölgesi ve liman tespit edilmiştir (Şekil 3.5).

Şekil 3.5 Gelibolu Yarımadası, antik yerleşimler ve limanları (Körpe;Yavuz, 2014:363).

M.Ö. 514 yılında Pers ordusunun yarımadaı hakimiyeti ile başlayan tarihsel süreç, yarımadaının birçok kez hakimiyet değiştirmesi ile devam etmiş, Persler, Atinalılar, Spartalılar, Makedonya Kralı Philip bu süreçte Trakya ve Gelibolu Yarımadasını hakimiyetleri altına almıştır. M.Ö. 334 yılında Yarımada İşkender İmparatorluğu hâkimiyetine geçmiş, İşkender ölünce Trakya ve Gelibolu Yarımadası İşkender'in generallerinden Lysimakhos tarafından yönetilmiştir. Helenistik Çağ'da yarımada Selevkos, Makedonya, Mısır ve Bergama Krallığı'nın hâkimiyetine geçmiş ve M.Ö. 133 yılında Roma hâkimiyetine girmiştir. Roma ve Bizans İmparatorları yapılan saldırılara karşı yarımadaının batısına duvarlar inşa ettirmiş ancak, devam eden akınlar ve büyük depremler neticesinde nüfus giderek azalmış ve kentlerin birçoğu terk edilmiştir (Körpe; Yavuz, 2014:357-358). M.S. 395'den itibaren Bizans, M.S. 1204'de Latinler, 1235'de Bizans hâkimiyetleri görölmüştür (Emecen, 1996:1).

Çirmen muharebeleri ile Osmanlı'nın Trakya'da yerleşimi kesinleşmiş, Makedonya'nın alınmasından sonra Rumeli'de kesin bir Osmanlı hâkimiyeti sağlanmış ve Rumeli'ye hareketler durdurulmuştur. Osmanlı'nın sınırlarının genişlemesi ile 1376 yılında Anadolu'ya geçen Sultan Murad, elde edilen topraklarda tımar ve zeamet⁷ teşkilatı yaparak bölgeye Türk göçmenleri yerleştirmiştir. Şehir ve kasabalarda cami, medrese, hamam gibi yapılar inşa ettirerek bölgeye Türk ve İşlam damgasını vurmuştur (Uzunçarşılı, 1988:173-174).

Antik dönem ile birlikte başlayan tarihsel süreç, Gelibolu Yarımadası'nda 3 farklı dönemin varlığını göstermektedir;

- Roma-Bizans-Ceneviz
- Osmanlı
- Cumhuriyet dönemi ve sonrası.

⁷ Tımar: Devlet mülkiyeti altındaki toprakların Devletin memuru olan Sipahiler kontrolünde kullanım hakkına sahip köylüler tarafından işletilmesi.

Zeamet: 20.000-100.000 akçe gelire sahip bölgelere verilen isim.

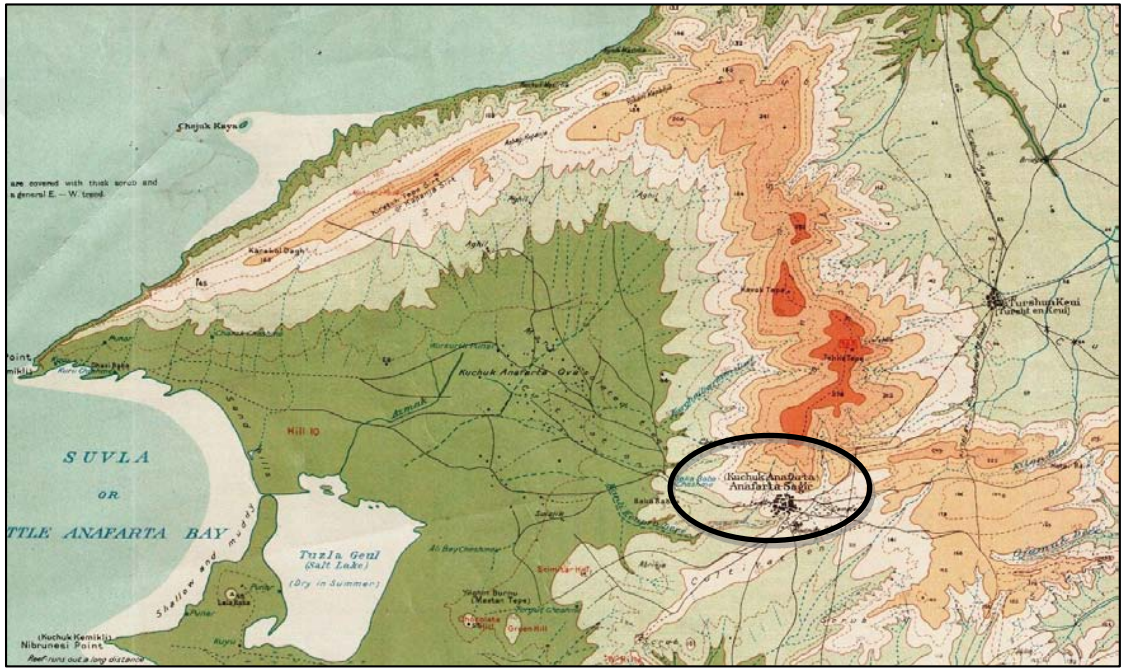
Küçükanafarta Köyü

Şekil 3.6 Küçükanafarta Köyü yerleşim alanı (ÇATAB Arşivi, 2019).

Yarımadada Arkeoloji Profesörü Prof. Dr. Mehmet Özdoğan tarafından 1979 yılında başlayan yüzey araştırmaları sonrasında, 2010 yılında Maydos Kilisetepe Höyüğünde kazı çalışmalarına başlanılmıştır. Maydos Kilisetepe Höyüğü M.Ö. 3 binyıldan M.S. 20. Yüzyıl başlarına kadar kültürel gelişim ve aktarımlar, ticari ilişkiler açısından Troya ile eş zamanlı olarak varlığını sürdürmüştür (Sazcı, 2012: 389). Suvla ovasının güneybatısında Tuz gölü yakınında bölgenin en eski kentlerinden biri olduğu düşünülen Alopeknesos kenti varlık göstermektedir. Bununla birlikte Alopeknesos kentiyle birlikte kurulduğu düşünülen Limnai kenti de Suvla koyunda yer almaktadır. Küçükanafarta köyünün hem Tuz gölü, hem Anafarta ovası ile olan yakınlığı dikkat çekicidir. Ovada yapılan yüzey araştırmalarından elde edilen tuğla, kiremit ve seramik parçalarından ovadaki çiftlik evlerinin varlığı işaret edilmekte bu durumda köyün antik dönemlere uzanan bir geçmişin olup olmadığı sorusunu düşündürmektedir. Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı'nın, Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Yönetim Planı kapsamında Küçükanafarta Köyü'nün tarihi sit sınırları belirlenerek, Gelibolu Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Komisyonu'nun 06.08.2019 tarih ve 814 sayılı kararı ile köy, koruma altına alınmıştır (ÇATAB Arşivi, 2020). İleriki yıllarda yapılacak kazı çalışmaları ve Alan

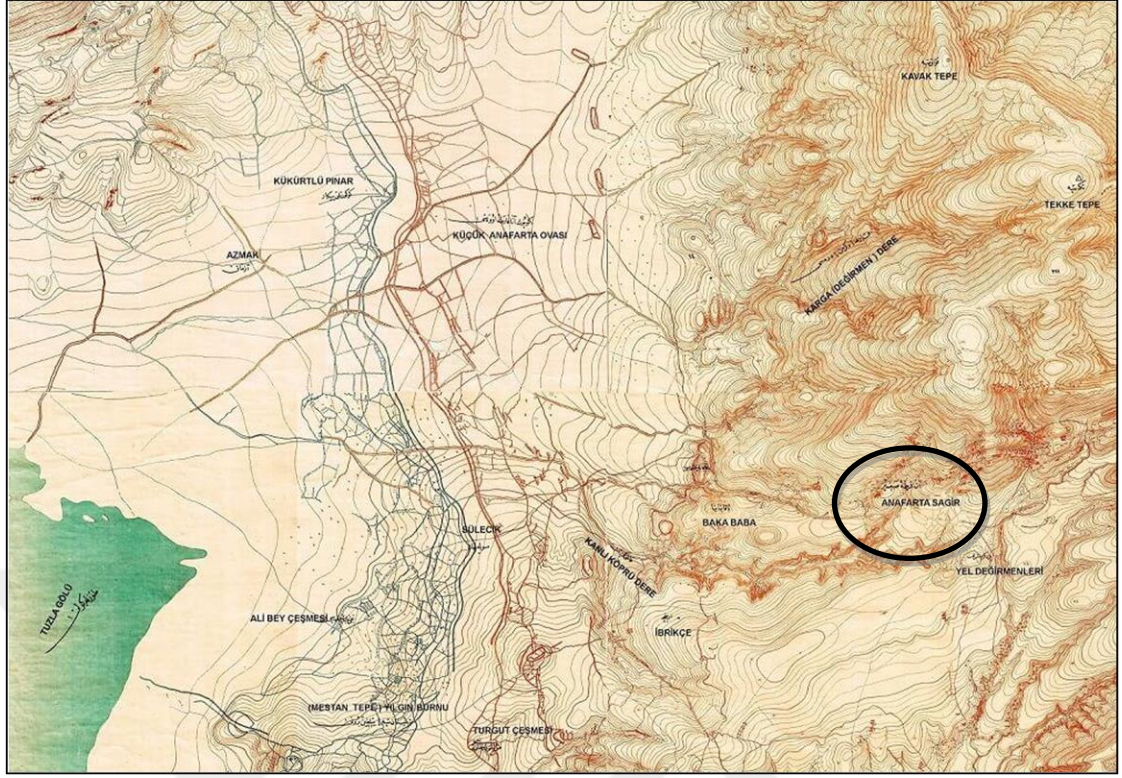
Yönetim Planı kapsamında koruma altına alınmış olan köyde yapılacak daha kapsamlı araştırma ve kazı çalışmalarından bu sorunun net bir cevabının alınabileceği düşünülebilir. Sözlü kaynaklar, köyde yaşayan Rumların, özellikle tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu aylarda köye gidiş gelişin zor olması nedeniyle ovada taştan yapılmış küçük çiftlik evlerinin olduğunu aktarmaktadır⁸. 1915 Mehmet Şevki Paşa haritasında da köyün ve ovanın varlığı net olarak belirtilmekte olup, elde edilen bu bilgiler doğrultusunda köyün tarihsel sürecinde en erken bir Rum köyü olduğu, hatta antik dönemlere de uzanabilecek bir geçmişinin olabileceği kanaatine varılmıştır.

Şekil 3.7 1915 yılı İngiliz Haritası (ÇATAB Arşivi, 2019).

1915 yılına ait İngiliz haritasında, Kuchuk Anafarta (Anafarta Sagir) ismi ile köyün yerleşimi, Tuz Gölü, Kuchuk Anafarta Ovası ve köyün içinden geçen Kanlıköprü Deresi görülmektedir (Şekil 3.7).

⁸ Köyün Muhtarı Ahmet TUZCUOĞLU tarafından aktarılan bilgiler.

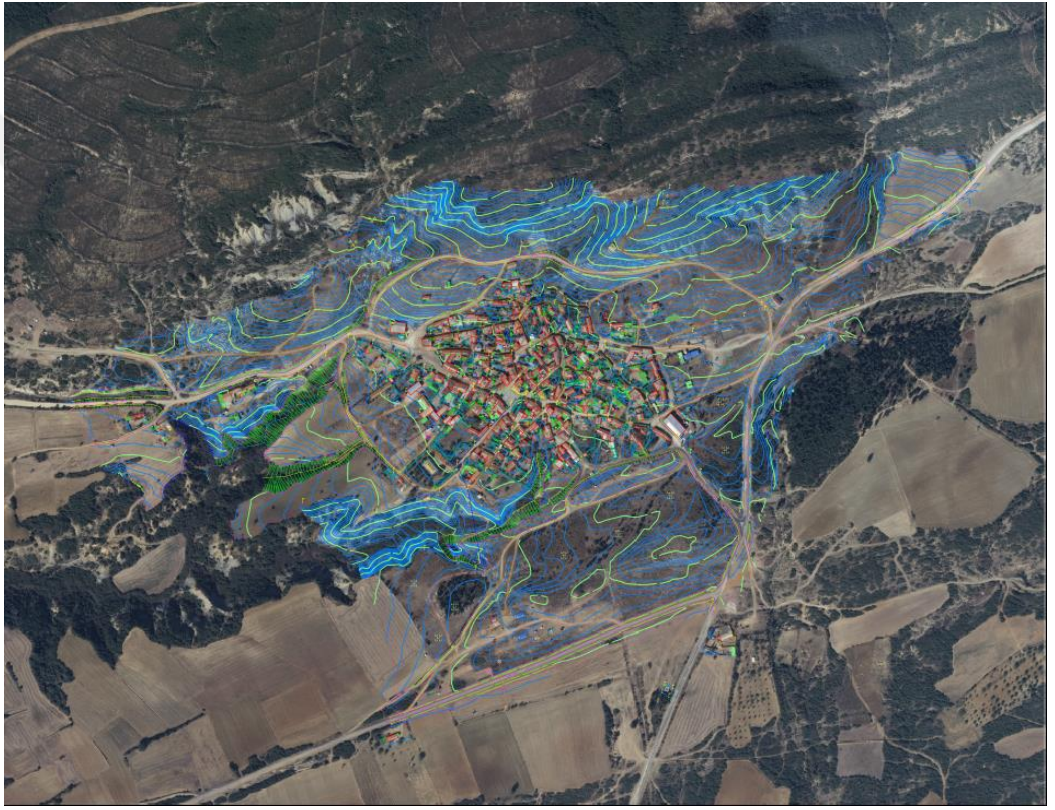
Şekil 3.8 1915 yılı Osmanlı Tahkimat Haritası (Genel Kurmay Başkanlığı, 2009).

1915 yılı Osmanlı Tahkimat haritasında köy, Anafarta Sagir ismi ile görülmektedir (Şekil 3.8).

3.2 Fiziksel Gelişimi

Tarihi çevreler, kuruldukları dönemlerin, eğitim, gelenek-görenek, duygu, düşünce, yaşam tarzı ve biçimi, sosyo ekonomik yapı, kültür düzeyi, gündelik yaşam hakkında geniş birikimler barındıran mekânlardır. Bu mekânlarda geçmişten günümüze ulaşmış dini yapılar, anıtlar, saraylar, hamamlar vb. gündelik yaşama ait öğeler yer almaktadır. Öncelikle tarihsel çevreyi tanımak ve neden koruduğumuzu-korumak istediğimizi doğru tanımlamak gerekir. Bu mekânlar tarihsel süreç içinde evrimleşmekte özellikle sanayileşmenin, kentleşmenin ve demografik hareketlerin maddi gücü ile değişime uğramaktadır. Tarihsel çevre tanımı içinde evrimleşen mekânları ile kentin bütününün bir tarihsel değer, tek tek mimari eserleri değil, mimari atmosferi bir estetik miras kabul eden düşüncenin hareket noktası olarak seçilmesi gereklidir (Kuban, 2001:16-17). Küçükanafarta köyünün tarihsel çevre tanımı, 1/1000 ölçekli nazım imar planı, 1/1000 ölçekli koruma amaçlı imar planı

(Şekil 3.10), kentsel sit alanı ve çevresindeki etkileşim geçiş sahası, 1.ve 3.derece doğal sit alanları ile gelişme alanları incelenerek oluşturulmuştur. Kentsel sit sınırları belirlenmiş olan köyün yerleşim alanında, taşınmaz kültür varlığı olarak tescillenmiş hamam, cami, çeşme, mezarlık, tabiat varlığı olarak Suvla Ovası, Tuz Gölü, Kanlıköprü Deresi bulunmaktadır. Fiziksel çevreyi tanımlayan taşınmaz kültür varlığı ve tabiat varlığı dışında konut, ahır, dam, köy meydanı, köy kahvesi, okul, kuyu, yol gibi tarihi çevreyi oluşturan öğeler ile Küçükkanafarta Köyü'nün fiziksel gelişim süreci incelenmiştir.

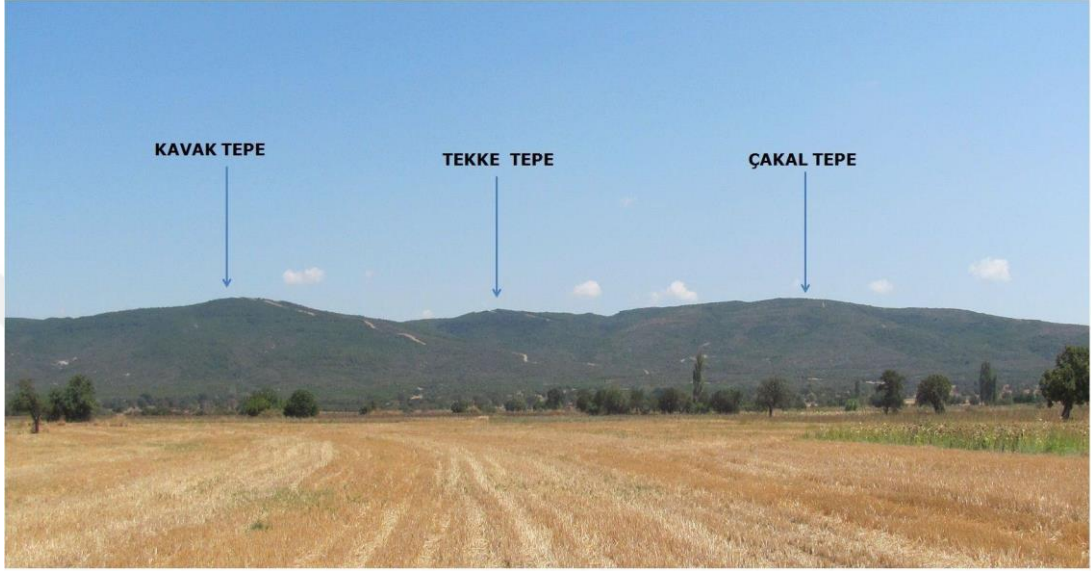

Şekil 3.9 Köy yerleşim alanının eş yükselti eğrileri ile gösterimi (ÇATAB Arşivi, 2019).

Şekil 3.10 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı Paftası (ÇATAB Arşivi, 2020).

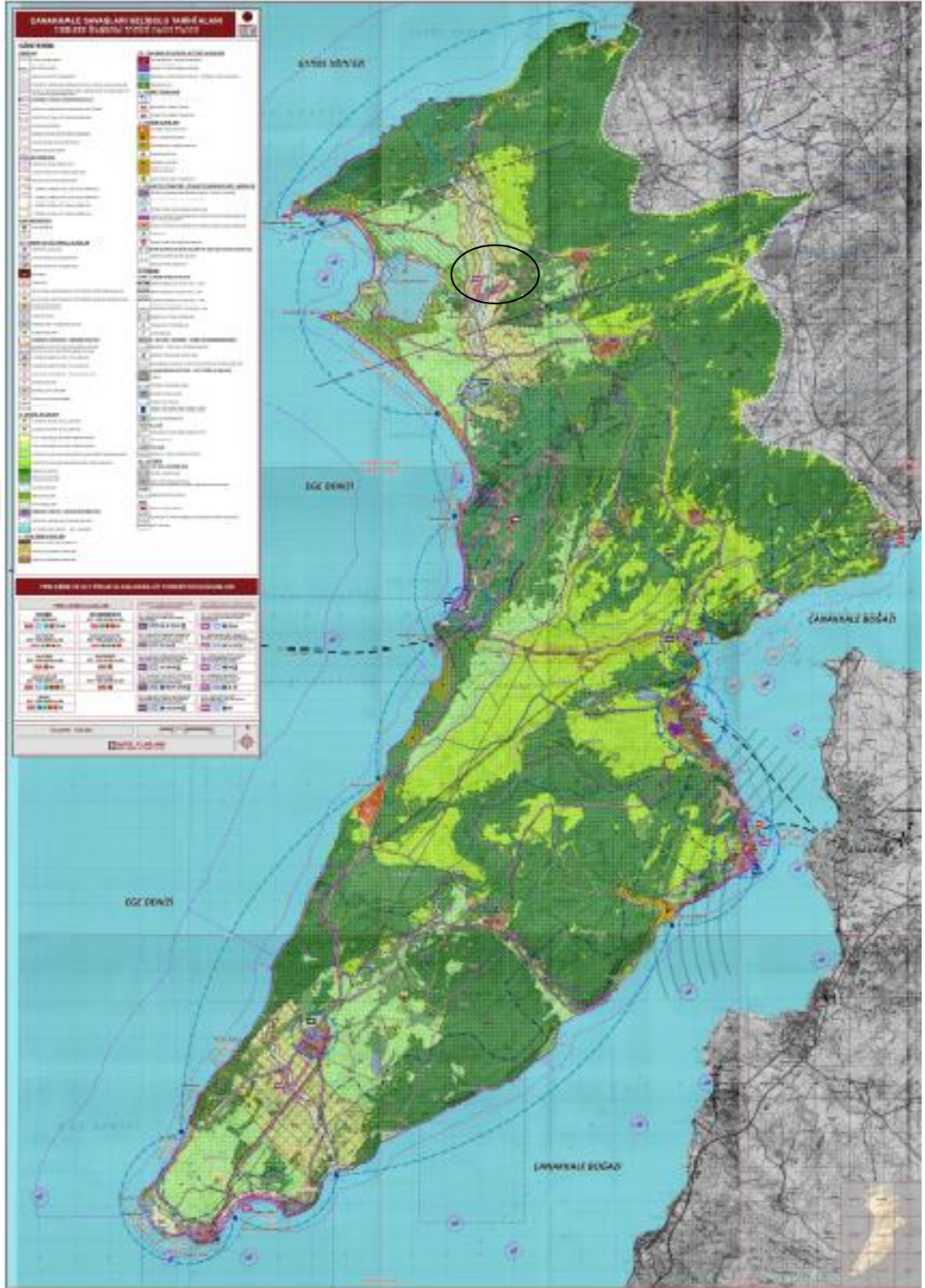
Gelibolu Yarımadası'nın kuzeyinde bulunan köy, güneyinde Büyükanafarta Köyü, batısında Tuz Gölü ve Küçükkanafarta Ovası, doğusunda Uzunhızırılı Göleti ve Yolağzı Köyü, kuzeyinde ise Beşyol Köyü ile çevrelenmiştir. Köyün kuzeyinde bulunan Tekke Tepe 283 m yükseklikindedir ve Küçükkanafarta Köyü bu tepenin yamaçlarında kuzeyden güneye doğru eğimli bir topografya üzerinde konumlanmıştır (Şekil 3.11).

Şekil 3.11 Küçükkanafarta Ovasından sık ve yüksek fundalıklar ile kaplı Tekke Tepe'nin görünümü (URL-8, 2019).

Kuzeyde tepenin eteklerinden başlayan dik eğim, köyün güneyinde yerleşim alanında nispeten azalarak devam etmekte, güneyde yerleşim alanından sonra Boncukkıran Mezarlığı ile yeniden artarak devam etmekte ve bu eğim Küçükkanafarta Ovasına doğru devam ederek ovada düz bir alana ulaşmaktadır (Şekil 39). Köyün kuzeyinde ve batısında köy yerleşim alanının dışında eğim % 20-35 Aralığında gözlemlenmiştir. Bu bölgelerde eğim nedeniyle yamaç oluşumları mevcuttur. Yerleşim alanı içinde eğim en fazla %20 sınırlarında görülmektedir. Köyde sondaj ve laboratuvar verileri ile yapılan zemin etüdü çalışmalarında, kumtaşı 28,85-58,42 Kg/cm², kil taşı 3.16-5.60 Kg/cm² taşıma gücü değerleri tespit edilmiştir. Jeomorfolojik ve tane boyuna dayalı analizlerde sıvılaşmaya duyarlı birimler gözlenmiş, sıvılaşma riski var olmakla birlikte düşük-orta indeks değerleri tespit edilmiş, deprem parametrelerinin dikkate alınması gerekliliği belirtilmiştir (ÇATAB Arşivi, 2019).

1/25000 ölçekli Tarihi Alan Yönetim Planı (Şekil 3.12) incelendiğinde, Tekke Tepe'nin güney yamacında konumlanan köyün ulaşımının, Beşyol ve Büyükanafarta köylerinden gelen karayolu ile sağlandığı görülmektedir. Kuzeydoğuda bulunan Beşyol köyünden gelen asfalt karayolu, köyün doğu girişinde beton parke olarak devam ederek köy meydanına kadar ulaşmakta, köyü doğu-batı aksında kesen bu köyiçi yolu, köy meydanından devam ederek köyün batı çıkışında Tuzla Gölü ve Ece Limanına giden asfalt karayoluna bağlanmaktadır. Kuzeyde köyün dış hattını çevreleyen beton parke kaplamalı köy içi yolu, Beşyol köyünden gelen asfalt yol ile Tuzla Gölü ile Ece Limanına giden asfalt yolu kuzey yönde bağlamaktadır. Beşyol köyünden gelen yol, köyün doğusundan güneye doğru devam eden Büyükanafarta Köy yoluna bağlantı sağlamaktadır. Yerleşim alanının etrafında köyün alanını sınırlar nitelikte, yerleşim alanını çevreleyen köy içi yolu bulunmaktadır. Beton parke kaplama olan bu yol, yerleşim içinde dar sokaklar ile köy meydanına ulaşım sağlamaktadır.

Şekil 3.12 1/25000 ölçekli Gelibolu Tarihi Alan Yönetim Planı (ÇATAB Arşivi, 2019).

Şekil 3.13 2009 yılı köy içi sokak dokusu (ÇKVKBK Arşivi, 2019).

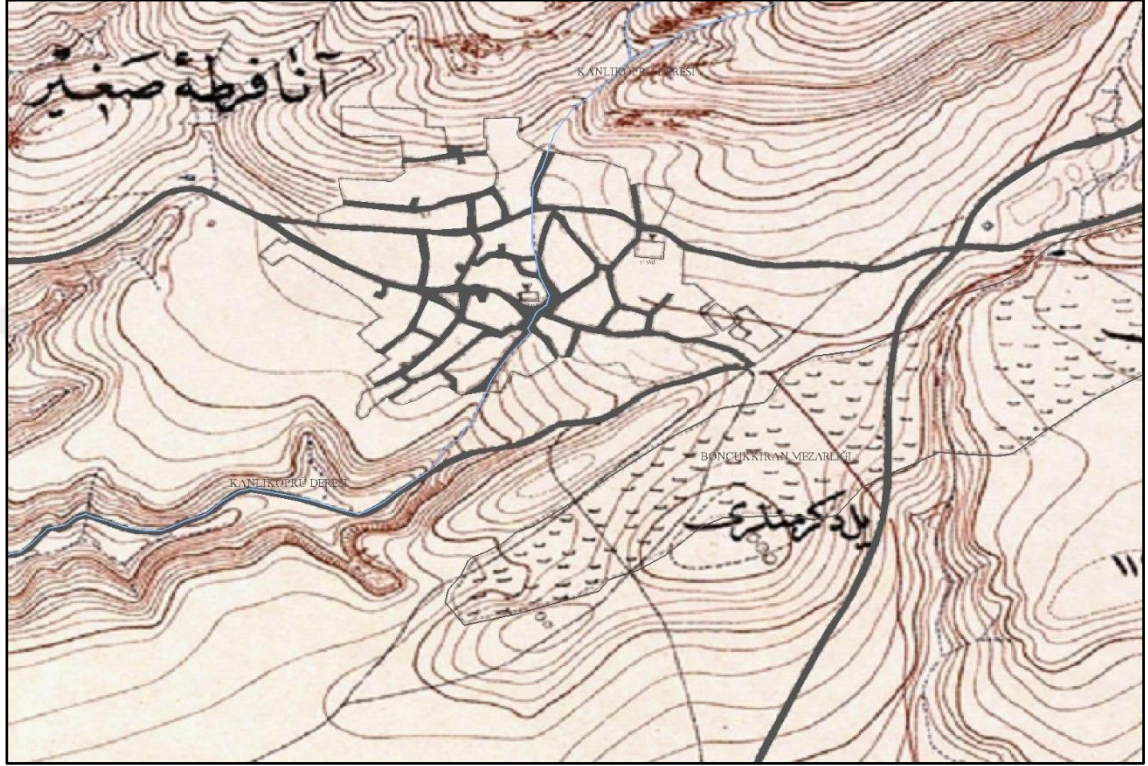
Şekil 3.14 2019 yılı köy içi sokak dokusu (Uçar, 2019).

Yapılan arşiv çalışmalarında, 2009 yılında köy içi yolların doğal taş kaplama olduğu görülmektedir (Şekil 3.13). 2009 yılından 2019 yılına kadar geçen süreçte köy içi yolları doğal taş kaplaması sökülerek, köy halkına yaşam kolaylığı sağlaması ve araç girişini kolaylaştırması amacıyla beton parke taşı kaplama (Şekil 3.14) olarak düzenlendiği anlaşılmaktadır.⁹ Köyün gelişimi hakkında en fazla bilgiyi elde edebileceğimiz köy içi yolları gelişim süreci arşiv çalışmalarında en erken 1915 yılı 1/5000 ölçekli Şevki Paşa haritası incelenmiş, Korgeneral Mehmet Şevki Ölçer tarafından bu harita esas alınarak hazırlanan köyün krokisi üzerinde çalışma yapılmıştır. Harita Genel Komutanlığı arşivlerinde bulu-

⁹ Köy Muhtarı .Ahmet TUZCUOĞLU tarafından bu bilgiler alınmıştır.

nan 1964, 1973 ve 1997 yıllarına ait hava fotoğrafları ile 2008 yılında ÇKVKBK tarafından hazırlanan 1/500 ölçekli köy yerleşim planı üzerinde çalışma yapılarak 2019 yılına gelene kadar köyün gelişimi karşılaştırmalı olarak belirlenmiştir.

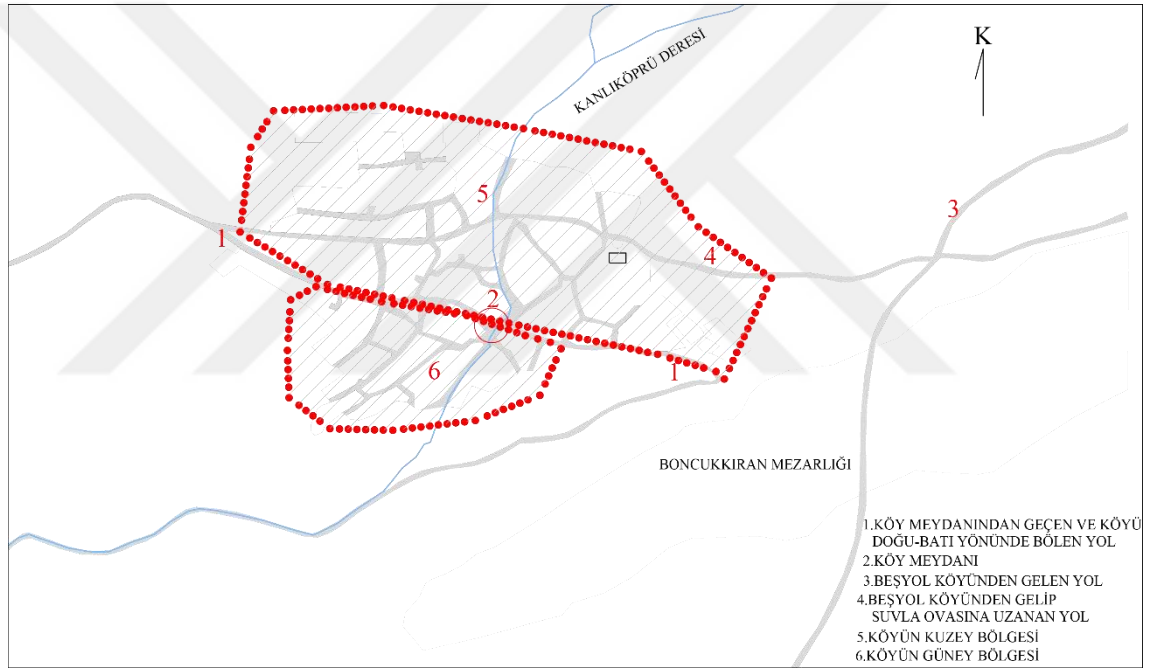
1915 Yılı

Şekil 3.15 Korgeneral Mehmet Şevki Ölçer tarafından hazırlanan haritada köyün krokisi (ÇATAB Arşivi, 2019).

1915 yılına ait Ölçer tarafından hazırlanan harita üzerinde köyün krokisi incelendiğinde köyün merkezinde halen varlığını sürdüren caminin bulunduğu görülmektedir (Şekil 3.15). Köyün kuzey doğu yönünde kroki üzerinde işaretlenmiş olan diğer caminin günümüzde hiç izi bulunmamaktadır. Günümüzde oldukça harap durumda olan hamam, bu kroki üzerinde görülmemektedir. Hamamın Çanakkale Savaşları döneminde askerler tarafından kullanıldığı bilgisine dayanarak, hamamın kroki üzerine işlenmediği veya yanında bulunan evlerden birinin müstakil hamamı olabileceği, belki de hamamın söylendiği gibi savaş döneminde var olmadığı savaş sonrası dönemde yapıldığı düşünülebilir. Beşyol Köyü'nden gelerek köyün doğusundan batısına doğru devam eden ve köyün merkezinden geçen yolun mevcut olduğu görülmektedir. Meydanda yer alan camii ve köy

mevdanı kroki üzerinde de varlığını göstermektedir. Mevdandan batıya devam eden yol Tuzla Gölü istikametinde devam etmektedir. Bu krokide dikkat çeken köy meydanına uzanan ve devam eden yolun köyü kuzey ve güney yönde iki parçaya bölmesi ve yerleşim alanının kuzey parça üzerinde yoğunluk gösterdiği (Şekil 3.16). Günümüzde Boncuk-kıran mezarlığına kadar uzanmış olan köy yerleşimi 1915 yıllarında görülmemektedir. Savaş sonrası göçler ve mübadele köyün yerleşim alanının genişlemesinde etken rol oynamış, artan köy nüfusu ile yerleşim kuzeyde Tekke Tepe eteklerinden güneye doğru uzanmıştır. Köy nüfusunun artması, barınma ihtiyacına yönelik konut sayısının artmasına neden olmuştur. Bu artışa bağlı olarak konutların parsel sınırları ile belirlenen dar sokakların oluştuğu görülmektedir.

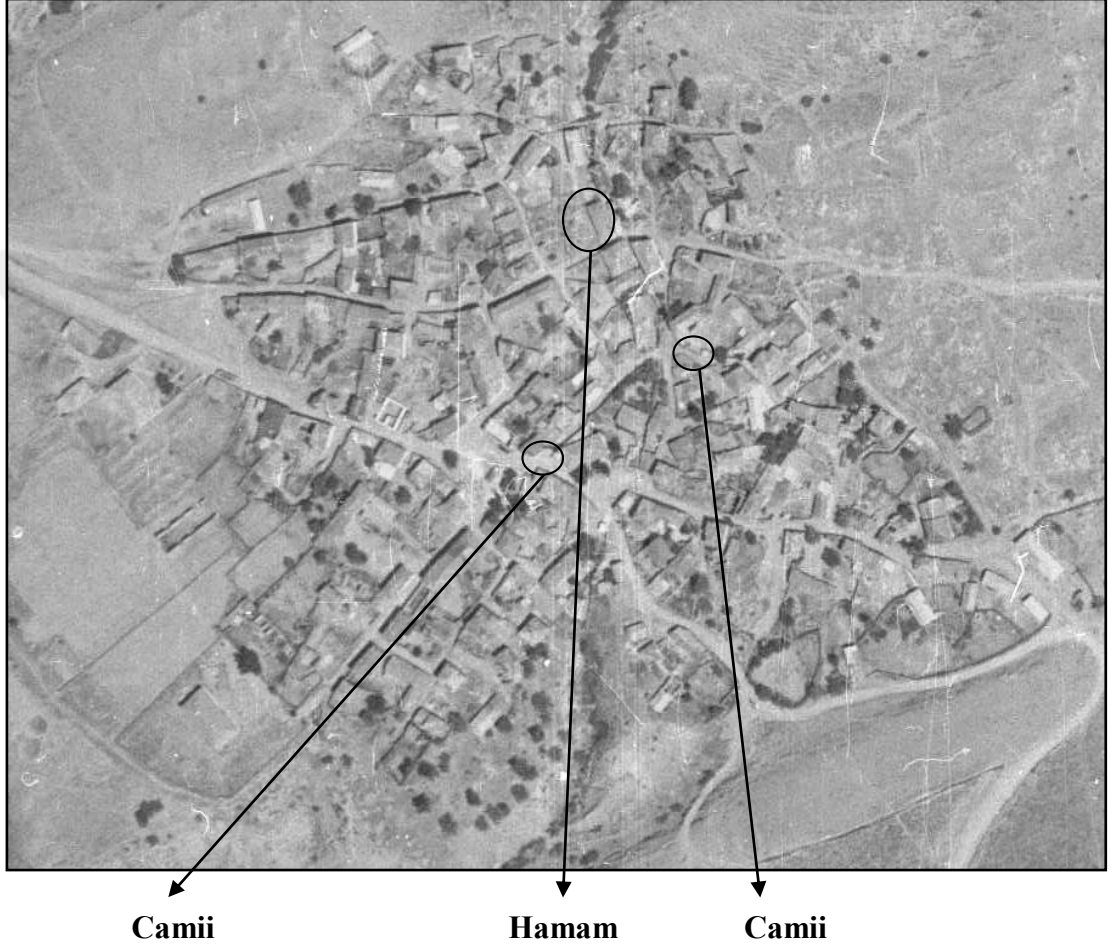

Şekil 3.16 Korgeneral Mehmet Şevki Ölçer'in 1915 yılı köy kroki üzerinden hazırlanan köy yerleşim kroki (Uçar, 2019).

Çakal Tepe üzerinden gelip köyün içinden devam ederek güneyden Tuzla Koyuna uzanan Kanlı Köprü Deresi kroki üzerinde işlenmiştir. 2019 yılı kroki ile karşılaştırıldığında dere yatağında meydana gelen değişim görülmektedir. Günümüzde yerleşim alanı içinde yatağı birçok noktada dar sokaklar ile kapanmış olan derenin suyu sokaklarda ve konutların bahçelerinde bulunan su kuyularından temin edilmektedir. Osmanlı tahkimat haritasında görünen fabrika ve yel değirmeni (Şekil 3.36) günümüzde varlığını yitirmiştir. Kö-

yün doğudan girişinde 196 ada 1 parselde bulunan yapının, çırçır fabrikası olduğu, günümüzde tarım aletlerinin depolandığı mağaza yapısı olarak kullanıldığı, haritada yazılan fabrikanın bu fabrika olabileceği düşünülmektedir. Haritada da görünen yel değirmenine ait herhangi bir iz bulunamamıştır.

1964 Yılı

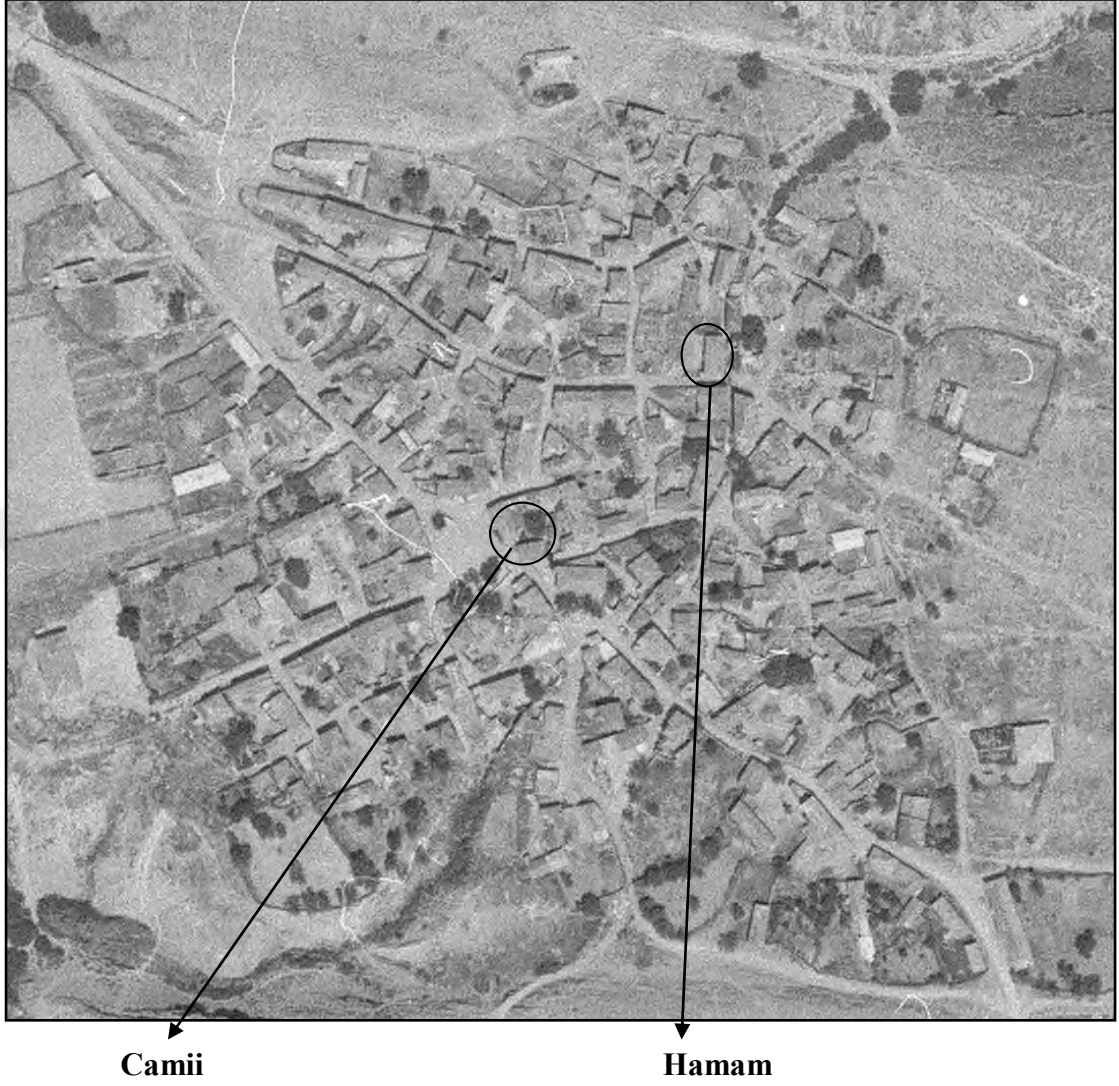
Şekil 3.17 1964 yılı hava fotoğrafı (Harita Genel Komutanlığı Arşivi, 2019).

1964 yılına ait Harita Genel Komutanlığı arşivinde tespit edilen hava fotoğrafında köy yerleşim alanının 1915 yılından bu zamana kadar kaydettiği değişim okunabilmektedir (Şekil 3.17). Beşyol köyünden gelerek köy meydanına ulaşan ve batı yönünde devam ederek Tuz Gölüne giden yolun 1915 yılından bu yana konumunu koruduğu görülmektedir. 1915 yılında günümüz formunu oluşturmamış olan meydan 1964 yılında, günümüz ile aynı forma ulaşmıştır. 1915 yılında köyün orta aksından geçen ana yolun kuzeyinde

konumlanan yerleşim 1964 yılında güney bölgesinde gelişim göstermiş ve hemen hemen günümüz yerleşim bölgeleri şekillenmiştir. Tekke Tepeden gelerek köyün içinden geçip Tuz Gölüne ulaşan Kanlıköprü Deresi, günümüzde tespit edilen dere yatağı konumunda ancak köyün güneye inen bölgesinde çok daha geniş olduğu ve dere yatağı çevresinde yerleşmenin oluşmadığı görülmektedir. Derenin 1915 yılında köyden kesintisiz olarak devam eden dere yatağı, 1964 yılında köy içinde görülmediği, günümüzde olduğu gibi kanallar içine alındığı düşünülmektedir. 1915 yılı krokisinde köyün kuzey doğusunda işaretilenmiş caminin 1964 yılında varlığını devam ettirdiği ve halen ayakta olan hamam yapısının da bulunduğu görülmektedir.

1964 yılında köy yerleşim alanında görünen yapıların bahçe sınırlarının henüz şekillenmediği, ada etrafını dolaşan sokaklar ile organik bir şekillenmenin varlığı görülmektedir. Bu düşünceyle 1964 yılında henüz mülkiyet kavramının gelişmediğini ifade edilebilir.

1973 Yılı

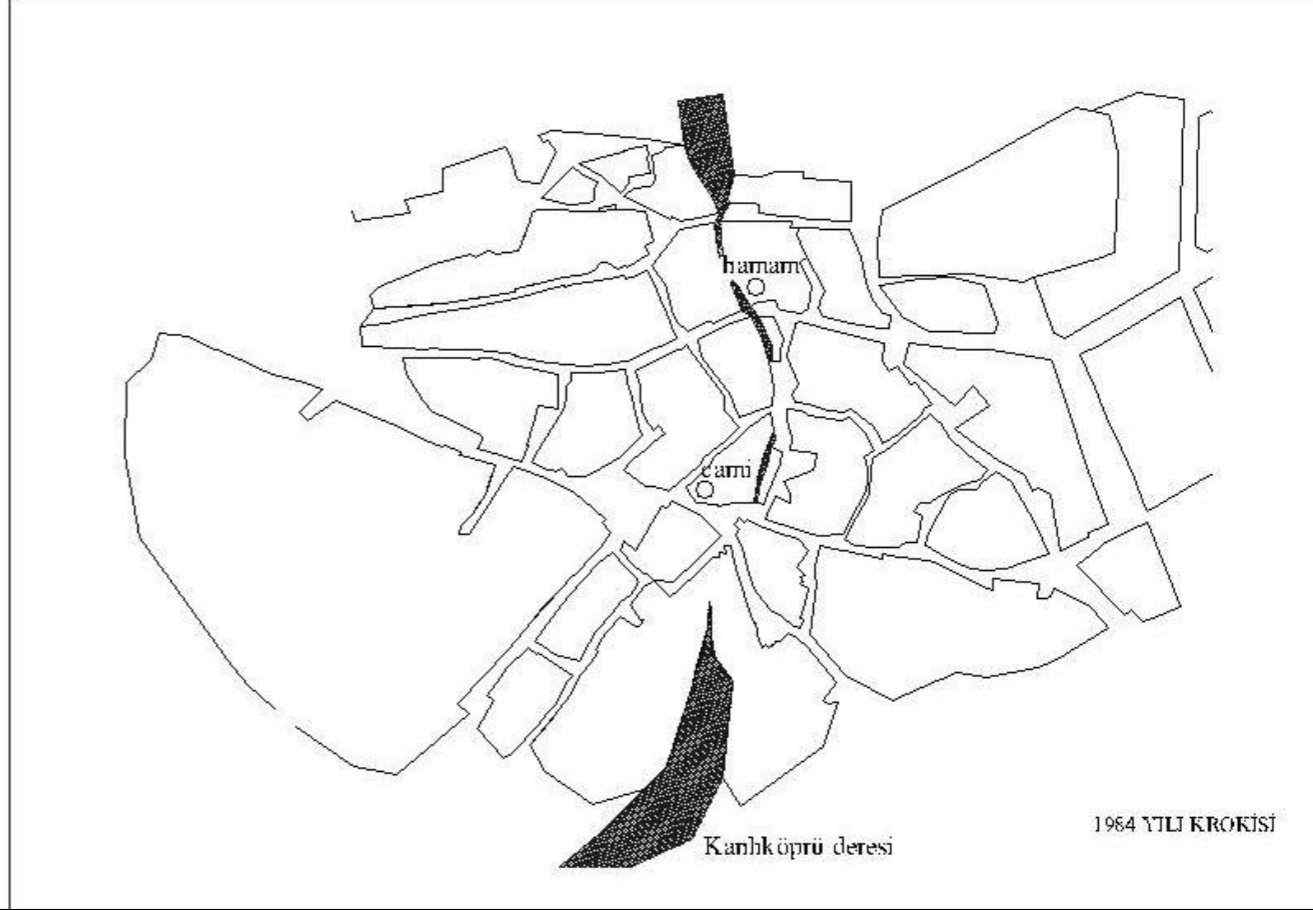
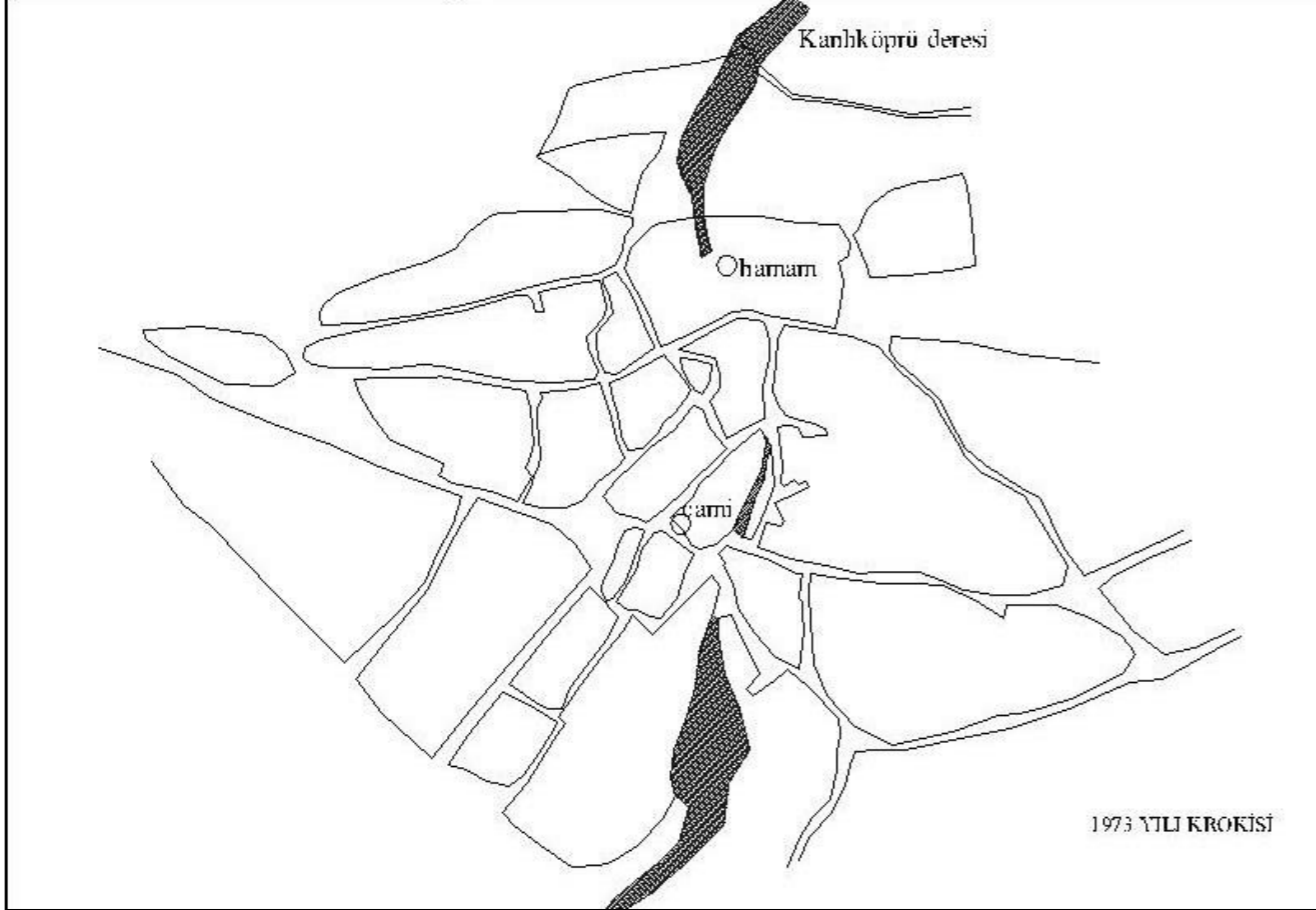
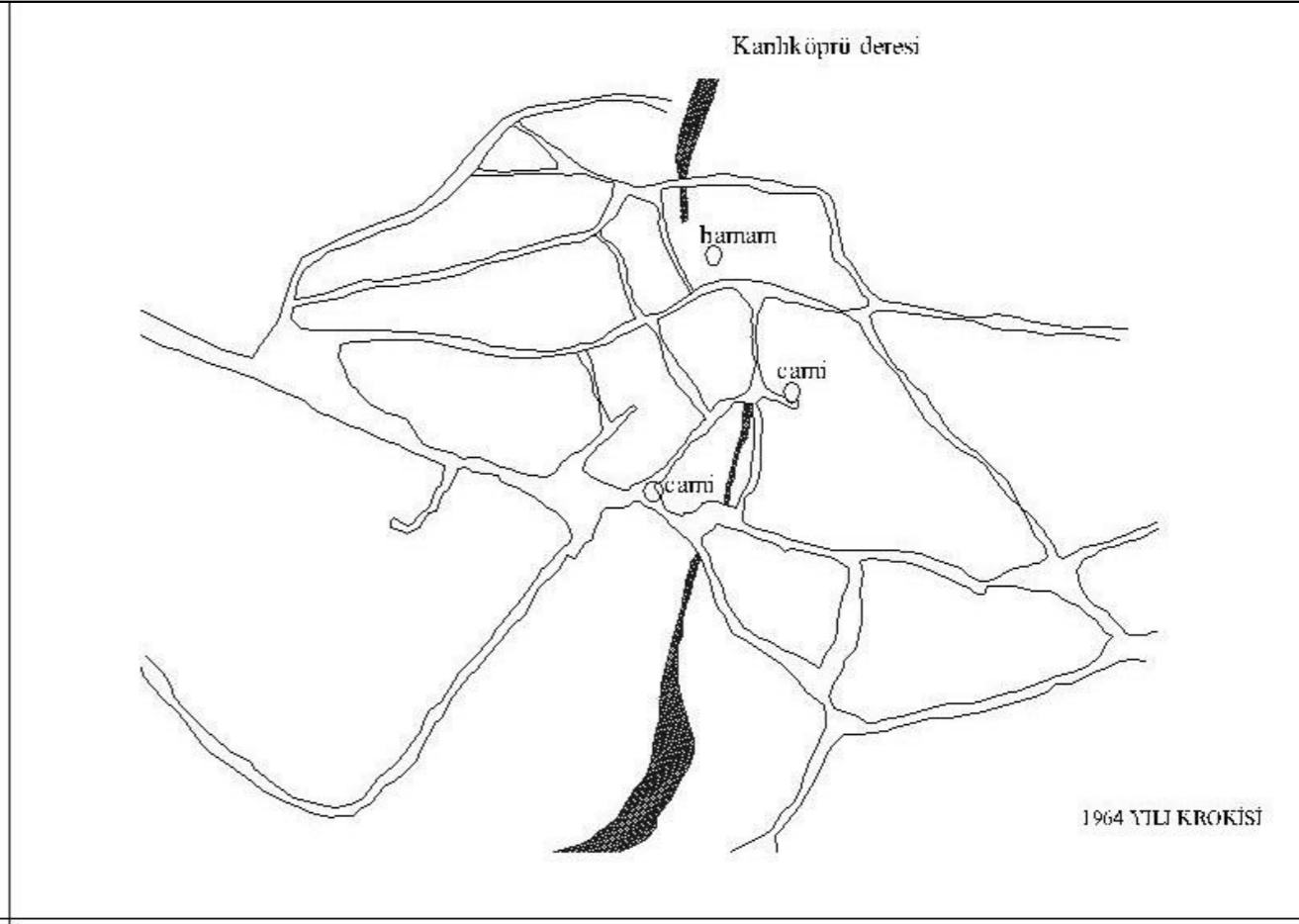
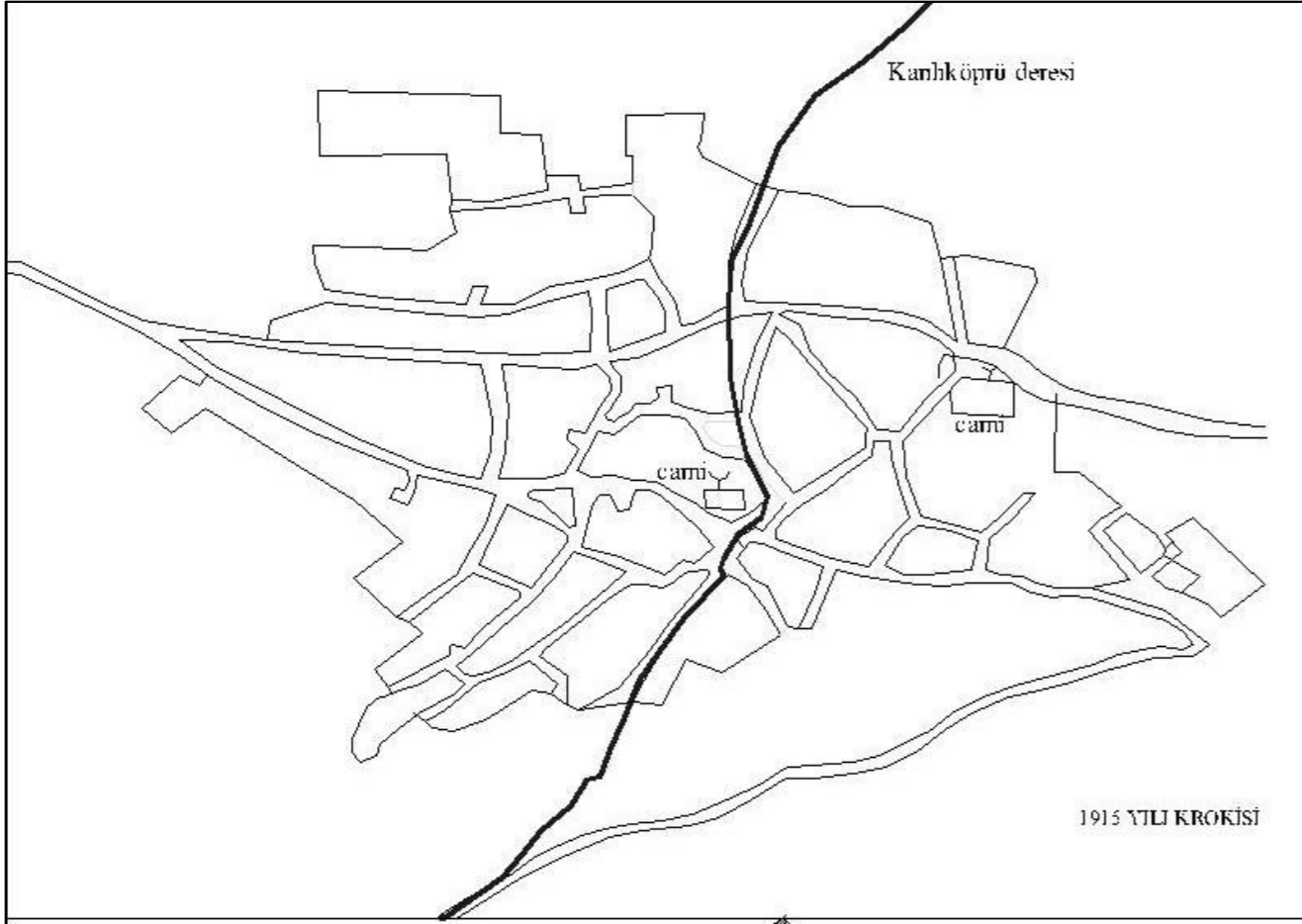
Şekil 3.18 1973 yılı hava fotoğrafı (Harita Genel Komutanlığı Arşivi, 2019).

1964-1973 yılları arasında köy yerleşim sınırlarında büyük bir değişiklik görülmemektedir (Şekil 3.18). Doğudan batıya doğru köy meydanından geçen ana yol aksı değişikliğe uğramamış, yol üzerinde yapılaşma artış göstermiştir. Köy meydanı hemen hemen günümüz biçimini almıştır. Köy meydanında bulunan camii ve köyün kuzey tarafında yer alan hamam bu fotoğrafta görülmektedir. Ancak 1964 yılı hava fotoğrafında köyün kuzeydoğusunda görünen camii varlığını yitirmiştir. Bu yılda tespit edilen bir diğer değişim köyün doğu yönünde Beşyol köyünden gelerek köy yoluna bağlanan yolun bağlandığı noktada yerleşimlerin oluştuğu, köyün bu yönde gelişim gösterdiğidir. Aynı şekilde köyün güney

bölgesinde, 1964 yılı fotoğrafında tarla olduğu düşünölen parsellerde konut oluşumlarının varlığı görölmektedir. 1964-1973 yılları arasında köyün güneyinde görönen dere yatağında bir değişiklik görölmemiş, dere yatağının alanı aynı kalmıştır. Günümüzde olduğu gibi yerleşim alanında dere, kanallar içine alınmıştır.

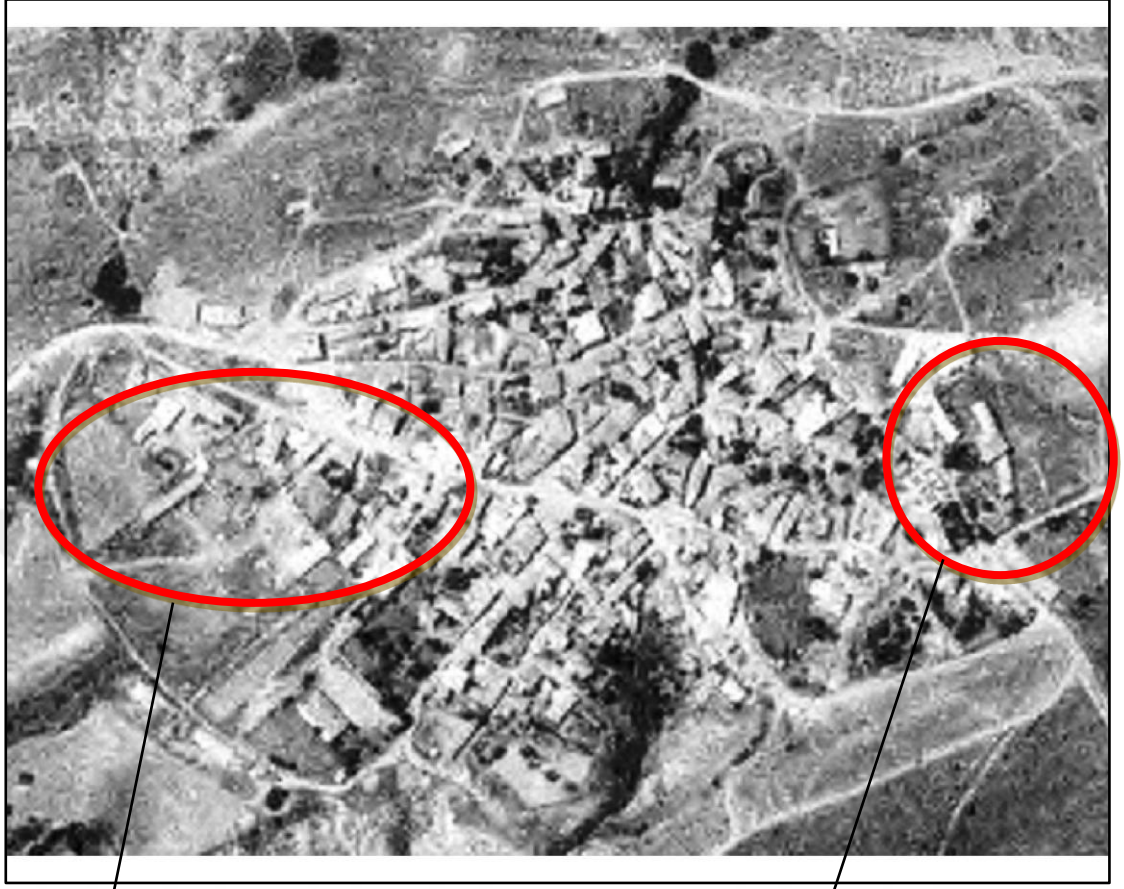
1964-1973 yılları arasında geçen 9 sene içinde köy içinde adaların etrafında şekillenen dar ara yollar da herhangi bir değişiklik görölmemiştir. Parsellerin günümüz şekline gelmediği yapıların bahçelerinin çevrilerek ayrılmadığı görölmektedir. Bu yılda 1964 yılı gibi henüz mülkiyet kavramının oluşmadığı, halkın bir arada yaşam sürdürdüğü düşünölmektedir.

Şekil 3.19 Yıllara göre Küçükanafta Köyü yerleşimi krokileri (Uçar, 2020).

1997 Yılı

Köyün batı yönü

Beşyol köyünden gelen yol, köy girişi

Şekil 3.20 1997 yılı hava fotoğrafı (Harita Genel Komutanlığı Arşivi, 2019).

1997 yılında, Beşyol köyünden gelen yolun köy meydanına doğru batı yönünde devam eden kolu üzerinde yapılaşmanın artış gösterdiği görülmektedir (Şekil 3.20). Doğu yönünde köy girişinde de yolun kuzeye uzanan kolu üzerinde yapılaşmanın arttığı görülmektedir. 1973 yılında köy ana yolunun güney batı kısmında tarla vasfında görünen parsellerde tespit edilen yapılaşma bu yılda tamamen şekillenmiş ve tarla görünen parsellerde yapılar oluşmuş, tarla görünümü tamamen değişmiştir. 1997 yılı köy yerleşim alanının hemen hemen günümüz şekline ulaştığı dönemdir. Yerleşim alanında mülkiyet sınırları belirlenmiş, parsel aralarında günümüz dar sokakları oluşmuştur. Yerleşim alanının merkezinde, cami ve çevresinde yapılaşma artış göstermiş, Kanlıköprü Deresinin dere yatağı küçülmüş ve dere kenarı boyunca yapılaşmalar meydana gelmiştir.

Yapılan arşiv çalışmasında 1984 yılına ait Çanakkale İl İdare Kurulu'nun 20.03.1984 gün ve 544 sayılı kararı ile onanmış kadastral pafta tespit edilmiştir (Şekil 3.21). Bu paftada mülkiyet sınırları, parsel alanı, yapı alanı, parsel numaraları ve köyün yeni yapılaşmaya açılması planlanan kuzeydoğusunda belirlenmiş parseller (Şekil 3.21) yer almaktadır. Daha erken tarihli bir belge bulunamadığı için köyün ilk mülkiyet çalışmasının Çanakkale İl İdare Kurulu tarafından 1984 yılında yapıldığı düşünülmektedir. 1997 yılı hava fotoğrafından da 1984 yılında yapılmış parsel çalışmaları ile şekillenen organik parsel biçimlenmeleri ve parseller arasında dar ara sokakların olduğu görülmektedir.

Şekil 3.21 Çanakkale İl İdare Kurulu'nun 20.03.1984 gün ve 544 sayılı kararı ile onanmış kadastral pafta, köy gelişim alanı olarak belirlenen 1 pafta 3056 parsel (ÇATAB Arşivi, 2019).

Bu paftada, (Şekil 3.21) sadece köy meydanında bulunan caminin pafta üzerine işlendiği, hamamın 2814 parsel olarak belirtilip herhangi bir yapısal gösterimin bulunmaması dik-

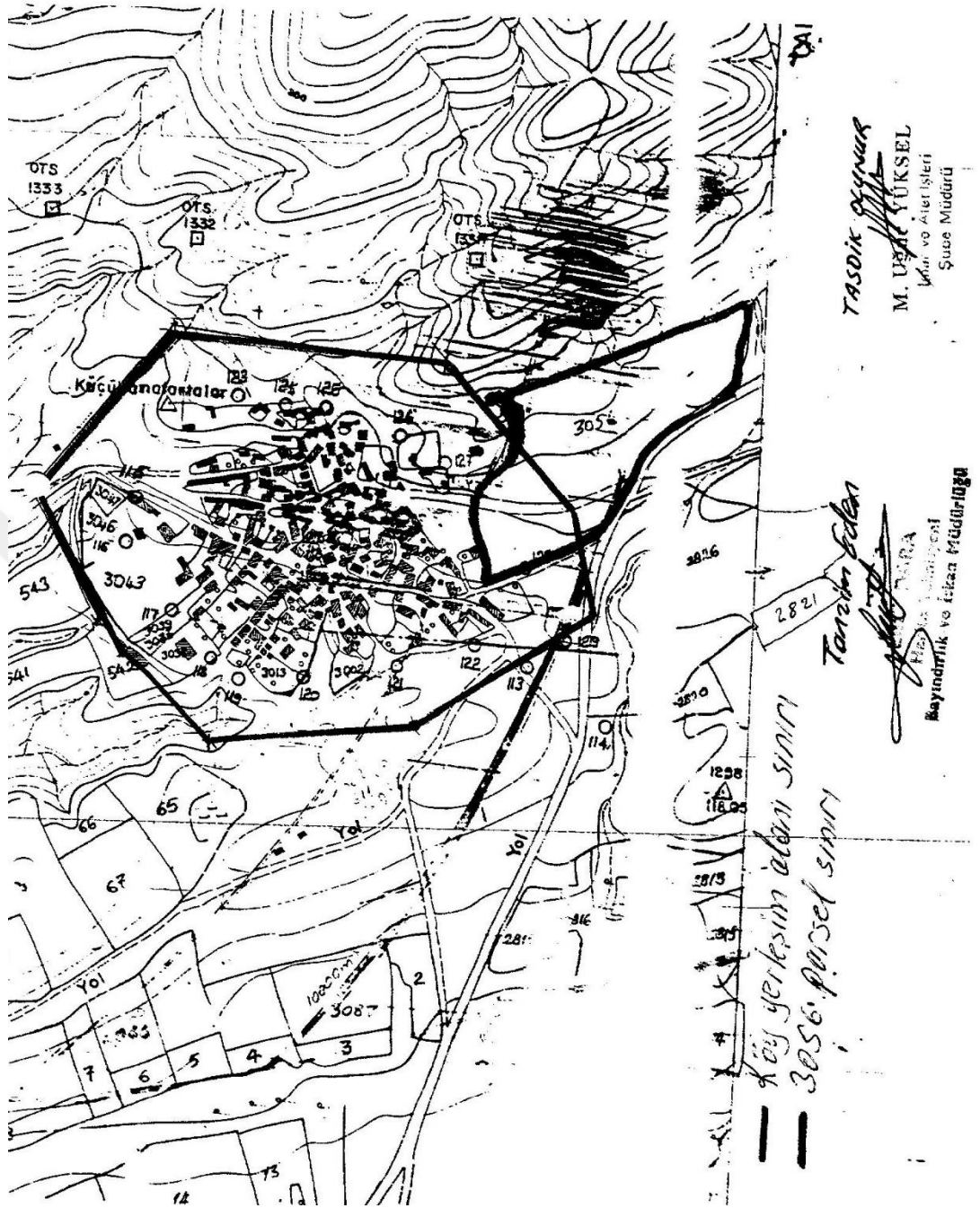
kat çekicidir. Hamam yapısının sadece konut yapılarının işlenmesi esas alındığı için dikkate alınmadığı düşünülebilir. 1984 yılında hazırlanan bu pafta ile köydeki yapılaşmaya ve parselasyona yönelik ilk tespitler yapılmış, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 28.08.1986 tarih ve 2574 sayılı kararı ile Boncukkıran Mezarlığı korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. Köye yönelik 1986 tarihli ilk tescil kararı listesinde Ören Mevkii (Suvla Ovası) 1.derece arkeolojik sit alanı olarak belirlenmiştir. Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 17.06.1991 tarih 1784 sayılı karar ile köy içinde bulunan 2 adet çeşme ve hamamın taşınmaz kültür varlığı olarak tescillenmesine, Boncukkıran Mezarlığı ve Ören Mevkii'nde tescilin devamına karar vermiştir.

1984 yılında hazırlanan kadastral paftada, köyün kuzeydoğusunda bulunan 1 pafta 3056 parselin köyün gelişim alanı olarak belirlendiği görülmektedir (Şekil 3.21). Ancak BKTVKK tarafından 19.04.1992 tarih 2412 sayılı karar ile onaylanan 1/25000 ölçekli haritada bir kısmı 1.derece doğal sit sınırları içinde, bir kısmı da köy yerleşik alanı olarak gösterilmiş 3056 parselin Çanakkale Valiliği İl Kültür Müdürlüğü ve Çanakkale Valiliği Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'nün talepleri ile tamamının köy yerleşik alanı olarak belirlenmesi uygun bulunmamış, köy yerleşik alanı içinde kalan kısmının 3.derece doğal sit alanı şartlarında planlanması 17.01.1993 tarih ve 2945 sayılı karar ile belirlenmiştir. EKTVKK tarafından 27.10.1994 tarih ve 2079 sayılı karar ile 3056 parselin köy gelişim ve yerleşim alanı olarak planlanması uygun görülmüştür (Şekil 3.22) (ÇATAB Arşivi, 2019).

BKTVKK tarafından 19.04.1992 tarih ve 2412 sayılı kararı ile onaylanan 1/25000 ölçekli haritada köy yerleşik alanlarının sit alanı dışında değerlendirildiği ancak, haritada sınırları belirtilen sit alanları içindeki köylerde, köy yerleşik alanında Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'nün izni olmadan köy muhtarlıklarınca yeni yapılaşmaya izin verilmemesi gerektiği, gerekli olduğu takdirde kurul izni alınması gerektiği belirtilmiştir. Köydeki yeni yapılaşmalar hakkında genel bir hüküm getiren bu karar ile yeni yapılaşmanın belirli bir düzende yürütülmesi için 1992 yılından itibaren koruma anlamında ilk adımların atıldığı söylenebilir. Bu yıldan sonra 2007 yılına kadar olan süreçte, ÇKTVKK tarafından 16.01.2004 gün ve 2639 sayılı karar ile 1/25000 ölçekli UDGP plan notlarının uygun

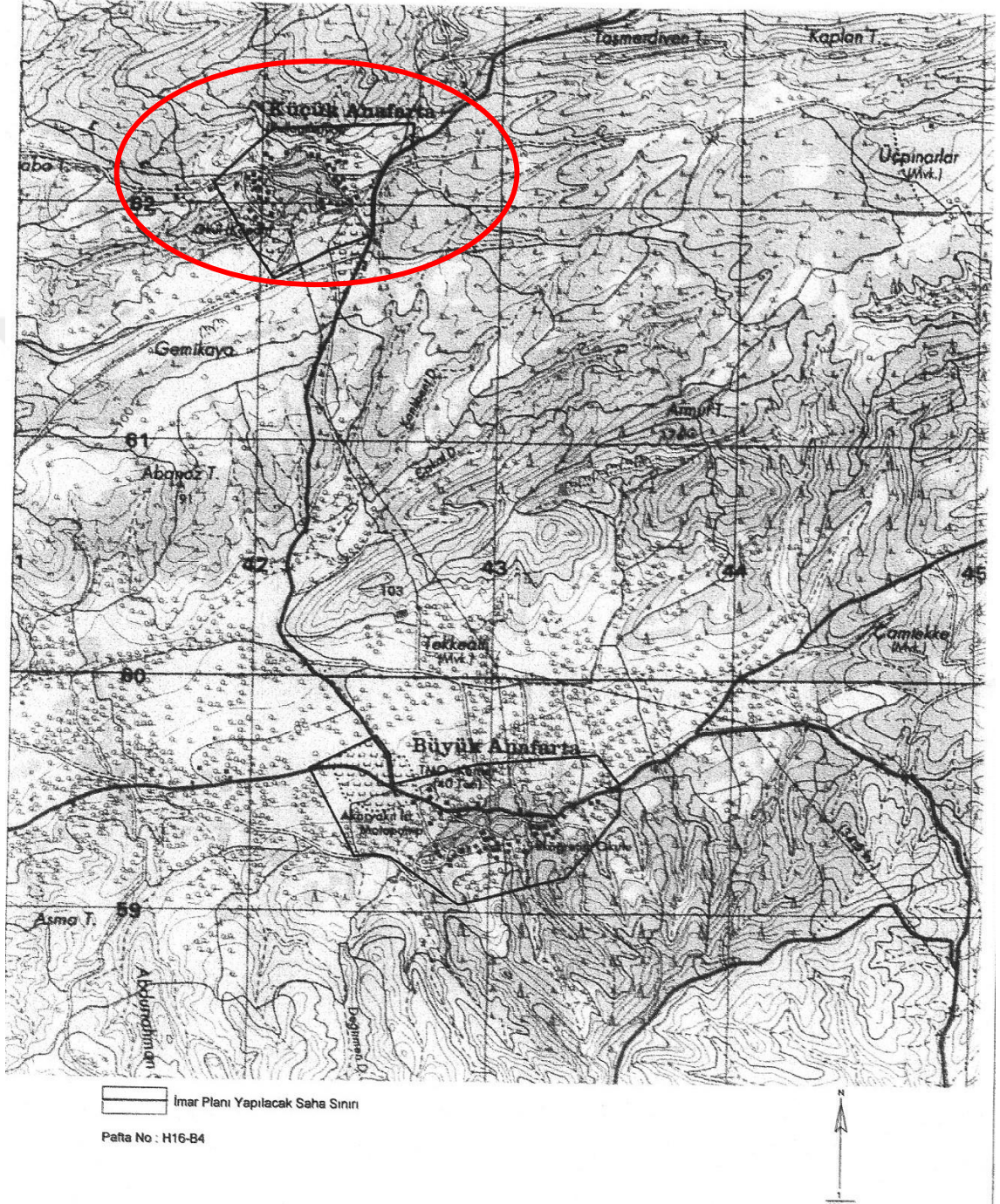
bulunduğu, bu plan notları doğrultusunda köy yerleşik alanlarında yapılacak yeni yapılaşmalar için koruma planları yapılana kadar belirli esaslar belirlendiği görölmektedir. ÇKTVKK'nun 1/25000 ölçekli UDGP plan notlarında tespit ettiği çelişkili durumlar nedeniyle 25.10.2007 tarih ve 3247 sayılı karar ile Gelibolu Yarımadası TMP sınırları içinde kalan Behramlı, Kocadere, Bigalı, Büyükanaftarta ve Küçükanaftarta köy yerleşik alanlarının kurul üyelerince yerinde incelenmesi kararı aldığı, 23.11.2007 tarih ve 3320 sayılı karar ile de Küçükanaftarta köy meskun alanında 2863 sayılı yasanın 6.maddesi kapsamında tespit çalışmalarının kurul müdürlüğü uzmanlarınca yapılması karara bağlanmıştır.

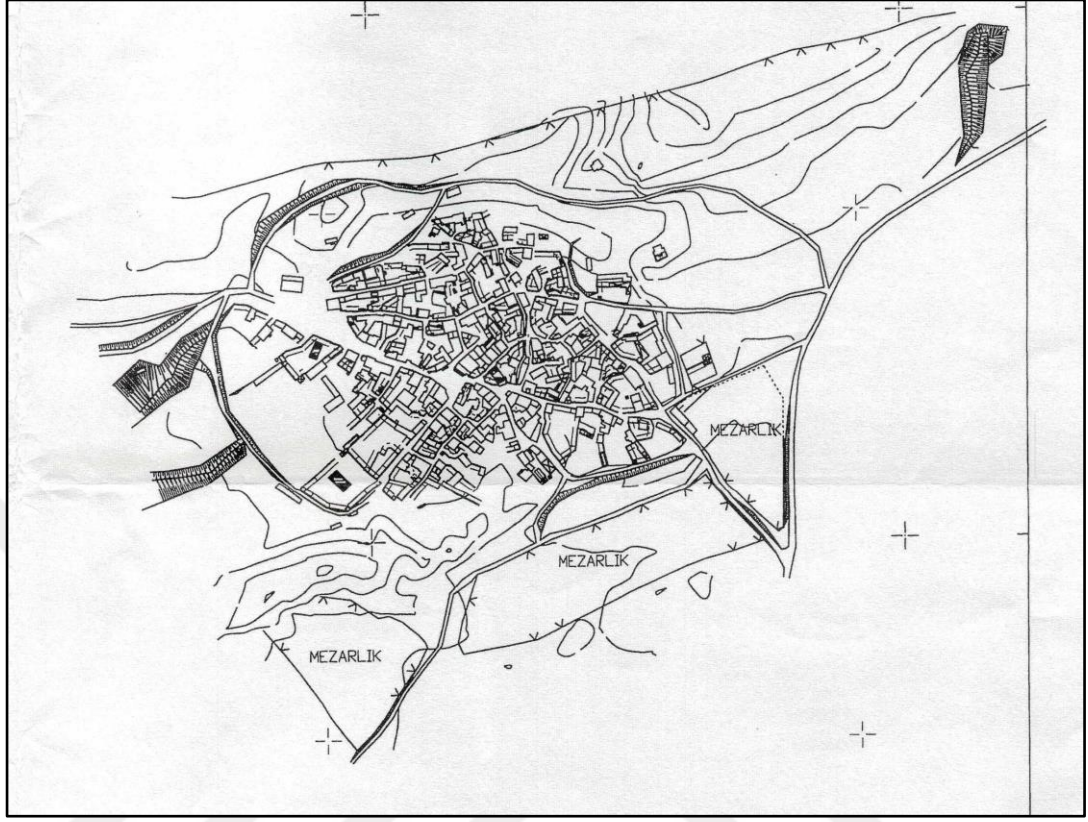
Şekil 3.22 EKTVKK 27.10.1994 tarih ve 2079 sayılı karar eki (ÇATAB Arşivi, 2019).

T.C. ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI
DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
GELİBOLU YARIMADASI TARİHİ MİLLİ PARKI
KÜÇÜK ANAFARTA VE BÜYÜK ANAFARTA KÖYLERİ
İMAR PLANI SINIR HARİTASI

Şekil 3.23 Küçük Anafarta Köyü İmar Planı Sınır Haritası (ÇATAB Arşivi, 2019).

2008-2009 Yılı

Şekil 3.24 27.03.2008 tarih 1301 sayılı 1/500 ölçekli pafta (ÇATAB Arşivi, 2019).

2007 yılında ÇKTVKK tarafından alınan karar ile tespit tescil çalışmalarına başlanılmıştır. Yapılan çalışmalar neticesinde ÇKTVKK uzmanlarının hazırladığı 25.11.2008 tarih ve 4801 sayılı rapor ve ekleri doğrultusunda, köyün kentsel sit alanı olarak tesciline ilişkin irdeleme yapılması amacıyla, 27.11.2008 tarih ve 4012 sayılı karar ile (Bkz. EK B.3) Yrd.Doç.Dr. Sibel Ecemiş Kılıç, Yrd.Doç.Dr. Derya Yalçıklı ve Fatih Kesgün'den oluşan komisyon kurulmasına karar verilmiştir.

22.02.1973 tarihinde ilan edilen Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'na ait Uzun Devreli Gelişme Planı (UDGP) 23.12.2003 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiş, Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından imar planı çalışmalarına bu tarihten itibaren başlanmıştır. 27.11.2008 tarihinde oluşturulan komisyon tarafından yapılan çalışmalar neticesinde de 25.03.2009 tarihinde Küçükkanafarta Köyü sit irdelemesi raporu hazırlanmıştır (ÇATAB, 2019).

2009 yılı, ÇKTVKK uzmanları ve kurul üyeleri ile kurulan komisyon üyelerinin birlikte yürüttükleri çalışmalar neticesinde köy için önemli kararların alındığı yıldır. 25.03.2009 tarihli komisyon raporunda; Köyün 700 yıl öncesinde Türklerin bu bölgeye ilk geldiğinde kurulmuş olduğunun söylendiği, şimdiki nüfusun çoğunun 1930'larda Balıkesir'den gelenlerden oluştuğu, 500 hektar büyüklüğündeki kıyusal tuz gölünün mera olarak kullanıldığı, 1928 hektar tarım arazisinin bulunduğu ve bu arazilerde, domates, hububat, ayçiçeği ve susam yetiştirildiği, köyün tarım topraklarını ve tarımsal karakterini koruduğu belirtilmiştir. Kanalizasyon şebekesinin olmadığı, kullanma suyu şebekesinin bulunduğu köyün, diğer köylere oranla yaşam standartlarının yüksek olduğu, televizyon, çamaşır makinası, buzdolabı ve ev eşyalarının köyde çok yaygın olduğu belirtilmiştir. Köyün yapısal durumu hakkında aynı raporda, otantik özelliğini ve mekânsal bütünlüğünü koruduğu, birkaç betonarme yapı dışında evlerin kaba taştan yapıldığı, aynı taşın sokak döşemesinde ve bahçe duvarlarında da kullanıldığı ve mekânsal bir tutarlılığın hissedildiği belirtilmiştir. Köy meydanının, beyaz boyalı muhtarlık, kahvehane ve cami ile tanımlandığı, kahvehanenin zeminden yukarıda taraçasının asmalarla çevrili olduğu ve hemen yanında bulunan çeşmenin etkileyici olduğu belirtilmiştir.

2008 yılı köyün korunmasına yönelik saha çalışmalarının başladığı yıl olarak görünmektedir. Bu yıl içinde ÇKVKBK tarafından koruma amaçlı imar planı oluşturmak amacıyla 1/500 ölçekli pafta hazırlanmıştır. ÇKVKBK Müdürlüğü teknik elemanları tarafından 2009 yılında alan çalışmaları yapılarak bu paftanın geliştirilmesi için tespit tescil çalışmalarına ağırlık verilmiştir. Köyde tescil yapılan yapıların tescil kayıtları da ilk olarak 2009 yılında oluşturulmuştur (Şekil 3.24).

ÇATAB tarafından 06.08.2019 tarih ve 814 sayılı karar (Bkz. EK. B.4) ile onaylanan 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı ile köy sınırları, yerleşim alanı, kentsel sit sınırları ve çevresindeki 1.ve 3.derece doğal sit ile tarihi sit sınırları belirlenmiştir. Hazırlanan bu imar planı ile gelişimin düzenli hale getirilmesi, köy yerleşimi ile uyumlu ve planlı yaklaşımların uygulanabilmesi, tarihi alan ile uyumlu alt ölçekli imar planı kararlarının oluşturulması hedeflenmiştir.

Çizelge 3.1 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı ile belirlenen alan kullanım dağılımı (ÇATAB Arşivi , 2020).

Alan Kullanımı	Alan (Ha)	Oran (%)
Mevcut Konut Alanı	6.14	17.53
Gelişme Konut Alanı	4.03	11.51
Ticaret Alanı	0.18	0.51
Küçük Sanayi Alanı	0.18	0.53
Sosyal-Kültürel Tesis Alanı	0.50	1.43
Cami	0.03	0.07
Park	0.56	1.59
Meydan	0.29	0.84
Mezarlık	4.02	11.50
Yol	6.73	19.22
Doğal Karakteri Korunacak Alanlar	12.20	34.85
Su Yüzeyi	0.15	0.43
Toplam Alan	35	100

Şekil 3.25 Köy yerleşimi (Uçar, 2020).

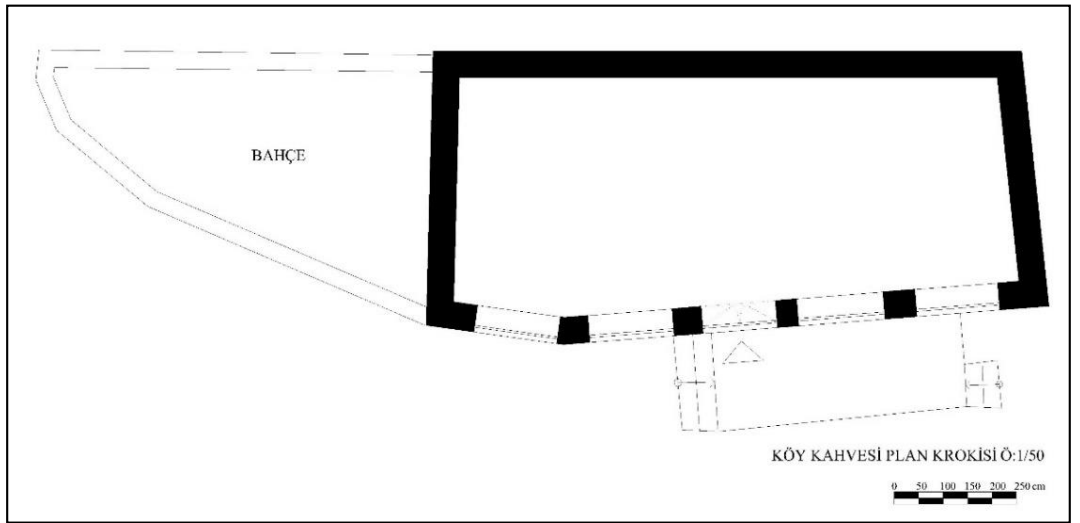
Fiziksel gelişim, yerleşme özellikleri ve öğeleri, imar planı da göz önünde bulundurularak alanda yapılan tespit ve analizler doğrultusunda belirlenmeye çalışılmıştır. Mekanı tanımlayan odak noktası öğeler arazi çalışmaları ile belirlenmiş ve köy yerleşim krokisi üzerinde belirtilmiştir (Şekil 3.26). Bakkal dükkanı, kahve, çeşmeler, cami, mandıra, mezarlık, okul ve hamam bu öğeler olarak tespit edilmiştir.

Köy Kahvesi

Yapılı mekan tanımlamasında önemli yeri olan kahvehaneler, köylerde sosyal hayatın belirleyici öğelerindendir. Köy meydanında yer alan iki kahve yapısı köyün önemli tanımlayıcı öğelerindendir.

Şekil 3.27 Tescilli, Köy Kahvesi (Uçar, 2019).

Şekil 3.28 Tescilli, Köy Kahvesi plan krokisi (Uçar, 2020).

178 ada 12 parselde yer alan dikdörtgen planlı kahve, günümüzde kullanılmamaktadır (Şekil 3.28). Tescil kaydı bulunan tek katlı yapı, moloz taş ve tuğla duvarları, taş saçak silmesi, alaturka kiremit örtülü kırma çatısı, ahşap kapı ve pencereleri ile korunması gerekli bir sivil mimarlık örneğidir. Günümüzde köy nüfusunun her geçen gün azalması sonucunda 40 yıl önce kapanan kahve bir daha açılmamıştır.

Şekil 3.29 Köy Kahvesi (Uçar, 2019).

186 ada 8 parselde halen kullanımda olan tek katlı kahve yapısı (Şekil 3.29), kullanılmayan kahve yapısı ile mimari anlamda benzer özellikler taşımaktadır. Taş duvarları, alaturka kiremit örtülü kırma çatısı, tuğla saçak silmesi, ahşap kapı ve pencereleri, giriş cephesinde cephe boyunca yer alan sundurmalı açık oturma verandası, dikdörtgen plan şeması ile çevreye uyumlu bir yapıdır. Cephesinde bulunan kayrak taşı kaplama, yapının onarımı esnasında sonradan yapıldığı ancak köyün cephe tipolojisine aykırı bir uygulama olduğu görülmektedir. Her iki kahve de köy meydanında, meydana bakan açık oturma alanlı cephesi ile köyün fiziksel ve tarihsel belleği açısından önemli yapılardır.

Dükkan

178 ada 2 parselde yer alan yapı, zemin katı bakkal dükkanı, 1.katı konut olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.30). Kagir ve betonarme olarak karma yapım tekniği görülen yapının birçok onarım geçirdiği gözlemlenmektedir. Aynı parsel içinde bakkal dükkanına bitişik olan tek katlı kagir yapı demirci atölyesi olarak düzenlenmiştir (Şekil 3.31). Kapalı olan atölyenin sadece acil bir ihtiyaç halinde kullanıldığı genel olarak çalışmadığı belirtilmiştir.

Şekil 3.30 Köyün bakkalı (Uçar, 2020).

Şekil 3.31 Bakkal'a bitişik kapalı demir atölyesi (Uçar, 2020).

Cami

191 ada 2 parselde bulunan caminin yapım tarihi tam olarak bilinmemektedir. Betonarme olarak inşa edilen cami, minareden ayrı olarak konumlandırılmıştır (Şekil 3.33). Minaresi sıralı kesme taş olarak inşa edilmiş, farklı bir döneme aittir (Şekil 3.32). Köy Muhtarı, minarenin 1895 yılında yapıldığı, 1964 yılı hava fotoğrafında (Şekil 3.17) tespit edilen diğer caminin savaş sırasında hasar aldığını, zaman içinde yıkıldığını ve tekrar yapıldığını belirtmiştir.

Şekil 3.32 Kesme taş minare ve caminin kuzeyden görünümü (Uçar, 2020).

Şekil 3.33 Betonarme olarak yapılmış cami ve kesme taş minare (Uçar, 2020).

3.3 Korunması Gerekli Kültür Varlıkları

Köy sınırları içinde bulunan korunması gerekli varlıklar tabiat ve kültür varlıkları olarak 2 başlık altında toplanmıştır.

3.3.1 Tabiat Varlıkları

“Tabiat varlıkları”; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir” (URL-9, 2020). 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 3.maddesinde tanımlanan tabiat varlıkları tanımında da belirttiği gibi Kanlı Köprü Deresi, Suvla Ovası ve Tuzla Gölü bu başlık altında tanımlanmıştır.

Kanlı Köprü Deresi

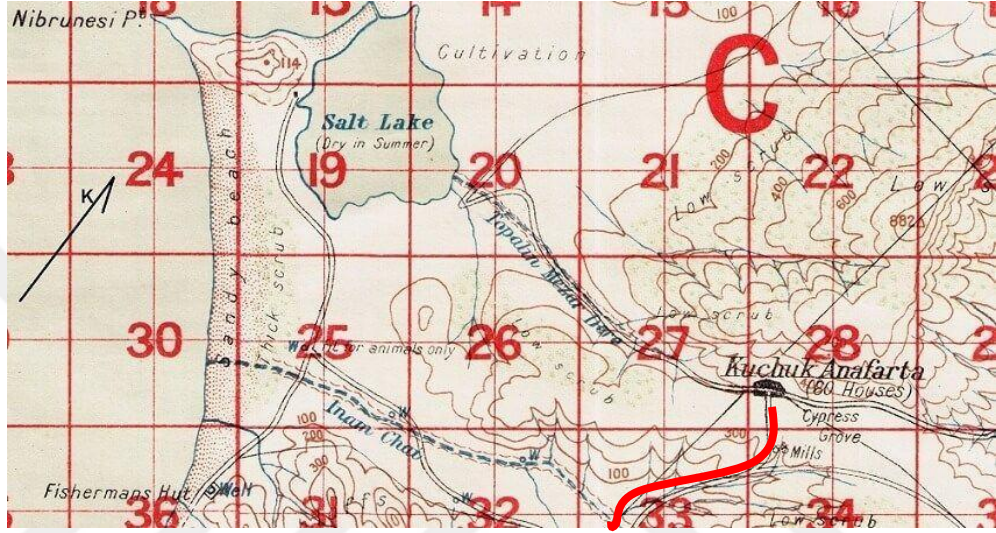
İngilizlerin, Fransızların yaptığı 1908 basımlı 1/63.360 ölçekli haritaya dayanarak, 1/40.000 ölçekte hazırlanmış olan haritalarda “Topalın Mezar Dere” olarak görünen dere, Osmanlı Tahkimat Haritalarında Kanlı Köprü Deresi olarak isimlendirilmiştir (Şekil 3.36). “Küçük Anafarta Köyü’nün kuzeyindeki Çakal Tepe’nin güney yamaçlarından doğarak köyün içinden geçip batıya doğru yol alır. Kaynaktan itibaren 3500 m sonra yine Çakal Tepe’den gelen, Baka Baba’nın kuzeyini dolaşan diğer kol ile birleşip Küçük Anafarta Ovası’na inerek kuzeybatıya doğru ilerler. Dere; Sülecik kuzeyinde 4100’ üncü metrede güneybatıya dönerek ovada ilerlemesini sürdürür ve 5700’üncü metrede Tuzla Gölü’ne dökülür. Ovaya ulaşıncaya kadar özellikle köyden itibaren nispeten derin vadi içinde ilerlemesi bu bölgede engellik vasfını artırır. Ovadaki bölümü yağışlı havalarda yayalar için engellik özelliği bulunmaz. Ovadaki diğer dereler gibi Kanlıköprü Deresi de sadece yağmur yağdığı zaman yatağında su bulundurur” (URL-10, 2020).

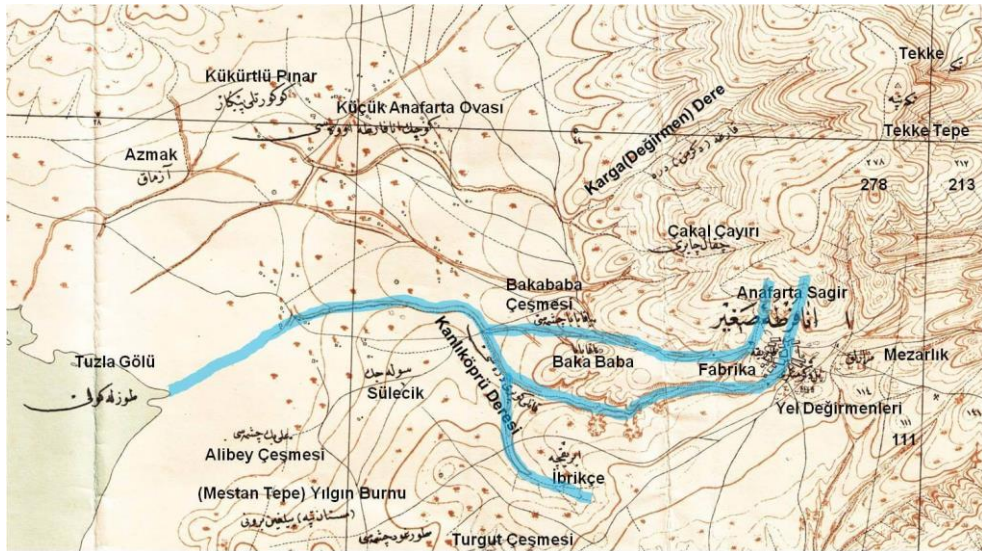
Şekil 3.34 Konut aralarında ve konutların kenarlarında kanal olarak kalmış Kanlı Köprü Deresi kalıntıları (Uçar, 2019).

1964, 1973 ve 1997 yılı hava fotoğrafları incelendiğinde yıllar içinde dere yatağında meydana gelen değişim görülmektedir. Günümüzde dere, köy içinde dar bir su kanalı olarak varlığını göstermektedir (Şekil 3.34). Köyün içinden geçip Suvla Ovasına ulaşarak Tuzla Gölüne dökülen derenin yerleşim alanı içinde yatağı birçok noktada dar sokaklar ile ka-

panmıştır. Derenin suyu, sokaklarda ve evlerin bahçelerinde bulunan su kuyularından kullanılmaktadır. Yaz aylarında neredeyse suyu tamamen çekilen dere, kış yağışlarıyla birlikte suyunu kazanmaktadır. Sokaklarda ve bahçelerde bulunan su kuyuları, derenin kış aylarında artan suyunun kapatılmış yatağı nedeniyle taşmalara sebep olmasını önlemektedir.

Şekil 3.35 İngiliz Haritasında Topalın Mezar Dere olarak isimlendirilen Kanlı Köprü Deresi (URL-11, 2017).

Şekil 3.36 Osmanlı Tahkimat Haritası (URL-12, 2017).

Suvla Ovası

Köy yerleşim alanının batısında, köy sınırları içinde yer alan ve adını köyden alan Anafarta Ovası, zamanla Suğla Ovası, Suvla Ovası olarak isimlendirilmiştir (Şekil 3.37). Büyüklüğü 3900 hektardır. ““Anafartalar Ovası bütün ovalar içerisinde en geniş açıklığa sahip olan ovadır. Ova düze yakın bir eğimle Ege denizine doğru ulaşmakta ve Suvla Sulak Alanını çevrelemektedir. Anafartalar Ovası (Küçükanaftarta ve Büyükanaftarta ovaları) 1915 Çanakkale Savaşları muharebelerinin yoğun bir biçimde yaşandığı bölgeler arasında olup, Tarihî Alan içinde ayrı bir öneme sahiptir. Savaşta, İngiliz donanması Suvla koyundan çıkartma yapmış, ova askeri alan olarak kullanılmıştır”” (ÇATAB Arşivi, 2019).

Suvla Ovası, Kireçtepe üstünden gelen derelerin birleşimi ile oluşmuş Azmak Dere ile Tekke Tepe ve Kavak Tepe üzerinden gelen derelerin birleşimi ile oluşmuş köyün içinden geçen Kanlı Köprü Deresinin suları ile beslenmektedir. Dere suları ova üzerinden Tuzla Gölüne ulaşır. Suğla olan ovanın ismi zaman içinde Suvla olarak anılmaya başlanmış, günümüzde de aynı isimle bilinir olmuştur. Suğla, sel sularının birikerek oluşturduğu sulak, verimli köy otağı, verimli toprak, su akıntısını çevirmek için açılan hendek anlamını taşımaktadır. Bölgede bağcılık ve şarapçılık faaliyetleri önemli yer almakta olup tanınan Suvla Şarapları üretimi bu bölgede yapılmaktadır.

Şekil 3.37 Suvla Ovası ve Tuz Gölüne bağlanan Kanlı Köprü Deresi (URL-13, 2017).

Şekil 3.39 Köyün kuzeyinden Suvla Ovası (Uçar, 2020).

Gelibolu Yarımada'sında tarımsal faaliyetlerin büyük bir kısmı bu ovada gerçekleşmektedir. Doğal sit alanı olarak koruma altına alınan ovada geçmişe oranla azalmakla birlikte tarım faaliyetleri devam etmektedir.

Tuz Gölü

Gelibolu Yarımada'sının en belirgin kıyı şekli olan Tuz Gölü (Suvla Gölü), köyden gelen Kanlı Köprü Deresi ve Azmak Dere'nin oluşturduğu alüvyon dolgu tabakası olup, büyüklüğü 265 hektardır (Şekil 3.41). Gölün su yüksekliği 0-3mt arasında değişkenlik göstermektedir. Denizel ve kıyısal bir sulak alan özelliği gösteren Suvla Gölü, kuşlar için önemli bir yaşam alanıdır. ÇATAB tarafından yürütülen çalışmalar ile hazırlanan Gelibolu Tarihi Alanı Yönetim Planında,

Gölün bulunduğu alan Afrika ile Batı Paleartik arasında göç eden milyonlarca göçmen kuşun üç önemli uçuş yolundan biridir. Tuz Gölü lagünü ve civarı ekolojik yapısı itibarıyla tuzcul, kumul ve sucul habitatları içermektedir. Tuzcul bataklıklarda ve kumullarda karakteristik bitkileri ile su içerisindeki plankton ve balıklar ile beslenen çok sayıda su kuşu bulunmaktadır. Birçok kuşta kumullar arasında yayılış gösteren çayır bitkileri ile çalılıklar arasında kuluçkaya yatmaktadırlar.

Tuz Gölünün kuşlar için önemi belirtilmektedir (ÇATAB Arşivi, 2019).

Bu dolgu sahasının geri kalan kısımları taban seviyesi ovasını meydana getirirken, Küçük Kemikli ve Büyük Kemikli Burnu'nun oluşturduğu Tuz Gölü lagünü, Anafarta Limanı koyununun denizle buluştuğu noktadır (Ertin, 1998: 495).

Şekil 3.40 Günümüzde Tuz Gölü (Uçar, 2020).

Büyük Kemikli ve Küçük Kemikli burnunda bulunan bakir koylar, doğal sit alanı içinde koruma altında olup, Yarımada'nın en kıymetli denizine sahiptir. En önemli ekonomik faaliyetlerden olan kıyı balıkçılığı, Tuz Gölü lagününde ve denizde yapılmaktadır. Yakın zamana kadar kültür balıkçılığının da yapıldığı gölde bu faaliyet devam etmemektedir. Ertin, Tuz Gölü ve Suvla koyunda bulunan balık popülasyonunu, ““Lüfer, mezgit, kolyoz, sardalye, uskumru, levrek, kefal, barbunya, tekir gibi balıklarla istakoz ve karides gibi diğer deniz ürünleri avlanır”” olarak ifade etmektedir (Ertin, 1998:506).

Şekil 3.41 Tuz Gölü (URL- 15, 2016).

Bölge halkı uzun yıllar yaz aylarında kuruyan derelerin gölü besleyememesi ile tabanda oluşan tuzdan faydalanmıştır. Ancak günümüzde lagün, özelliğini yitirmiştir. Kültür baliçlığı yapmak için gölde bulunan havuzlara deniz suyu girişinin sağlanması için açılan kanallar, gölde her mevsim deniz suyunun bulunmasına neden olmuş, tuz üretimi de böylece yok olmuştur (Şekil 3.43) (URL- 15, 2016).

Şekil 3.42 Tuz Gölünden 1919 yılına ait bir fotoğraf (URL- 16, 2016).

Şekil 3.43 Günümüzde tuz üretimi biten Tuz Gölü (URL- 17, 2016).

3.3.2 Kültür Varlıkları

“Kültür varlıkları”; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır” (URL-9, 2020). 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 3.maddesinde tanımlanan tabiat varlıkları tanımında da belirttiği gibi, köy içinde bulunan üç çeşme, hamam, Tekke Bahçesi, Boncukkıran Mevkii Mezarlığı bu başlık altında incelenmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gelibolu Tarihi Alanı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonu’nun 02.05.2019 tarih ve 789 sayılı kararı ile incelenen taşınmazlar 1.gurup korunması gerekli kültür varlığı olarak tescillenmiştir (Bkz. EK 3).

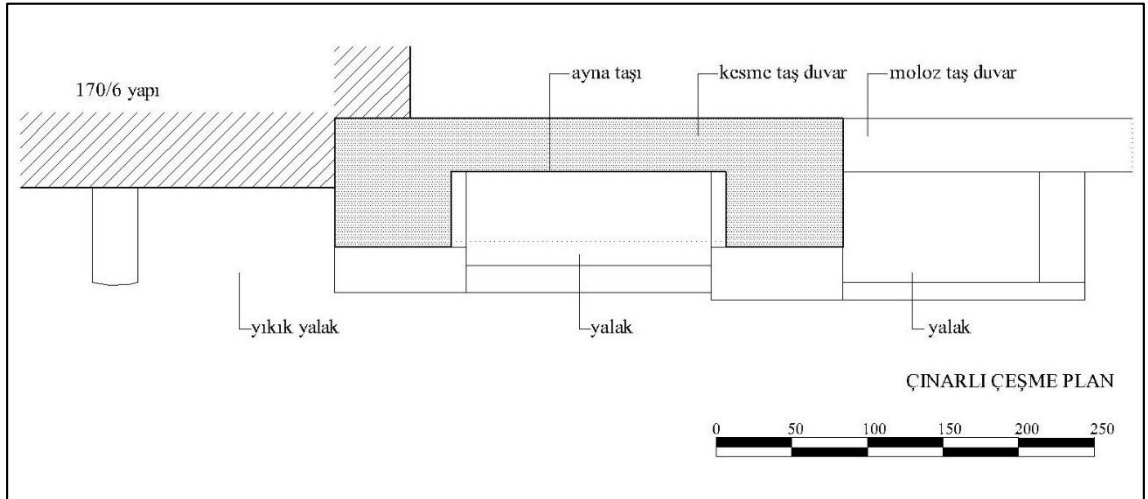
Çeşmeler

Kamusal amaçlı kullanılan çeşmeler köy içinde halkın ve özellikle hayvanların su ihtiyacını karşılamaktadır. Çeşmelerin mimarisinde klasik döneme ait yalın plan şemasının uygulandığı görülmektedir. Klasik Dönem Osmanlı çeşmelerinin tasarımında öne çıkan bir ayna taşı ve su haznesidir. Çeşme nişi bir kemer formu ile şekillenir, niş içinde musluk ve akan suyun toplandığı yalak, yalağın her iki yanında ise dinlenme taşı bulunur. Sivri kemer ve beşik kemer formları bu dönemin belirgin öğeleridir.

Meydan da bulunan (Şekil 3.47) çeşme ve köy halkının Çınarlı Çeşme (Şekil 3.44) olarak isimlendirdiği çeşmelerde suyun aktığı su haznesi dışında hayvanlar için ayrıca suyun dolu olduğu yalaklar bulunmaktadır. Çeşmelerin suyu Kanlı Köprü Deresinden sağlanmaktadır. Son yıllarda giderek azalan yağış nedeniyle zaman zaman çeşmelerde suyun olmadığı belirtilmiştir. Çınarlı Çeşme ve Meydan da bulunan çeşme üslup olarak benzerlik göstermektedir. Her ikisinde de çeşme nişi sivri kemerlidir. Çeşmelerin yapımında taş ve mermer kullanılmış olup, ağırlıklı olarak kesme taş duvar örgüsü görülmektedir. Kesme taş olarak inşa edilen Çınarlı Çeşme’de, musluk tablası (ayna taşı) ve çeşme kemerini taşıyan ayaklar kesme taş olarak duvar örgüsü ile birlikte devam etmiştir. Sivri kemerli kesme taş olarak yapılmış çeşmenin kitabesinde mermer kullanılmıştır (Şekil 3.44).

Şekil 3.44 170 ada 5 parselde kayıtlı 1.gurup Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescilli Çınarlı Çeşme (Uçar, 2020).

Şekil 3.45 170 ada 5 parselde kayıtlı Çınarlı Çeşme planı krokisi (Uçar, 2020).

Şekil 3.46 Çınarlı Çeşme mermer kitabesi (Uçar, 2020).

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Öğretim Görevlisi İsmail Sabah tarafından Ecebat Kaymakamlığı'nın talep ve destekleriyle 2011 yılında başlayan çalışma ile Gelibolu Tarihi Yarımadası'nda bulunan mezar taşları ve kitabeler tespit edilerek okunmaya çalışılmıştır. Tamamlanamayan bu çalışma 2017 yılında ÇATAB desteği ile yeniden başlamış ve 2019 yılında tamamlanmıştır. Bu çalışmada Tarihi Yarımada'da 14 köy ve 1 ilçe merkezinde yapılan tespitler ile 829 mezar taşı, 67 kitabe okunmuş ve kayıt altına alınmıştır. Yapılan bu çalışmada Çınarlı Çeşme ve Meydan Çeşme kitabeleri okunmuştur. Çınarlı çeşmenin kitabesi İsmail Sabah (Sabah, 2019:411) tarafından okunmuştur. Kitabede, hayırlar ve iyilikler sahibi Kilitbahir halkından günahı bağışlanmış merhum Dede Recebzade El-Hac Hasan Ağa Ruhuna Fatiha yazmaktadır.

Kitabe;

Sahibü'l-hayrat ve'l-hasenat

Kilidü'l-bahr sakinlerinden

Merhum ve mağfur

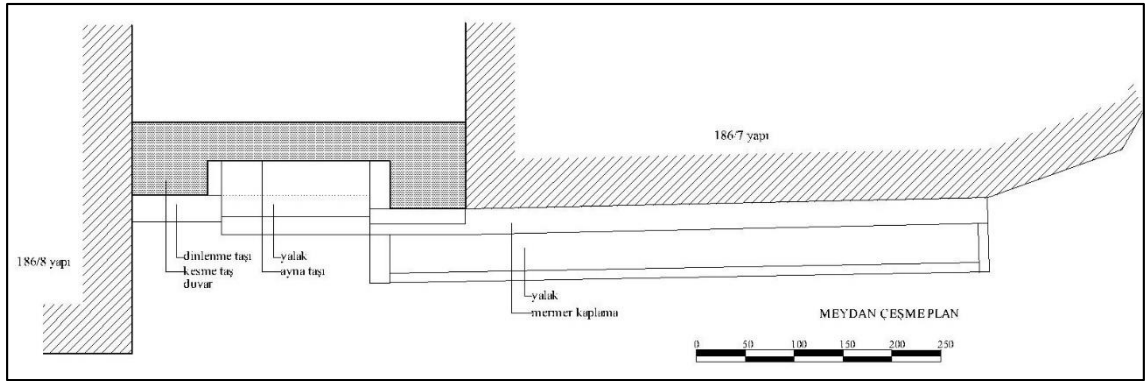
Dede Recebzade El-Hac Hasan Ağa

Ruhuna Fatiha

Sene 1199 / Miladi: 1784-5

Şekil 3.47 186 ada 8 parselde kayıtlı, köy meydanında bulunan 1.gurup Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescilli çeşme (Uçar, 2020).

Şekil 3.48 186 ada 8 parselde kayıtlı Meydan Çeşme planı krokisi (Uçar, 2020).

Şekil 3.49 Meydan Çeşme mermer kitabesi (Uçar, 2020).

Köy meydanındaki çeşmeyi Hacı Osman 1013'te inşa ettirmiştir. Çeşme nişi sivri kemerli mermerdir. Kesme taş olarak inşa edilen Meydan Çeşme'sinde musluk tablası (ayna taşı) ve çeşme kemerini taşıyan ayaklar kesme taş olarak duvar örgüsü ile birlikte devam etmiştir. Çeşme nişi duvarı da kesme taş duvar örgüsü ile birlikte yapılmıştır. Musluk ayna taşı ve kitabe panosunda mermer kullanılmıştır. Çeşme nişi önünde suyun aktığı yalak dışında, 186 ada 7 parselde bulunan yapının duvarı boyunca hayvanların su içmesi için yapılmış uzun bir yalak bulunmaktadır. Kitabesi İsmail Sabah (Sabah, 2019:410) tarafından okunmuştur. Kitabede, hayırlar ve iyilikler sahibi El-Hac Osman Sene 1013 / Miladi: 1064/5 yazmaktadır.

Kitabe;

Sahibü'l-hayrat ve'l-hasenat

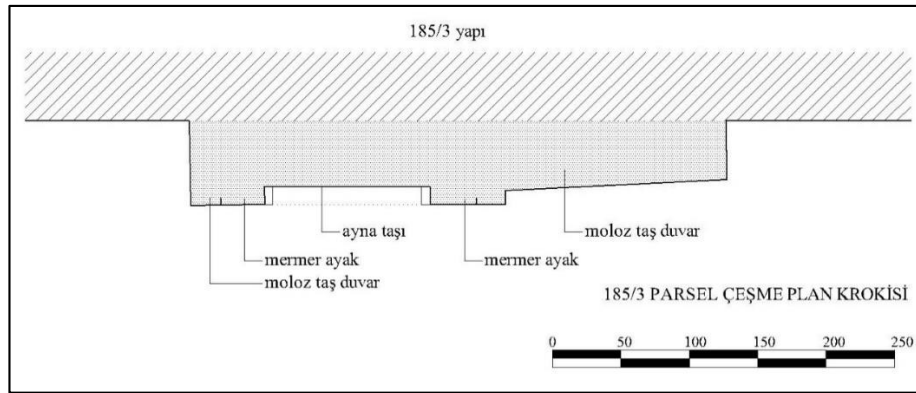
El-Hac Osman

Sene 1013 / Miladi: 1064-5

Şekil 3.50 185 ada 3 parselde kayıtlı 1.gurup Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescilli çeşme (Uçar, 2020).

185 ada 3 parselde bulunan çeşme, konut duvarına bitişik kesme taş olarak yapılmıştır. Beşik kemerli çeşme nişi ve kemeri taşıyan ayaklar mermerdir. Niş içi ve musluğun bulunduğu ayna taşı mermer olup, üzerindeki geometrik şekiller taşın devşirme olabileceğini düşündürmektedir. Mermer ayak üzerine oturan beşik kemerin üzengi taşı, ayaktan 6 cm dışarıda ve profilli olarak yapılmıştır. Köydeki diğer iki çeşme ile üslup olarak benzerlik göstermeyen çeşmede yalağı oluşturan hazne bulunmamaktadır. Mermer ayaklar yol döşemesine oturmaktadır. Muhtemel yol döşemesinin kaplaması yenilediği dönemde yol kotu beton parke kaplama taşı ile yükselmiş, çeşmenin yalağı döşeme altında kalmış veya sökülmiş olmalıdır. Çeşmede musluk yoktur ve su akmamaktadır.

Şekil 3.51 185 ada 3 parselde kayıtlı çeşmenin plan krokisi (Uçar, 2020).

Hamam

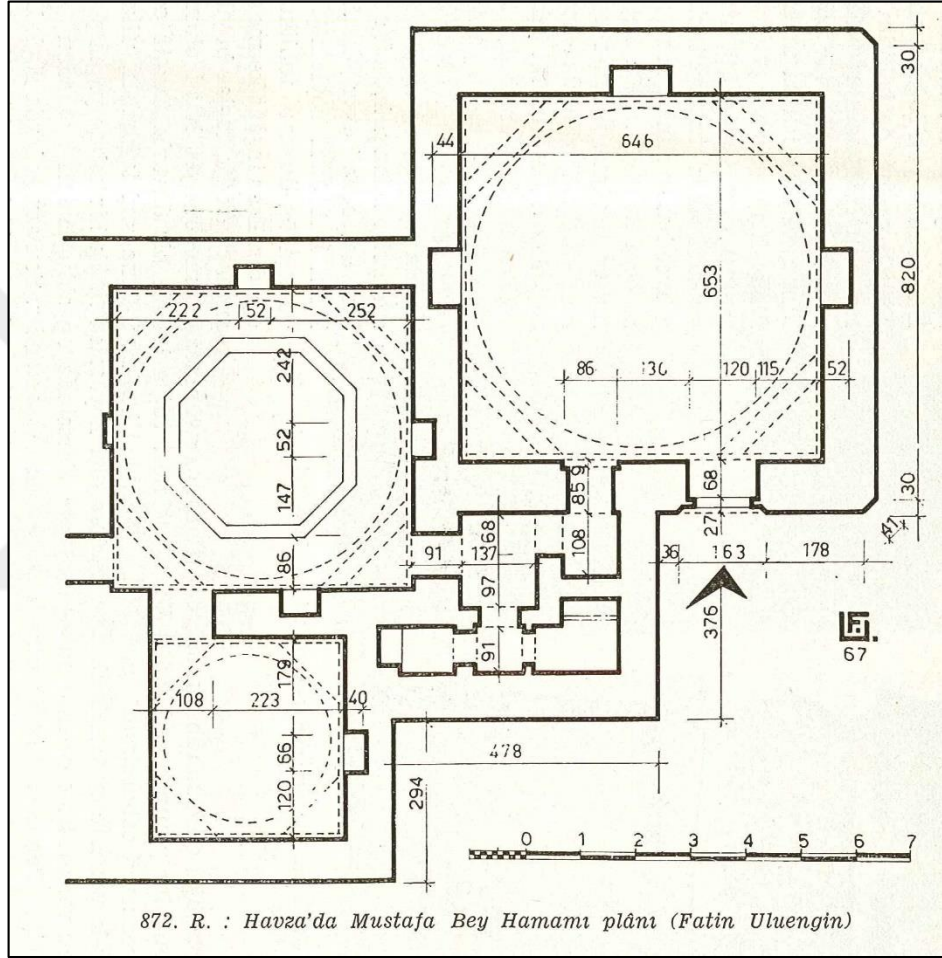
““Kökeni Eski Roma ve Erken Bizans hamam geleneği olan İslam hamam geleneği içinde Osmanlı hamamı, Bizans’la da sıkı ilişki içinde olmasına karşın, kendi özgün tipolojilerini yaratmıştır”” (Kuban, 2007:160). Kuban’a göre İstanbul fethedilmeden önce yapılmış olan hamamların planları incelendiğinde hamam mimarisine ait tüm tipolojik çeşitleme görülebilmektedir. Bu çıkarımla köyde bulunan hamamın rölöve çizimleri incelendiğinde, geç döneme ait yapının soğukluk, ılıkılık ve sıcaklık bölümlerinden oluştuğu görülmektedir. Kanlı Köprü Deresi’nin dere yatağının yanında, köyün kuzey tarafında bulunan hamamın külhan bölümü giriş cephesinde yer almaktadır.

169 ada 7 parselde kayıtlı taşınmaz, BKVKBK tarafından ilk olarak 17.06.1991 tarih 1784 sayılı karar ile tescillenmiştir. ÇKVKBK tarafından yapılan tespit çalışmalarında 18.09.2009 tarih ve 4273 sayılı karar ile tescilinin devamı kararı alınmıştır. Geç dönem hamam yapısını, savaş zamanında askerlerin kullanıldığı bilinmektedir. Günümüzde oldukça harap halde bulunan hamamın duvarları yer yer yıkılmış, yığma moloz taş duvar örgüsü bağlayıcı harcı neredeyse tamamen yok olmuş ve çatısı büyük ölçüde çökmüştür (Şekil 3.52).

Şekil 3.52 ÇKVKBK tarafından 2009 yılında yapılan tespitler (ÇATAB Arşivi, 2019).

Bütün hamamların, soğukluk, ılıkılık, sıcaklık olarak isimlendirilen hacimleri ve bu hacimlerin birbirini izleyen düzeni hamam planlarının ana işleyiş şemasıdır (Kuban, 2007: 160). Köy hamamında da buna benzer bir işleyiş şeması mevcuttur. Giriş, soğukluk hacmi ile başlamakta, soğukluk bölümünden ılıkılık kısmına ve oradan sıcaklık bölümüne geçilmektedir. Plan şeması incelendiğinde Havza'da bulunan Mustafa Bey Hamamı ile işleyiş şeması açısından benzerlik göstermektedir (Şekil 3.55).

Şekil 3.55 Mustafa Bey Hamamı (Ayverdi, 1972: 502).

Havza'da bulunan Mustafa Bey İmaret, 1429-1430 tarihlerinde yapılmıştır. İmarette bulunan hamam, soğukluk, ılıkılık, sıcaklık ve hela ile usturalıktan oluşmaktadır (Ayverdi, 1972: 503). Köy hamamı da benzer şekilde aynı hacimlerden oluşmakta olup, hamamların ana işleyiş şeması açısından bakıldığında dönem farkı olmasına karşın plan işleyişinin köy hamamında da devam ettirildiği görülmektedir.

Tescilli hamamın beden duvarları yığma moloz taş duvardır. Giriş ve soğukluk kısmının alaturka kiremit örtülü ahşap kırma çatısı bulunmaktadır. Ilıklık mekanının ahşap sundurma çatısı yer yer çökmüş, beton hacı ile tamiratlar yapılmıştır. Çöken sundurma çatı nedeniyle mekan su almış ve zeminde ciddi bozulmalar, çiçeklenmeler oluşmuştur. Sıcaklık mekanının yığma tuğla ile oluşturulmuş kubbesi ve kubbe üzerinde fil gözleri görülmektedir. Giriş bölümünün solunda yer alan külhanın duvarlarında malzeme kayıpları ve yer yer kaymalar oluşmuş, duvar örgü sistemi bozulmuştur. Hamamın genel olarak yapım sisteminde ve malzemede görülen bozulmalar, kayıpların önlenmesi ve yapının yıkılma aşamasına gelmiş strüktürünün acil restorasyona alınması gerekmektedir.

Şekil 3.56 Hamamın batı cephesinden geçen Kanlı Köprü Deresi kanalı (Uçar, 2020).

Şekil 3.57 Hamam giriş cephesi günümüz durumu (Uçar, 2020).

Tekke Bahçesi

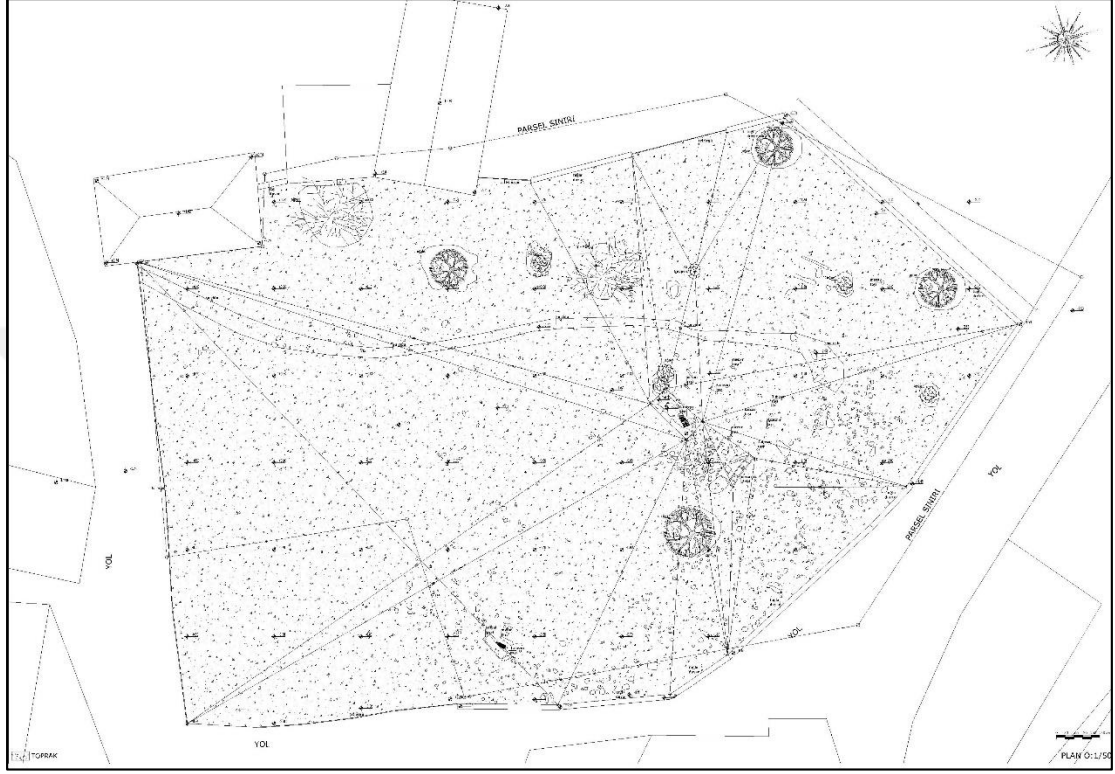
Şekil 3.58 Tekke Bahçesi uydu görüntüsü (Uçar, 2020).

Köy yerleşim alanının Güneydoğusunda bulunan Tekke Bahçesi, 185 ada 2 parselde, 1243 m² alanda yer alan bir mezarlıktır (Şekil 3.58). Köyün 1.derece ana ulaşım yolu üzerinde cephesi olan mezarlık içerisinde kaba işlenmiş büyük taşlardan oluşan şahideler bulunmaktadır. 2009 yılında ÇKVKBK tarafından 18.04.2009 tarih, 4273 sayılı karar ile tescillenen, ÇATAB tarafından 2016 yılında 1.derece Korunması Gerekli Kültür Varlığı olarak tesciline devam edilen mezarlığın içinde bulunan mezar taşları rölöve çalışmaları yapılarak tespit edilmiştir.

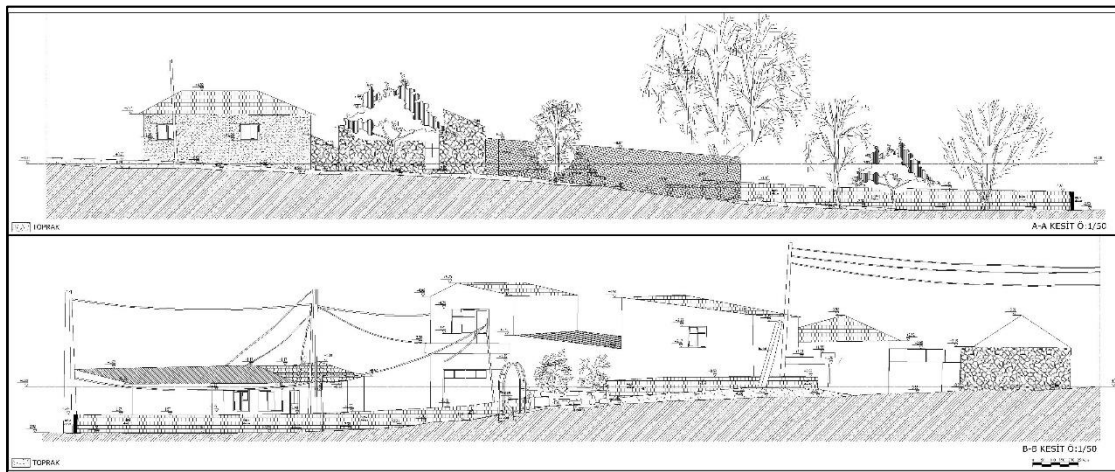
Yapılan tespit ve rölöve çalışmalarında, mezarlık içinde taşları yıkık durumda bir adet sandukalı ve sekiz adet şahideli mezar taşı bulunmuştur. Şahideler üzerindeki tarihler 1800'lü yılları göstermektedir. Ayrıca mezarlık içinde farklı boyutlarda kaba yonutaşından dikilitaş (menhir)¹⁰ mezar taşları ve bir su kuyusu bulunmaktadır. Trakya'nın belirli bölgelerinde görülen dikilitaş, geleneğin Gelibolu Yarımadası'nda da devam ettiğini gös-

¹⁰ Menhir, : Kelt, ark. Tarih öncesi çağlarda insanların kaba yontulmuş çok iri ve uzun bir taşı toprağa dikerek meydana getirdikleri megalitik anıt (Hasol, 2005: 313).

termektedir. Göktürklerden bu yana ölü gömme geleneğinde, ölen kişinin mezarının üzerine büyük bir taş dikip, ölen kişinin öldürdüğü kişi kadar balbal denilen taşların mezar etrafına dizilmesi geleneği Uygurlarda ve Türklere de devam etmiştir (Şen, 2010: 9,10). Bu gelenek Osmanlının ilk dönemlerinde de devam etmiştir.

Şekil 3.59 Tekke Bahçesi vaziyet planı (ÇATAB Arşivi, 2020).

Şekil 3.60 Tekke Bahçesi kesitler (ÇATAB Arşivi, 2020).

Tekke Bahçesi'nde tespit edilen şahidelerin tarihi en erken 1802, en geç 1859'dur. Bakımsız olan mezarlık alanında kimisi kırılmış, kimisi ayakta olan şahideler ve uzunluğu yaklaşık 4.00mt civarında olan dikilitaş acil onarımı yapılmalı ve peyzaj düzenlemesi yapılarak Tekke Bahçesi koruma altına alınmalıdır.

Şekil 3.61 ÇKVKBK tarafından 2009 yılında yapılan tespit (ÇATAB Arşivi, 2019).

Şekil 3.62 ÇKVKBK tarafından 2009 yılında yapılan tespit (ÇATAB Arşivi, 2019).

Şekil 3.63 Tekke Bahçesinin ve içinde bulunan dikilitaşın günümüzdeki durumu (Uçar, 2020).

Boncukkıran Mevkii Mezarlığı

Kuzeydoğu istikametinden gelen Beşyol Köyü yolu, Küçükanafta Köyüne ayrılarak Büyükanafta Köyü'ne devam etmektedir. Doğuda köye ayrılan yolun her iki tarafında köy mezarlığı yer almaktadır. Büyükanafta Köyü'ne devam eden yol üzerinde köyün güney tarafında Boncukkıran Mevkii Mezarlığı devam etmektedir.

İsmail Sabah tarafından Tarihi Yarımada'da 14 köy ve 1 ilçe merkezinde yapılan tespitler ile 829 mezar taşı, 67 kitabe okunmuş ve kayıt altına alınmıştır. Küçükanafta Köyü'nde Köy Mezarlığında 109 mezar taşı ve Boncukkıran Mevkii Mezarlığında 17 mezar taşı okunmuş ve kayıt altına alınmıştır. Sabah'ın yaptığı tespitlere göre mezarlıkta Miladi 1625 ile 1909 arasında şahideler tespit edilmiş ve kayıt altına alınmıştır (Sabah, 2019:412-485).

Özdoğan tarafından 1979 yılında başlayan yüzey araştırmaları ile 1982 yılında Gelibolu Yarımadası'nda yapılan yoğun yüzey taraması sonuçlarında tespiti yapılan Boncukkıran Mevkii'nde kaba yonutaşı büyük mezar taşlarından oldukça fazla bulunmaktadır (Özdoğan, 1983:63-64).

Şekil 3.64 Boncukkıran Mezarlığında bulunan kaba yonutaşı dikilitaş (Uçar, 2020).

Şekil 3.65 Boncukkıran Mezarlığında bulunan kaba yonutaşı dikilitaş (Uçar, 2020).

Şekil 3.66 Boncukkıran Mezarlığında tespitleri yapılan şahideler (Uçar, 2020).

4. KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ YERLEŞME DOKUSU

Küçükanaftarta Köyü, Gelibolu Yarımadasının kuzeyinde, Eceabat ilçe merkezine yaklaşık 19 km uzaklıkta yer almaktadır. Osmanlı'nın 15. Yüzyıl tahrir defterlerinde "Anafarta-i Küçük" (Küçük Anafarta) olarak adı geçen yerleşim, 1915 Çanakkale Kara Muharebelerinde Birinci Anafarta, İkinci Anafarta, Kayacıkçağılı ve Kireçtepe Savaşlarının yaşandığı bölgedir (ÇATAB Arşivi, 2019). Savaş sırasında yerleşim, önemli ölçüde tahrip olmuştur. Günümüzde köy yerleşik alanı 21,66 hektar alan kaplamaktadır. Köyün nüfusu, diğer köylerde de olduğu gibi sürekli azalma eğilimindedir. TÜİK verilerine bakıldığında (Çizelge 2.2), 1970 yılında 570 kişi olan köy nüfusu 2015 yılında 217 kişiye düşmüştür. 1975 ile 1980 yılları arasında ve 2013 ile 2015 yıllarında köyün nüfusu çok az da olsa artış göstermiştir. Ancak, 1990 yılından itibaren başlayan ve 2012 yılına kadar devam eden süreç içerisinde nüfus azalma eğilimi göstermiştir. Küçükanaftarta Köyü yerleşme alanı içinde, "5,89 hektar konut alanları, 2,11 hektar çalışma alanları, 0,33 hektar sosyal alt yapı alanları, 0,56 hektar orman ve ağaçlık alanlar, 1,21 hektar tarım alanları, 2,09 hektar teknik altyapı alanları ve ulaşım, 9,49 hektar ise diğer kullanımlar" yer almaktadır (ÇATAB Arşivi, 2018). TÜİK verilerine göre; 2007 yılı nüfusu 278 kişi, 2018 yılı 190 kişi görünmekte olup bu sayı mevsimlik olarak değişim gösterdiği, yaz aylarında nüfusun 300 kişiye kadar ulaştığı belirtilmektedir. Köy yerleşimi arazi analiz çalışmaları altı başlık altında incelenmiştir. Bunlar:

- Yerleşme dokusu
- Sokak dokusu
- Yapı türleri
- Kat adedi
- Malzeme ve yapım sistemi
- Konutların parsel kullanma özellikleri

4.1 Yerleşme Dokusu

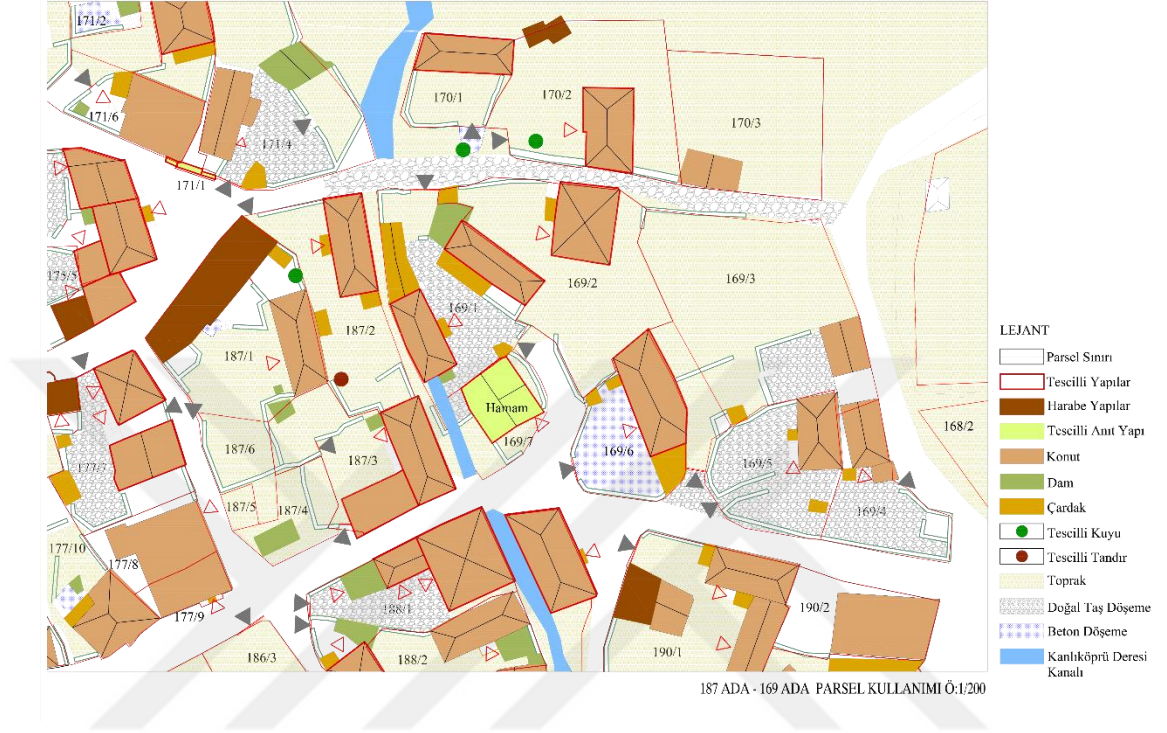
Gelibolu Yarımadası'nın kuzeyinde bulunan köy, güneyinde Büyükanafarta Köyü, batısında Tuz Gölü ve Küçükkanafarta Ovası, doğusunda Uzunhızırlı Göleti ve Yolağzı Köyü, kuzeyinde ise Beşyol Köyü ile çevrelenmiştir. Köyün kuzeyinde bulunan Tekke Tepe 283 mt yüksekliktedir ve Köy bu tepenin yamaçlarında kuzeyden güneye doğru eğimli bir topografya üzerinde konumlanmıştır. ÇATAB tarafından hazırlanan ve onaylanan 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı (Şekil 3.10) ile Doğal Sit, Tarihi Sit, Kentsel Sit sınırları belirlenen köyde 133 adet tescilli yapı bulunmaktadır. Tahrir Defterlerinden 14.yüzyıldan bu yana yerleşimin olduğu bilinen köy, Gelibolu Tarihi Yarımadası'nın en eski yerleşimlerinden biridir.

Köyün Doğu-Batı istikametinde ulaşım yolu olarak ortadan bölen yolun kuzey parçasında yerleşim yoğunluk göstermektedir. Tekke Tepeden gelerek güneye doğru ilerleyen ve köyün içinden geçen Kanlı Köprü Deresinin konumu incelendiğinde, hamam ve tescilli özgün konut yapılarının yoğun olarak bu derenin kenarı boyunca konumlandığı görülmektedir (Şekil A.1).

Analiz çalışmasında tespit edilen parsellerdeki konutların konumlanması birbirinden farklılıklar taşır. Genel olarak konutlar, organik biçimli parsellerin bir kenarında ve komşu parselin konutu ile bitişik nizamda yerleşim özelliği göstermektedir. Bitişik nizam ve bahçeli düzende, parseli çevreleyen moloz taş duvarlar, 30-50cm kalınlıkta ve 1.25-1.50 mt yüksekliktedir. Parsel içinde konutun dışında tek katlı moloz taş duvarlı dam, tarım aletleri ve malzemenin depolandığı mağaza yapıları ile Kanlı Köprü Dere'sinin suyu ile beslenen su kuyusu ve tandır bulunmaktadır (Şekil 4.1).

Konut-parcel ulaşım ilişkisi incelendiğinde, genellikle parselden konuta giriş ve sokaktan konuta giriş veya her iki şekilde giriş sağlandığı tespit edilmiştir. Parsel kullanımında, içinde birden fazla yapının bulunduğu parsellerde, nadir olarak konutun dört cephesinin ayrık olduğu müstakil yerleşimlere de rastlanmıştır. Konutlar bitişik ve ayrık nizamda, sokak boyunca parsel sınırına yerleşmiş şekildedir. Parsel zeminlerinin büyük bir çoğunluğu topraktır. Dört parselde beton zemin tespit edilmiştir. Taş döşeme olan parseller yirmi beş civarındadır. Parsel içinde konut, dam, hela yapıları dışındaki alan bahçe olarak

kullanılmakta, kendi ihtiyaçlarına yönelik sebze yetiştirilmekte, tandır ocaklarında ekmek ve yemek pişirilmekte, gündelik yaşam bu bahçelerde geçmektedir.

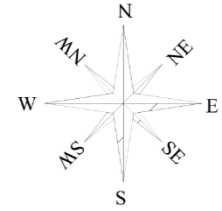
Şekil 4.1 Parsel kullanımı, parsel-yapı ilişkisi (Uçar, 2021).

KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü

Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Lisans Programı
2020-2021 Güz Yarıyılı Yüksek Lisans Tezi

KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ,
TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ,
KORUMA SORUNLARI VE ÖNERİLER

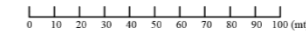
YERLEŞME DOKUSU

- ÇALIŞMA ALANI
- TARİHİ SİT SINIRI
- KENTSEL SİT SINIRI
- 3.DERECE DOĞAL SİT SINIRI
- Yapılar
- Tescilli Yapılar
- Harabe Yapılar
- Tescilli Anıt Yapı
- Tescilli Kuyu
- Tescilli Tandır
- Mezarlık Alanı
- Kanlıköprü Deresi
- Toprak
- Doğal Taş Döşeme
- Beton Döşeme

HAZIRLAYAN
MİMAR HANDAN UÇAR
TESPİT TARİHİ
MART 2020

P1

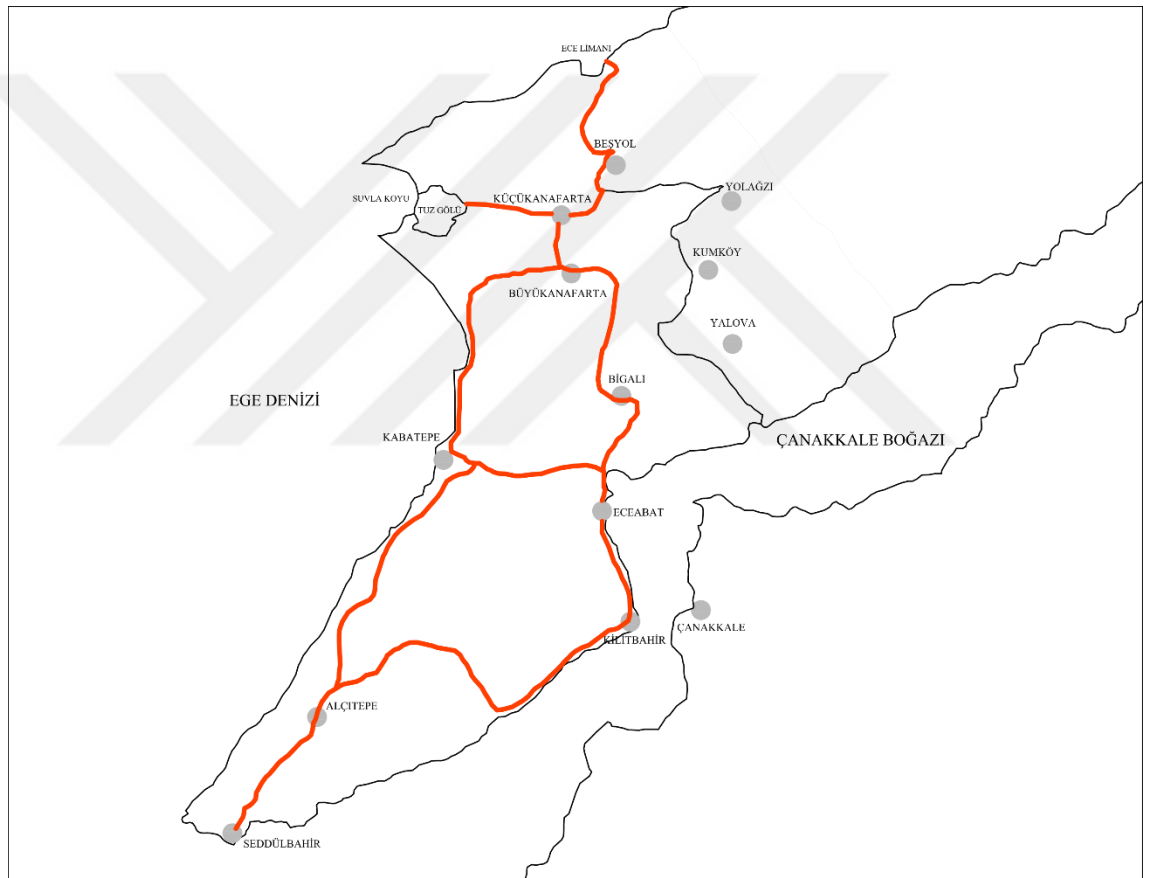
YERLEŞME DOKUSU ANALİZİ Ö:1/1000

Şekil A.1. Yerleşim biçimi ve parsel kullanımı pafta no:1 (Uçar, 2020).

4.2 Sokak Dokusu

“Tarihî Alan içerisinde üç önemli bağlantı aksı bulunmaktadır. Bu bağlantı akslarından birisi Eceabat'ı Kilitbahir, Alçıtepe ve Seddülbahir'e bağlamakta; diğer aks yarımadanın orta bölümde Eceabat'ı ve Kilye Koyunu Kabatepe üzerinden Kum Limanı ve Alçıtepe'ye bağlamakta; üçüncü bağlantı yolu Eceabat ve Kilye Koyunu Kabatepe ve Bigalı (Çamyayla) üzerinden Büyükanafarta ve Küçükkanafarta köy yerleşimlerine ulaştırmaktadır” (Şekil 4.2) (ÇATAB, 2018: 305).

Şekil 4.2 Tarihi alan bağlantı aksları (Uçar, 2021).

Yerleşmede, arasında serbest formda şekillenmiş, düzensiz dar sokaklar yer almaktadır (Şekil A.2). Doğu-batı yönünde köyün ortasından geçerek devam eden yol, 1.derecede ana ulaşım yolu olarak tespit edilmiştir ve genişliği yaklaşık 4.00 mt' dir. Ana ulaşım

yolunun böldüğü kuzey ve güney parçada, dar sokaklar, parsellerin konumlanışına göre serbest formda devam etmektedir. Ece Limanından gelip Büyükanafarta Köyüne devam eden asfalt yol, kuzeybatı yönünde devam ederek Küçükkanafarta Köyü 1.derece ana ulaşım yoluna bağlanmaktadır (Şekil 4.2). Köyün girişinde asfalt yol, beton kilit parke döşeme olarak devam etmekte ve köyün hemen hemen tüm sokaklarında parke döşeme görülmektedir. Kuzeyde hamam yapısının bulunduğu adanın, üst yolunda 70mt uzunluğunda orijinal taş döşeme yol tespit edilmiştir. Köyün orijinal döşemesi olan taş döşeme 2009 yılı tescil-tespit çalışmalarında belgelenmiştir ancak günümüzde neredeyse tüm sokaklar orijinal döşeme sökülerek kilitli beton parke ile döşenmiştir (Şekil 4.3).

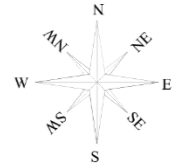
Şekil 4.3 Solda 2009 yılı tespit çalışmalarında belgelenen sokak kaplaması (ÇATAB Arşivi,2019), sağda günümüz sokak kaplaması (Uçar, 2019).

KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü

Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Lisans Programı
2020-2021 Güz Yarıyılı Yüksek Lisans Tezi

**KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ,
TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ,
KORUMA SORUNLARI VE
ÖNERİLER**

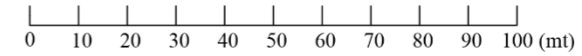
SOKAK DOKUSU

- ÇALIŞMA ALANI
- TARİHİ SİT SINIRI
- KENTSEL SİT SINIRI
- 3.DERECE DOĞAL SİT SINIRI
- Yapılar
- Tescilli Yapılar
- Harabe Yapılar
- Tescilli Anıt Yapı
- Tescilli Kuyu
- Tescilli Tandır
- Mezarlık Alanı
- Kanlıköprü Deresi
- Beton Parke Kaplama Yol
- Toprak Yol
- Asfalt Yol
- Doğal Taş Döşeme Yol

HAZIRLAYAN
MİMAR HANDAN UÇAR
TESPİT TARİHİ
MART 2020

P2

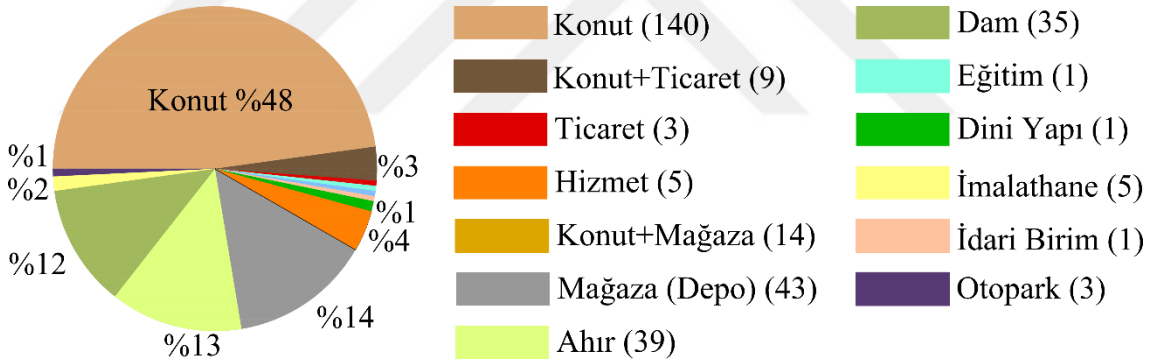
SOKAK DOKUSU ANALİZİ Ö:1/1000

Şekil A.2 Sokak dokusu pafta no:2 (Uçar, 2020).

4.3 Yapı Türleri

Köy yerleşim alanında, ayakta kalan veya yıkılan tüm yapıların incelemesi neticesinde yapı türleri ile ilgili bir değerlendirme oluşturulmuştur. Yerleşim alanı içinde belirlenen 1.gurup Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescillenmiş üç adet çeşme, geç dönem yapısı hamam ve camii bulunmaktadır. Çeşmeler ve hamam hizmet yapısı olarak tespit edilmiş, muhtarlık binası da hizmet yapısı başlığı altına alınmıştır ve oranı %4'tür. Yerleşimde, yapıların %48 oranında büyük bir çoğunluğunu konutlar oluşturur (Şekil 4.4). Konut yapıları kendi içinde %3'lük bir oranda konut+ticaret ve %4 oranında konut+mağaza olarak ayrılmıştır. Konutlardan sonra köyde en yoğun olarak %14 oranında mağaza denilen ve içinde tarım aletleri ile zeytin, zeytinyağı, kuru gıda gibi erzak depolanan yapılar, %13 oranında ahır ve %12 oranında da dam gelmektedir. Halen kapalı olan bir adet okul binası ve %2 oranında iki adet mandıra ile üç adet zeytin işleme yapısı imalathane olarak tespit edilmiştir (Şekil A.3).

Şekil 4.4 Yapı türlerinin yüzde oranları (Uçar, 2020).

KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü

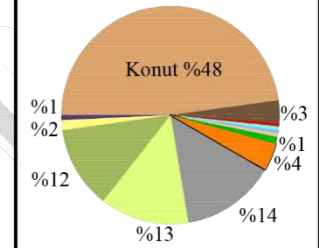
Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Lisans Programı
2020-2021 Güz Yarıyılı Yüksek Lisans Tezi

**KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ,
TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ,
KORUMA SORUNLARI VE
ÖNERİLER**

YAPI TÜRLERİ

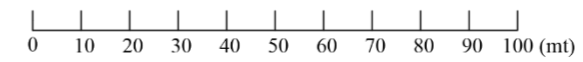
- ÇALIŞMA ALANI
- TARİHİ SİT SINIRI
- KENTSEL SİT SINIRI
- 3.DERECE DOĞAL SİT SINIRI
- Tescilli Yapılar
- Harabe Yapılar
- Tescilli Kuyu
- Tescilli Tandır
- Mezarlık Alanı
- Kanlıköprü Deresi
- Sokak
- Konut (140)
- Konut+Ticaret (9)
- Ticaret (3)
- Hizmet (5)
- Konut+Mağaza (14)
- Mağaza (Depo) (43)
- Ahr (39)
- Dam (35)
- Eğitim (1)
- Dini Yapı (1)
- İmalathane (5)
- İdari Birim (1)
- Otopark (3)

HAZIRLAYAN
MİMAR HANDAN UÇAR
TESPİT TARİHİ
MART 2020

P3

YAPI TÜRLERİ ANALİZİ Ö:1/1000

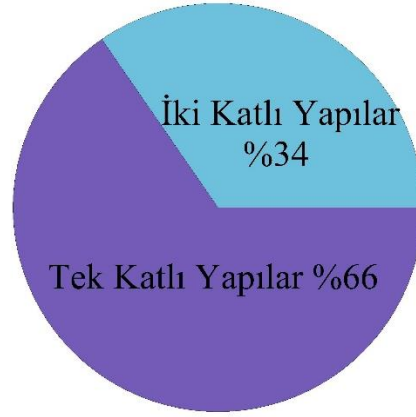
Şekil A.3 Yapı türleri pafta no:3 (Uçar, 2020).

4.4 Kat Adedi

Yerleşmenin tamamında tek katlı ve iki katlı yapılar mevcuttur. Genel olarak iki katlı olan konutların zemin katları da konut olarak kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra zemin katı mağaza ya da ticarethane olarak kullanılan konutlar da mevcuttur ve %34 oranındadır. Yerleşimin büyük bir çoğunluğunu oluşturan yapılar tek katlı ve bütüne oranla %66'lık bir oranı oluşturmaktadır (Şekil 4.6). Bu yapılar, konut haricinde genel olarak mağaza ve dam yapılarıdır (Şekil A.4).

Şekil 4.5 Solda iki katlı yapı, 184 ada 3 parsel, sağda tek katlı, 195 ada 1 parsel (Uçar, 2020).

Şekil 4.6 Kat adetlerinin yüzde oranları (Uçar, 2020).

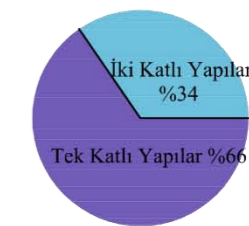
KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü
Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Lisans Programı
2020-2021 Güz Yarıyılı Yüksek Lisans Tezi

**KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ,
TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ,
KORUMA SORUNLARI VE
ÖNERİLER**

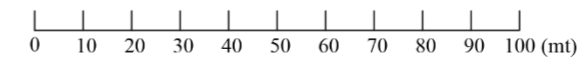

KAT ADEDİ

- ÇALIŞMA ALANI
- TARİHİ SİT SINIRI
- KENTSEL SİT SINIRI
- 3.DERECE DOĞAL SİT SINIRI
- Tescilli Yapılar
- Harabe Yapılar
- Tescilli Kuyu
- Tescilli Tandır
- Mezarlık Alanı
- Kanlıköprü Deresi
- Sokak
- İki Katlı Yapılar (99)
- Tek Katlı Yapılar (195)

KAT ADEDİ ANALİZİ Ö:1/1000

HAZIRLAYAN
MİMAR HANDAN UÇAR
TESPİT TARİHİ
MART 2020

P4

Şekil A.4 Kat adedi pafta no:4 (Uçar, 2020).

4.5 Malzeme ve Yapım Sistemi

Çalışma alanı kapsamında tespit edilen yapıların yapım sistemi dört başlık altında toplanmıştır.

- Yığma-tuğla yapı
- Yığma-taş yapı
- Karma / yığma-betonarme
- Betonarme karkas

Köyün geneline bakıldığında özgün yapılar korunmuştur. Yığma taş yapı yapım tekniğinde yapılan özgün yapılar köy yerleşiminin %58 'lik bir oranla çoğunluğunu teşkil etmektedir (Şekil A.5). Bu yapılar tek ve iki katlı yapılardır. Zemin katlarda yapının duvar kalınlıkları 50-60cm arasındadır. İki katlı yapılarda bu duvar kalınlığı ikinci katta da aynı kalınlıkta devam eder. Zemin kat ve birinci katlarda mekanları bölen ara bölme duvarlarda ahşap çatıklı duvar tekniği kullanılmış, duvarın ahşap taşıyıcı dikmeleri ve çapraz bağlantıları arasında dolgu olarak yığma tuğla, taş ve kerpiç kullanılmış, kırıktık çamur sıva ve kireç kullanılarak bağlayıcı harç oluşturulmuştur. Yapıların iç ve dış duvarlarında ve çatıklı duvarlarda, kireç ve kırıktık harç ile oluşturulmuş sıva gözlemlenmiştir. Sıvasız duvar yüzeylerinde moloz taş duvar örgüsünün derzlerinde yine aynı harç ile taş yüzeyinin kenarlarını da örtecek biçimde kalın derz yapıldığı da gözlemlenmiştir (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 Taş yüzeyini örter şekilde yapılmış derzli taş duvar örneği, 179 ada 12 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 4.8 Yığma taş yapı örneği, 181 ada 3 parsel (Uçar, 2020).

Şekil 4.9 Karma yapı örneği, solda 183 ada 12 parsel, sağda 170 ada 6 parsel (Uçar, 2020).

Diğer bir yapım sistemi olan yığma tuğla, %19'luk oranda tespit edilmiştir. Bu yapılarda genellikle zemin katlarda moloz taş duvar, birinci katlarda yığma tuğla duvar örgü sistemi bulunmaktadır (Şekil 4.9).

Köy yerleşiminde, %12 oranında betonarme karkas yapı bulunmaktadır. Özgün yapılarla saçak kotu ilişkisi açısından bakıldığında, uyumsuzluk görülmemiştir ancak cephe ilişkisi, doluluk-boşluk oranları incelendiğinde uyumsuz oldukları görülmektedir (Şekil 4.10) .

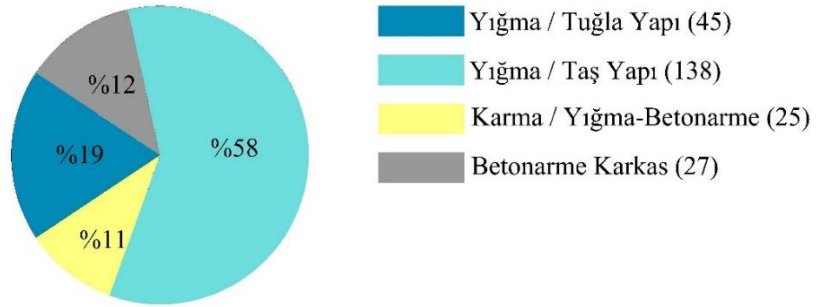

Şekil 4.10 Solda betonarme karkas yapı, 178 ada 11 parsel, sağda yığma tuğla yapı, 196 ada 1 parsel (Uçar, 2020).

Yapım sistemi incelemesinde son başlık %11 oranında tespit edilen karma yapılardır. Yığma-betonarme olarak belirlenen bu yapılar, genel olarak özgün yapıda yapılan tadilatlar sonucunda ortaya çıkan karma sistemdir. Bu yapıların zemin katları yığma moloz taş duvardır. Yapıda meydana gelen hasarların giderilmesi amacıyla zemin kat moloz taş duvar üzerinde betonarme hatıl ile duvarlar bağlanarak ahşap döşeme karkası kaldırılıp, beton plak döşeme olarak yapılmış ve yapının 1.katı betonarme karkas oluşturulup tuğla duvar örülerek tamamlanmıştır (Şekil 4.11).

Şekil 4.11 Karma yapı örneği, 178 ada 2 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 4.12 Yapım sistemi yüzde oranları (Uçar, 2020).

KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü
Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Lisans Programı
2020-2021 Güz Yarıyılı Yüksek Lisans Tezi

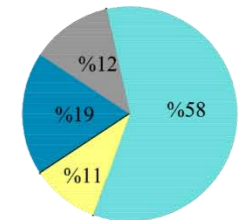
KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ,
TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ,
KORUMA SORUNLARI VE
ÖNERİLER

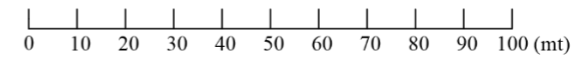
MALZEME VE YAPIM SİSTEMİ

- ÇALIŞMA ALANI
- TARİHİ SİT SINIRI
- KENTSEL SİT SINIRI
- 3.DERECE DOĞAL SİT SINIRI
- Tescilli Yapılar
- Harabe Yapılar
- Tescilli Kuyu
- Tescilli Tandır
- Mezarlık Alanı
- Kanlıköprü Deresi
- Sokak

- Yiğma / Tuğla Yapı (45)
- Yiğma / Taş Yapı (138)
- Karma Yiğma-Betonarme (25)
- Betonarme Karkas (27)

MALZEME VE YAPIM SİSTEMİ ANALİZİ Ö:1/1000

HAZIRLAYAN
MİMAR HANDAN UÇAR
TESPİT TARİHİ
MART 2020

P5

Şekil A.5 Malzeme ve yapım sistemi pafta no:5 (Uçar, 2020).

4.6 Konutların Parsel Kullanma Özellikleri

Küçükanafta Köyü yerleşim alanı içinde parseller organik biçimlenme göstermektedir. Organik biçimlenen parsel aralarında dar sokaklar oluşmuştur. Parsel aralarında oluşan dar sokakların bir kısmı birkaç parsel giriş yapacak biçimde şekillenmiş, parsel sınırında çıkmaz sokaklar oluşmuştur (Şekil 4.13). Parsel içinde konut dışında yer alan mağaza, hela, ocak ve su kuyuları parselin ayrılmaz bir parçasıdır. Yapıların parsel içindeki konum ve biçimi, yapıların birbirleriyle ve sokakla olan ilişkisini etkilemektedir. Organik biçimli parsellerde yapıların, parselin şeklini aldığı da görülmektedir. Bitişik nizam ve ayrık nizam konut ve diğer yapıların tamamı parsel sınırında konumlanmıştır. Parsel sınırına oturan yapının bir veya iki duvarı aynı zamanda parselin sınır duvarıdır. Yerleşim biçimi ve parsel kullanımı paftasında (Şekil A.1) tespiti yapılan özgün parsel zemin kaplaması doğal taştır (Şekil 4.14). Ancak az sayıda görülen taş kaplamanın yerini toprak ve beton döşeme almıştır. Parsel kullanım özelliği analiz çalışmasında, bitişik nizam ve ayrık nizam yapıların parsel içindeki konumları, parsel ve yapı girişleri ile parselin tamamına yerleşim gösteren bahçesiz yapılar incelenmiştir. Parsel sınırı genel olarak moloz taş duvar ile çevrelenmiş, bu duvar üzerinde bulunan kapı ile parsel içine ve yapılara giriş sağlanmıştır. Yerleşmede bahçe kullanımının yaygın olduğu parsellerin bulunduğu, %5 oranında parselin tamamına yerleşen yapı ile bahçesiz parsellerin yer aldığı tespit edilmiştir (Şekil A.6).

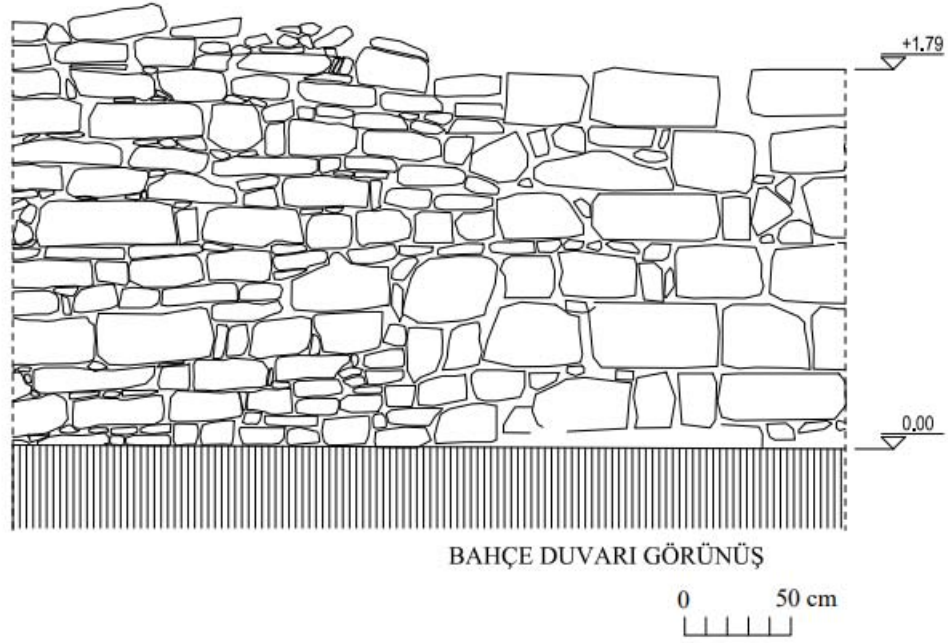

Şekil 4.13 Parsellerin biçimlenişi (Uçar, 2021).

Şekil 4.14 Parsel zeminlerinde özgün doğal taş kaplama örneği, solda 188 ada 1 parsel, sağda 171 ada 4 parsel (Uçar, 2021).

Köy yerleşiminde konutlar genel olarak bitişik nizam ve bahçeli düzende konumlanmıştır. Yerleşim, sokak, bahçe ve konutun bir araya gelmesiyle şekillenmektedir. Bitişik nizam konutun ön ve arka cepheleri bulunmaktadır. Arka cepheleri bahçeye bakan cephelerdir. Köşe parselli bitişik nizamlı konutlarda konutun üç cephesinden ikisi sokağa bakan konumda olup, konut bahçenin dar kenarı boyunca uzanır. Ada içinde organik formda biçimlenmiş olan parsel moloz taş örgülü bahçe duvarı ile çevrelenmiştir (Şekil 4.15). Parsellerin biçimi farklılık göstermekle birlikte genel olarak yapının uzun cephesi boyunca olup, yapının arka tarafında bahçeler yer almaktadır. Konutlar sokağa bakan cephede parselin dar kenarına oturtulmuş ve bitişik nizam olarak konumlanmış, kuzey güney ve kuzeydoğu güneydoğu yönünde yerleşmiştir. Birçok konutta parsel içinde, ayırık düzende mağaza, depo, dam olarak kullanılan tek katlı yapılar bulunmaktadır. Ayrıca birçok konutun bahçesinde su kuyusu, hela ve ocak yer almaktadır.

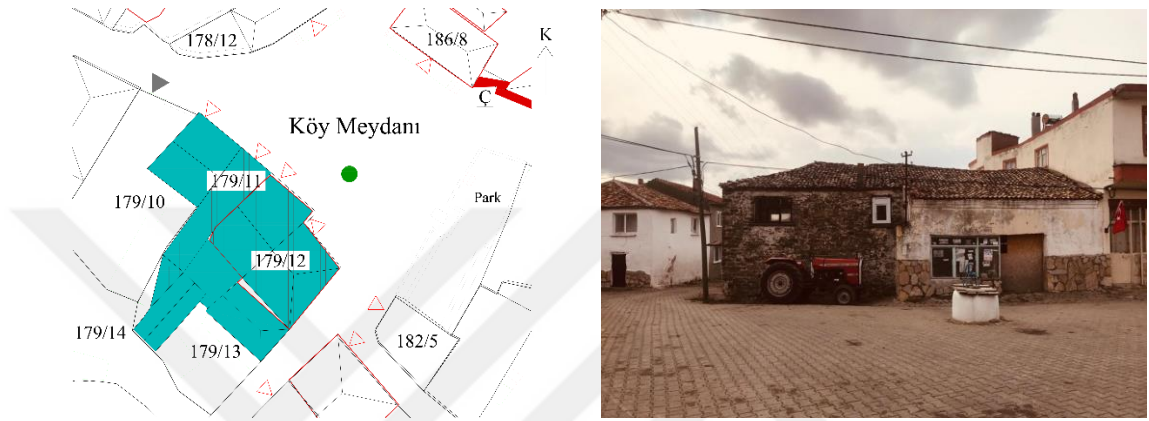
Şekil 4.15 Özgün moloz taş bahçe duvarı örneği, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2021).

Tespit edilen özgün nitelikteki konutların büyük bir çoğunluğu dikdörtgen plan şemalıdır. Zemin kat ve zemin+1 kattan oluşan konutların plan şemaları da dikdörtgen forma uygun olarak düzenlenmiştir. Bahçenin bir duvarını genel olarak konutun cephe duvarı oluşturmaktadır. Köy genelinde, parsellerin bir kenarında konumlanan konut haricinde, parsel içinde konut olarak kullanılan yapılarda tespit edilmiştir. Bu yapılar genellikle evlenen çocuklar, aile büyükleri için ayrılan akraba evleridir. Alan olarak büyük parsellerin birçoğunda birden fazla konut görülmektedir. Yine aynı parsel içinde tek katlı kagir, içinde ocak bulunan genellikle tek mekandan ya da bağdadi bir duvar ile bölünerek iki mekandan oluşan mağaza olarak adlandırılan yapılar bulunmaktadır. Bu yapıların, genel olarak mutfak, yıkanma, depolama ve zaman zaman da hayvanların barınağı olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

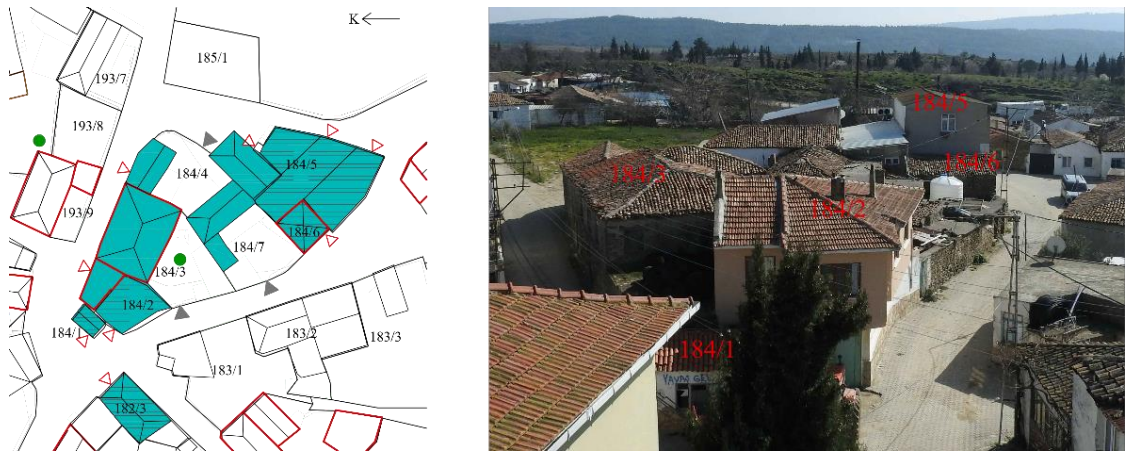
Küçükanafta Köyü'nde 2 tip yapılaşma tespit edilmiştir;

- Bitişik nizam
 - Bahçesiz
 - Bahçeli
- Ayrık nizam

Bitişik nizamda bahçesiz tipteki konutlarda, konuta giriş sokağa bakan cepheden gerçekleşmektedir. Sokaktan girilen yapı, parselin tamamına yerleşmiştir. Bahçesiz yapı tipi köyün genelinde 11 adet tespit edilmiştir. Bunların 6 âdeti konut yapısıdır (Şekil 4.16). Konut haricinde tespit edilen bahçesiz yapılar, imalathane, mağaza ve dam yapılarıdır (Şekil 4.17).

Şekil 4.16 Bahçesiz bitişik nizam konut yapısı, 179 ada 11-12 parsel (Uçar, 2020).

Şekil 4.17 Bitişik nizam bahçesiz imalathane, yapıları, 184 ada 5 parsel (Uçar, 2020).

Köy yerleşiminde en yaygın konumlanma tipinin bahçeli bitişik nizam yapılaşma olduğu görülmüştür. Bu yerleşim şeklinde konutların sokağa bakan cepheleri genel olarak yapının da giriş cephesidir. Bu tipte yapılar, parselin kısa kenarı boyunca tamamen yerleşmiş, sağ ve sol yan cephelerinde diğer yapılarla bitişik olarak planlanmıştır (Şekil 4.18). Bu planlamada konuta giriş, yapının ön cephesinden, sokağa sınır olan bahçeden, ya da her iki şekilde de olabilmektedir. Bitişik nizamın farklı bir uygulamasında, yapı sokağa bakan parsel kenarında değil, parselin uzun kenarı boyunca yerleşmiş ve bir cephesi yan parselde bulunan diğer yapı ile bitişik nizam olarak konumlanmıştır.

Şekil 4.18 Bitişik nizam bahçeli konut yapısı örnekleri, 181 ada (Uçar, 2020).

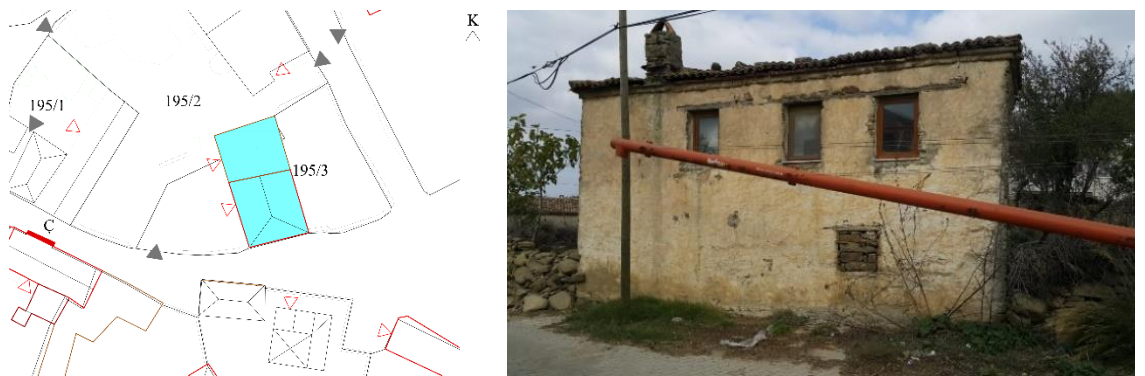

Şekil 4.19 En yaygın konumlanma biçimi olan bitişik nizam bahçeli yapı örnekleri, 181 ve 182 ada (Uçar, 2020).

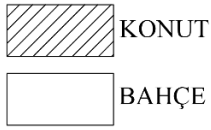
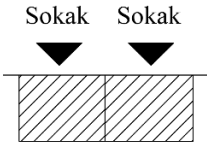
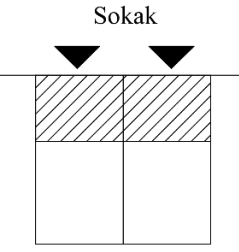
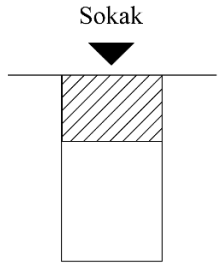
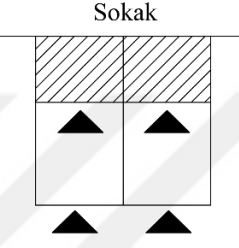
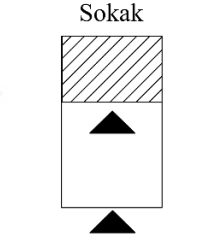
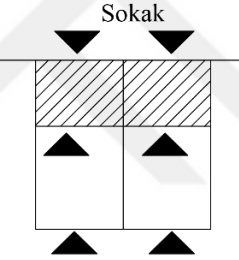
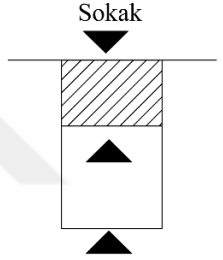
Bir diğerkonumlanma biçimi de yapının parsel içinde ayrık nizam olarak konumlandığı konut tipidir. Bu konut tipi de köyün genelinde çok rastlanan bir biçim olmamakla birlikte tek parsel içinde birden fazla yapının bulunduğu parsellerde çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.20).

Şekil 4.20 183 ada 9 ve 10 parselde yer alan ayrık nizam konut yapısı örneği (Uçar, 2020).

Şekil 4.21 195 ada 3 parselde bulunan ayrık nizam konut yapısı (Uçar, 2020).

	BİTİŞİK NİZAM		AYRIK NİZAM
	Bahçesiz	Bahçeli	Bahçeli
Sokaktan konuta giriş			
Bahçeden konuta giriş			
Sokaktan ve bahçeden konuta giriş			

Şekil 4.22 Bitişik nizam ve ayrik nizam yapılaşma ilişkisi (Uçar, 2020).

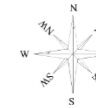
Yapıların konumlanma bağlamında örnekleri incelendiğinde, parsel içinde konut yapısı dışında yer alan hela, ahır, mağaza, su kuyusu, ocak, gibi yapıların geleneksel konutların ayrılmaz bir parçası olduğu görülmektedir. Bu yapılar, Küçükanafta Köyü geleneksel konutları mimarisi başlığında parsel içinde yer alan diğer yapılar olarak incelenmiştir.

KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü

Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Lisans Programı
2020-2021 Güz Yarıyılı Yüksek Lisans Tezi

**KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ,
TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ,
KORUMA SORUNLARI VE
ÖNERİLER**

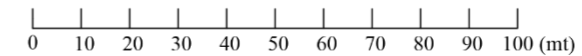

**KONUTLARIN PARSEL KULLANMA
ÖZELLİKLERİ**

- ÇALIŞMA ALANI
- TARİHİ SİT SINIRI
- KENTSEL SİT SINIRI
- 3.DERECE DOĞAL SİT SINIRI
- Tescilli Yapılar
- Harabe Yapılar
- Tescilli Kuyu
- Tescilli Tandır
- Mezarlık Alanı
- Kanlıköprü Deresi

- Bitişik Nizam
- Ayrık Nizam
- Avlu Girişi
- Yapı Girişi
- Bahçesiz Yapılar

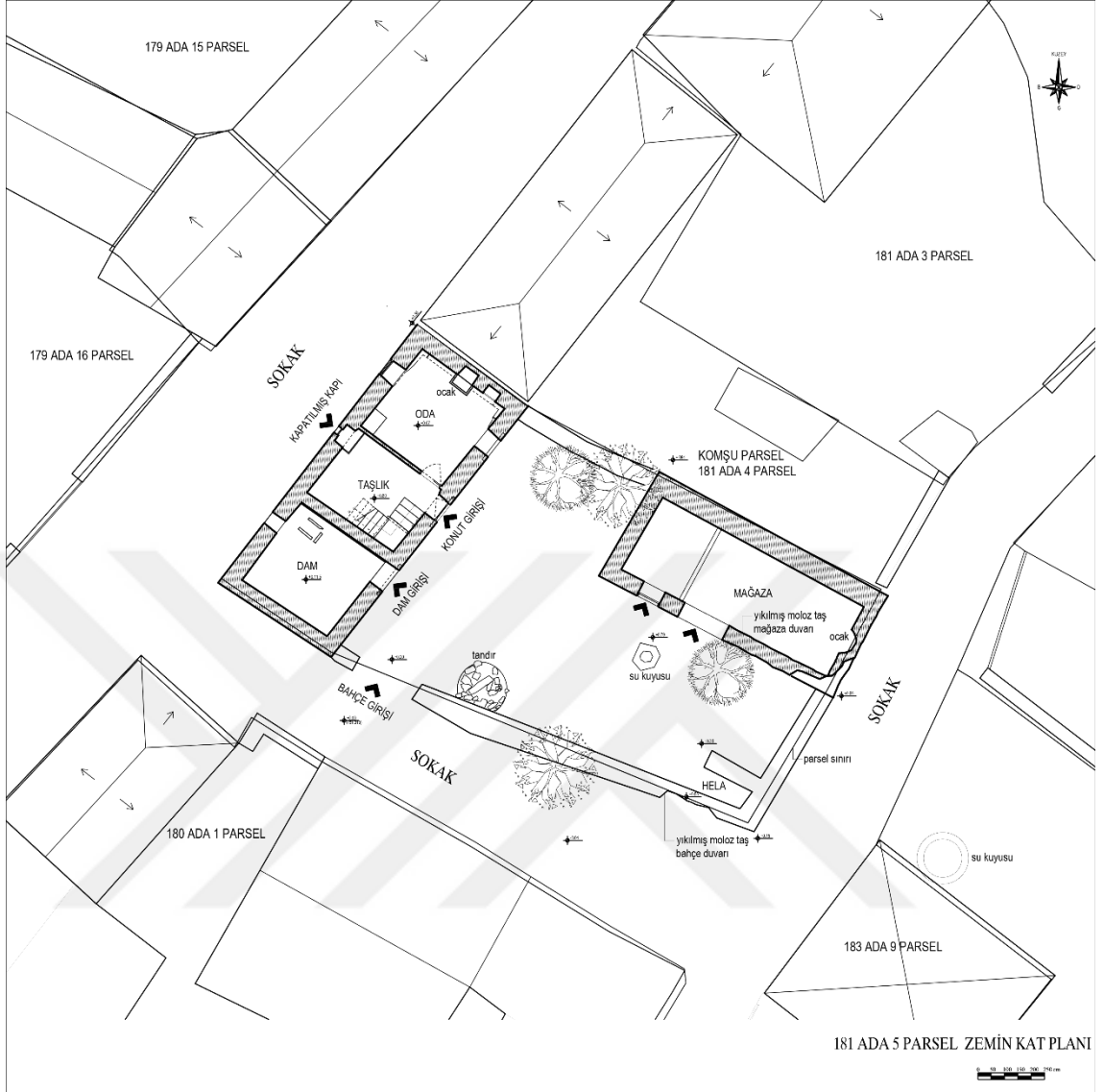
**KONUTLARIN PARSEL KULLANMA
ÖZELLİKLERİ ANALİZİ Ö:1/1000**

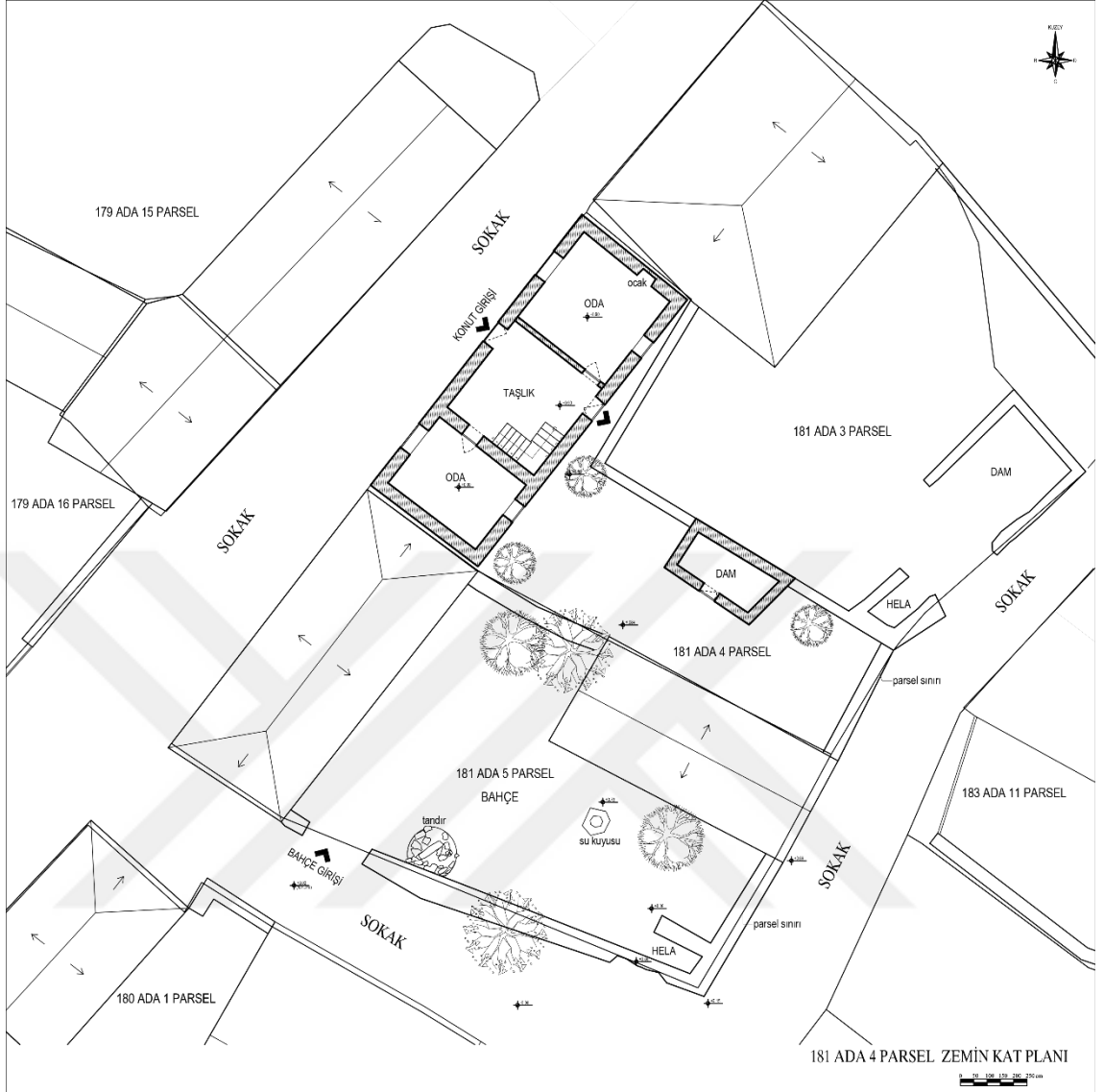
HAZIRLAYAN
MİMAR HANDAN UÇAR
TESPİT TARİHİ
MART 2020

P6

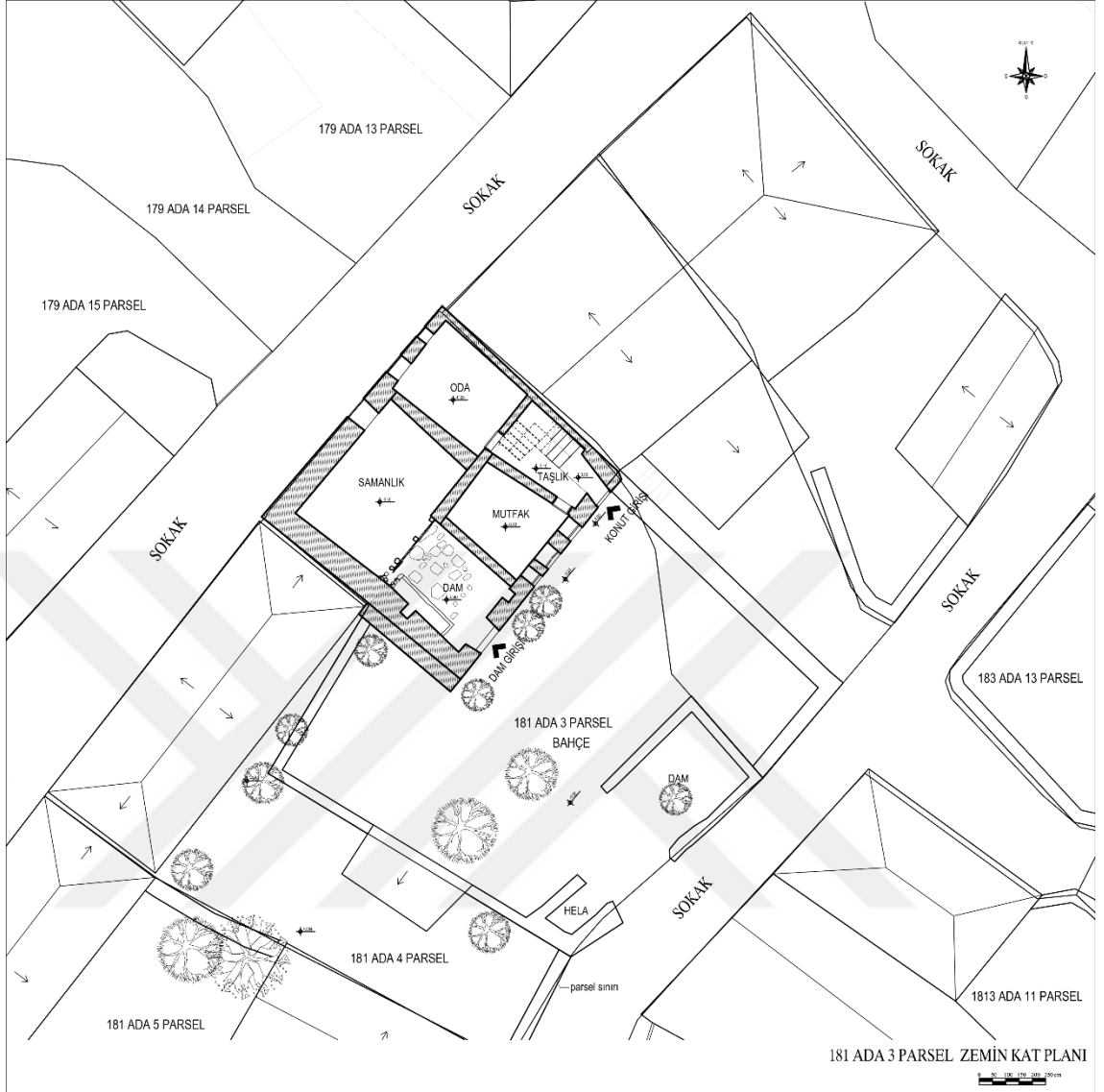
Şekil A.6 Parsel kullanım özelliği pafta no:6 (Uçar, 2020).

Şekil 4.23 Bitişik nizam köşe parselde, bahçeli konut yapısının yapılaşma ilişkisi, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

Şekil 4.24 Bitişik nizam ara parselde, bahçeli konut yapısının yapılaşma ilişkisi, 181 ada 4 parsel (Uçar, 2021).

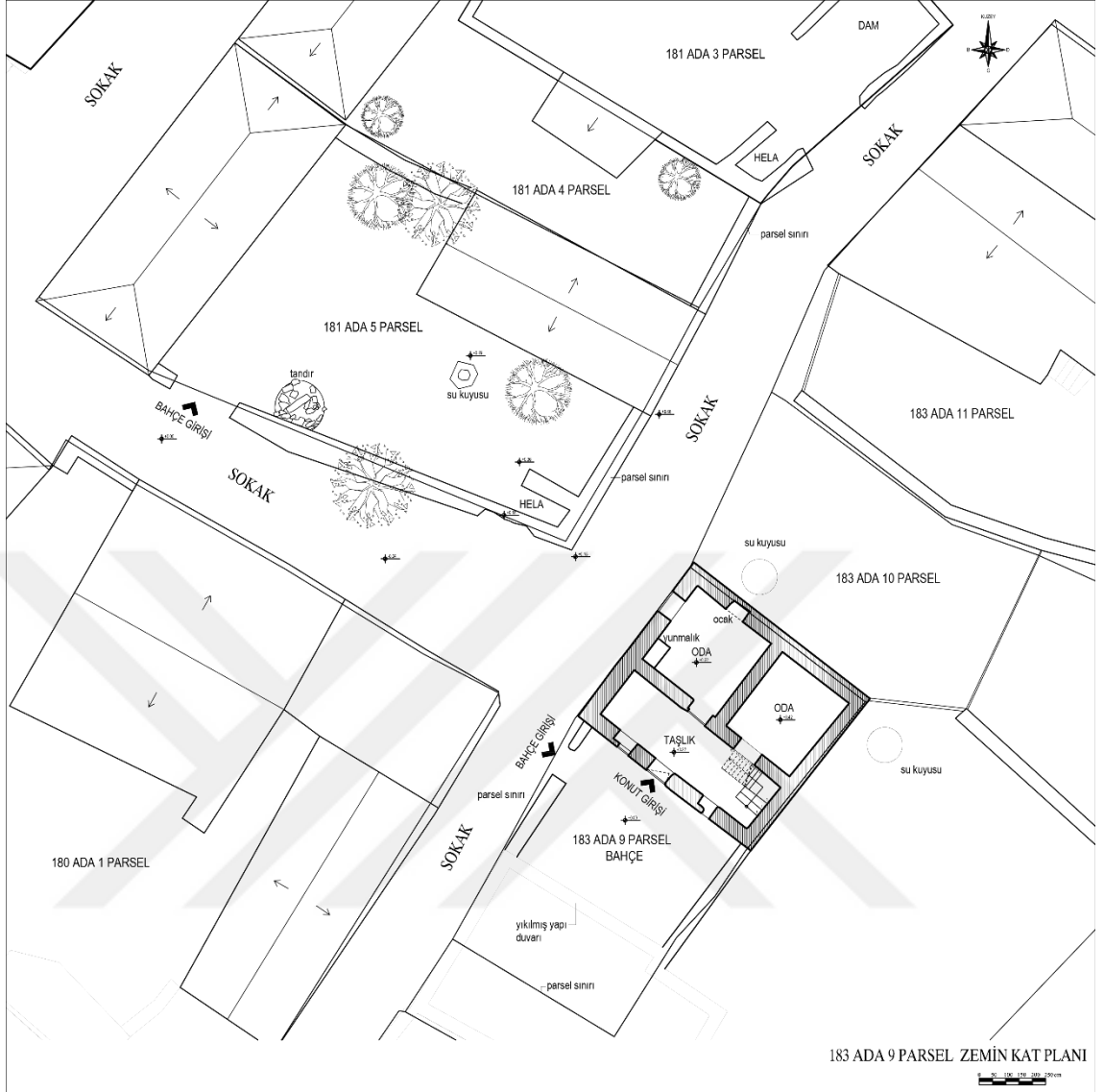
Şekil 4.25 Bitişik nizam ara parselde, bahçeli konut yapısının yapılaşma ilişkisi, 181 ada 3 parsel (ÇATAB Arşivi, 2019).

Şekil 4.26 Bitişik nizam köşe parselde bahçeli konut yapısı, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

Şekil 4.27 Bitişik nizam ara parselde bahçeli konut yapısı, 181 ada 4-3 parsel (Uçar, 2017).

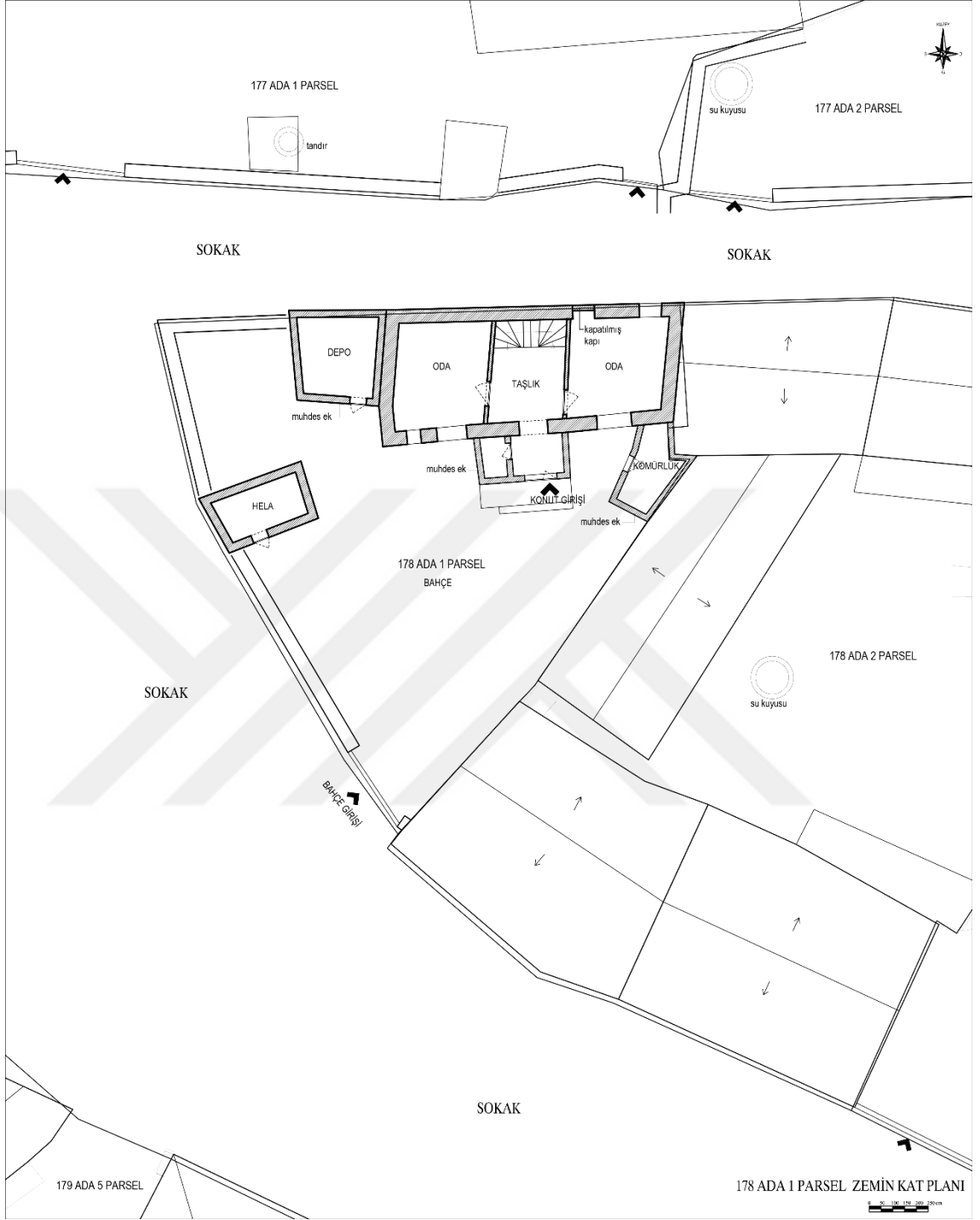
Şekil 4.28 Ayrık nizam ara parselde, bahçeli konut yapısının yapılaşma ilişkisi, 183 ada 9 parsel (Uçar, 2020).

Şekil 4.29 Ayrık nizam ara parselde, bahçeli konut yapısının solda güneybatı, sağda kuzeybatı cepheleri, 183 ada 9 parsel (Uçar, 2020).

Şekil 4.30 Ayrık nizam ara parselde, bahçeli konut yapısının solda kuzeydoğu, sağda güneydoğu cepheleri, 183 ada 9 parsel (Uçar, 2020).

Şekil 4.31 Bitişik nizam köşe parselde, bahçeli konut yapısının yapılaşma ilişkisi, 178 ada 1 parsel (Uçar, 2021).

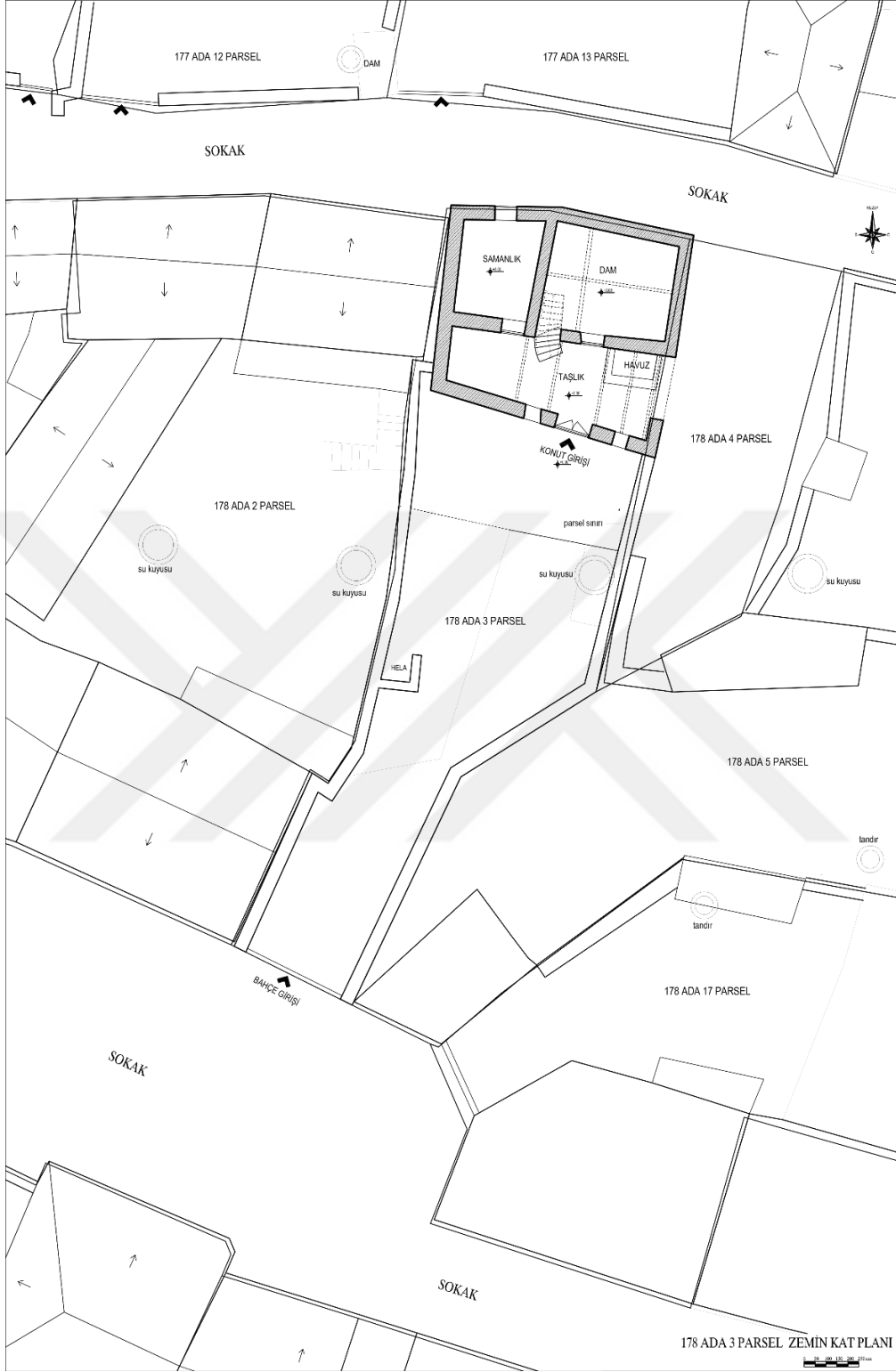
Şekil 4.32 Bitişik nizam köşe parselde, bahçeli konut yapısının solda bahçeden güneydoğu cephesi, sağda sokaktan güneybatı cephesi, 178 ada 1 parsel (Uçar, 2021).

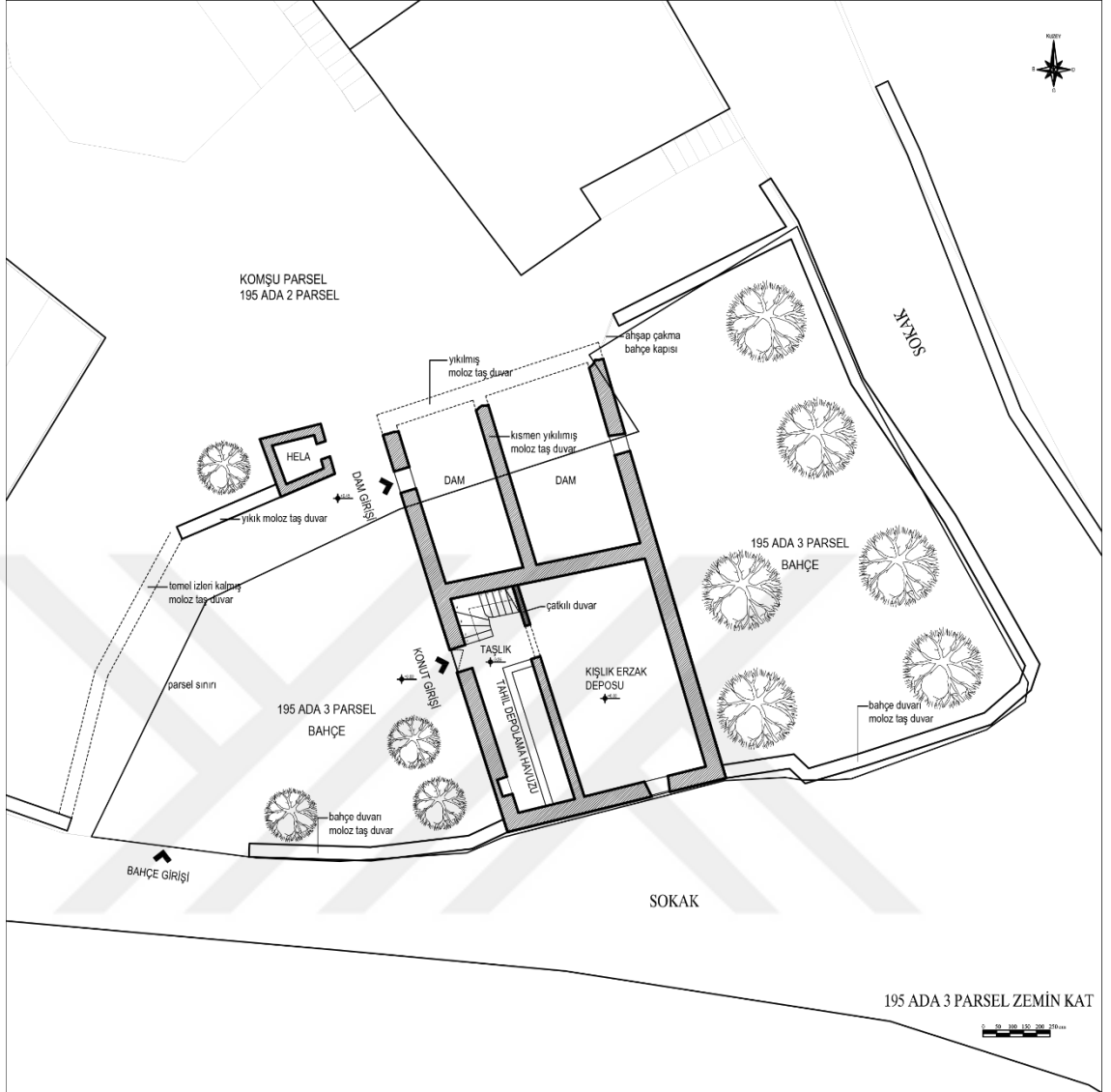
Şekil 4.33 Yapının bahçe içinde bulunan özgün hela yapısı ve yapı duvarına bitişik sonradan yapılan depo, 178 ada 1 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 4.34 Yapının arka sokaktan kuzeybatı cephesi, 178 ada 1 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 4.35 Bitişik nizam ara parselde, bahçeli konut yapısının yapılaşma ilişkisi, 178 ada 3 parsel (ÇATAB Arşivi, 2019).

Şekil 4.36 Ayrık nizam köşe parselde, bahçeli konut yapısının yapılaşma ilişkisi, 195 ada 3 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 4.37 Ayrık nizam köşe parselde, bahçeli konut yapısı, güneydoğudan, 195 ada 3 parsel, (Uçar, 2019).

Şekil 4.38 Solda yapının sokağa bakan güneydoğu cephesi, sağda güneybatı cephesi, 195 ada 3 parsel (Uçar, 2019).

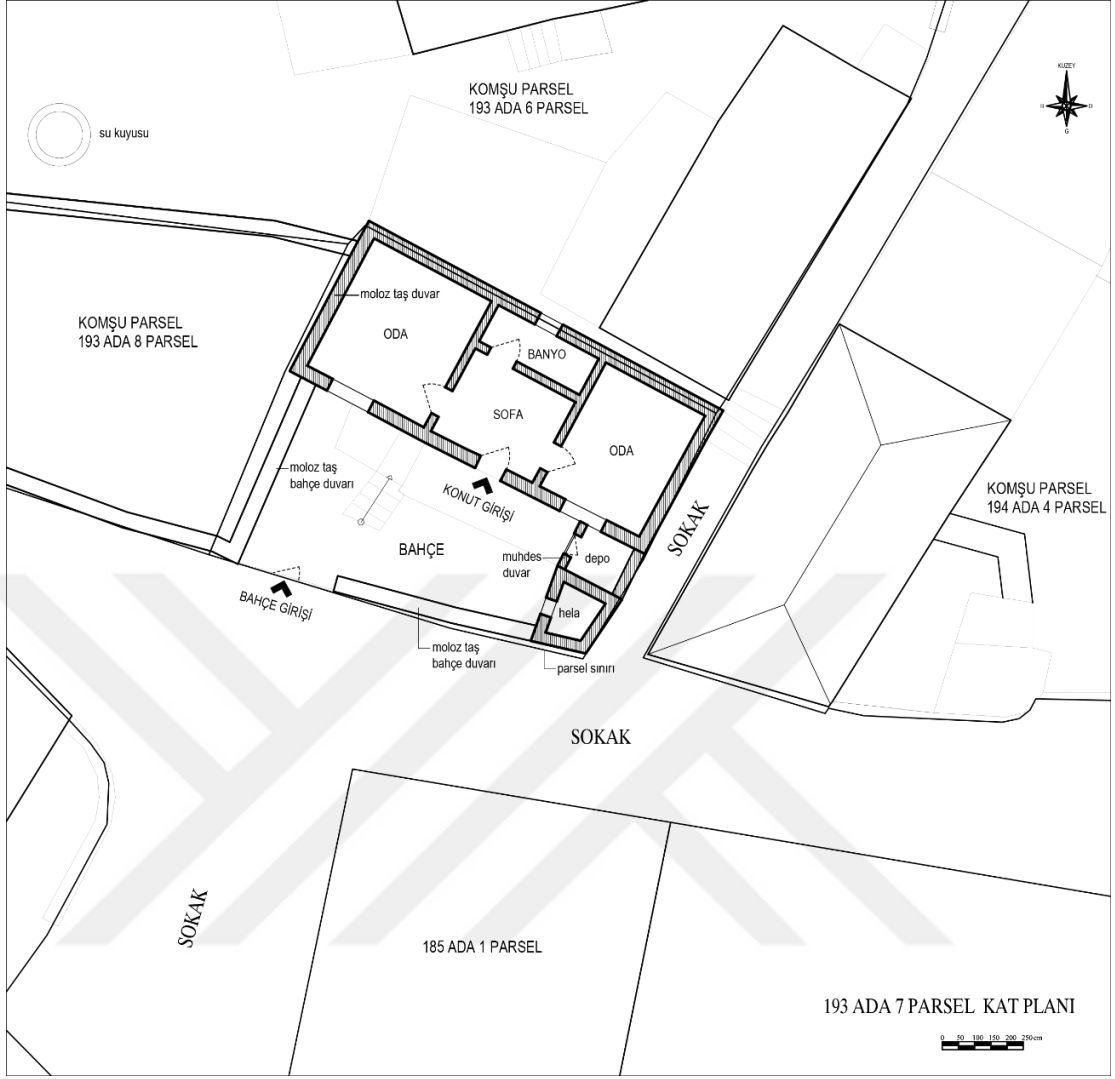
Şekil 4.39 Solda yapının yıkılmış dam yapısı ve kuzeybatı cephesi, sağda güneydoğu cephesi, 195 ada 3 parsel (Uçar, 2019).

5. KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ

Tek yapı ölçeğinde yapılan incelemede, köy yerleşimde bulunan özgün yapıların genel olarak ayakta ve korunmuş olduğu görülmüştür. GTAKTVKK'nun 02.05.2019 tarih ve 789 sayılı kararı ile 133 adet tescilli yapının içinden farklı plan şemasına sahip ve özgün plan şeması kısmen değişikliğe uğramamış yapıların, hazırlanan şemalar üzerinden, mimari özellikleri incelenmiş, bir tipoloji oluşturulmaya çalışılmıştır.

5.1 Küçükanaftarta Köyü Geleneksel Konutlarının Mimarisi

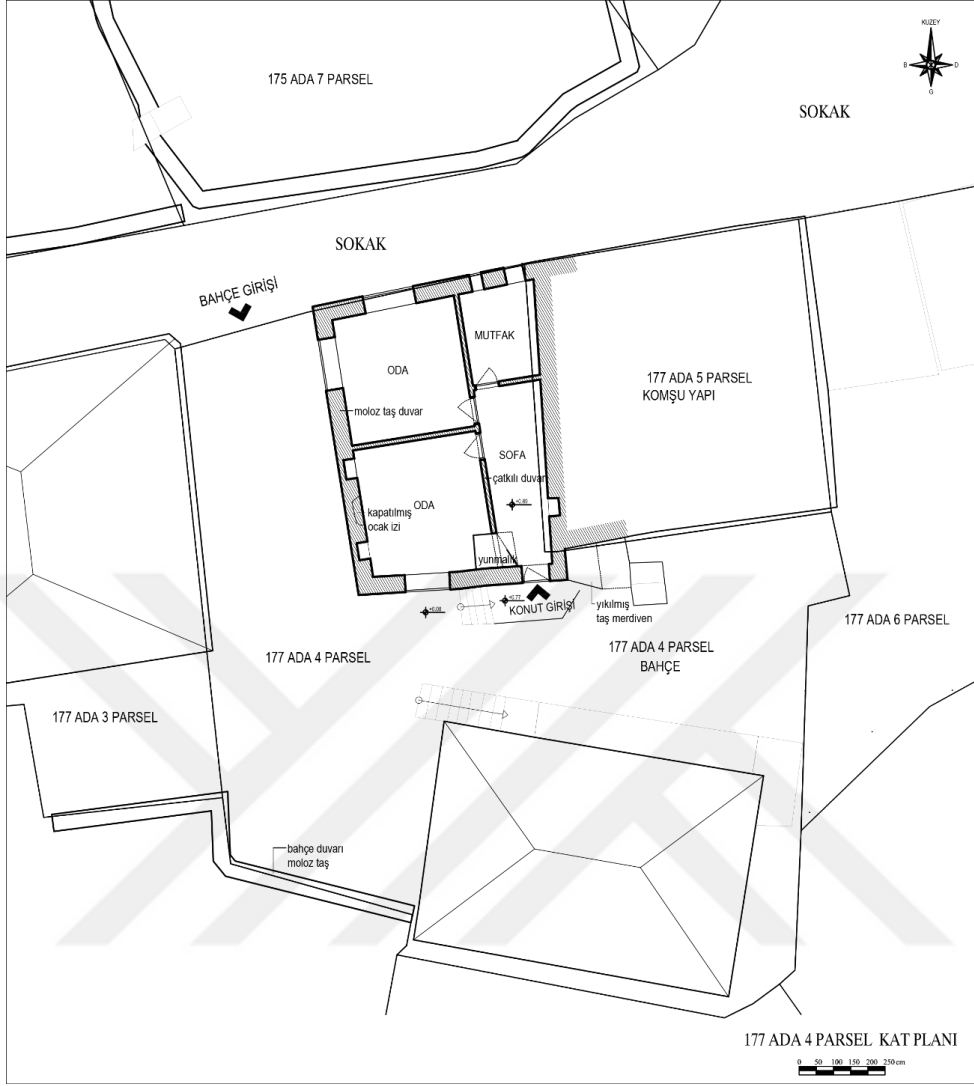
Küçükanaftarta Köyü'nde bulunan geleneksel konutlar bir ve iki katlıdır. Konutların zemin katlarında, taşlık, dam ve oda, üst katta sofa ve odalar yer almaktadır. İki katlı konut yapılarının bir kısmında zemin katlar ticari kullanım için sonradan düzenlenmiştir. Tek katlı konutlarda, sofa ve odalar bulunmaktadır (Şekil 5.1). İç sofalı, konutlarda sofa, kare planlı, konutun giriş mekanıdır ve sofadan odalara geçiş sağlanmıştır. Kapalı dış sofalı tek katlı konutlarda, sofa konutun giriş mekanıdır ve odalara geçiş amaçlı dar bir koridor biçiminde planlanmıştır (Şekil 5.3).

Şekil 5.1 Ayrık nizam köşe parselde, bahçeli tek katlı konut yapısı, 193 ada 7 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 5.2 Bahçeli tek katlı konut yapısı, 193 ada 7 parsel (Uçar, 2019).

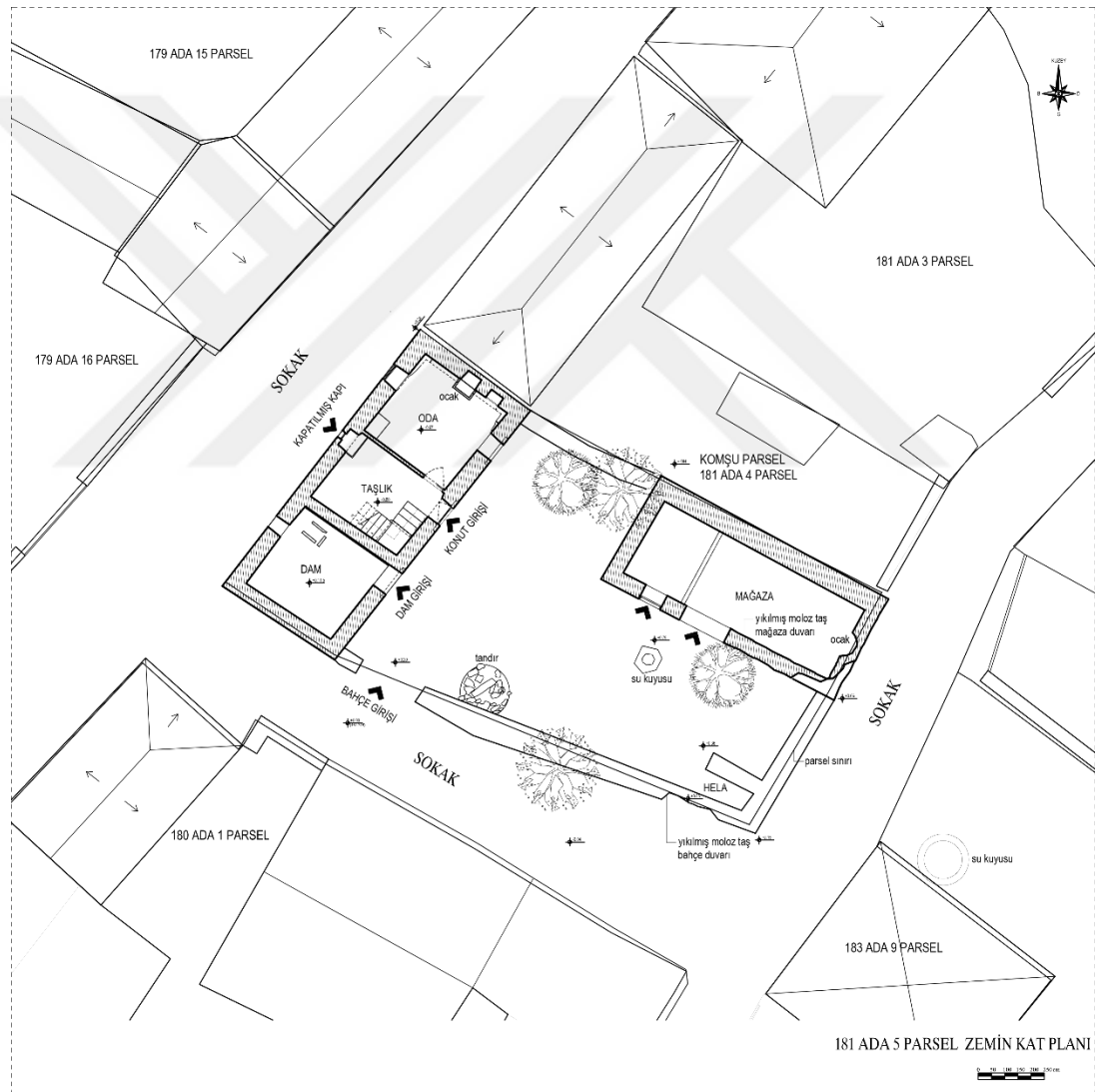
Şekil 5.3 Bitişik nizam ara parselde, bahçeli tek katlı konut yapısı, 177 ada 4 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 5.4 Bahçeli tek katlı konut yapısı, 177 ada 4 parsel (Uçar, 2021).

5.1.1 İki katlı konutların zemin katlarında tasarım yaklaşımı ve mekansal ögeler

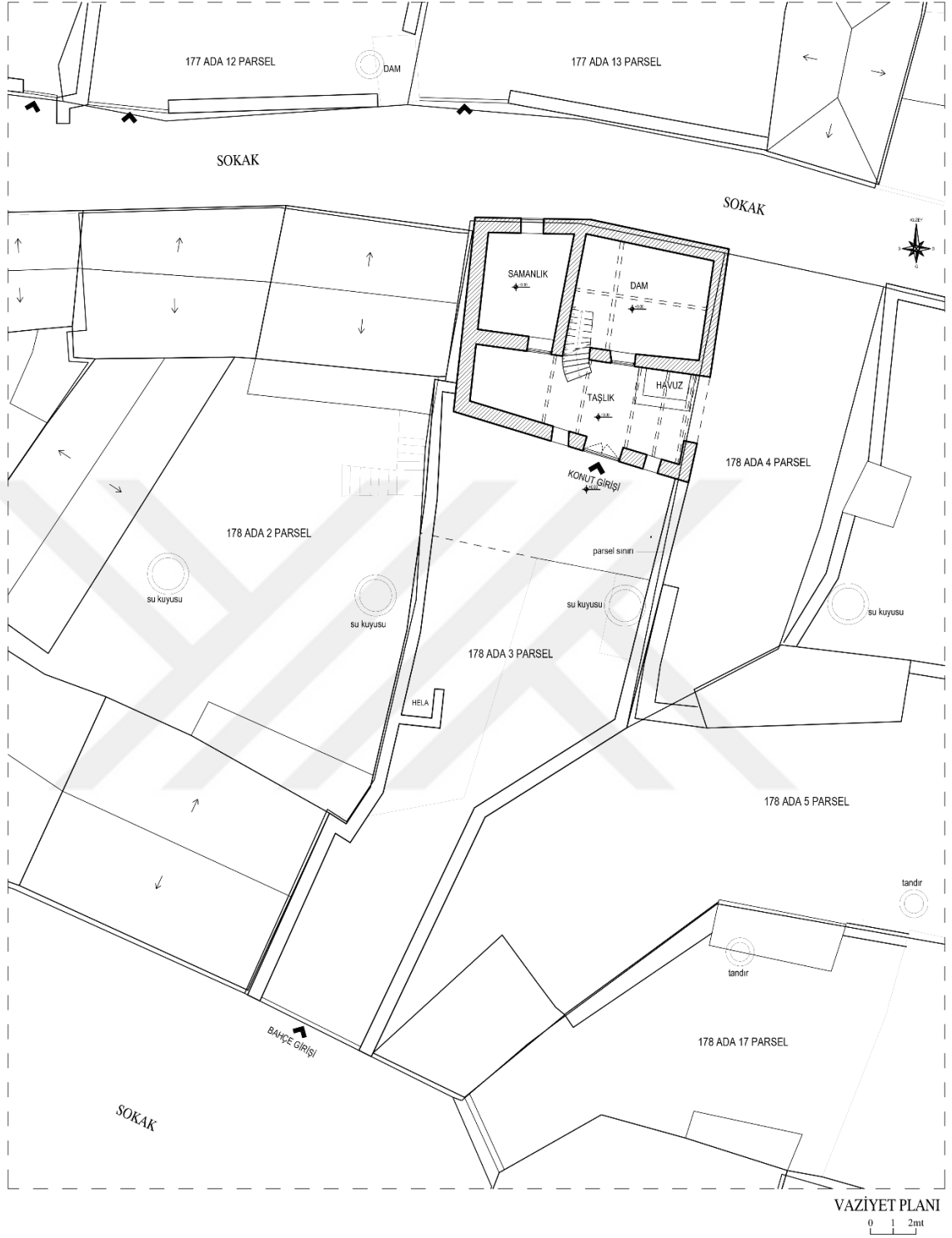
Küçükanafta Köyü geleneksel konutlarında genellikle dikdörtgen plan şemasına sahip konutların zemin katına yapının uzun kenar orta aksından giriş sağlanır. Zemin kat duvarları 60-70cm kalınlığında moloz taş duvar örgü sistemi ile oluşturulmuştur. Zemin kat planında, orta aksta yer alan taşlık ve taşlığın her iki yanında konumlanmış odalar yer almaktadır. Taşlıktan giriş sağlanan odalar genel olarak mutfak ve dam olarak kullanılmaktadır. Bazı konutların zemin katında bulunan dam mekanına dışarıdan ayrı giriş verilerek taşlık ile ilişkisi kesilmiştir (Şekil 5.5).

Şekil 5.5 Zemin katında dışarıdan giriş verilmiş dam bulunan iki katlı konut yapısı 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

Taşlık

Taşlık, kelime anlamı ile taşlı yer, taşla döşenmiş yer, sokak kapısının içi olarak tanımlanmaktadır (Hasol, 2005:449). Zemin kat planında orta aksda yer alan taşlık konutun giriş mekanıdır. Tek kanatlı ahşap bir kapı ile girilen taşlıkta 1.kat sofaya çıkan ahşap bir merdiven ve diğer mekanlara geçiş bulunur. Birinci kata çıkan merdivenin genellikle ilk 5 basamağı taş basamaktır. Taşlığın duvarına oturan merdivenin L şeklinde dönen kollarından ilk 5-6 basamaklı kolu taş olup sahanlığa bağlanır ve sahanlıktan sonra dönen diğer kol ahşap merdiven olarak devam eder. Konum planına bağlı olarak taşlıktan bahçeye ve sokağa açılan iki ayrı kapı bulunabilmektedir. Küçükanafta Köyü'nde zemin katlarda bulunan taşlık, giriş kapısı ve odalara açılan kapıları bulunan penceresiz mekan olarak tanımlanmaktadır. Zemin katta dam olarak kullanılan mekanın taşlıkla ilişkisi genel olarak bulunmamaktadır ancak taşlıktan geçilen plan tipi de tespit edilmiştir (Şekil 5.6). Günümüzde taşlık ailenin günlük işlerini yaptığı yaşam mekanı olarak tanımlanmaktadır. Doğal taş ya da toprak olan taşlık zemini birçok yapıda özgün döşemesini yitirmiş beton döşeme olmuştur. Taşlık mekanına sonradan çeşme konulduğu görülmüştür. Tek katlı dikdörtgen planlı konut yapılarında, taşlığın yerini sofa almaktadır. Yapının girişi sofa mekanına açılmakta ve odalar sofanın etrafında konumlanmaktadır (Şekil 5.1).

Şekil 5.6 Zemin katında dam bulunan ve taşlıktan geçiş sağlanan iki katlı konut yapısı 178 ada 3 parsel (ÇATAB, 2019).

Dam/Ahır

Geleneksel konutlarda, zemin katta taşlık mekanından ya da dışarıdan ayrı girişi olan, küçükbaş hayvanların veya saman ve malzemenin depolandığı mekanlardır. Küçükkanafarta Köyü'nde iki katlı konut yapılarının birçoğunda zemin katta taşlıktan girilen veya doğrudan bahçeden giriş sağlanan dam bulunmaktadır. Damın sokağa bakan duvarında doğramasız şevli pencere bulunur. Şevli pencere, damın havalandırması ve samanın içeriye alınması için kullanılmaktadır (Şekil 5.5). Konut içindeki damın zemin katta en önemli işlevi özellikle kış aylarında hayvanların barındırılması ile üst katında bulunan odanın ısıtılmasıdır. Dam ve 1.kat arasındaki kirişli ahşap döşeme ile damdaki ısı üst kata iletilebilmektedir (Şekil 5.7).

Şekil 5.7 Zemin katında dam bulunan iki katlı konut örneği 180 ada 1 parsel (Uçar, 2020).

Oda

Küçükkanafarta köyü geleneksel konut mimarisi plan şemasında önemli bir yeri olan oda, birçok işlevi bir arada barındıran mekanlardır. Zemin katlarda bulunan oda, yaşam ve mutfak mekanıdır. Gündelik hayat bu oda da geçer. Köyde incelenen plan şemalarında üst katta bulunan odaların içinde ocak, sergen¹¹, dolap, sedir ve yunmalık¹² gibi tefriş elamanları tespit edilmiştir. Zemin katta yer alan oda duvarlarında niş, dolap bulunur ve ocak önemli bir elemandır. Odalarda sergen, pencere ve kapı üstlerinde odayı çepeçevre

¹¹ Sergen: Kimi eski evlerde, duvarlarda yada kapı üstlerinde bulunan raf (Hasol, 2005: 411).

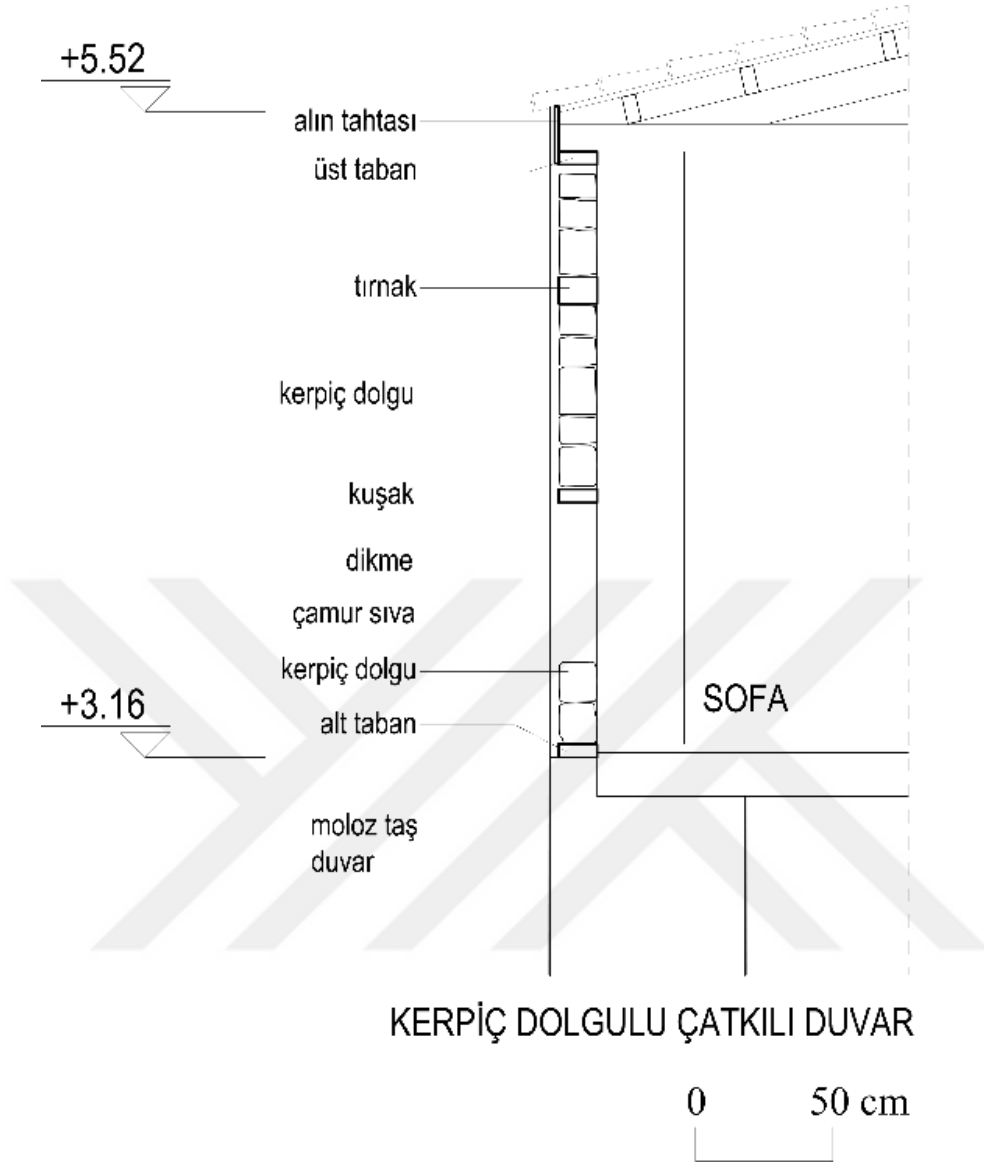
¹² Yunmalık: Evde yıkanma yeri, banyo (Hasol, 2005, 500).

dolanır. Yapılan tespitlerde zemin katta yunmalık bulunan oda planları da tespit edilmiştir. ““Türk Evi’nde oda, dolapları, sekileri ve eyvan ile hayat gibi kendini çeviren mekanlarla, kendi içinde bir bütün, evin planında bağımsız bir ünedir”” (Kuban, 1995: 106). Kuban’ın da belirttiği gibi oda, bağımsız bir bölüm, konutun en önemli yaşamsal mekanıdır. Plan incelemelerinde zemin katta bulunan odalara taşlıktan ulaşıldığı ve yemek pişirme-yeme işlevinin yoğun olarak burada yapıldığı görülmüştür. İçinde ocak bulunan odalar, ocakta yemek pişirme ve gündelik hayatın yaşandığı mekan olarak biçimlenir. Zemin katta kimi ocaklı odaların bir köşesinde bulunan yunmalık mekanın gündelik yaşamla birlikte temizlenme işlevinin de bu mekanda karşılandığını göstermektedir. Mutfak odasının duvarlarında nişler, nişin içinde tel dolaplar bulunur. Zemini ahşap döşeme olan mutfakta, ortaya serilen bir sofranın üstüne üzerinde hamur da açılabilen daire şeklindeki ahşaptan yapılmış, ayaklı yastağaç¹³ (yer sofrası) konularak yemek yenir. Günlük yaşamın geçtiği bu odalarda odanın bir köşesinde kap kacak yıkayabilmek, yunmalık olarak kullanmak için ahşaptan veya harç ile sıvanmış derinliği 5-8 cm arasında tekneler bulunur (Şekil 5.5).

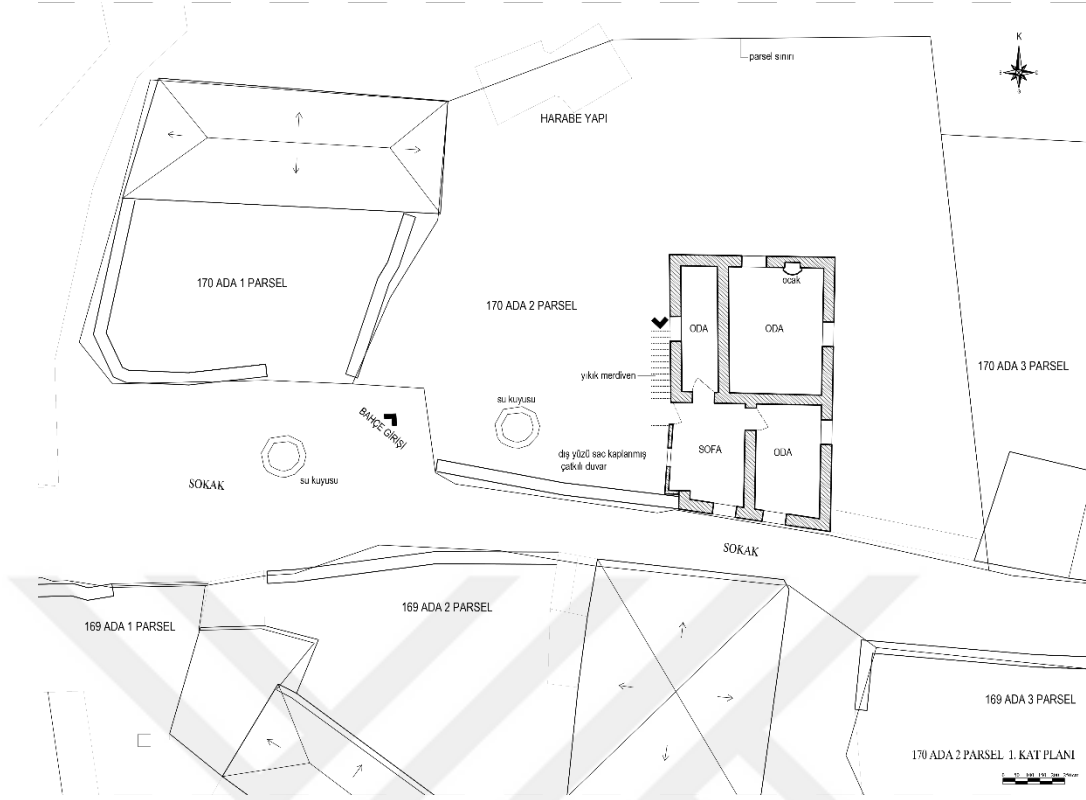
5.1.2 İki katlı konutların üst katlarında tasarım yaklaşımı ve mekansal öğeler

Küçükanafta Köyü geleneksel konutlarında genellikle dikdörtgen plan şemasına sahip konutların üst katları, zemin kat duvarlarının düşey düzlemde devamı ile şekillenmiş, çıkma yapılmamıştır. Zemin katta 60-70cm kalınlıktaki moloz taş duvar aynı düşeylikte devam eder. Üst kat duvarlarında zemin kattan yükselen moloz taş duvarın devam ettiği veya yine aynı aksta çatıklı duvar ile üst kat duvarlarının oluşturulduğu görülmektedir (Şekil 5.8). Üst kat plan şemasında köyün genelinde tespit edilen bir örnek dışında herhangi bir çıkma bulunmamaktadır (Şekil 5.9-5.10). Üst kat tasarımında sofa ve sofanın her iki yanında veya etrafında konumlanmış odalar sıralanır.

¹³ Yastağaç: Küçükanafta Köyü’nde, üzerinde hamur açılan daire şeklinde tahta ve yemek yemek için kullanılan yer sofrası.

Şekil 5.8 Giriş cephesi üst kat duvarı çatıklı duvar detayı, 177 ada 5 parsel (Uçar, 2021).

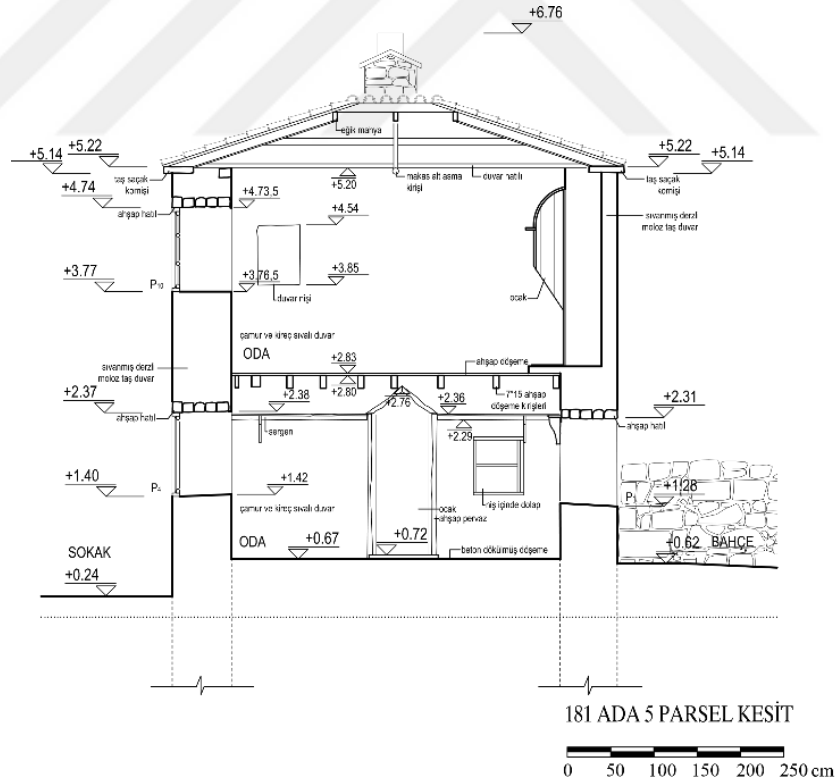
Şekil 5.9 Giriş cephesi üst kat çatıklı duvarında çıkma bulunan konut yapısı 1.kat plan şeması 170 ada 2 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 5.10 170 ada 2 parselde bulunan konutun giriş cephesi (Uçar, 2021).

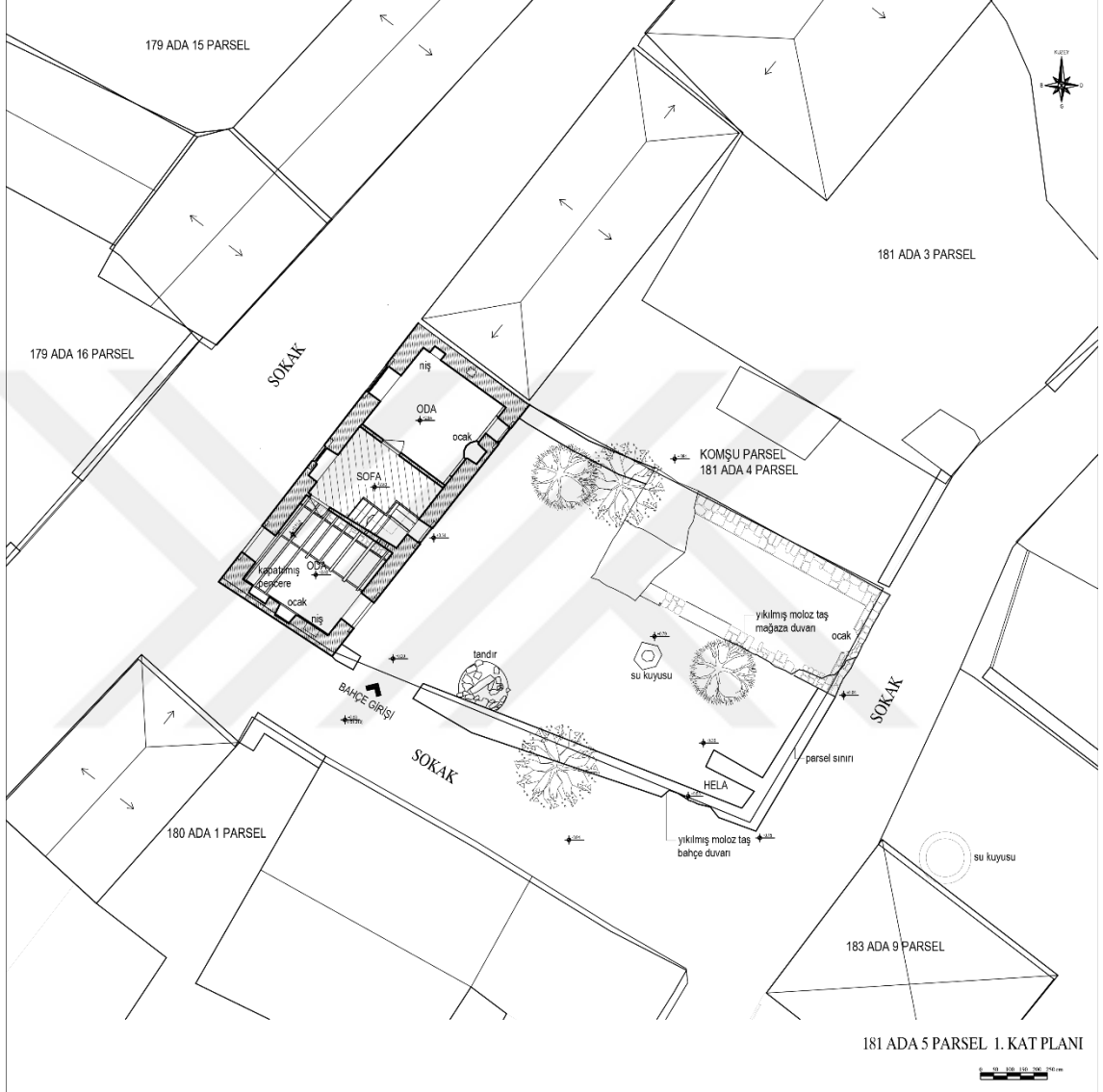
Sofa ve oda

Sofa, plan şemasına bağlı olarak odaların her iki yanında veya etrafında şekillendiği, odalara geçişin sağlandığı sirkülasyon alanıdır. Taşlıktan üst kattaki sofa mekanına ahşap bir merdiven ile ulaşılmaktadır. Genel olarak sofanın çevresine yerleşen üst kat odaları yatma mekanlarıdır ve bu odalara sofadan ulaşım sağlanmaktadır. Odaların planı genel olarak kare ya da kareye yakın dikdörtgendir. Sofa zemini kirişli ahşap döşeme, tavan, makaslı ahşap çatı strüktürü açık kalacak şekilde kaplamasız tavadır (Şekil 5.11). Moloz taş veya çatkılı duvarlar mutlaka kireç harçlı veya toprak harçlı sıvalı ve kireç boyalıdır. Konutun parsel içinde konumuna bağlı olarak oda da tek cephede veya köşe odalarda iki cephede pencere açıklığı bulunmaktadır. Zemin katta 2.00-2.20mt arasında değişen tavan yüksekliği, üst kat odalarında 2.20-2.30 mt arasındadır. Üst kat odalarında sergen, ocak, dolap nişi, sedir gibi tefriş elemanları yer almaktadır. Geleneksel plan şemasının bozulmadığı, tefriş elemanlarının korunduğu konut örnekleri tespit edilmiştir ancak sayıları oldukça azdır ve birçoğu metruk durumdadır.

Şekil 5.11 181 ada 5 parselde kayıtlı iki katlı konutun kesit şeması (Uçar, 2017).

Dikdörtgen planlı konutlarda, üst katta ortada bulunan sofanın etrafına yerleşen odalar, başoda olarak tanımlanabilecek bir oda ve karşısında bir veya yan yana yerleşmiş iki odadan oluşmaktadır ve bu odalarda ocak önemli bir tefriş elemanıdır (Şekil 5.12).

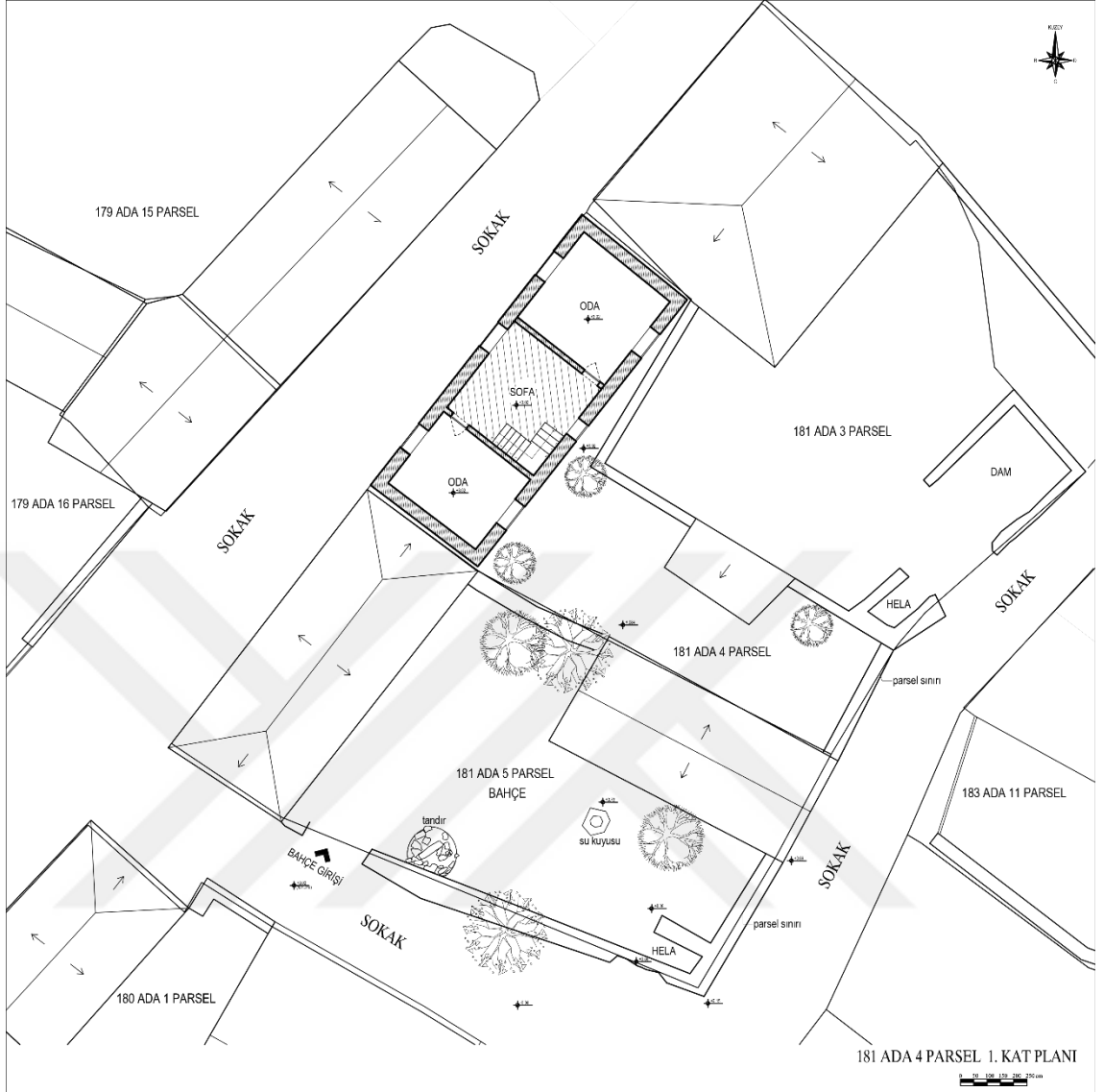
Şekil 5.12 Bitişik nizam köşe parselde yer alan iki katlı konut yapısı 1.kat plan şeması, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

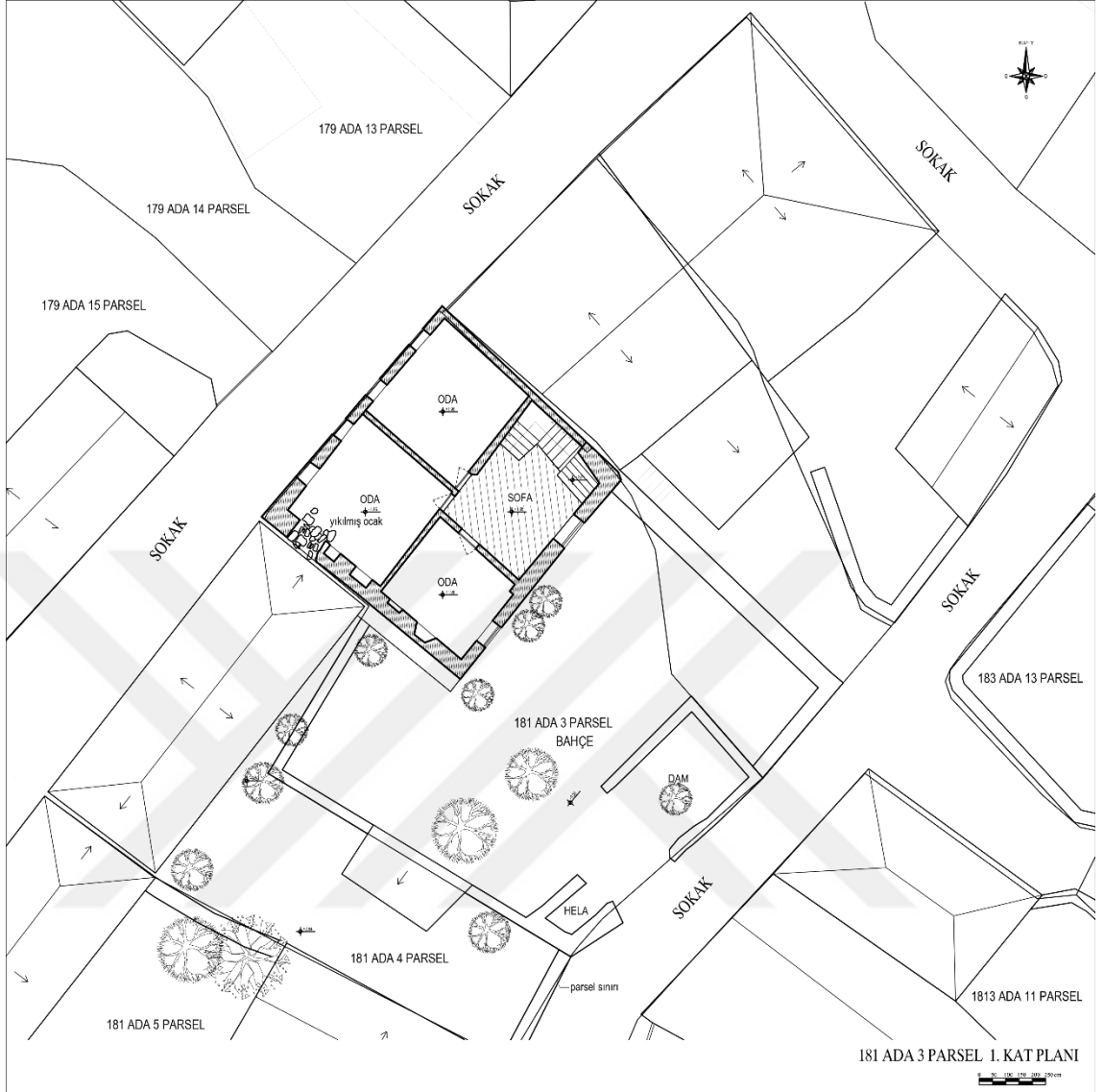
Şekil 5.13 Bitişik nizam köşe parselde yer alan iki katlı konut yapısı, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

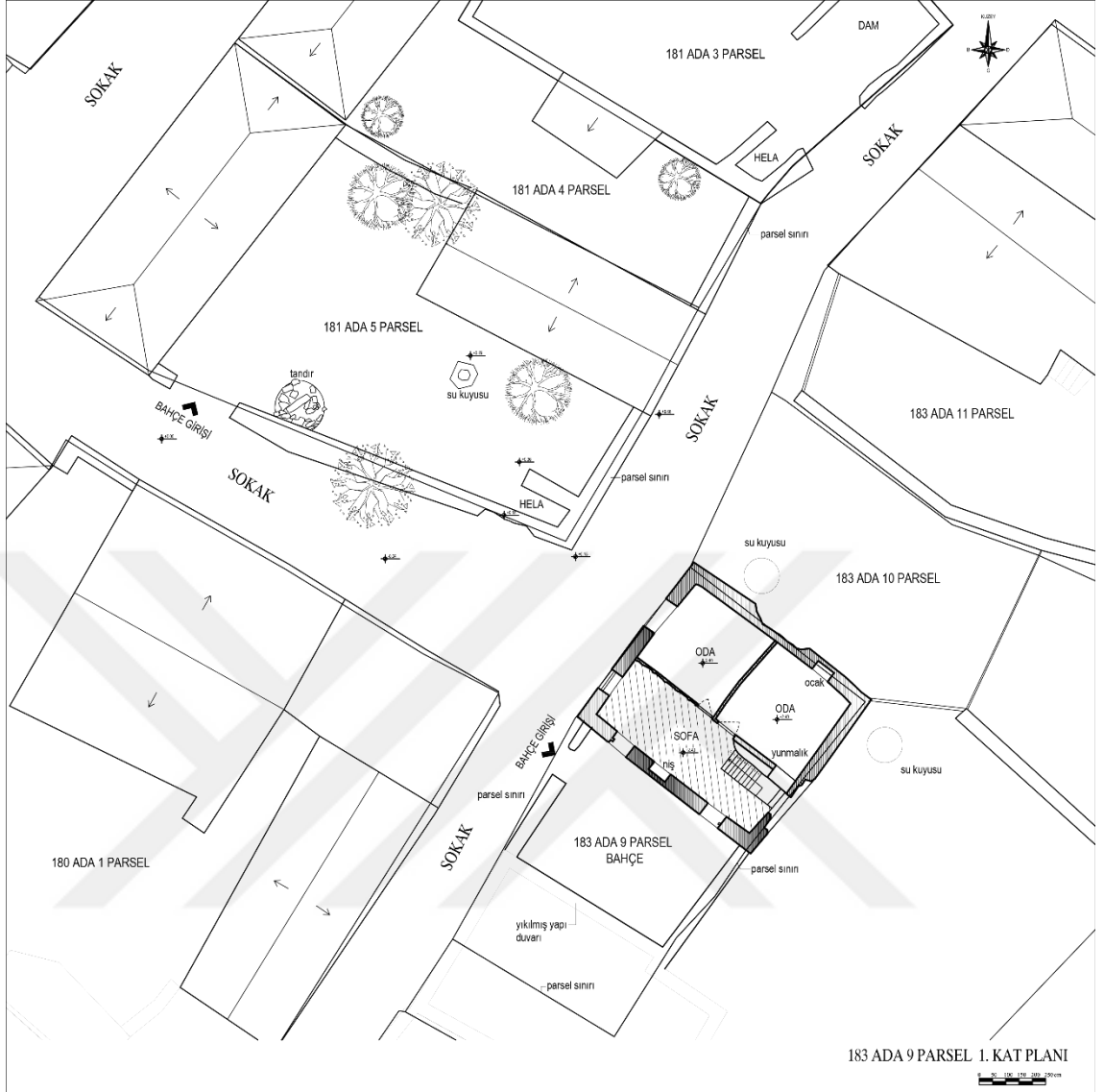
Şekil 5.14 Bitişik nizam ara parselde yer alan iki katlı konut yapısı, 181 ada 4,3 parsel (Uçar, 2019).

Şekil 5.15 Bitişik nizam ara parselde yer alan iki katlı konut yapısı 1.kat plan şeması, 181 ada 4 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 5.16 Bitişik nizam ara parselde yer alan iki katlı konut yapısı 1.kat plan şeması, 181 ada 3 parsel (ÇATAB Arşivi, 2019).

Şekil 5.17 Ayrık nizam ara parselde yer alan iki katlı konut yapısı 1.kat plan şeması, 183 ada 9 parsel (Uçar, 2020).

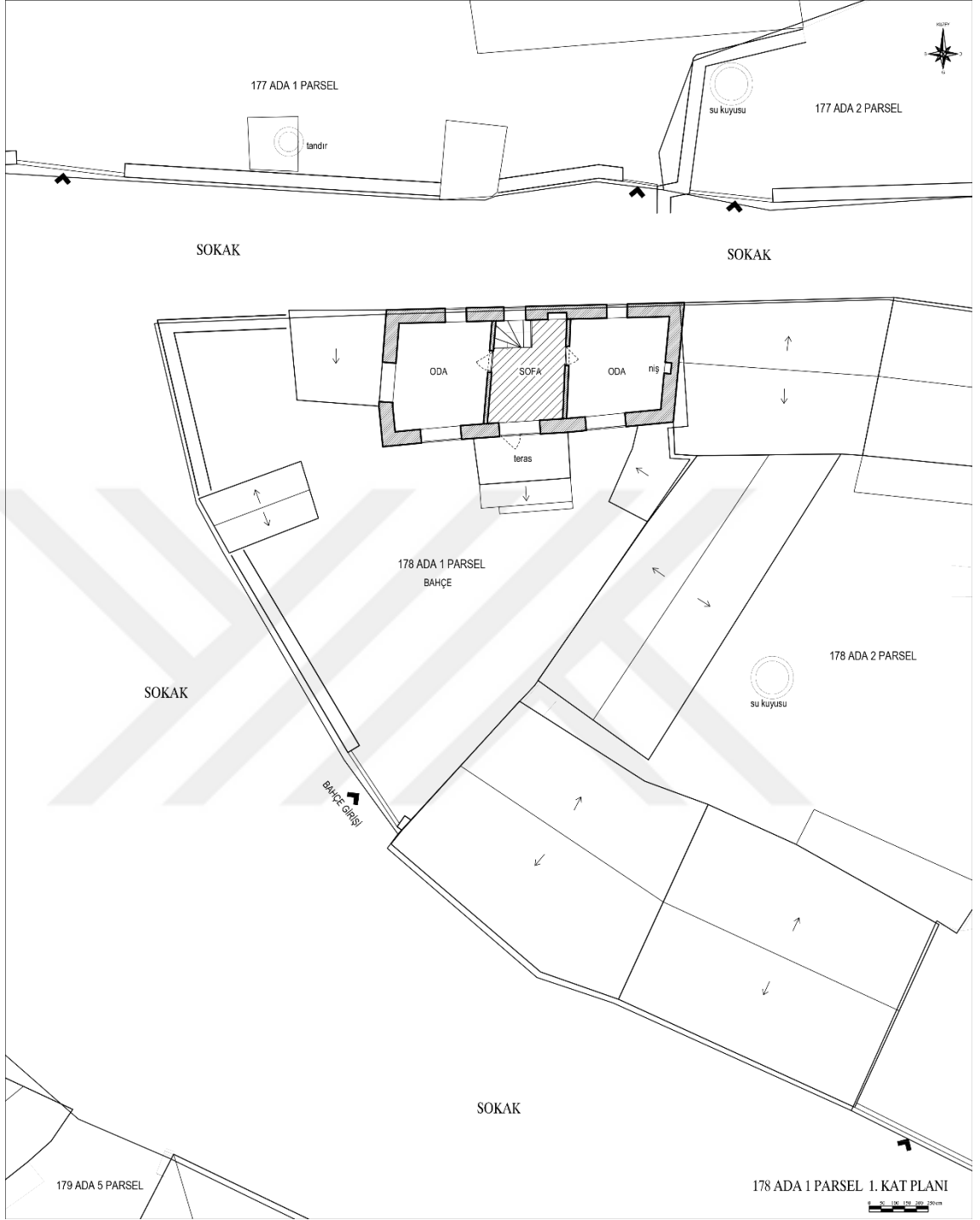
Şekil 5.18 Kuzeybatı cephesi, 183 ada 9 parsel (Uçar, 2020).

Şekil 5.19 Kuzeybatıdaki sokaktan 183 ada 9 parseldeki ayırık nizam yapının so-kağa bakan cephesi (Uçar, 2020).

Şekil 5.20 183 ada 9 parselde yer alan yapının bahçeden giriş cephesi (Uçar, 2020).

Şekil 5.21 Bitişik nizam köşe parselde yer alan iki katlı konut yapısı 1.kat plan şeması, 178 ada 1 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 5.22 178 ada 1 parselde yer alan yapının bahçeden giriş cephesi (Uçar, 2021).

Şekil 5.23 178 ada 1 parselde yer alan yapının sokağa bakan arka cephesi (Uçar, 2021).

Şekil 5.25 195 ada 3 parselde yer alan yapının sokağa bakan cephesi (Uçar, 2021).

Şekil 5.26 195 ada 3 parselde yer alan yapının bahçeden giriş cephesi (Uçar, 2021).

Şekil 5.27 Sofadan ulaşılan yan yana konumlanmış 1.kat odaları, 183 ada 9 parsel (Uçar, 2020).

Şekil 5.28 Metruk evin sofadan ulaşılan yan yana konumlanmış 1.kat odaları, 191 ada 1 parsel (Uçar, 2020).

Köyde bulunan konutların plan şeması, ihtiyaçlar doğrultusunda değişikliğe uğramış, tefriş elemanları zaman içerisinde kullanılmaz hale gelmiş ve yok olmuştur. Özgün plan şemasını koruyan konutlar köy genelinde, ya metruk olan ya da içinde yaşam olmayan

konutlardır. Özgün plan şemasını koruyan konutlarda yapılan tespit çalışmaları ile geleneksel konutların şekillenişinde önemli rolü olan mekan elemanları tespit edilmiştir. Tespit edilen mekan elemanları;

Merdiven: İki katlı konutun zemin katından 1.kata ulaşımı sağlayan merdiven genellikle L şeklinde tek kolludur (Şekil 5.29). Özgün plan şemasının mülk sahibi tarafından değiştirildiği düşünülen konutlarda merdivenin zemin katın ortasından üst kata ulaşan tek kollu yapıldığı da tespit edilmiştir. Zemin katta taşlığın bir köşesinde bulunan merdivenin ilk 3-5 basamağı taş basamaktır. Bu basamaklar sahanlığa bağlanır ve sahanlıktan sonrası ahşap olarak devam eder. Genişliği 80-100 cm arasında olan merdivenin taş basamaklı kolunda korkuluk bulunmaz, ahşap basamaklarla birlikte basamağa bağlanmış ahşap düz korkuluk bulunur.

Şekil 5.29 L şeklinde tek kollu merdiven, solda 181 ada 5 parsel, sağda 195 ada 3 parsel (Uçar, 2020).

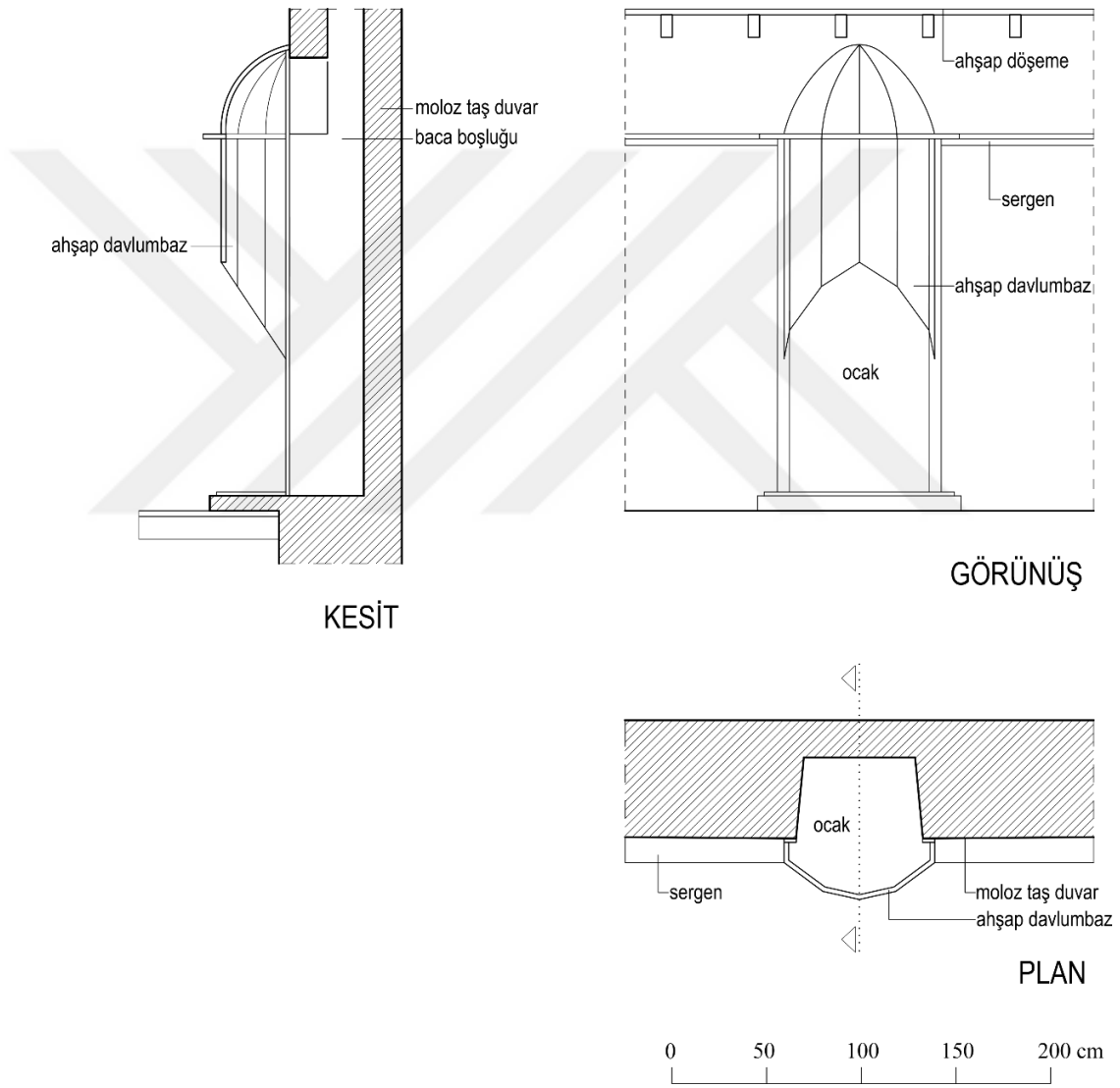
Şekil 5.30 L şeklinde tek kollu merdiven, 183 ada 3 parsel (Uçar, 2020).

Sergen: Odalarda tüm duvarları çevreleyen ve üzerine eşya erzak konulan zemin döşemesinden 1.50-2.00 mt yükseklikte ahşap raftır. Kapı ve pencere üstünde de bulunan sergen, ahşap ayaklar ile duvara bağlanır. Genişliği 10-15 cm arasında değişir. Özellikle mutfak olarak kullanılan ve ocaklık olan odalarda sergen kullanılmıştır.

Şekil 5.31 Oda duvarını çevreleyen sergen ve ocak, solda 191 ada 1 parsel, sağda 181 ada 5 parsel (Uçar, 2020).

Ocak: Geleneksel konutlarda ısınma ve yemek pişirme işlevi için vazgeçilmez olan ocaklar, Küçükanafta Köyü'nde özgün halini koruyan hemen hemen tüm konutların odalarında bulunan bir yapı elemanıdır (Şekil 5.32). Odanın bir duvarında moloz taş duvarın içinden çıkan bacası bulunan ocağın, odaya bakan ön cephesinde ahşaptan yapılmış davlumbaz bulunur. Davlumbazın her iki tarafında sergen devam eder. Sergenin bittiği kottan sonrasında davlumbazın üst bölümü yarım sivri kubbe şeklinde ahşap ile kapalıdır.

Şekil 5.32 Özgün konut odalarında bulunan ocak detayı, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

Sedir: Odalarda ve sofada pencere önünde duvar boyunca uzanan ahşap oturma elemanına sedir denir. Sedirin oturma yeri kapaklı olur içi depolama alanı, dolap olarak kullanılır. Oturma kısmına ve pencere duvarına konulan minder ile kullanılır. ““Sedir, Türk oturuş biçimine göre yapılmış, oldukça alçak bir divandır”” (Bektaş, 2013: 140). Küçükkanafarta Köyü’nde değişen yaşam biçimlerine bağlı olarak sedirlerin yerini çekyat, divan ve kanepeler almıştır. Metruk bir yapı içinde tespit edilen sedir, odanın pencereleri duvarı boyunca yerleştirilmiştir. Ahşaptan yapılmış sedirin, genişliği 65cm yüksekliği 50cm, oturma kısmı kapalıdır (Şekil 5.33).

Şekil 5.33 Metruk bir evde tespit edilen sedir, 191 ada 1 parsel (Uçar, 2020).

Yunmalık: Geleneksel konutlarda yıkanma yeri, banyo olarak kullanılan ahşaptan yapılmış yapı elemanlarına yunmalık denilmektedir. Yunmalık odalarda odanın bir köşesinde bulunur ve tabanına döşenmiş ahşap tahtalardan suyun dışarıya çıkışı sağlanır (Şekil 5.34). Özellikle ocaklı odaların köşesinde yunmalıklar bulunur. Yıkanma eyleminin gerçekleştirildiği yunmalıklar ahşaptan karkas dikme ve üzerine ahşap latalar ile yapılan kaplama ile oluşturulur. Farklı ölçülerde yapılan yunmalıklar bir kişinin girebileceği ebatlarda tasarlanmıştır. 60-80 cm derinlikte ve odanın büyüklüğüne bağlı olarak 90-110 cm genişlikte yapılmıştır. Yüksekliği içindeki kişinin görünmesini önleyecek şekilde 1.80-2.00 mt arasındadır.

Şekil 5.34 Metruk bir evde tespit edilen yunmalık, 191 ada 1 parsel (Uçar, 2020).

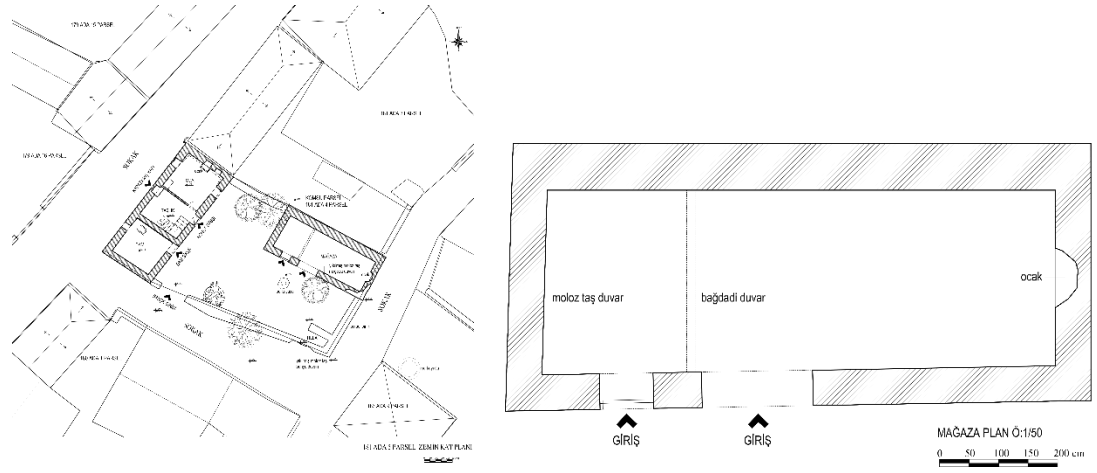
5.1.3 Parsel içinde yer alan diğer yapılar

Küçükanafta Köyü yerleşiminde yapı adasında organik formda biçimlenmiş parseller bahçe duvarları ile çevrelenmiştir. Parseller konut yapılarının bahçe alanlarıdır. Bu bahçeler genel olarak köy yaşamının vazgeçilmez bir sosyal mekanıdır. Kimi zaman köy kadınlarının toplanıp kışlık erzak hazırlığı yaptığı, yufka açtığı, kimi zaman düğün derneklerin düzenlendiği açık mekanlardır. Parselin büyüklüğüne bağlı olarak bir köşede ayrılmış, küçük çapta sebze ekilen bahçelerde bulunmaktadır. Parsellerin biçimleri farklı olmasına rağmen genel olarak konutlar parselin bir kenarında konumlanmıştır. Parsel içinde ve genel olarak parselin köşelerinde yer alan hela, ahır, ocaklık ve mağaza yapıları geleneksel konut parsellerinin önemli yapılarıdır. Yine parsel içlerinde birçok konutun bahçesinde yer alan tandır ve su kuyusu önemli yapılardır ve GTAKTVKK'nun 02.05.2019 tarih ve 789 sayılı kararı ile tescillenerek koruma altına alınmıştır.

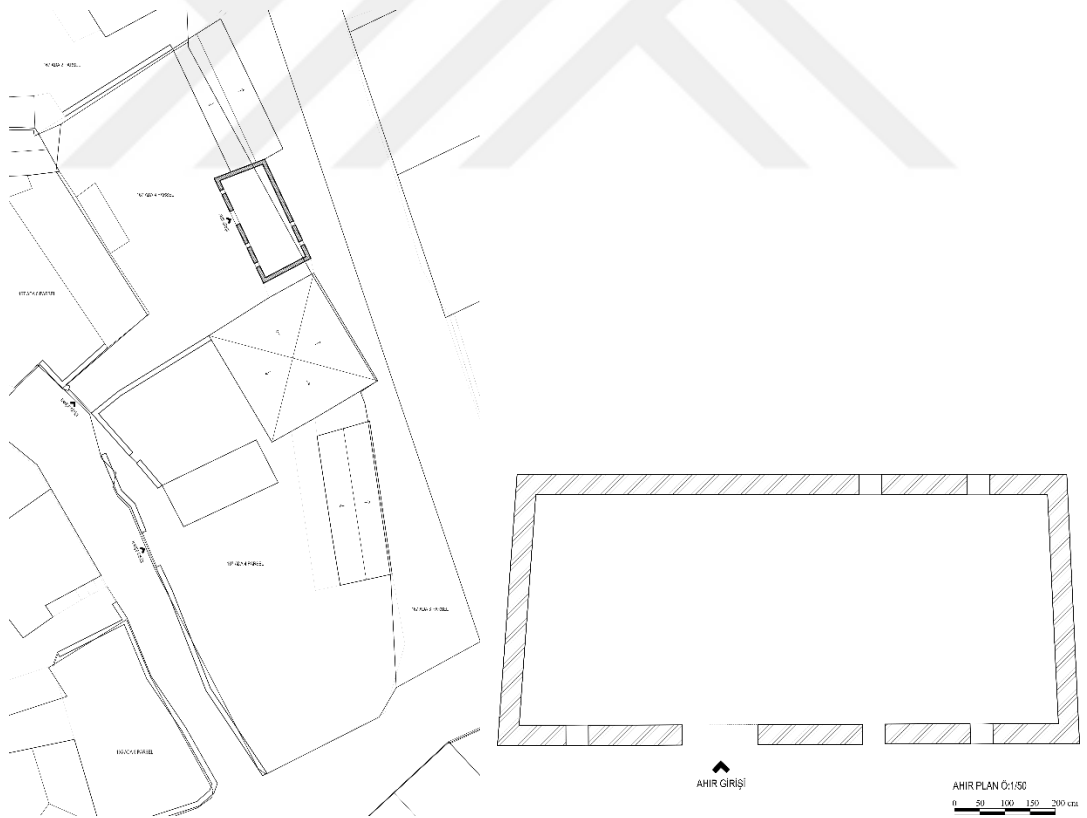
Mağaza¹⁴, ahır

Parsel içinde tek katlı, konutun dışında ayrı bir alanda yapılmış olan depo ve ahır yapıları, yörede mağaza olarak isimlendirilmektedir. Tarım aletlerinin, odunun ve kışlık mahsulün depolandığı tek bir mekan veya kendi içinde bağdadi bir duvar ile bölünmüş iki mekandan oluşmaktadır.(Şekil 5.35). Yığma moloz taştan 50-80cm kalınlıkta duvarlı, alaturka kiremit örtülü kırma veya beşik, ahşap bir çatı ile örtülüdür (Şekil 5.36). İki mekanlı olanlarda mekanın birinde ocaklık olan tipleri de tespit edilmiştir. Diğer mekan küçükbaş hayvanlar için veya erzak, odun depolamak için kullanılmaktadır. Günümüzde giderek azalan hayvancılık faaliyetleri nedeniyle bu yapılar konut olarak kullanılmaya başlanmıştır. Tarım ile uğraşan ailelerin malzeme ve ürün depolaması için kullanılan yapılar, ailenin büyüyen çocukları için evlendiklerinde kullanılmak üzere konut olarak düzenlenmektedir. Ayrıca evlerin mülk sahiplerinin değişmesi ile de değişen yaşam tarzına bağlı olarak bu yapılar konut-misafirhanesi olarak düzenlenmektedir.

¹⁴ Mağaza, yöresel bir isimlendirme olup, tarım aletlerinin, odun ve kışlık mahsulün depolanması için veya kendi içinde bölünerek küçükbaş hayvan ahır olarak kullanılan tek katlı kagir yapılardır.

Şekil 5.35 Parsel içinde ayrı konumlanmış tek katlı mağaza yapısı plan şeması, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

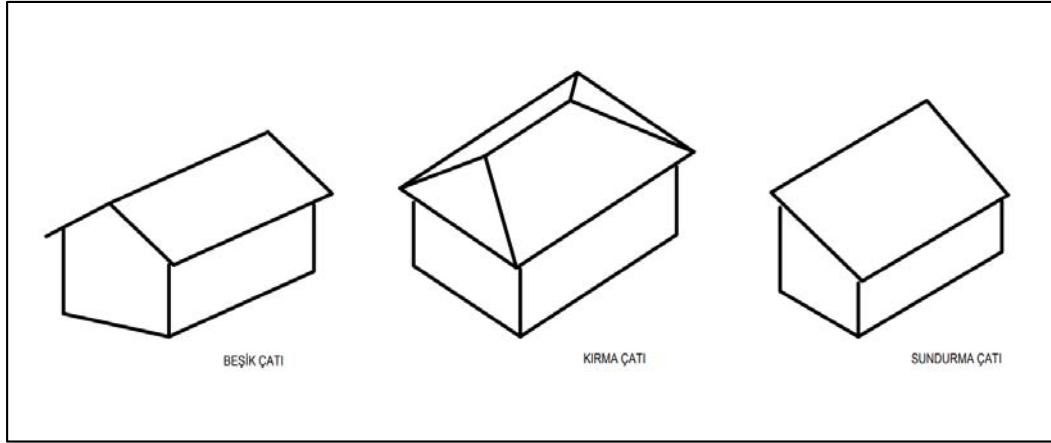
Şekil 5.36 Parsel içinde ayrı konumlanmış tek katlı ahır yapısı plan şeması, 167 ada 4 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 5.37 Tek katlı ahır-mağaza yapısı, 194 ada 4 parsel (Uçar, 2020).

Şekil 5.38 Çatısı ve duvarları yıkılmış ahır-mağaza yapısı, 193 ada 4 parsel (Uçar, 2020).

Şekil 5.39 Ahır, mağaza ve konutların ahşap çatı biçimlenişi (Uçar, 2020).

Su kuyusu

Köyün içinden geçerek Suvla Ovası'na ve Tuz Gölü'ne ulaşan Kanlıköprü Deresi suyu, sokaklarda ve bahçelerde yapılmış kuyulardan temin edilmektedir (Şekil 5.40). Köyde birçok bahçenin içinde kuyu bulunmaktadır. Kuyuların parsel içinde, ortak kullanıma olanak sağlamak amacıyla komşu parsel ile sınır oluşturan bahçe duvarına yakın olarak konumlandırıldığı tespit edilmiştir (Şekil 5.41). Moloz taş duvar örgüsü ile yapılan kuyunun dış formu, iç formu gibi daireseldir. Kuyunun dış duvarı kireç harçlı sıvadır. Çapı yaklaşık 1.00 mt olan kuyunun, duvar kalınlığı, 25-30 cm dir. Bahçe içinde yerden yüksekliği 60-80 cm civarındadır. ÇATAB tarafından 02.05.2019 tarih ve 789 sayılı karar ile köy yerleşim alanı içinde sokaklarda ve parsel içlerinde yer alan su kuyuları Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescillenerek koruma altına alınmıştır.

Şekil 5.40 Sokakta ve bahçe içinde bulunan su kuyusu (Uçar, 2020).

KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü

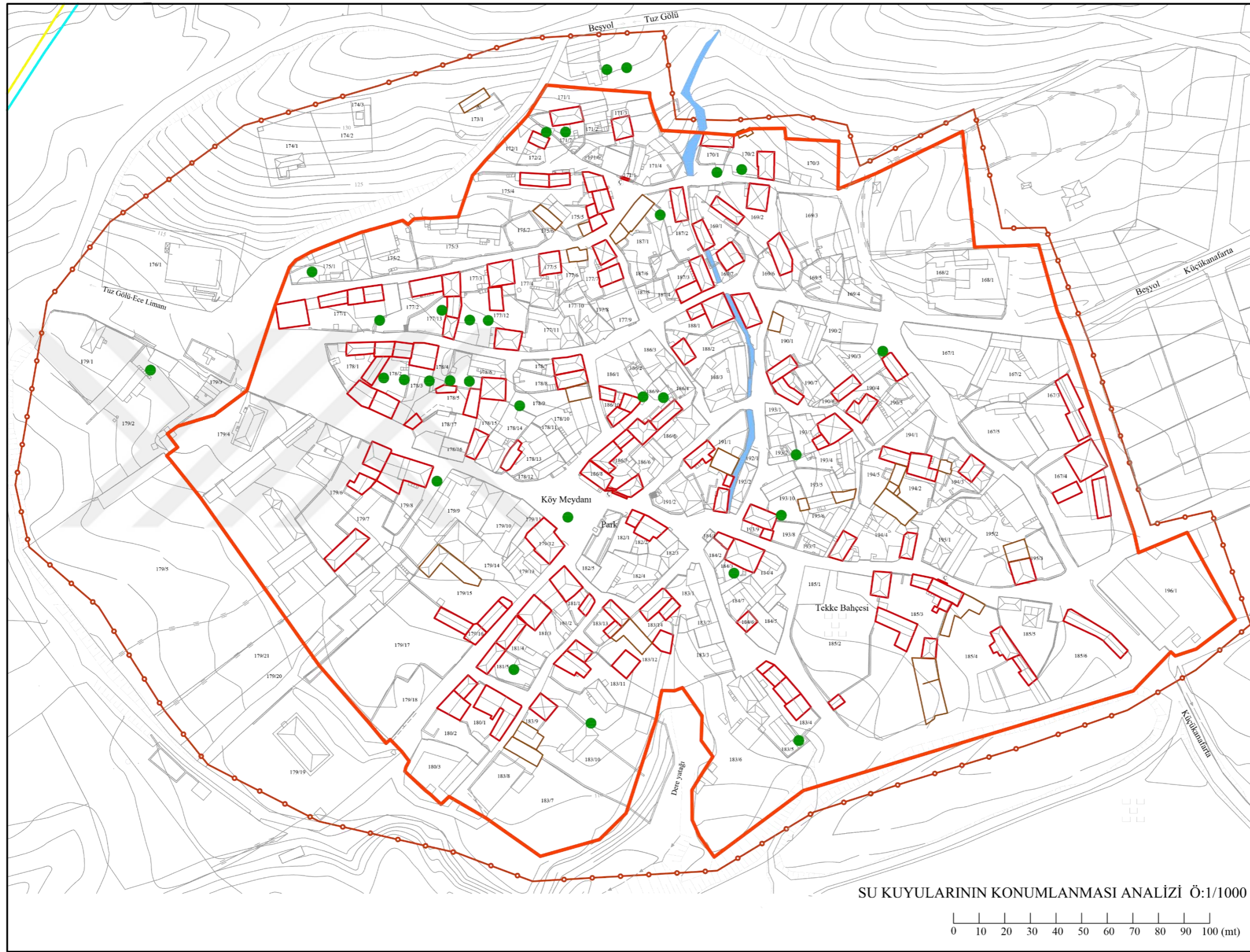
Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Lisans Programı
2020-2021 Güz Yarıyılı Yüksek Lisans Tezi

**KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ,
TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ,
KORUMA SORUNLARI VE
ÖNERİLER**

SU KUYULARI

- ÇALIŞMA ALANI
- TARİHİ SİT SINIRI
- KENTSEL SİT SINIRI
- 3.DERECE DOĞAL SİT SINIRI
- Tescilli Yapılar
- Harabe Yapılar
- Mezarlık Alanı
- Kanlıköprü Deresi
- Su Kuyusu

SU KUYULARININ KONUMLANMASI ANALİZİ Ö:1/1000

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 (mt)

HAZIRLAYAN
MİMAR HANDAN UÇAR
TESPİT TARİHİ
MART 2020

Şekil 5.41 Parsel içlerinde bulunan su kuyularının konumlanması (Uçar, 2021).

Tandır

Konutların bahçelerinde gündelik yaşamın bir diğer parçası olan yapı elamanı da tandırdır (Şekil 5.42). Adından da anlaşıldığı gibi tandır ekmeği, ekşi maya köy ekmeği pişirmek için bu ocaklar kullanılır. Bahçesinde ocağı olmayanlar, komşusunun ekme yapacağı zaman yakılan ocakta kendi ekmeğini de pişirir. Özel günlerde ocak yakılır ve ekmeğin dışında et ve tepsi yemekleri de bu ocaklarda pişirilir. Moloz taş duvar tekniğinde örülmüş ocağın taban kısmında toprak ve kum karışımı harç kullanılmıştır. Ocağın kubbesinde taş veya tuğla kullanılmış, yarım daire formunda yapılan kubbenin içi ve dışı aynı harç malzemesi ile sıvanmıştır. ÇATAB tarafından 02.05.2019 tarih ve 789 sayılı karar ile köy yerleşim alanı içinde konutların bahçelerinde tespit edilen on sekiz adet tandır ocağı tescillenmiştir. Ancak arazi çalışmalarında, tescilli olan tandırların çok fazla onarım geçirdiği, biçim ve malzeme değişikliği ile özgün halini koruyamadığı görülmüştür. Tespit edilen ocaklar içinde metruk bir evin bahçesinde bulunan ocak kalan orijinal örneklerden biridir.

Şekil 5.42 187 ada 1 parselde kayıtlı yapının bahçesinde bulunan özgün ocak (Uçar, 2020).

Hela

Konutların bahçelerinde, birçoğu parselin köşesinde, parsel duvarına bitişik, bir duvarı parsel duvarı olan helalar, moloz taş duvar örgü sistemindedir (Şekil 5.43). Parseli çevreleyen duvar kalınlıkları genellikle 50-80 cm arasındadır. Bir duvarı parsel duvarı olan helanın diğer duvarlarının kalınlığı 45-50 cm arasındadır. Helanın 70-80 cm genişlikte ahşap çakma kapıları bulunmaktadır (Şekil 5.44). Günümüzde parsel içinde bulunan hela yapılarının birçoğu ya yıkılmış ya da malzeme deposu olarak kullanılmaktadır. Konutların bahçelerinde bulunan hela yapıları işlevlerini yitirmiş, konut içinde ihtiyaca yönelik wc-banyo hacmi oluşturulmuştur.

Şekil 5.43 Parsel duvarına bitişik, yıkılmış hela yapısı, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2020).

Şekil 5.44 171 ada 4 parselde parsel içinde bulunan hela yapısı (Uçar, 2020).

5.2 Küçükanafarta Köyü Geleneksel Konutlarında Malzeme ve Yapım Teknikleri

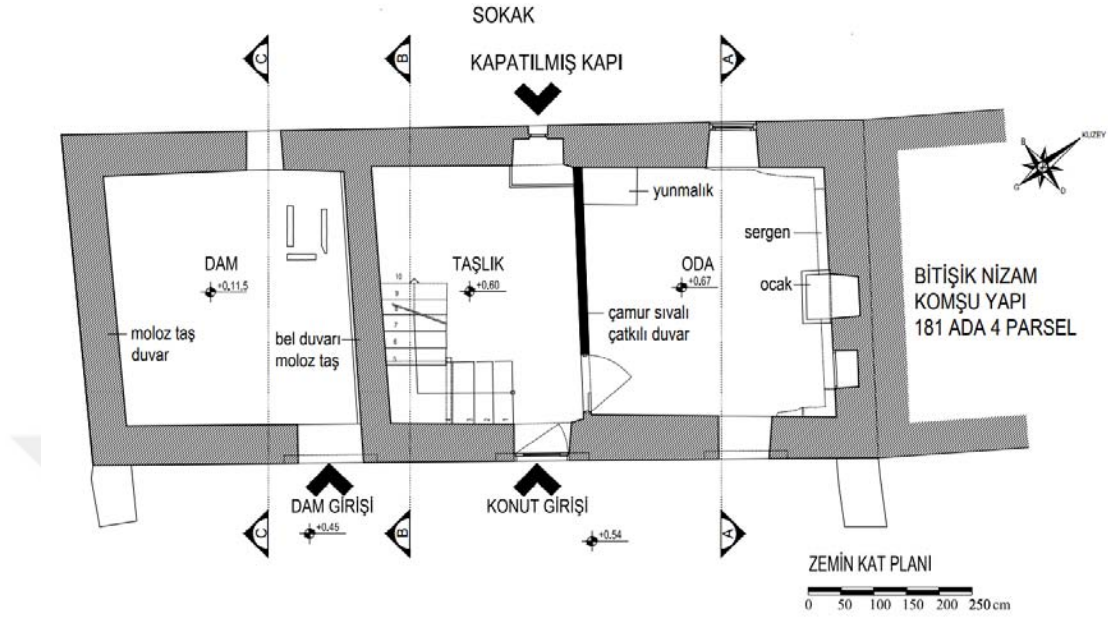
Küçükanafarta Köyü'nde geleneksel yapıların yapısal özellikleri, geleneksel malzeme kullanımı ile şekillenmiştir. Köydeki geleneksel sistemle yapılmış konutların hemen hemen hepsinde, taş, kerpiç ve ahşap temel malzemedir. Konutların, temel ve dış beden duvarları moloz taş ile yığma sistemde oluşturulmuş, ara bölme duvarlar, kat arası döşeme ve çatı ahşap malzeme ile tamamlanmıştır. Arazi çalışmalarında azda olsa tespit edilen kerpiç malzeme, genellikle iki katlı konutlarda üst katlarda ara bölme duvarlarında ve dış duvarlarda ahşap çatkı strüktüründe dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır. Yığma sistemde yapılmış geleneksel konutların malzeme ve yapım teknolojisi taşıyıcı sistem tasarımı ve kullanılan malzeme başlıkları altında incelenerek belirlenmeye çalışılmıştır.

5.2.1 Taşıyıcı sistem tasarımı

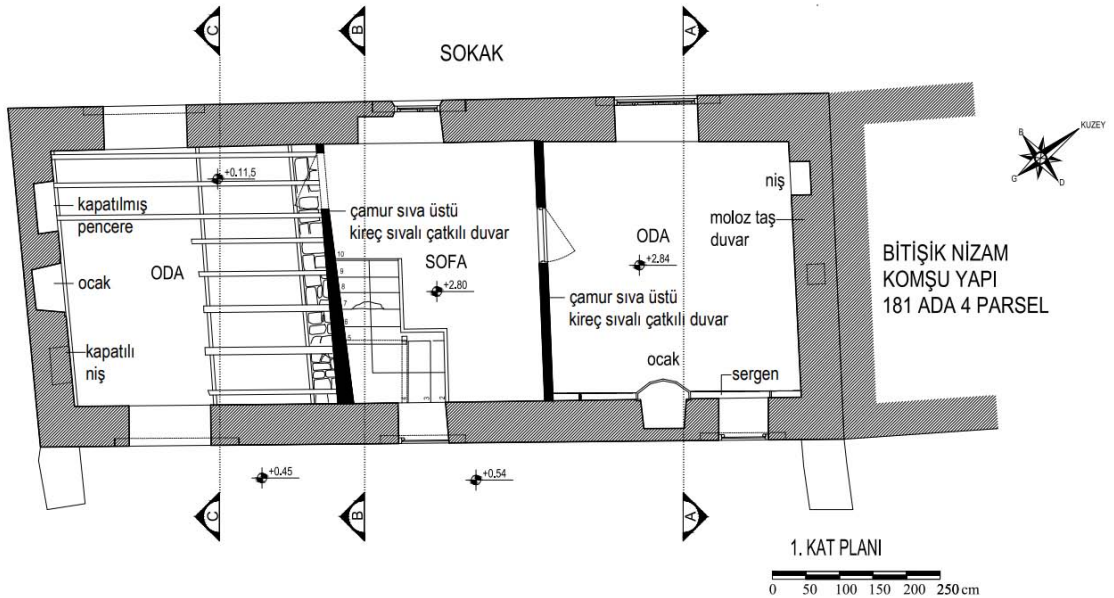
Küçükanafarta Köyü'nde kagir yapılarda yığma yapım sistemi kullanılmıştır. Konut yapılarının kagir yapım sisteminde sürekli taşıyıcı niteliği olan duvarları, 50-60 cm kalınlığında beden duvarlarını oluşturan moloz taş duvarlardır (Şekil 5.45). Zemin kat dış duvarları taş, üst kat dış duvarları taş ya da ahşap karkas arasında taş, tuğla ve kerpiç ile dolgu yapılmış çatkılı duvardır (Şekil 5.46). Zemin katta dış duvarların köşelerinde işçiliği daha özenli olan yüzlenmiş daha büyük ebatlı taşlar kullanılmış, taşlık ile damı ayıran bel duvarı moloz taş duvar olarak yapılmıştır. Köyde incelenen yapıların birçoğunda geleneksel yığma yapım sistemi varlığını korumakla birlikte, yapılan onarımlar ve ekler hem yapım sisteminde hem de yapı malzemesinde kayıplara neden olmuştur.

Bölgenin iklimi ve makilik bitki örtüsü, taşıyıcı sistemde kullanılan malzemenin belirleyici bir unsuru olmuştur. ““Yerel yapı gelenekleri ve iklim koşulları duvar yapımı, dolgu türü ve çatı biçimi olarak önemli farklar yaratmaktadır”” (Kuban, 1995: 239). İncelenen geleneksel konutlarda yapım sisteminde belirli bir üslup ve geleneğin uygulandığı söylenebilmektedir. Geleneksel yapıların özgün halini koruyan örneklerinde iki farklı yapım tekniği tespit edilmiştir. Yapının her iki katında dış duvarların yığma sistem moloz taş duvar, ara bölme duvarların çatkılı duvardır (Şekil 5.45, 5.46). Bir diğeri zemin kat dış duvarlarında moloz taş duvar, iç duvarlarda çatkılı duvar, üst katta yapının ön cephesi

harici dış duvarları moloz taş duvar, ön cephesinde ve iç duvarlarında çatkılı duvar, olduğu yapım tekniğidir.

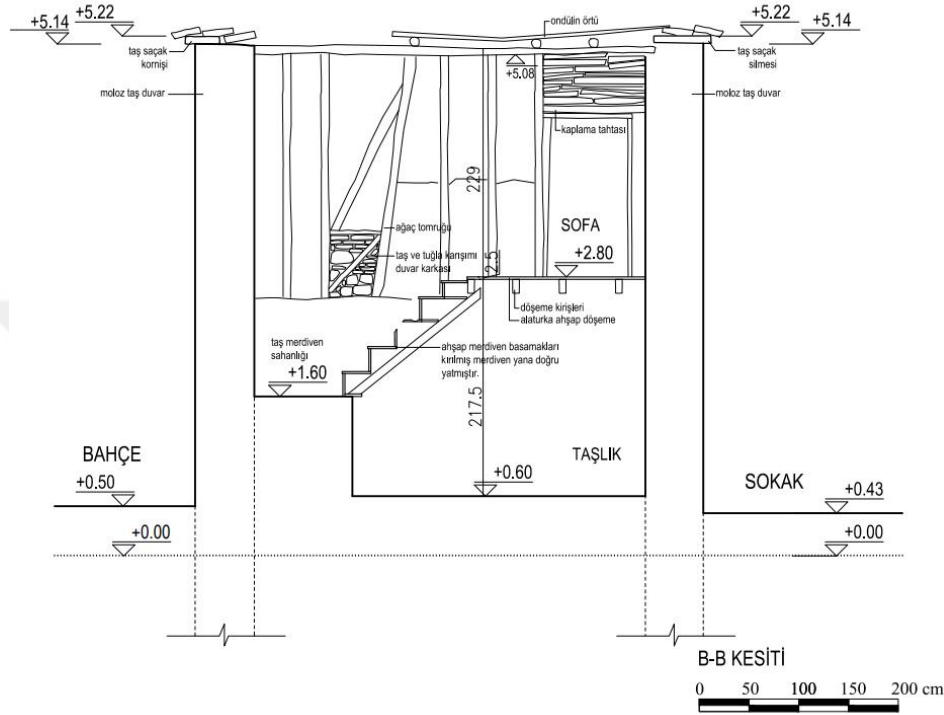

Şekil 5.45 Zemin kat dış duvarları moloz taş duvar, taşlık ve dam arası bel duvarı moloz taş duvar, taşlık ve oda arası çatkılı duvar konut yapısı plan krokisi, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

Şekil 5.46 1.kat dış duvarları moloz taş duvar, sofa ile odaları ayıran ara bölme duvarları çatkılı duvar konut yapısı plan krokisi, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

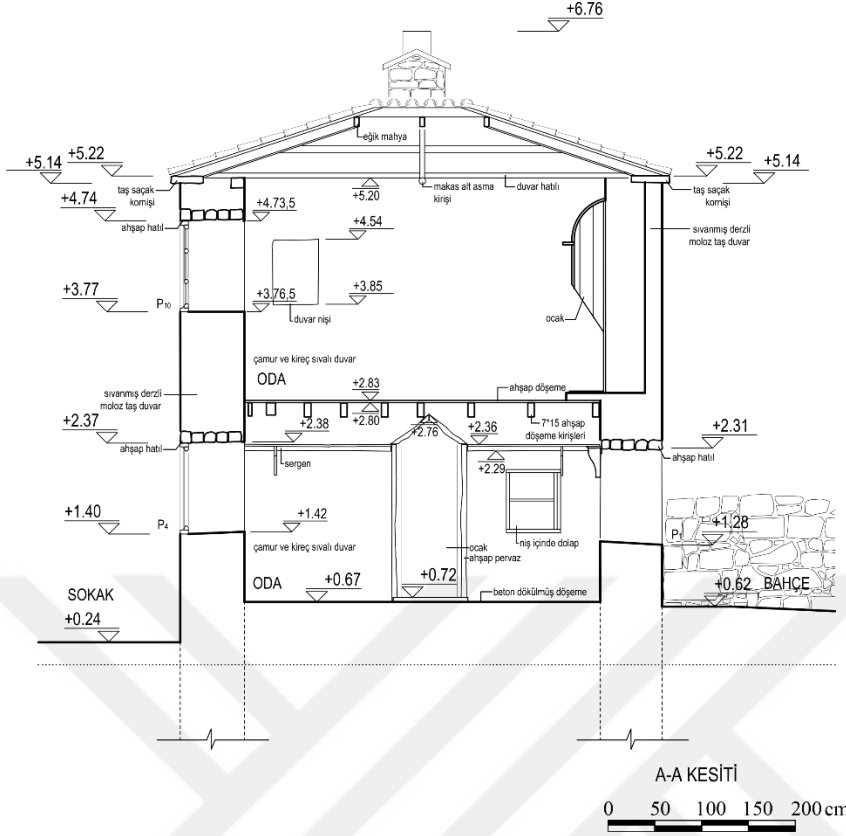
Yapıların temeli ile ilgili bir araştırma kazısı yapılmamıştır. Ancak bilinen anlamda yapının oluşturulması planlanan zeminde sert kayalık bulunana dek kazılması ve yapı temelini oluşturulması esastır. Beden duvarları temel duvarı boyunca yükselmektedir. Küçükkanafarta Köyü konutlarında Subasman¹⁵ oluşturulmamıştır (Şekil 5.47).

Şekil 5.47 Zemin ve üst kat dış duvarları moloz taş duvar, ara bölme duvarı çatıklı duvar konut yapısı, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

Kagir yapı sisteminde, taş duvarda belirli yüksekliklerde yatayda taş örgüsü arasına yerleştirilen ahşap hatıl, Küçükkanafarta Köyü geleneksel yapılarında kullanılmamış, duvarlar moloz taş örgü sisteminde, köşelerde yüzlenmiş daha büyük ebatlı taş ile örülerek oluşturulmuştur. Kapı ve pencere açıklıkları 12*12 veya 12*14 kalınlıkta ahşap hatıllar ile geçilmiştir (Şekil 5.48).

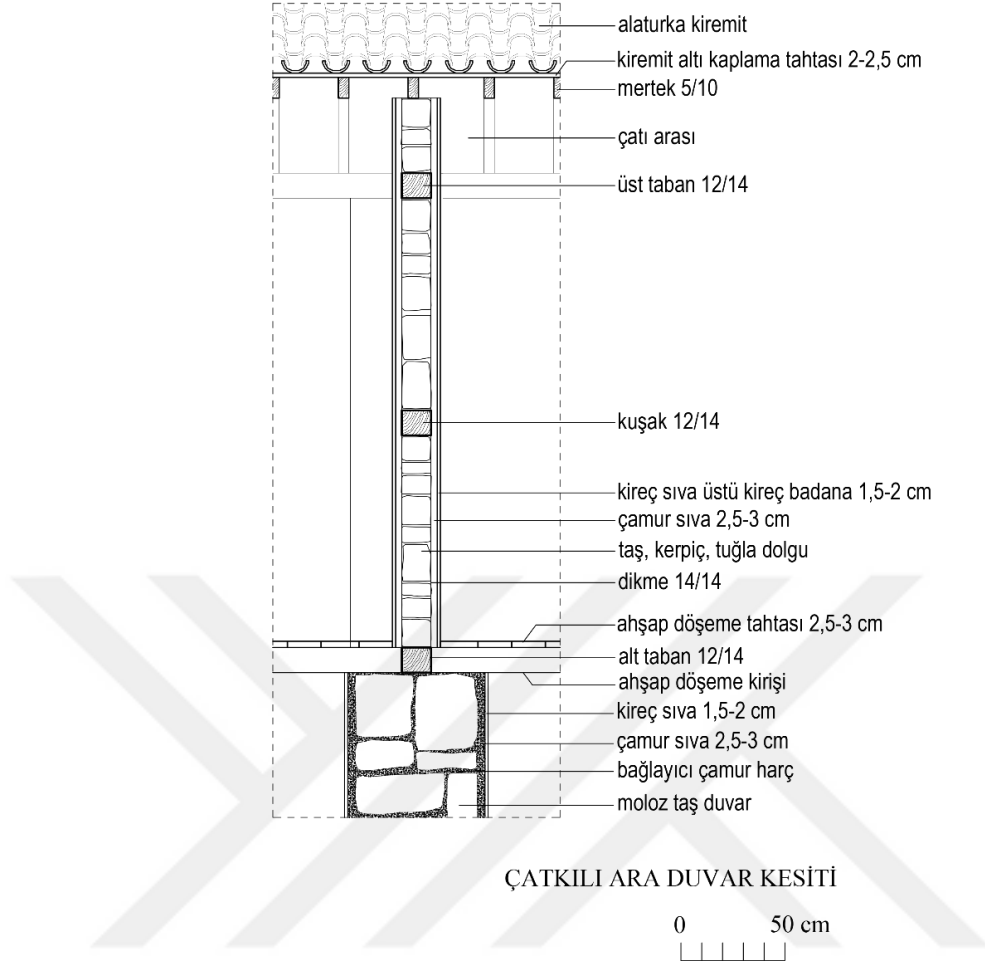
¹⁵ Subasman: Bina eteği, etek duvarı, üstemel (Hasol, 2005: 428).

Şekil 5.48 Zemin ve üst kat dış duvarları moloz taş duvar, ara bölme duvarı çatkılı duvar konut yapısı, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

Zemin katta taşlık ve dam arasındaki bel duvarı, 50-55 cm kalınlıkta moloz taş duvardır (Şekil 5.45). Taşlık ile oda arasındaki duvarın, bazı yapılarda moloz taş, bazı yapılarda çatkılı duvar olduğu tespit edilmiştir. Her iki şekilde uygulanan iç duvarlarda duvar yüzeyleri 2,5-3 cm kalınlığında çamur harç ve 1,5-2,00 cm kalınlığında kireç harç ile sıvanmıştır.

Üst katlarda sofanın her iki yanında veya etrafında dizilen odaların ara bölme duvarlarında, çatkılı duvar tekniği kullanılmıştır (Şekil 5.46). Çatkılı duvarın taş, tuğla veya kerpiç malzeme ile dolgusu yapılmış, her iki yüzü çamur ya da kireç sıva yapılarak boyanmıştır (Şekil 5.47). Ahşap çatkı sisteminde bağlantı, genellikle demirci çivisi ile yapılmaktadır (Günay, 1998: 300-301).

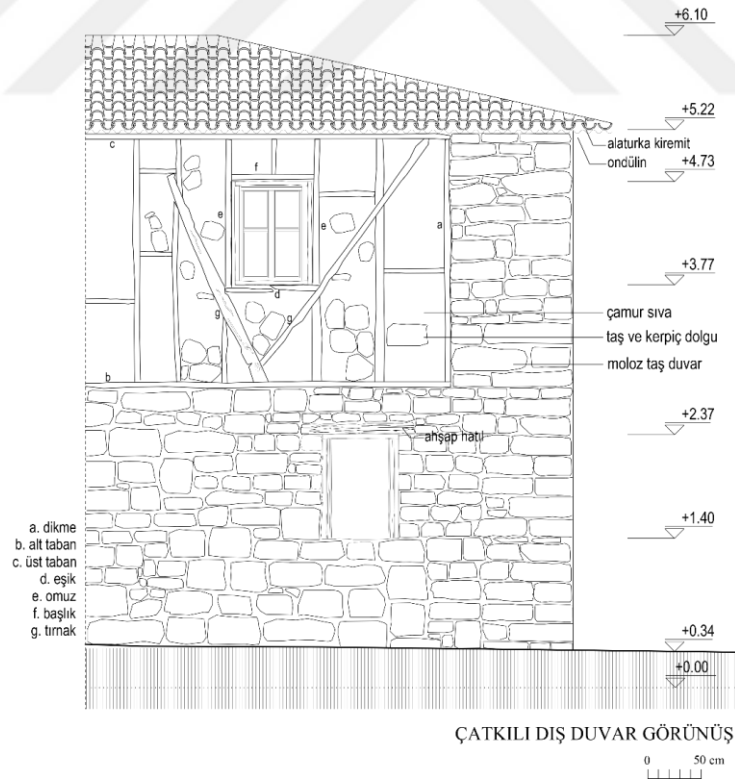

Şekil 5.49 Üst katta yer alan çatıklı ara duvar kesiti, 183 ada 9 parsel (Uçar, 2020).

Şekil 5.50 Çatkılı ara duvar (Şekil 5.38), 183 ada 9 parsel (Uçar, 2020).

Günay'ın çatkı sistemi detayı (Günay, 1998: 302), Küçükanaftarta Köyü konutlarında farklılık göstermektedir. Taşıyıcı sistem tasarımında zemin kat dış duvarları moloz taş duvar olarak yapılmış, üst katta yapının ön cephesi harici diğer cephelerinde taş duvar saçak kotuna kadar devam etmiş, çatkılı duvar yapının tek cephesinde ve özellikle giriş cephesinde uygulanmıştır. Çatkılı duvarın uygulandığı cephede, zemin kat moloz taş duvarları iskelet yapım sisteminde olduğu gibi cephenin her iki kenarında 1,00-1,50m genişlikte devam eder, çatkılı duvar, iki moloz taş duvar arasına yapılır (Şekil 5.51). Duvarın köşelerinde devam eden moloz taş duvar, büyük ebatlı ve düzgün yontulmuş taşlarla yapının taşıyıcı sistemini oluşturmuştur. Çatkılı duvarın kalınlığı, her iki yüzündeki çamur sıva ve kireç sıva ile yaklaşık 20-25 cm'dir. (Şekil 5.49). Köşelerdeki moloz taş duvar arasına taban tahtası yerleştirilip taban tahtasına 40-45 cm ara ile dikmeler konularak çatkılı duvar karkası oluşturulur. Pencere açıklıklarında başlık, omuz ve eşik ahşapları ile tırnak denilen diyagonal ahşap bağlantı yapılarak karkas tamamlanır. Çatkılı duvar karkası, tuğla, kerpiç veya taş dolgu yapılır, dış ve iç yüzeyden çamur veya kireç sıva yapılarak tamamlanır (Şekil 5.51).

Şekil 5.51 Zemin kat dış duvarı moloz taş duvar, üst kat çatkılı duvar sistemi, 177 ada 12 parsel (Uçar, 2020).

Şekil 5.52 Çatkılı duvar, üst kat giriş cephesi duvarı, 177 ada 5 parsel (Uçar, 2020).

Şekil 5.53 Çatkılı duvar, üst kat giriş cephesi duvarı, 194 ada 2 parsel (Uçar, 2020).

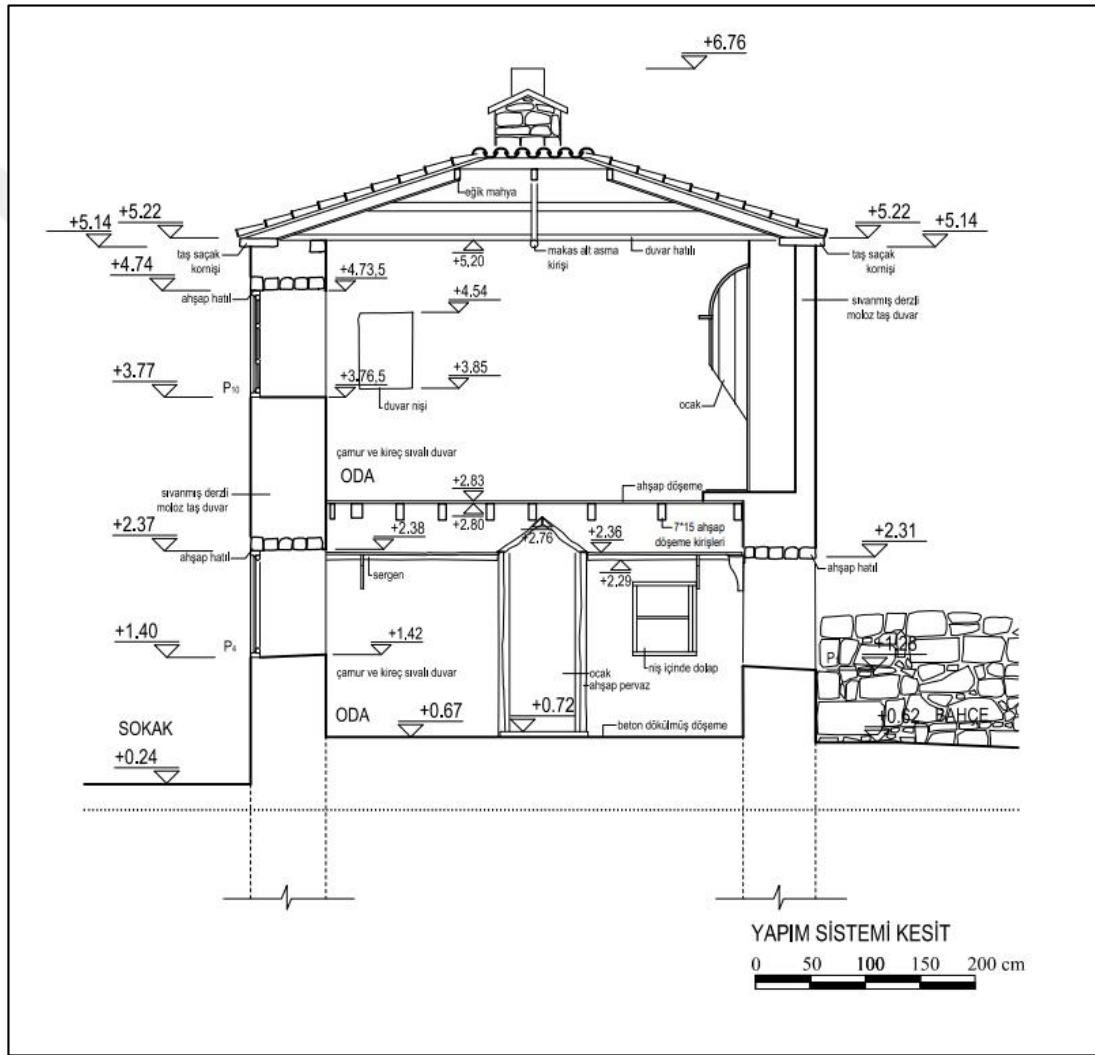
Şekil 5.54 Zemin ve 1.katı moloz taş duvar yapı, 183 ada 9 parsel (Uçar, 2020).

Küçükanafta Köyü'ndeki geleneksel yapıların moloz taş dış duvarlarında sıvalı ve sıvasız örnekler tespit edilmiştir. Sıvalı cephe, çamur harçlı sıva ve üzerinde kireç sıva ve badanalıdır. Sıvasız cephelerde moloz taş duvar örgü sisteminde derzin biçimlenişi ile iki farklı uygulama tespit edilmiştir. Taş örgüsünde, derz taş aralarında bırakılmış (Şekil 5.54) ya da derz dışarıya taşırılarak uygulama yapılmıştır (Şekil 5.55). Dış cephede uygulanan çatkılı duvar ve yapının iç duvarları çamur sıvalı ve üzeri kireç sıva ve badanalıdır.

Şekil 5.55 Solda derz dışarı taşarak uygulanmış, sağda cephe sıvasız derzli yapılmış uygulama, 190 ada 7 parsel (Uçar, 2020).

Geleneksel konutların özgün döşemeleri, ahşap döşeme kirişleri ile oluşturulmuştur. 10*15, 6*12, 7*15 ve 8*16 cm kesitlerdeki kirişler 40-45 cm ara ile açıklığın kısa yönünde konulmuştur. Açıklıklar yaklaşık olarak 3.00-3.70 cm arasındadır. Döşeme kirişlerinin boyu mekanın ölçüsünü belirlemede etken bir unsurdur. Zemin kat ile üst kat arasındaki ahşap döşeme kalınlığı 2,5-3 cm, genişliği 20-25 cm arasında çivilenerek kaplanır. Zemin kat toprak veya taş döşemedir. Ara kat döşeme kirişleri zemin kat tavanında bir kaplama ile kapatılmayıp açıkta bırakılmıştır (Şekil 5.56).

Şekil 5.56 Yığma yapım sistemi, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

Üst kat duvarı saçak kotunda yerleştirilen ahşap hatıllar aynı zamanda ahşap makaslı çatı strüktürünün de taşıyıcı elemanıdır. Makaslı çatı strüktürü alttan bir ahşap tavan kaplaması ile kapatılmamıştır. Ahşap çatı makasları ara bölme duvarlarının üstüne duvar bo-

yunca yerleştirilen ahşap kirişler üzerine oturtulmuştur. Sofanın her iki yanında veya etrafında dizili odaların ara bölme duvarları, çatı makası alt kotuna kadar çatkılı duvar olarak yapılmış, makasın at kotunda biten çatkılı duvarın devamı basit ahşap kaplama ile kapatılmıştır (şekil 5.57).

şekil 5.57 Solda 183 ada 9 parselde bulunan konutun ara duvarına oturan makaslı çatı, sağda 179 ada 8 parselde bulunan konutun makaslı çatısı (Uçar, 2020).

şekil 5.58 195 ada 3 parselde bulunan iki katlı konutun özgün ahşap çatı makası (Uçar, 2021).

Şekil 5.59 Solda kahvenin tavan kaplaması 178 ada 12 parsel, sağda metruk yapının tavan kaplaması 177 ada 5 parsel (Uçar, 2020).

Küçükanafta Köyü'nde çatılar beşik, kırma ve sundurma çatıdır (Şekil 5.60). Kırma çatı ve beşik çatı iki katlı konut yapılarında, sundurma çatı ise genellikle tek katlı mağaza ve ahır yapılarında bulunmaktadır. Ahşap çatı strüktürü, kiremit altı kaplama tahtası çakılarak kaplanmış üzerine alaturka kiremit örtü döşenerek tamamlanmıştır. Günümüzde onarım yapılmış çatılarda, kiremit altı kaplaması yerine ondülin ve alaturka kiremit yerine Marsilya kiremit kullanıldığı görülmüştür. Çatıların eğimleri %30-40 arasındadır. Kırma çatı ve beşik çatılarda, çatı strüktürü basit makaslı çatı sistemi kullanılarak oluşturulmuştur. Makasın bırakma kirişi ara bölme duvarları üzerine oturtulur. Bırakma kirişinin üstüne dikme, aşıklar ve aşıkların üzerine yerleştirilen mertekler ile çatı teşkil edilmiştir. Merteklerin üzerine kaplanan tahtalar ile çatı tamamlanmıştır. Kiremit altı kaplama tahtası üzerine alaturka kiremit, harç ile sabitlenerek döşenmiştir. Sundurma çatılarda, yapının dar yönünde yerleştirilen bırakma kirişleri, eğim yönüne doğru yerleştirilen mertekler ve üzerine yapılan kaplama tahtası ile tamamlanmıştır. Köydeki özgün yapıların çatılarında çatı saçağı, tek sıra veya iki sıra 7-12 cm kalınlığında taş silme ile oluşturulmuştur (Şekil 5.59). Taş silmenin ucunda tamamlanan alaturka kiremit ile yağmur suyunun serbest akışı sağlanmış, yatay oluk veya dere kullanılmamıştır. Taş silme duvardan 10-12 cm çıkarılarak duvar üstüne döşenmiştir.

Şekil 5.60 Küçükkanafarta Köyü yapılarının çatıları (ÇATAB, 2020).

Şekil 5.61 Küçükkanafarta Köyü yapılarının çatı biçimlenişi (Uçar, 2019)

Şekil 5.62 Tek sıra taş saçak silmesi 190 ada 7 parsel, iki sıra taş saçak silmesi, 194 ada 3 parsel (Uçar, 2020).

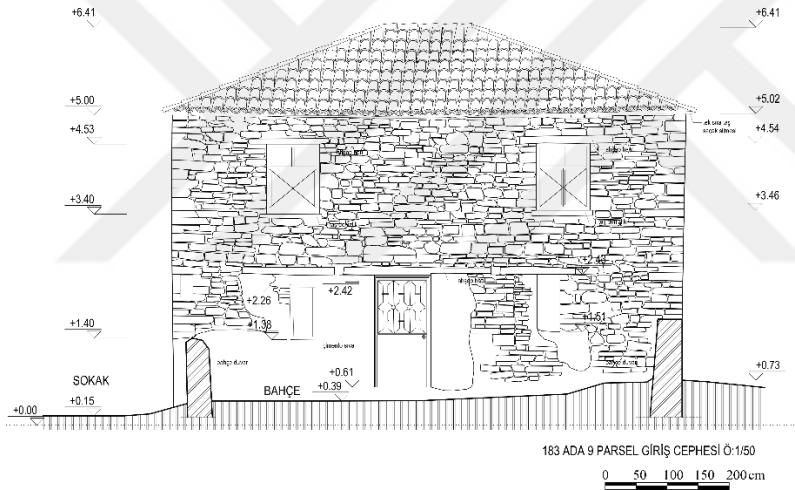
5.2.2 Kullanılan malzeme

Küçükanafta Köyü'nde geleneksel konutların yapı malzemeleri taş, kerpiç ve ahşaptır. Yaygın olarak kullanılan bu malzemeler, bölgelerin farklılık gösteren iklim koşullarına rağmen aynı geleneksel yapım teknikleri ve biçimleri ile uygulanmıştır. (Kuban, 1995: 239). Yalın bir plan şeması ile oluşturulmuş konutlarda taş en yaygın olarak kullanılan malzemedir. Ahşap; döşeme, çatı ve duvar çatkısı malzemesi olarak kullanılmıştır. Özgün, birçoğu yıkılmış veya yıkılmak üzere olan yapılarda çatkısı sisteminin dolgu malzemesi kerpiç, tuğla ve taştır. Köyde savaş sonrası büyük bir yıkımın gerçekleştiği ve evlerin mevcut temeller üzerine yeniden yapıldığı düşünülmektedir. Yapılan arazi ve tespit çalışmalarında, moloz taş duvar örgü sistemi ile yapılmış olan iki katlı konutların hemen hemen hepsinin her iki katında moloz taş duvarlıdır. Bu durum taşın daha kolay bulunur bir malzeme olduğunu ifade etmektedir. İkinci kat dış duvarları çatkılı olan metruk yapıların, savaş sonrası kısmen ayakta kalan yapılar olduğu düşünülebilir (Şekil 5.63). Yapılan tespitlerde özellikle giriş cephesi üst kat dış duvarı tuğla ile onarılan yapıların bu duvarının özgünde çatkılı duvar olduğu düşünülmektedir. Moloz taş duvar örgü sisteminde bağlayıcı olarak çamur harç kullanımı yaygındır. Özgün örneklerde, çamur harcın moloz taş duvar ve çatkılı duvarda kaba sıva gibi alt tabaka olarak kullanıldığı, üzerine kireç harçlı sıva ile tamamlandığı belirlenmiştir.

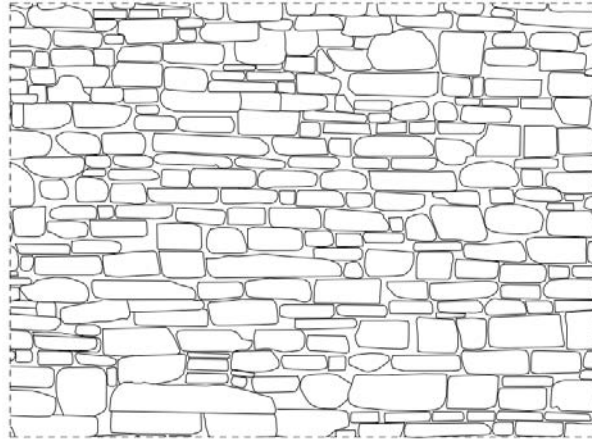

Şekil 5.63 Üst kat çatkılı dış duvarı yıkılmış olan yapı, 177 ada 2 parsel (Uçar, 2020).

Taş: Küçükanafarta Köyü geleneksel yapılarının ortak özelliği, moloz taş duvar örgü sisteminde yapı malzemesi olarak karşımıza çıkan taştır. Gelibolu Yarımadası'nda yöresel bir zenginlik olan taş ocakları çeşitliliği, mimaride geçmişten günümüze dek yaygın olarak taşın kullanıldığını göstermektedir. ““Gelibolu Yarımadası'nın genelinde dağılımı görülen kumtaşının, en eski medeniyetler Roma, Bizans, Ceneviz ve Osmanlı dönemlerinden günümüze kadar kullanılageldiği gözlemlenmektedir”” (Yıldız, 2016: 1). Temel ve zemin kat, üst kat duvarları (Şekil 5.64), bahçe duvarları (Şekil 5.65), ocak ve kuyu duvarları, yol kaplamaları, su kanalları, zemin katta bulunan merdivenin ilk basamakları, çatkılı duvar dolgusu, zemin kat döşemesi, saçak silmesinde taş malzeme kullanılmıştır. Duvar örgüsünde kullanılan taşlar, moloz taş biçiminde küçük boyutludur. Yapı köşelerinde daha büyük boyutlu kesme taşa yakın biçimlendirilmiş taşlar kullanılmıştır (Şekil 5.64).

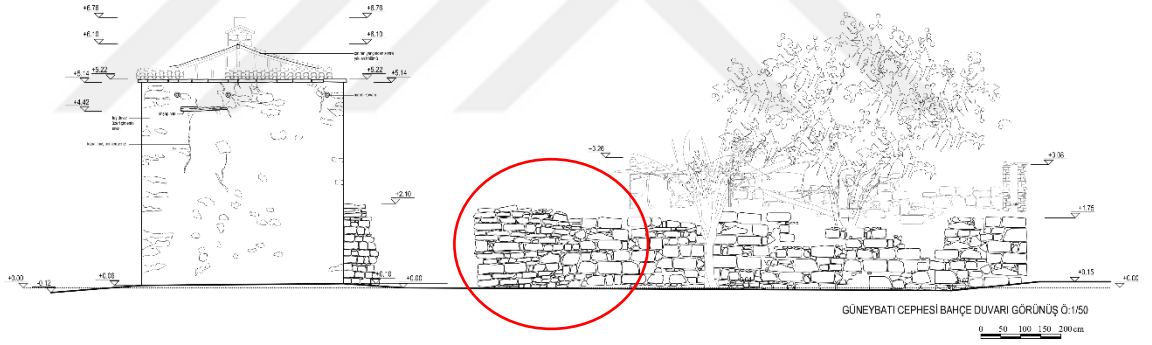
Şekil 5.64 Zemin kat ve üst katı moloz taş duvar olan konut yapısı, 183 ada 9 parsel (Uçar, 2020).

ÖZGÜN MOLOZ TAŞ YAPI DUVARI

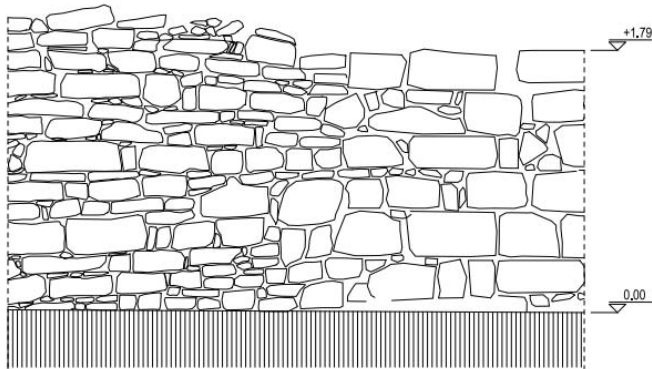
0 50 cm

Şekil 5.65 Özgün yapıların moloz taş duvar örgüsü, (Uçar, 2021).

GÜNEYBATI CEPHESİ BAHÇE DUVARI GÖRÜNÜŞÜ Ö:1/50

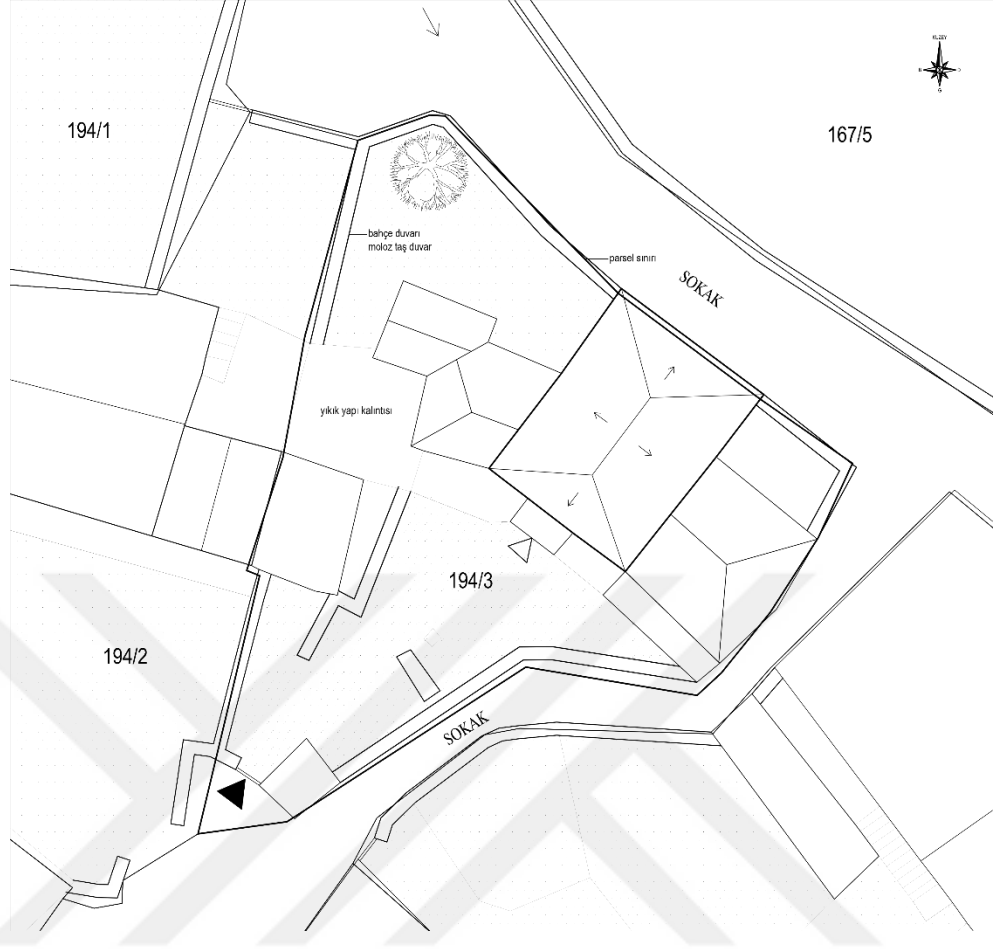
0 50 100 150 200 cm

BAHÇE DUVARI GÖRÜNÜŞÜ

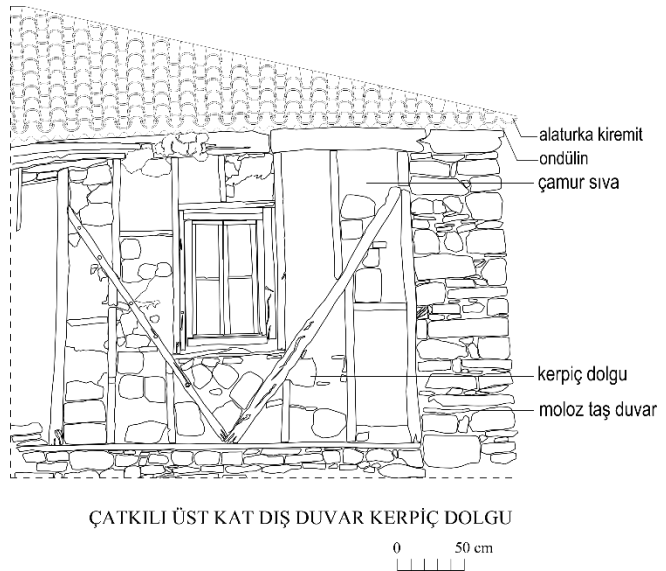
0 50 cm

Şekil 5.66 Parseli çevreleyen moloz taş bahçe duvarı, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

Şekil 5.67 Parseli çevreleyen bahçe duvarı, 194 ada 3 parsel (Uçar, 2019).

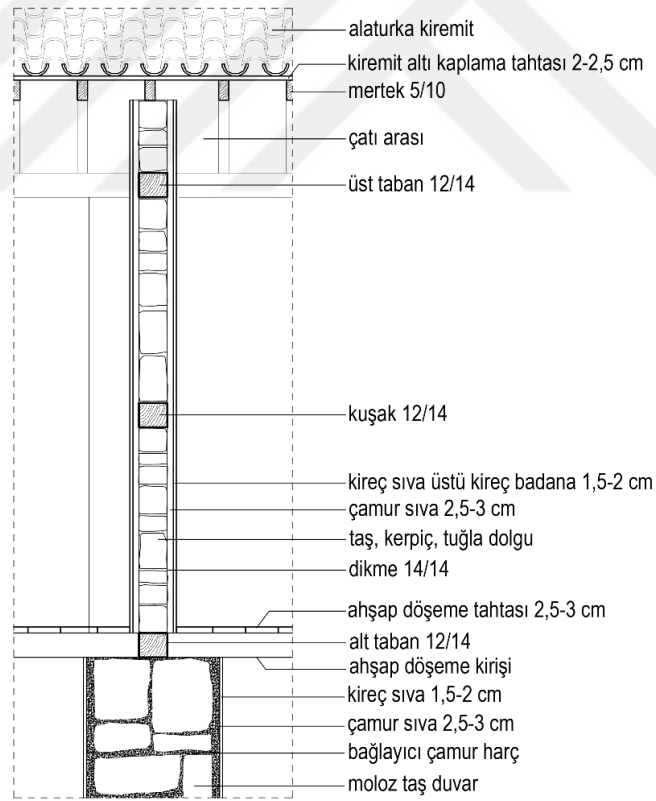
Kerpiç: Küçükanafta Köyü’nde kerpiç; çatkılı duvar sisteminde dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır (Şekil 5.68). Kerpiç, çamur ve samanın karışımı ile yapılan bir yapı malzemesidir. Günay kerpiç üretimini, ““Toprağa saman katılarak ayakta çiğnenir. Bir iki gün bekletilir. Dörtlü ya da üçlü kalıplara dökülür. Kerpiç kesimi daha çok mayısta, kırlangıçlar geldiği zaman yapılır. Ahşap çatkı dolgusu olarak 10 gün sonra kullanılabilir”” olarak anlatmaktadır (Günay, 1998: 298). Kuban, on yedinci yüzyılda yapım tekniğini, kerpiç dolgulu çatkılı duvar, çamur sıvalı Anadolu tekniği ve dış-iç duvarları ahşap kaplamalı bağdadi duvarlı geç dönem İstanbul tekniklerinin arasında bir teknik olabileceğini ifade etmektedir. (Kuban, 1995: 238). Küçükanafta Köyü’nde on yedinci yüzyıl yapım tekniğinin Kuban’ın ifadesine bağlı olarak varlık gösterdiği söylenebilir. Geleneksel konutlarda yapım tekniği, zemin katlarda moloz taş duvar, ara bölme duvarlarda çatkılı veya bağdadi duvar, üst katlarda, moloz taş duvar veya çatkılı duvar, ara bölmelerde bağdadi veya çatkılı duvar olarak tespit edilmiştir. Kerpiç dolgulu çatkılı duvar üst kat dış duvarlarında ve ara bölme duvarlarda kullanılmıştır. Duvar örgüsünde kerpicein tek başına kullanımına rastlanmamıştır. Köyde tespit edilen yıkık, metruk yapıların dış ve iç bölme duvarlarında çatkılı duvar sisteminde dolgu malzemesi olan kerpiç, her iki kat dış duvarları moloz taş olan yapılarda, ara bölme duvarında yapılan çatkılı duvar da dolgu olarak kullanılmıştır.

Şekil 5.68 177 ada 5 parselde kayıtlı yapının üst kat çatkılı duvarında bulunan kerpiç dolgu (Uçar, 2020)

Ahşap: Küçükanafarta Köyü'nde ahşap, çatki sisteminde, kat döşemelerinde, çatı strük-türünde ve kapı, pencere doğramalarında kullanılmıştır. Çam ağacının kullanımı yaygın-dır. Meşe ve kestane kullanımı zenginlik ifadesidir ve genellikle kapılarda, pencerelerde kullanılmıştır. Günay, ağaç kesiminin genellikle ekim-kasım aylarında ağacın gövdesine su yürümeden yapıldığını, at, katır ve öküzlerle taşınan ağacın, hayvanların taşıma gücüne bağlı olarak ölçülendirilip isimlendirildiğini belirtir (Günay, 1998: 298).

Harç: Köyde moloz taş duvar örgü sisteminde çamur harcı kullanılmıştır. Kerpiç harcı gibi hazırlanan harcın duvar örgüsünde kullanımında kırıntı tabir edilen saman kullanılmaz (Günay, 1998: 299). Özgün yapılarda tespit edilen örneklerin birçoğunda çamur harcı bağlayıcılık özelliğini tamamen yitirmiş, malzeme neredeyse yok olmuştur. Yapıların ara bölme duvarlarında çatkılı duvarın sıvasında kullanılan çamur harcı 3-5 cm kalınlıktadır (Şekil 5.69). Kaba sıva olarak kullanılan çamur harcının üstünde kireçli harç ile son kat sıva yapılmış ve kireç badana ile boyanmıştır (Şekil 5.70).

ÇATKILI ARA DUVAR KESİTİ

0 50 cm
| | | | |

Şekil 5.69 Çatkılı ara duvar detayı, 183 ada 9 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 5.70 Çamur sıva üstü kireç sıvalı çatklı duvar, 177 ada 4 parsel (Uçar,2021).

Kireç harcı 1.5-2 cm kalınlıktadır ve üzeri mutlaka badana yapılmıştır. Sönmemiş kireç, sandık denilen tahta tekneler içinde az su ile parçalanarak bekletilir. Sandık harcı denilen bu harç, elekten elenip toz kireç elde edilir ve kırıntı, su, kıl ile karıştırılarak sıva yapımında kullanılır (Günay, 1998:299). Gelibolu Yarımadasında sönmemiş kireç, yapının yapılacağı parsel içinde açılan kuyularda bekletilerek yapılmaktadır. Köyde yapılan sözlü araştırmalarda, 30 yıl öncesine kadar kireç kuyusu yaparak kirecin söndürülüp kullanıldığı, ancak günümüzde kullanımda hazır kireç harcı tercih edildiği belirtilmiştir.

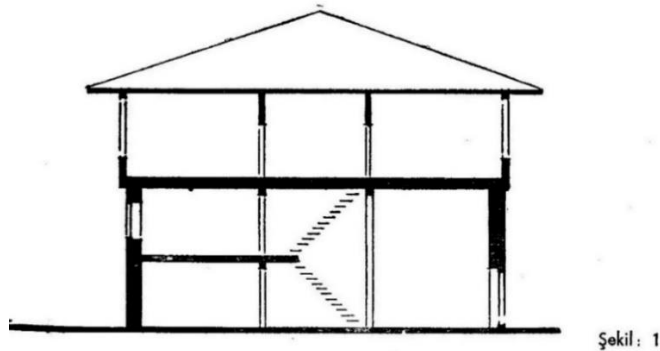
5.3. Tipolojik Değerlendirme

Geleneksel toplumlarda, evlerini yerel ve organik malzeme ile bulunduğu bölgenin insanı ve anlayışıyla yapmak olarak ifade edilen anonim mimari, bölge insanı tarafından şekillenen çevreyi oluşturur. Geleneksel çevre, ekonomik olanaklar doğrultusunda kişinin de üretimin içinde olduğu yaşamı yansıtmaktadır. Basit tasarım ilkeleri ve bölgenin ekolojik malzemesinin kullanımı ile oluşan ev, kişisel ihtiyaçları yansıtan çevreyi şekillendirir. Osmanlı nüfusunun büyük bir çoğunluğunu, köylüler, göçerler ve küçük şehir insanlarının oluşturduğu dönemde, bu toplulukların meydana getirdiği çevre, anonim nitelikler taşımaktaydı. Bu anonim çevrede ev, kendisini yaratan kültürü yansıtır. Modern çağın başlangıç dönemine değin yapım tekniği, sosyo-ekonomik koşulların belirlediği malzeme ile şekillenen ev tipolojisi basit ve benzer niteliktedir. Tek bir mekan, çok farklı amaçlarla kullanılabilir. Anadolu'da Türk Evi'nin biçimlenişinde binlerce yıllık tarihsel bellek, kültürel değerler, Türk toplumunun kendisine özgü mekan kurgusu, aile yaşam ilişkileri, doğa ile yakınlığı değerlendirilmelidir. Yüzyıllar boyu değişmeyen Türk Evi'nin tipolojik değerlendirmesi, 16. Yüzyıldan başlayarak süre gelen temel ve zemin kat duvarları taş, üst duvarları kerpiç dolgulu ahşap olan ev tipidir (Kuban, 1995: 12-15). Küçükanafta Köyü geleneksel konut mimarisi zemin kat duvarları taş, üst kat duvarları taş veya dolgulu ahşap, alaturka kiremit örtülü kırma veya beşik çatılı ev tipi ile şekillenmektedir. İki katlı geleneksel konut yapılarının zemin katlarında taşlık, üst katlarında sofa, odaların açıldığı ortak mekanlardır. Tipolojik değerlendirme Anadolu Evi plan ve cephe tipolojisinin karşılıklı incelenmesi ile belirlenmeye çalışılmıştır.

5.3.1 Anadolu Evi plan ve cephe tipolojisi

Anadolu Evi, Türklerin içinde oturup barındıkları ev tipleri olarak adlandırılabilir gibi, Türklerin tarihteki yayılımı da göz önünde bulundurulduğunda, Osmanlı İmparatorluğu'nun 17. Yüzyıla kadar uzanan evlerine bakılarak, özgün oda düzeni, plan şeması, çok katlılık, çatı biçimi ve yapım niteliklerine göre Anadolu Evi olarak adlandırılır. Oda, Anadolu Evi'nin en önemli ögesidir ve tarih boyunca niteliği çok az değişikliğe uğramıştır. Plan şeması sofanın konumuna bağlı olarak belirlenebilmekte ve sofanın uzantıları ile özgün nitelik kazanmaktadır (Günay, 1998: 17). Anadolu Evi en az iki katlı olur ve yaşam üst kattadır. Çatılar dört yana eğimli, saçaklar geniş ve yataydır. Marmara Bölgesinde

özellikle Bursa, Edirne ve İstanbul'da Anadolu Evi'nin karakteri gelişmiş ve diğer yöreleri de etkilemiştir (Günay, 1998: 16-20). Geleneksel konutların plan tipinin belirlenmesinde önemli bir rolü olan sofa, Sedat Hakkı Eldem tarafından Anadolu Evi plan tiplerinde belirlenmiştir. Eldem'e göre Anadolu Evi, Osmanlı Devletleri tarafından işgal edilen Rumeli ve Anadolu topraklarında kendi özellikleri ile şekillenmiş ve 500 sene varlığını devam ettirmiş ev tipidir. Türk Evi karakterini Anadolu'da kazanmıştır, dolayısıyla Türk Evine Anadolu Evi demek yanlış olmayacaktır. Anadolu Evi 15. ve 16. Yüzyıldan itibaren diğer tiplerin yerine geçmiştir, 17. ve 18. Yüzyılda büyük bir yayılma göstermiş, Osmanlı Devletinin sarsıntılar yaşadığı 19. Yüzyılda dahi yayılmaya devam ederek 20. Yüzyılda çok hızlı şekilde yok olmaya başlamıştır. Farklı iklim ve coğrafyalarda bulunduğu bölgenin malzeme ve iklim koşullarına, ekonomisine bağlı farklılıklar gözlenmekle birlikte, Anadolu Evi'nde plan tipi ana hatlarıyla aynıdır. Bu plan tiplerinde, yapı asıl tek katlı olmakla birlikte zaman içinde kat adetleri fazlalaşmıştır ancak esas olan kat tectir ve bu esas kat, birden fazla katlı evlerde en yukarıdaki kattır. Oturma katı, manzara, ışık, güneş, hava alması isteğiyle daima yüksektedir. Zemin kat depo, ahır, samanlık, taşlık olarak kullanılır ve zemini ya dövülmüş toprak veya taş kaplıdır. Birçok evde zemin kat ile esas kat arasında bir ara kat bulunur. Ara kat asma kat biçiminde ve diğer katlara nazaran daha alçaktır. 19. Yüzyıldan itibaren ara kat ile esas kat arasındaki farklılıklar kapanmış, plan, yükseklik ve kullanım açısından birbirine benzemeye başlamıştır. Ancak yine de evin en önemli katı esas kat vasfını korumuştur (Şekil 5.71) (Eldem, 1954: 11-13).

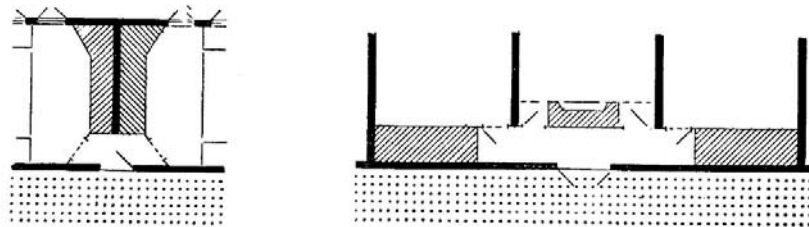

Şekil 5.71 Sedat Hakkı Eldem'e göre Anadolu Evi'ni teşkil eden katlar (Eldem, 1954: 13).

Evlerin plan tiplerinin incelenmesinde, esas kat dikkate alınmalı ve planı belirleyen oda, sofa, müstemilat, geçit ve merdiven elemanları irdelenmelidir. Plan tiplerinin oluşturulmasında odaların sayı, yön ve şekli belirleyici unsurdur. Anadolu Evi aile ile büyüyebilir. Aile büyüdükçe bir oda eklenir, yan sofalı, L sofalı veya U sofalı olabilir. U sofalı ev bölünerek L olup iki ayrı ailenin yaşamasına olanak sağlanabilir. Anadolu Evi'nde esneklik, büyüüp küçülme, bölünebilme ortak yaşamın sürdüğü sofanın, hayatın konumuna göre belirlenir (Bektaş, 2013: 135). Sedat Hakkı Eldem Anadolu'nun farklı bölgelerinde 1500 ev rölövesi ile yaptığı çalışmalar neticesinde genel bir fikir edinmek ve Anadolu Evi plan tipolojisi incelemesinde araştırmaya esas olacak plan tiplerini belirlemiştir. Cengiz Bektaş'da, yaptığı çalışmalar neticesinde Eldem'in plan tipi sınıflandırmasının günümüzde de geçerli olduğunu belirtmiştir (Bektaş, 2013: 127). Bektaş, yaptığı çalışmalar neticesinde sofanın; Türk Evi plan tipinde belirleyici unsur olduğunu kabul eden Eldem'in görüşünün doğruluğunu kabul etmiş ve Eldem'in yaptığı sıralamaya göre plan tiplerini;

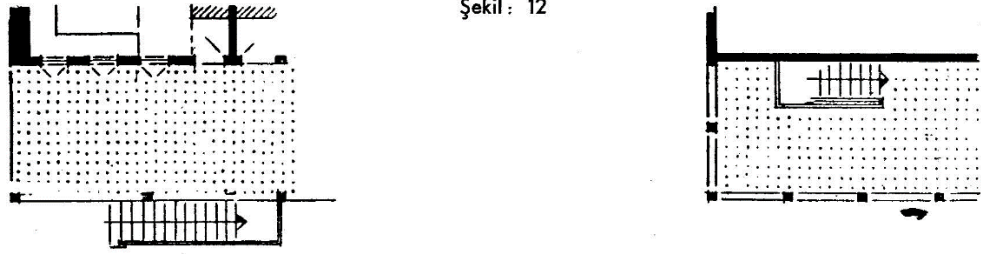
1. Sofasız
2. Dış sofalı
3. İç sofalı
4. Orta sofalı çözüm olarak dört başlık altında toplamıştır.

Sofanın şekli evin tipini doğrudan belirleyici unsurdur. Sofa, odaların doğrudan açıldığı mekan, sirkülasyon alanı vazifesini gören noktadır. Anadolu Evi'ni Batı Avrupa Evi'nden ayıran üstün özellik de budur (Eldem, 1954: 16). Geçitler, iki odayı birbirine bağlayan, yüklük bölmesi içinde gizli kapılı ve sadece bir kapı açıklığından ibaret bölümlerdir. Zaman içinde bu geçitler plan içinde şekillenmiş ve koridorlar meydana gelmiştir (Şekil 5.72), (Eldem, 1954: 20).

Şekil 5.72 Anadolu Evi'nde geçitler (Eldem, 1954: 20).

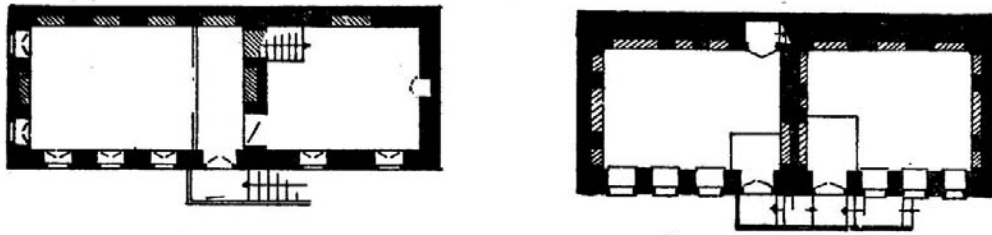
Merdivenler sofanın içinde plan tipine etki eden bir durum oluşturmazlar. Sofa dışında ayrı bir yerde oluşturulduğunda merdiven evin planına etki eder (Şekil 5.73).

Şekil 5.73 Merdivenin sofa dışında konumlanması (Eldem, 1954: 21).

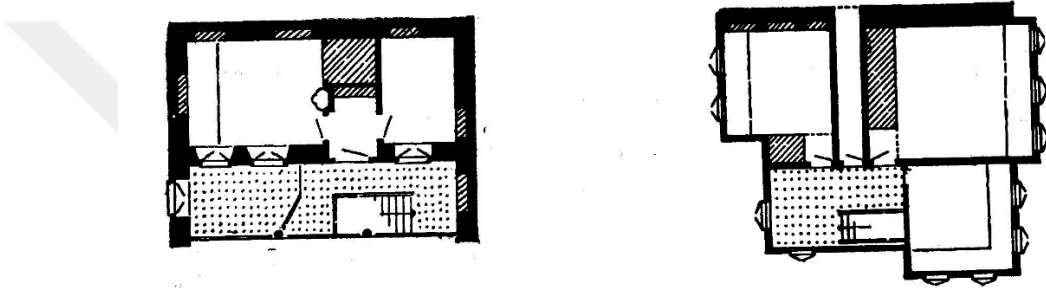
Konutlarda plan tipini belirleyen en önemli unsur sofanın konumudur. Sofanın iki yanına odalar dizilerek dikdörtgen formunda ortada oluşturulmuş ise, iç sofalı çözüm, sofanın etrafına odalar dizilmiş, sofa ortada konumlanmış ise orta sofalı çözümdür. Dış sofalı çözüm tipinin tanımında sofanın evin bir yanında kapalı bölümün dışında olduğu belirtilmiş, odalar sofanın bir yanına dizilmiş ise yan sofalı olarak alt başlıkta tanımlanmıştır. (Bektaş, 2013: 130).

Sofasız plan tipi, odaların yan yana dizilmesi şeklinde oluşmuş, odaların bağlantısı avludan veya üst kat odaların kaldırım önünde bulunan balkon karakterindeki geçitlerden sağlanmıştır. Bu plan tipi daha ziyade sıcak iklimlerde benimsenmiş, soğuk iklimli bölgelerde meydana gelen sıkıntılar neticesinde zaman içinde örtülerek çok tercih edilen bir plan tipi olmamıştır. Anadolu Evi'nin en ilkel tipini oluşturan bu plan tipinde sofanın görevini avlu karşılamaktadır. Odaların üst katta düzenlendiği sofasız plan tipinde, katlara ulaşım avluda bulunan bir merdiven ile dışarıdan sağlanır (Şekil 5.74).

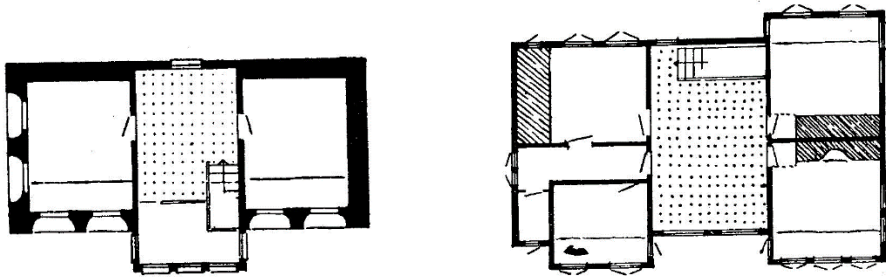
Şekil 5.74 Sofasız plan tipi (Eldem, 1954: 27).

Odaların yan yana dizili sıraları bir sofa ile birbirine bağlanarak dış sofalı plan tipi oluşmuştur. Hitit ve Helenistik evlerinde de bu plan tipi uygulanmıştır (Eldem, 1954: 25). Zaman içinde sofanın bir ucuna eklenen köşk ve odalar ile L ve U şeklinde dış sofalı plan tipleri meydana gelmiştir. Plan tiplerinin ilk aşamasını oluşturan dış sofalı plan tipinde plan genellikle serbesttir. Odalar ihtiyaca göre sofanın üzerine dizili şekildedir. Buna karşılık odaların dizilişinde simetrinin ön planda olduğu örneklerde bulunmaktadır. Bu plan tipinde kendi içinde farklı biçimlenişler bulunmaktadır. Dış sofalı sıra odalı, köşe sofalı ve iki oda sıralı, üç tarafı odalı dış sofalı ve tek odalı dış sofalı plan tipleri bulunmaktadır (Şekil 5.75).

Şekil 5.75 Dış sofalı plan tipleri (Eldem, 1954: 36).

İç sofalı plan tipi, plan tiplerinin ikinci aşamasıdır. Sofanın iki yanı oda sıraları ile çevrilmiştir. Oda kapılarının odanın köşesinde pahlı olarak sofaya açılması ile sofa genişlemiş ve orta sofalı plan tipine yaklaşmıştır. Bu plan tipi, Türk topraklarında ve özellikle şehirlerde en çok görülen plan tipidir ve karnıyarık olarak da adlandırılır. Özellikle 19. Yüzyılda Anadolu'da dış sofalı plan tipinin yerini bu plan tipinin aldığı görülmektedir. Sofanın her iki cephesi açık veya pencere olanı daha çok tercih edilmiş ve halk diline karnıyarık plan tipi olarak tanımlanmıştır (Şekil 5.76).

Şekil 5.76 İç sofalı plan tipleri (Eldem,1954: 95-96).

Plan tiplerinin üçüncü aşamasında sofa, evin merkezine yerleşmiş ve dört tarafı odalar ile çevrelenmiştir. Odalar arasında sofanın aydınlık olmasını sağlamak için eyvanlar oluşturulmuş ve bu eyvanların sofanın merkezi ile olan ilişkisi kurularak sofa ile bir bütün oluşturması sağlanmıştır. Orta sofalı plan tipi, esasen iç sofalı plan tipinin geliştirilmiş bir biçimidir. Son yüzyılın en çok kullanılan tipinde, evin dört köşesine büyük odanın ve oda aralarına merdiven, eyvan, hizmet yerleri ile daha küçük odaların yerleştirilmesi ile biçimlenmiştir. Bu plan tipi daha zengin plan biçimlerine olanak verdiği için büyük konak ve saraylarda daha çok tercih edilmiştir.

Doğa ile iç içe etkileşim halinde yaşamak Türkler için önemli bir yaşam felsefesidir. Bu göçebe kültürünün bir yansımasıdır. Bu yansıma Anadolu Evi'nde dışa açık sofa olarak karşımıza çıkar. Anadolu Evi'nde zemin kat duvarları taş veya kerpiç duvarlıdır ve ekseriyetle kapalıdır. Sadece ihtiyaca yönelik havalandırma veya ışık alma amaçlı şevli dar boşluklar bulunur. Üst kat kagir taşıyıcı duvarlar veya ahşap direkler üzerine oturur. Üst katlar ahşap çatklıdır. Orta kat varsa genellikle alçak tavanlıdır ve yarım veya tam kattır (Günay, 1998: 37). Üst katlar zaman içinde çok pencere ve çıkma ile hareketli bir cephe görünümü verir hale gelmiştir. Tek kanatlı pencereler camın yaygınlaşmasıyla iki kanat açılır olmuş, Batıdan etkilenecek düşey sürme (giyotin) pencereler kullanılmıştır. Türk Evi'nde çatı dört tarafa eğimli kırma çatıdır ve bu özellik Türk Evi'nin ayırt edici önemli bir özelliğidir (Günay, 1998: 38).

15. ve 16. Yüzyılda Türk Evi genel olarak tek katlı veya asma kat ilavelidir. Kalın kerpiç duvarların dış yüzü sıvalıdır. Avluya açılan dış sofalı planda, kırma çatı ve geniş saçaklar ön plandadır. Pencere açıklıkları ve pencere önünde kapaklar ile lokmalı parmaklıklar bulunur. Günümüze ulaşan çok fazla örneğin bulunmadığı 15. ve 16. Yüzyıl erken dönem yapılarında cephe tasarımının önemi yoktur, çıkma görülmez. 17. Yüzyılda iki katlı ve dış açık sofalı plan tipi görülmektedir. Dışa bakan cephelerde taş veya kerpiç duvarlar bulunur. Üst katta dışa bakan duvarlarda ahşap çatklı ve sıvalı bazı örneklerde derzli sıvasız duvarlar, açık sofaya bakan duvarlar ile ara bölme duvarlar ahşap çatklı ve sıvalı duvardır. Pencereler genellikle açık sofaya açılır. Sade tepe pencereleri küçüktür ve alt pencerelerden ayrıktır. Ahşap tavan kaplamasında geometrik desenler ve kalemişi bezemeler görülür. 17. Yüzyılda evler, bahçelerle birbirinden ayrılarak bağımsız birim oluşturmuş, sokak cephesi ile avlu cephesi arasında belirgin farklar oluşmuştur. Arka sokak cephelerinde pencere açılması da bu dönemdedir. Bahçeye veya avluya bakan yarısaydam

cephede, sofanın kapanması ile gelişen plan değişikliği ile zaman içinde kaybolmuştur (Günay:1998, 41-44).

18. ve 19. Yüzyıla gelindiğinde cephede meydana gelen değişiklikler çok belirgindir. Zemin katın üstünde sokağa çıkmalarla taşan üst katlar yeni bir tasarım anlayışıdır. Sokak cephelerinde süsleme ve bezemeler, avlu cephelerinde barok kemerler geç dönem örneklerinde görülmektedir. Zemin katlardaki taş duvarın üzerinde üst katların ahşap cepheleri bulunur. Sokağa uyan giriş katlarının üstünde üçgen testere dişi çıkmalar, sokağı daha iyi görmek ve oda içinde dik kenar oluşturmak amacıyla yapılmıştır. Bol pencere odalar kışın sıcaklık sağlanması için tasarlanmış, yaz aylarında kara kapalar ile ışık kontrol altına alınmıştır. ½ oranında yapılan dikdörtgen pencerelerin yerini, bu dönemde daha uzun ve kemerli pencereler almıştır. Özellikle İstanbul'da batılılaşma modellerine yönelen, dış cephelerinde balkon, zemin katlarda bol pencereler ile dışa açılan yapılar, geleneksel yaşam biçiminin de zaman içinde değiştiğini ifade etmektedir (Günay:1998, 41-44).

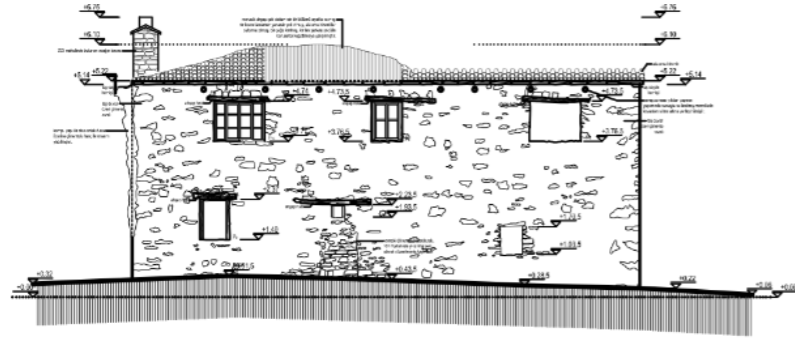
5.3.2 Küçükanafta Köyü geleneksel konutları plan ve cephe tipolojisi

Küçükanafta Köyü'nde özgün örnekler üzerinde yapılan değerlendirme neticesinde, iç sofalı ve kapalı dış sofalı plan tipinin bulunduğu tespit edilmiştir (Şekil 5.86). Tipolojik değerlendirmede özgün plan şemasını korumuş iki katlı konutlar değerlendirmeye alınmıştır. Az miktarda tespit edilen tek katlı konut yapılarının (Şekil 5.1, Şekil 5.3) dışında birçoğu mağaza veya ahır yapısından konuta dönüştürülen yapılar tipoloji çalışmasına dahil edilmemiştir. Özgün plan şemasını koruyan tek katlı konut, ahır ve mağaza yapılarının plan şeması incelenmiş, tek katlı ahır ve mağaza yapılarında sofasız tek bir mekandan veya bölünmüş iki mekandan oluşan plan tipi olduğu görülmüştür (Şekil 5.35, Şekil 5.36).

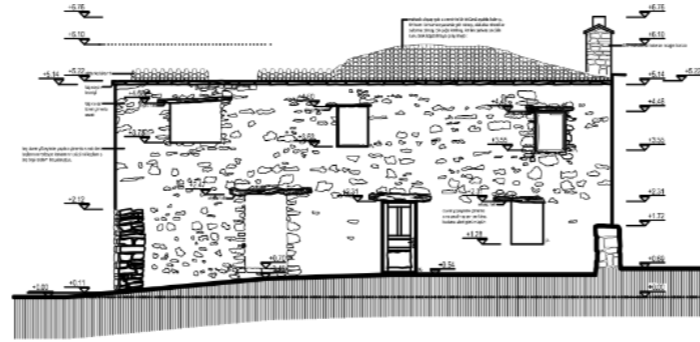
Eldem'in çalışmaları eşliğinde Anadolu Evi'nin plan tipolojileri incelendiğinde, Küçükanafta Köyü geleneksel konutlarında, cephe tasarımının çok önemli olmadığı erken dönem yapıları ile 17. Yüzyılda evlerin bahçelerle ayrılarak bağımsız birimler haline geldiği, sokak ve arka cephe arasında farklılıkların ön plana çıktığı dönem izleri görülmektedir. İki katlı konutlarda merdivenin konumuna bağlı olarak iki farklı tasarım tespit edilmiştir. İç sofalı ve dış sofalı plan tipinde tespit edilen iki farklı tasarımda, merdiven yapı

içinde, zemin katta taşlık mekanında konumlanmış ve buradan sofaya ulaşım sağlanmış veya merdiven yapı duvarına bitişik olarak konumlanmış, sofaya ulaşım dışarıdan sağlanmıştır. Bu durum cephede farklılıklar yaratmıştır.

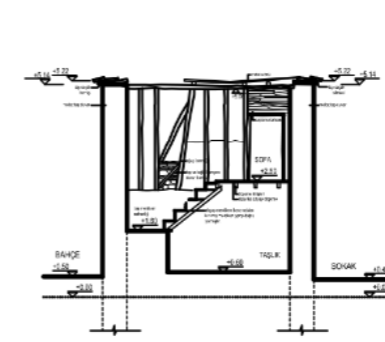

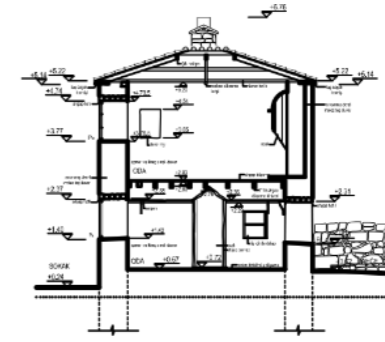
KUZEYBATI CEPHESİ (ÖN CEPHE) GÖRÜNÜŞ

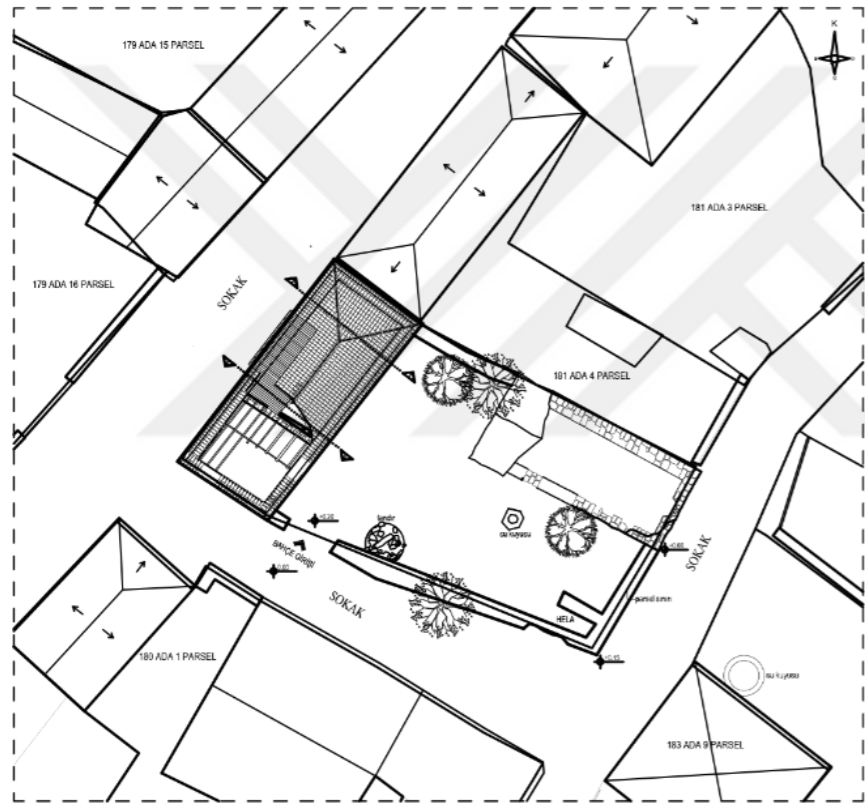
GÜNEYDOĞU CEPHESİ GÖRÜNÜŞ

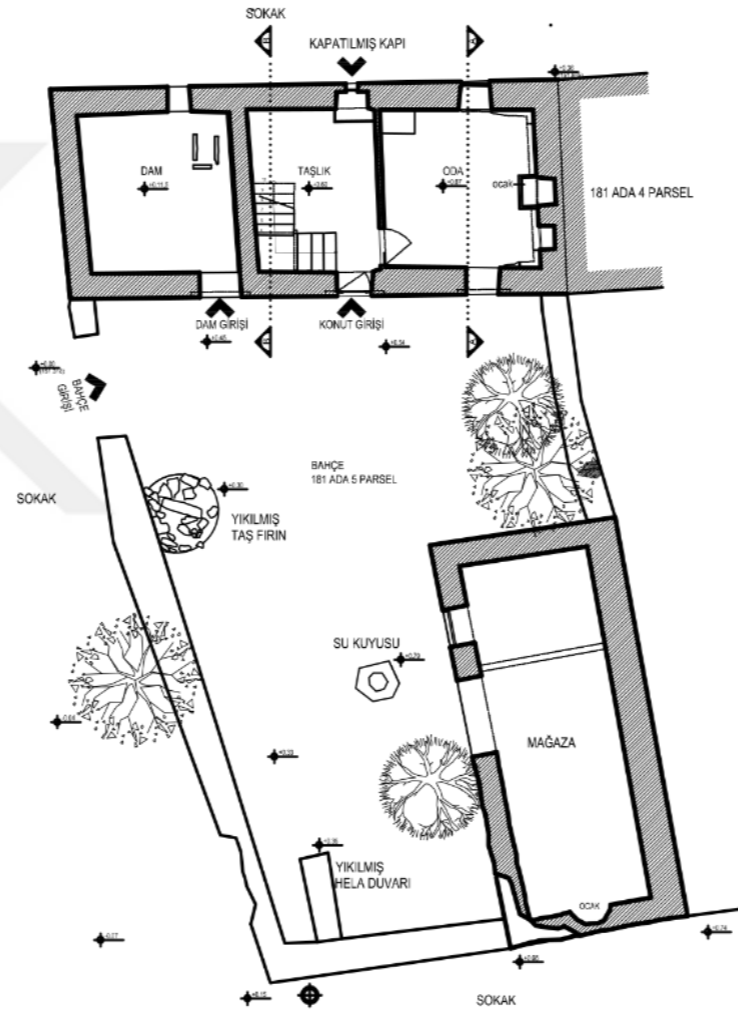
B-B KESİTİ

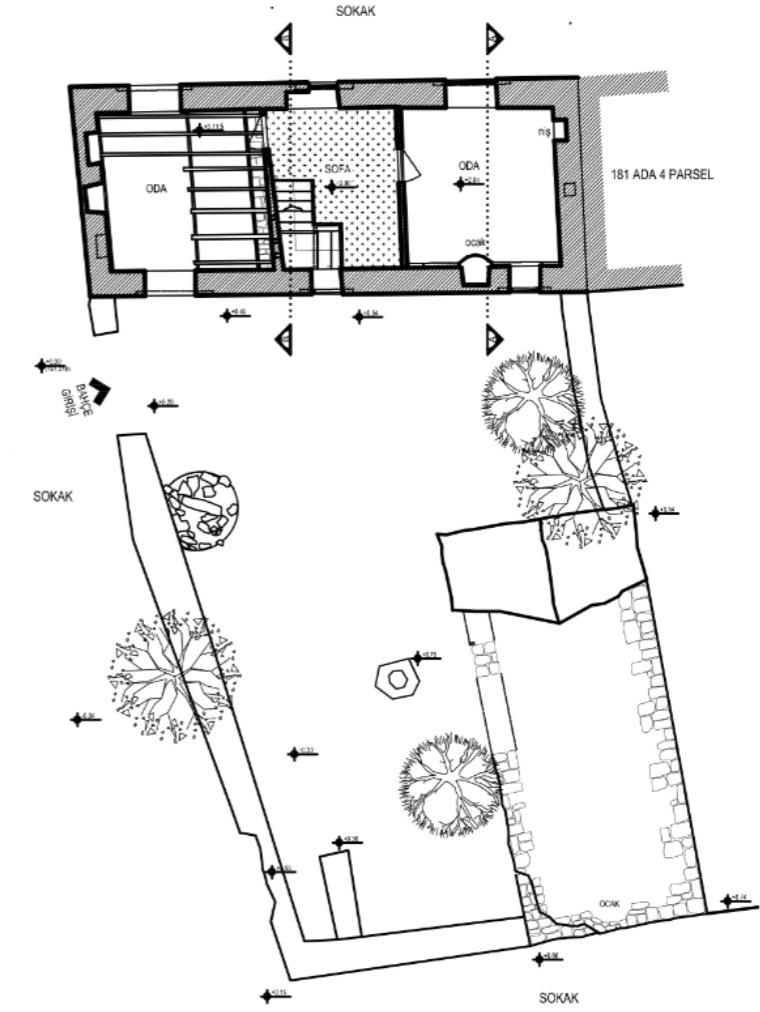
A-A KESİTİ

VAZİYET PLANI

ZEMİN KAT PLANI

I. KAT PLANI

Şekil 5.77 Zemin katta taşlıkta bulunan merdiven ile sofaya ulaşılan iç sofalı plan tipi örneği, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

İki katlı kagir konut yapısı olan 181 ada 5 parseldeki yapı bitişik nizam köşe parselde konumlanmış iç sofalı bir yapıdır (Şekil 5.77). Parselin bir köşesinde mağaza, diğer köşesinde hela, mağazaya yakın su kuyusu ve konutla mağaza arasında ocak bulunur. Yapıya giriş orta akstan avludan sağlanmaktadır. Taşlık yapının giriş mekanıdır ve buradan odaya geçiş sağlanır. İç sofalı plan tipi örneği olan yapının zemin katında bulunan damın girişi taşlıktan yapılmamış, avludan ayrı bir giriş verilmiştir. Zemin katında taşlık ile oda arasındaki duvar çatkılı duvar, taşlık dam arası bel duvarı, kagir moloz taş duvardır. Odanın avluya ve sokağa bakan pencereleri bulunmaktadır. Odanın içinde bulunan ocak, yunmalık, sergen ve dolap günlük yaşamın burada geçtiğini, yemek pişirme, yıkanma işlerinin burada yapıldığını göstermektedir. Damın sokağa bakan cephesinde bulunan şevli pencereden, saman, yem vs. malzemenin i alımı sağlanmaktadır. Üst katta bulunan sofaya taşlıktan ulaşım sağlanır. Sofanın sokağa ve avluya bakan iki penceresi bulunmaktadır. İç sofalı plan tipinde olan konutta, sofanın her iki yanına konumlanmış odalar bulunur. Odalar ile ara duvarları çatkılı duvar olarak yapılmış, çatkılı duvar dolgusunda taş, kerpiç ve az miktarda tuğla kullanılmıştır (Şekil 5.77). Odalarda ocak ve sergen bulunmaktadır. Her iki odanın da sokağa ve bahçeye bakan cephelerinde pencere yer almaktadır. Köşe parselde konumlanmış olan yapının güneybatı tarafında sokağa bakan cephesinde duvarın orta aksında bulunan ocağın bir yanında dolap nişi diğer yanında sonradan kapatılmış bir pencere bulunmaktadır. Yapının ara kar döşemesi kirişli ahşap döşemedir. Döşeme zemin katta bir tavan kaplaması ile kapatılmamış, döşeme kirişleri görünür durumdadır. Kıрма çatısı, basit makaslı ahşap çatı ile oluşturulmuştur. Güneybatı tarafında bulunan odanın çatısı geçirdiği bir yangın neticesinde tamamen yanmıştır. Sofa ve diğer oda üzerinde bulunan ahşap çatı makası, kiremit altı kaplama tahtası yer yer çürüdüğü için ondülin ile örtülmüş, üzerine alaturka kiremit döşenmiştir. Yapının iç kagir moloz taş duvarlarında yer yer çamur sıva izleri bulunmaktadır. Zemin katta taşlıkla oda arasındaki çatkılı duvar, çamur sıva üzeri kireç sıva ve badana boyalıdır. Üst katta sofa arasında ayakta kalan çatkılı duvarda da çamur sıva üzeri kireç sıva ve boyalıdır. Odaların duvarları içeriden çamur sıva üzeri kireç sıva ve boyalıdır. Dış cephede derzli moloz taş duvardaki derz dışarı taşmış olarak yapılmış, çimento harç ile yapılan onarım ile derz tekniği bozulmuş, çimento taş yüzeyini oldukça örter duruma gelmiştir.

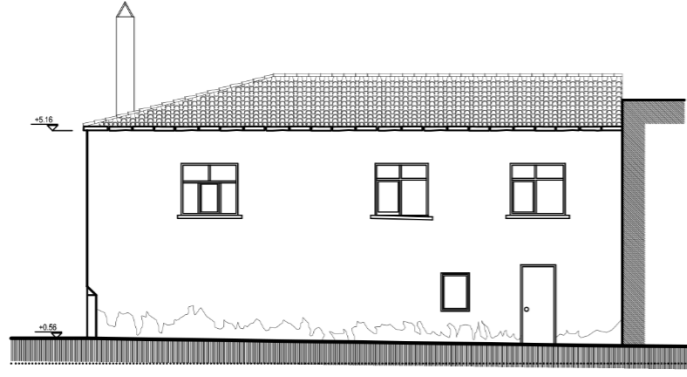
Şekil 5.78 Solda 181 ada 5 parseldeki yapının sokak cephesi, sağda bahçe cephesi (Uçar, 2017).

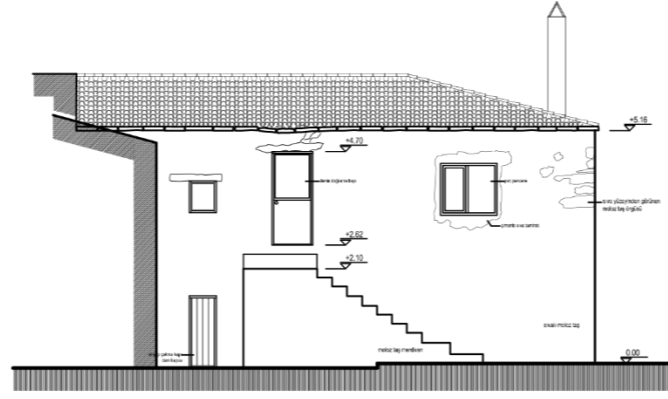
Şekil 5.79 Solda 181 ada 5 parseldeki yapının bahçe duvarı ve mağaza yapısı, sağda bahçede bulunan su kuyusu (Uçar, 2017).

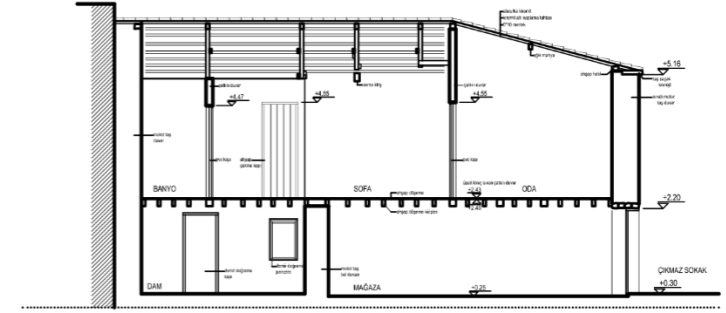
Şekil 5.80 Solda 181 ada 5 parseldeki yapının zemin kat odası, sağda taşlık mahalli (Uçar, 2017).

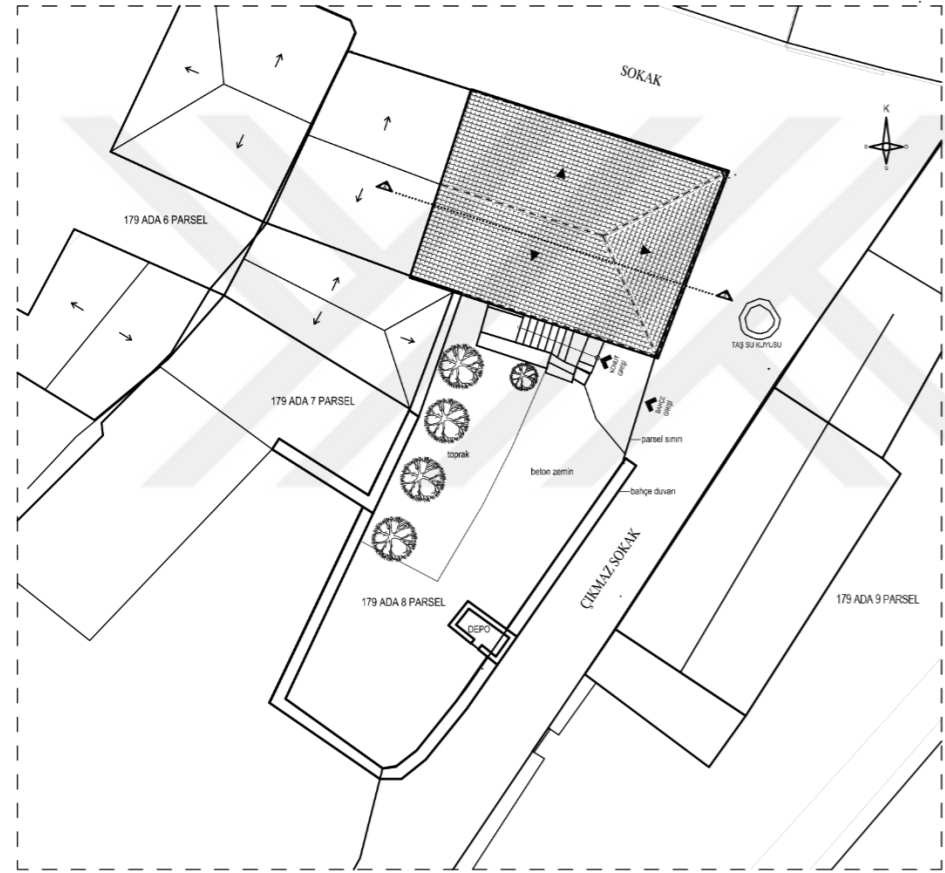
KUZEYDOĞU CEPHESİ (SOKAK) GÖRÜNÜŞÜ

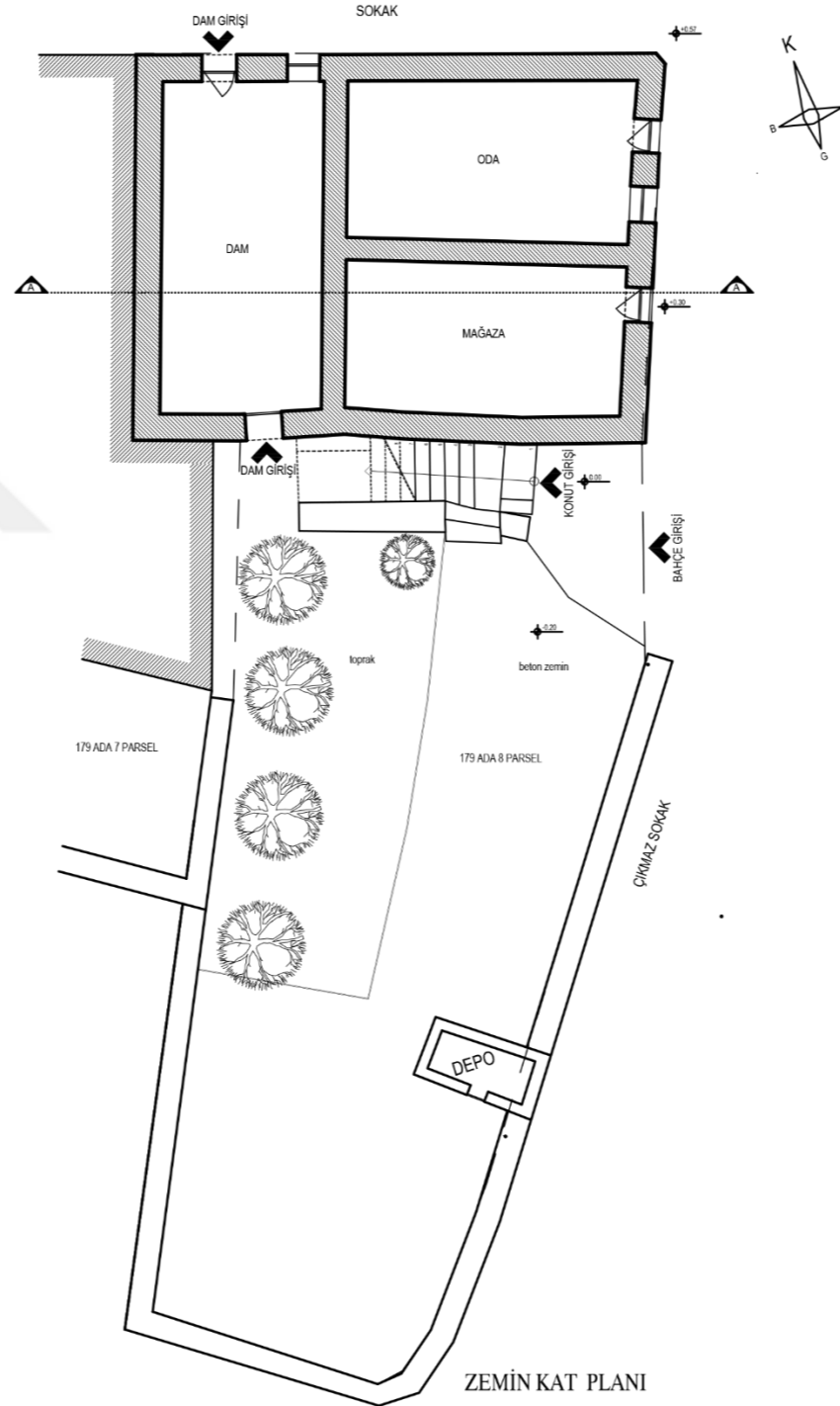
GÜNEYBATI CEPHESİ (GİRİŞ) GÖRÜNÜŞÜ

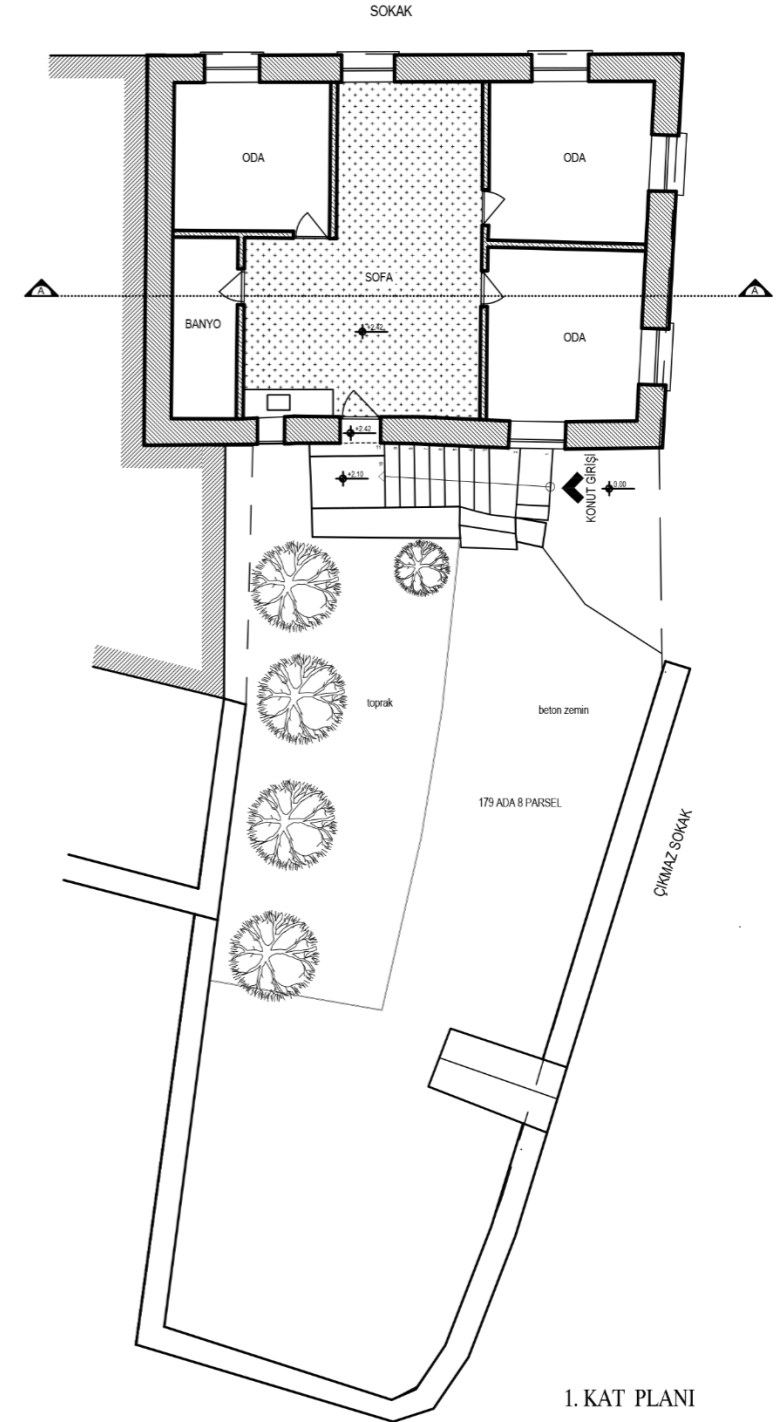
A-A KESİTİ

VAZİYET PLANI

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

Şekil 5.81 Yapı duvarına bitişik merdiven ile dışardan ulaşım sağlanan iç sofalı plan tipi örneği, 179 ada 8 parsel

İki katlı kagir konut yapısı olan 179 ada 8 parseldeki yapı, bitişik nizam köşe parselde konumlanmış, üst kata, yapı duvarına bitişik merdiven ile dışarıdan ulaşım sağlanan iç sofalıdır (Şekil 5.81). 177 ada 5 parselde (Şekil 5.90) özgün, kısmen yıkık yapının giriş cephesinde benzerlik gösteren merdiven ve konumu, bu yapının merdiveninin de özgün olduğunu göstermektedir. Organik biçimlenmiş parsel, bitişik komşu yapılar dışında, moloz taş bahçe duvarı ile çevrelenmiştir. Parselin Güneydoğu bahçe duvarında tuğla ile yeni yapılmış tek katlı küçük depo yapısı bulunur. Bahçenin dam girişi önünde ağaçlıklı toprak alan dışında kalan bahçe zemini betondur. Zemin katta dam, oda ve mağaza mahalleri bulunur. Damın özgün giriş kapısı Güneybatı, giriş cephesindedir. Kuzeydoğu cephesinde bulunan dam girişi sonradan açılmıştır. Bu giriş kapısının yanında bulunan pencere, ebatları ve zeminden yüksekliğine bakıldığında, köyün tipolojisinde yer alan şevli penceredir. Zemin katta bulunan mağaza ve odanın dışarıdan giriş kapıları bulunmaktadır ve birbirleri ile doğrudan ulaşımı yoktur. Odanın giriş kapısı pvc, penceresi demir doğramadır. Mağaza girişinde ve dam girişinde, özgün ahşap çakma kapı bulunmaktadır. Güneybatı cephesinde yapı duvarına bitişik olarak yapılmış moloz taş merdiven ile yapının orta aksından üst katta sofaya ulaşım sağlanır. Özgün plan şeması, makaslı ahşap çatı sisteminden anlaşılan, sofanın, her iki tarafında odalar yer almaktadır. Ancak, sofanın kuzeybatısında bulunan odaların duvarında yapılan tadilat ile oda duvarı geriye çekilerek banyo mahalli oluşturulmuş, odanın bir bölümü sofaya dahil edilerek mutfak tezgahı konulmuştur. Kagir yapıım sisteminde yapılmış iç sofalı plan tipindeki yapının, zemin kat ve üst kat dış duvarları 60cm kalınlığında yığma moloz taş duvardır. Zemin katta bulunan dam, mağaza ve oda mahalleri arasındaki duvarlar da moloz taş duvardır. Üst katta sofanın etrafında bulunan odaların duvarları çatkılı duvardır. Duvarların yüzeyinde bulunan çamur harç üzerine çimento harçlı sıva tamiratı yapılarak badana yapılmıştır. Ahşap makaslı çatı sistemi özgün halini korumakla birlikte onarım geçirdiği, birçok takviye ahşaplar ile desteklendiği görülmektedir. Odaların giriş cephesi ve güneydoğu cephesinde bulunan pencereleri pvc doğrama ile yenilenmiş, ahşap pencere hatıllarının yüzü çimento sıva ile kapatılmış, özgün cephe tipolojisinde bulunmayan beton denizlikler yapılmıştır. Kuzeydoğu cephesine bakan oda pencereleri de demir doğrama pencere ile yenilenmiş, pencerelerin özgün boyutları değişmiştir. Dış cephesi sıvalı olan yapının, tüm cephelerinde çimento sıva ile tamirat yapılarak beyaz boyanmıştır. Yapının sokağa bakan Kuzey ve Doğu cephe köşesinde köşe çalığı bulunmaktadır. Ahşap kırma çatı, alaturka kiremit örtülüdür.

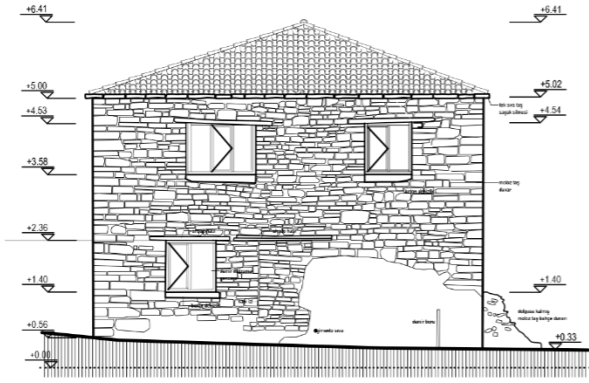
Şekil 5.82 Solda, 179 ada 8 parselde bulunan yapının kuzeydoğu cephesi ve köşe çalığı, sağda, güneybatı giriş cephesi (Uçar, 2020).

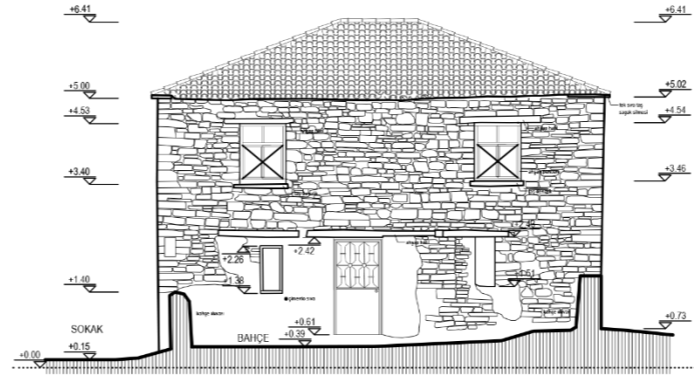
Şekil 5.83 Solda yapının çıkmaz sokağa bakan cephesi ve sokakta bulunan su kuyusu, sağda üst kat demir doğrama oda penceresi ve dam penceresi (Uçar, 2020).

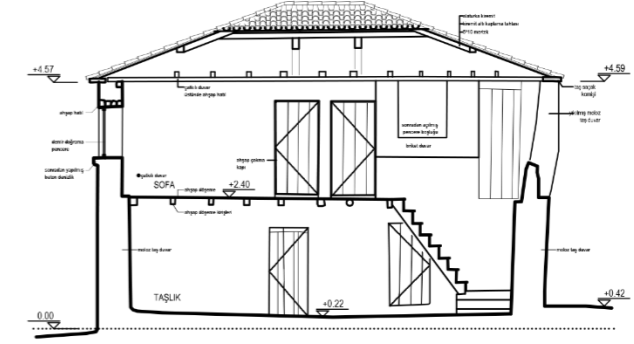
Şekil 5.84 Solda sofaya dahil edilerek değiştirilen oda duvarı, sağda sofa ve üzerinde makashlı kırma çatı (Uçar, 2020).

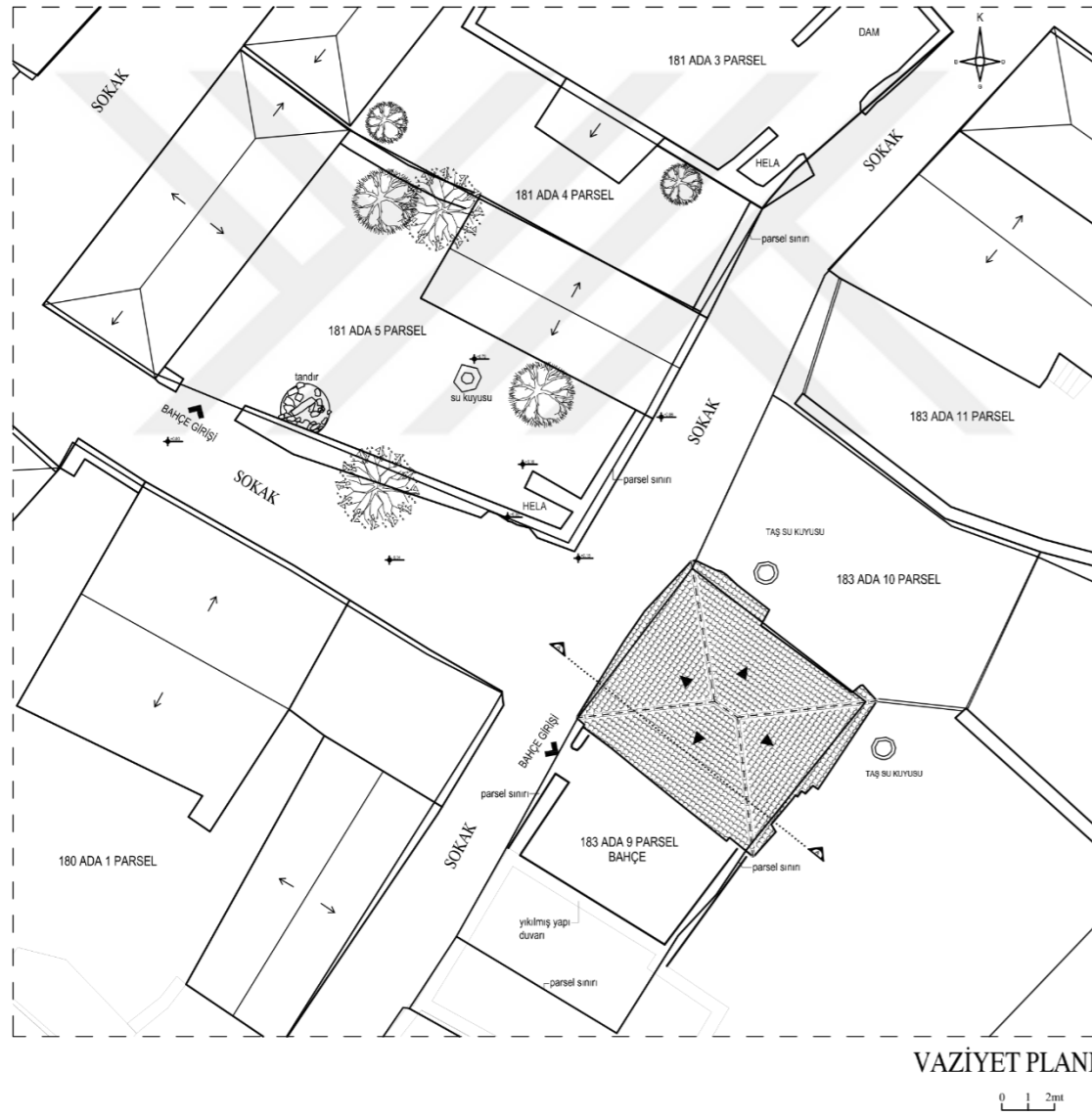
KUZEYBATI (SOKAK) CEPHESİ

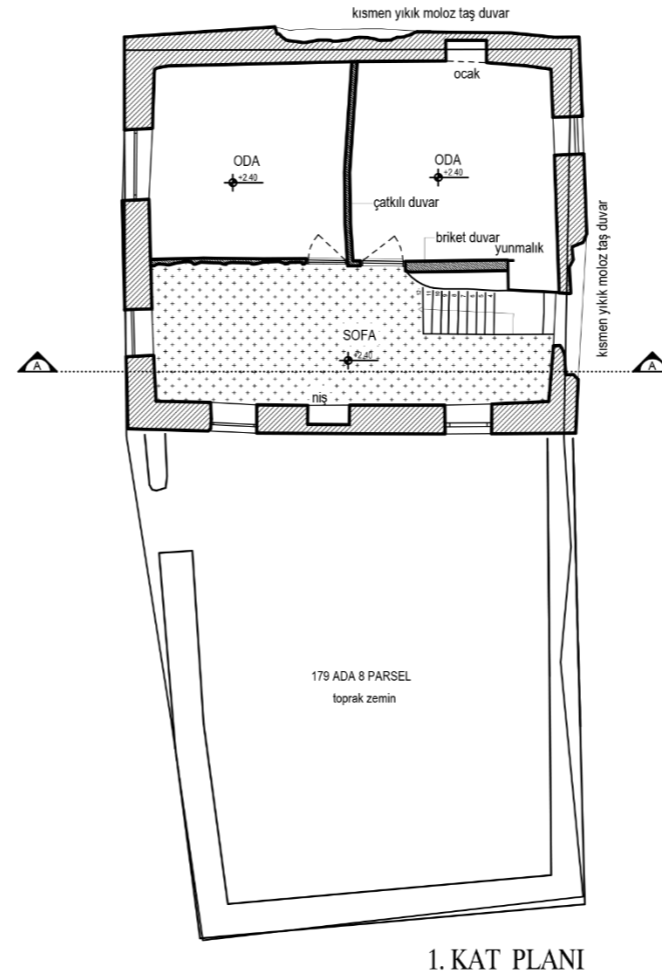
GÜNEYBATI (GİRİŞ) CEPHESİ

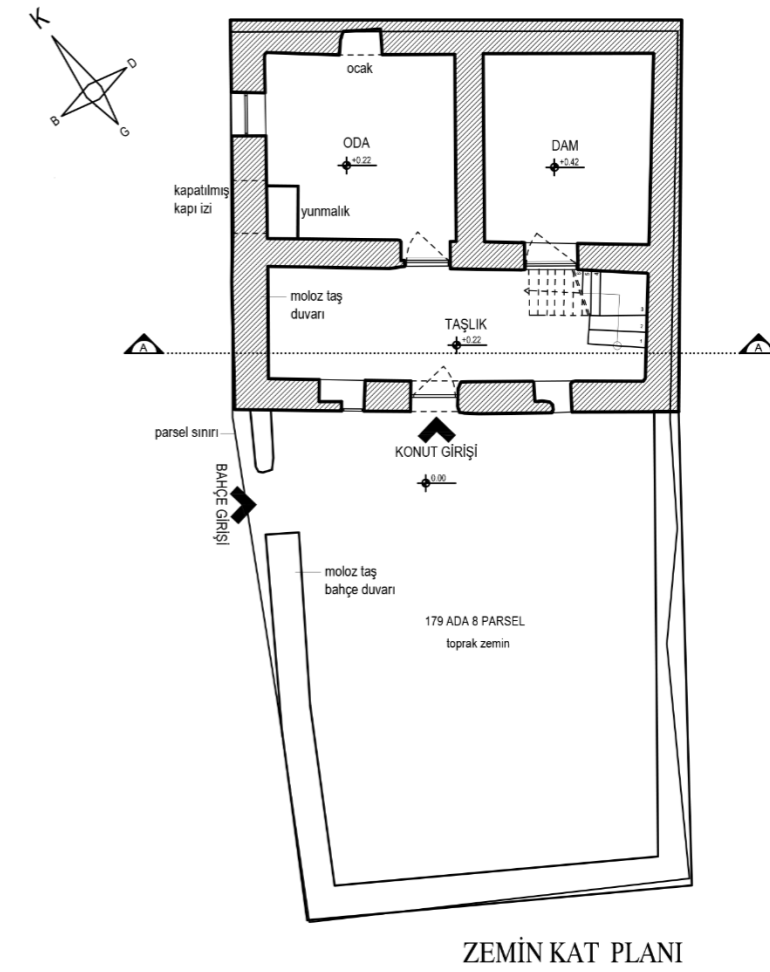
A-A KESİTİ

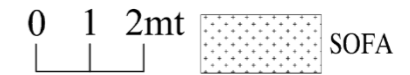
VAZİYET PLANI

1. KAT PLANI

ZEMİN KAT PLANI

Şekil 5.85 Zemin katta taşlıkta bulunan merdiven ile sofaya ulaşılan kapalı dış sofalı plan tipi örneği, 183 ada 9 parsel (Uçar, 2020).

İki katlı kagir konut yapısı olan 183 ada 9 parseldeki yapı, ara parselde ayrık konumlanmış, üst katına taşlıkta bulunan merdiven ile ulaşım sağlanan kapalı dış sofalıdır (Şekil 5.85). Parsel sınırı moloz taş duvar ile çevrilidir. Yapıya giriş bahçeden, zemin kat orta aksında demir bir kapı ile sağlanır. Zemin katta taşlık yapının giriş mekanıdır. Taşlıktan dam ve odaya geçiş sağlanmaktadır. Taşlığın sokağa bakan cephe duvarında sonradan kapatıldığı anlaşılan kapı izi görülmektedir. Taşlıkta bahçeye bakan kapının sağında ve solunda taş örülerek sonradan küçültülmüş pencereler bulunur. Zemin kattaki odanın sokağa bakan demir doğramalı penceresi vardır. Oda içinde yunmalık ve ocak bulunur. Taşlıktan ahşap merdiven ile üst kat sofaya ulaşılmaktadır. Kapalı dış sofa karşısında iki adet oda dizilidir. Sofanın bahçeye bakan cephelerinde ahşap çift kanatlı birer pencere ve dolap nişi vardır. Yola bakan sofa penceresi demir doğramadır. Sofanın yan parselde bakan üst kat dış duvarı kısmen yıkılmıştır. Yıkıntı boyutları burada bir pencere olduğunu düşündürmektedir. Üst katta bulunan sağ odada yunmalık ve ocak yer alır. Odanın yan parselde bakan ahşap bir penceresi vardır. Sol odanın sokağa bakan cephesinde demir doğrama pencere yer alır. Zemin kat dış duvarları ve ara duvar kagir moloz taş duvardır. Zemin kat dış duvarları aynı düşey aksta devam etmekte ve üst kat dış duvarlarını oluşturmaktadır. Üst kat sofa ve odalar arası duvarlar kerpiç dolgulu çatkılı duvardır. İç duvarlar zemin katta ve üst katta çamur, üzeri kireç sıvalı ve kireç boyalıdır. Yapının, kuzeydoğu ve güneydoğu dış duvarında kısmi yıkılma görülmektedir. Yıkımın etkisiyle çatı makası yatay aksından kaymış, ahşap döşeme kirişleri hasara uğramıştır. Ahşap kırma çatısı alaturka kiremit örtülü yapının acil müdahale edilmesi gereklidir.

Şekil 5.86 Solda 183 ada 9 parselde bulunan yapının bahçeye bakan giriş cephesi, sağda sokağa bakan cephesi (Uçar, 2020).

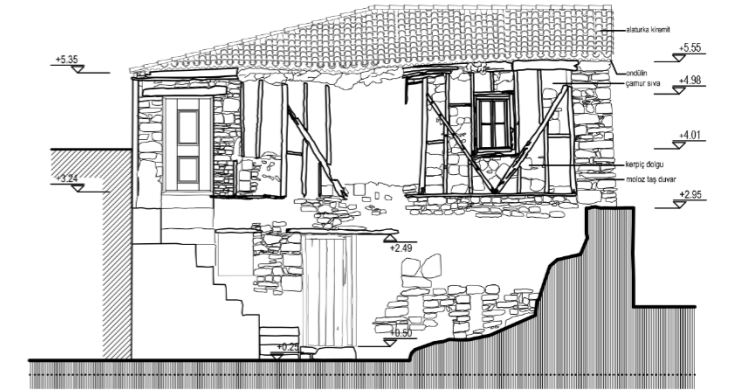
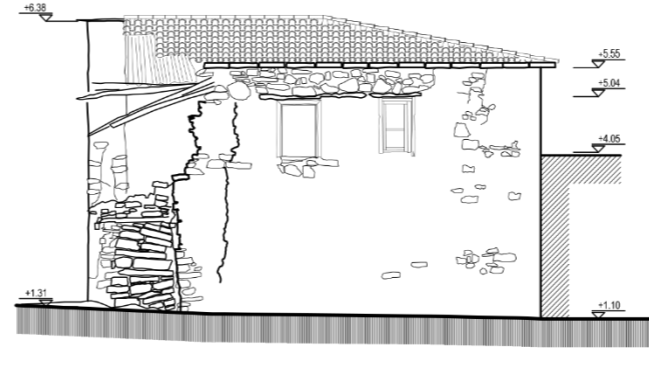
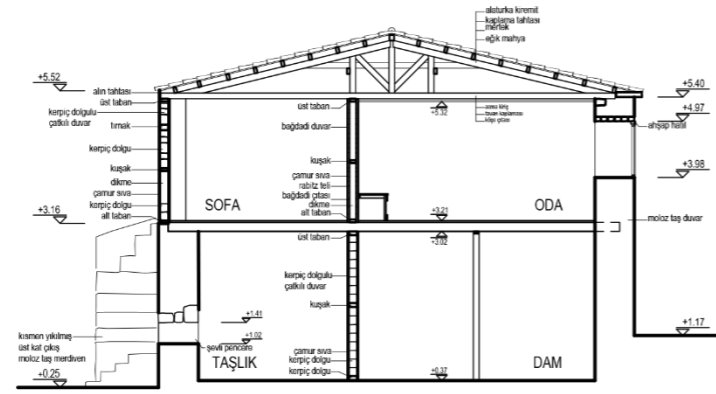
Şekil 5.87 Solda yapının hasarlı kuzeydoğu cephesi, sağda güneydoğu cephesi (Uçar, 2020).

Şekil 5.88 Solda sofa mekanı, sağda sofanın bahçeye bakan pencere ve dolap nişi (Uçar, 2020).

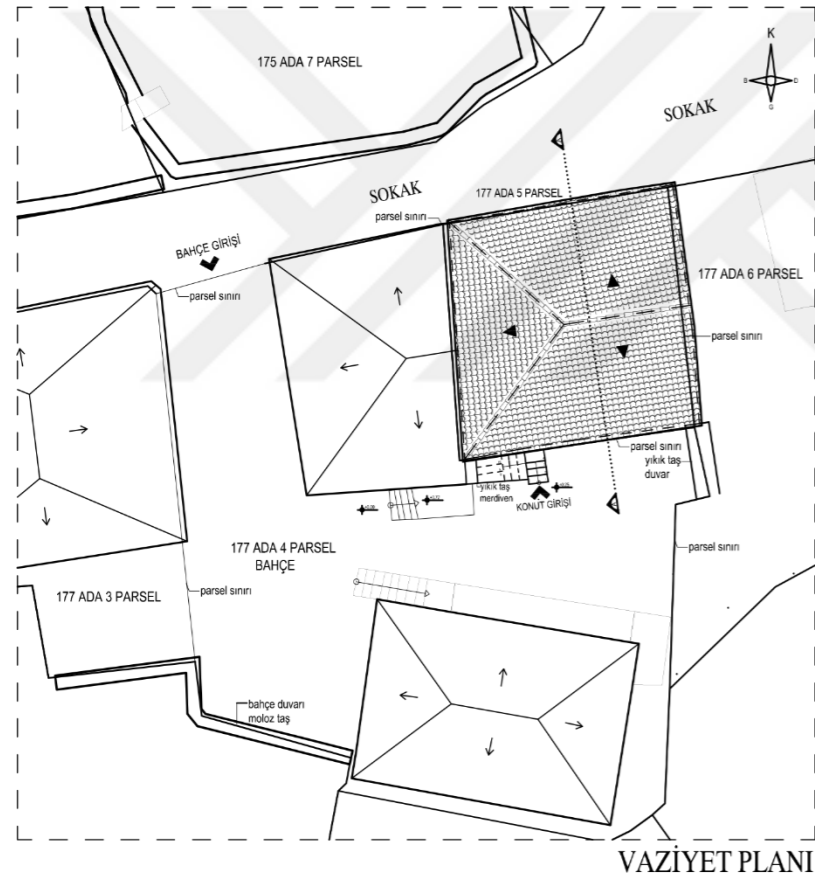
Şekil 5.89 Solda taşlık mekanı, dam ve oda kapısı, sağda yapının makaslı kırma çatısı Uçar, 2020).

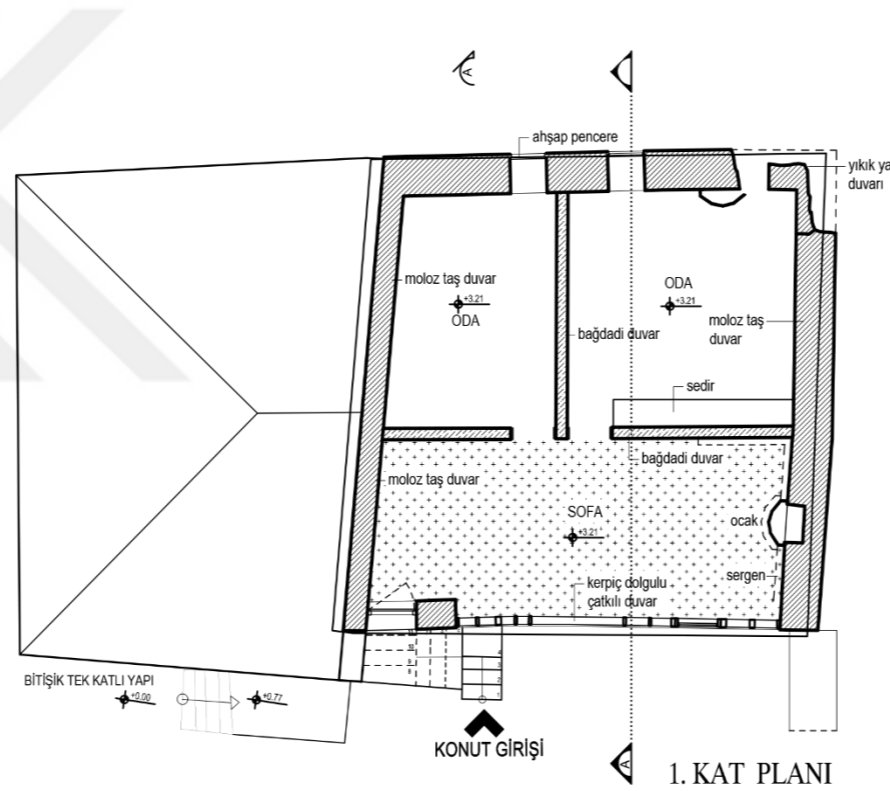
A-A KESİTİ

KUZEYBATI (SOKAK) CEPHESİ GÖRÜNÜŞÜ

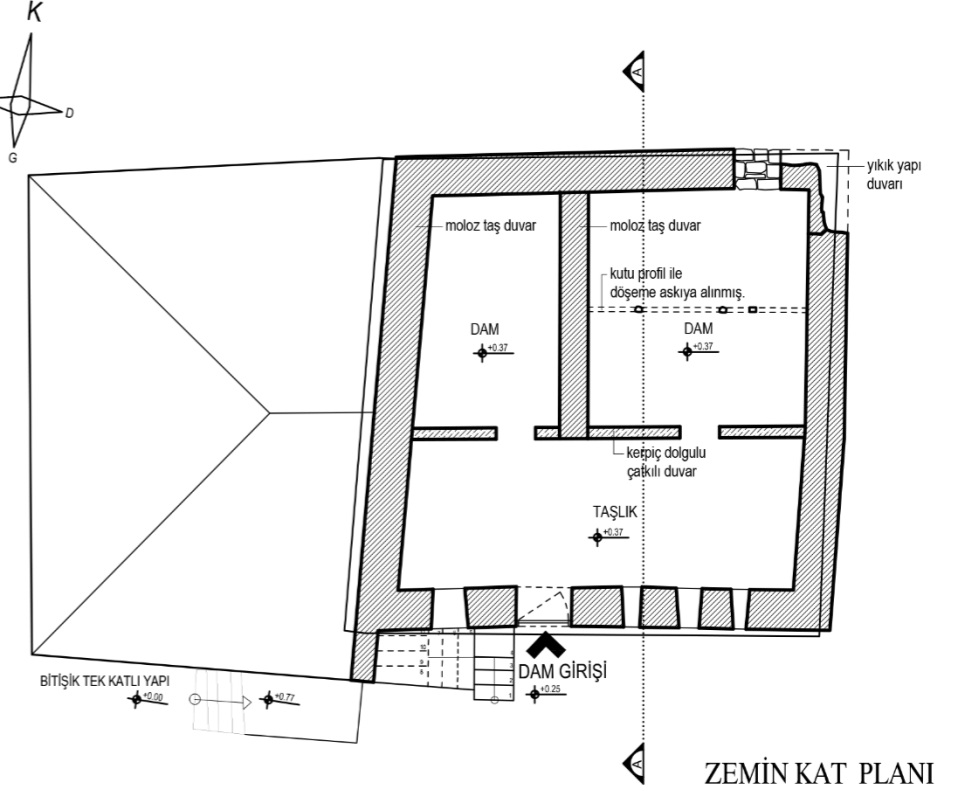
GÜNEYDOĞU (GİRİŞ) CEPHESİ GÖRÜNÜŞÜ

VAZİYET PLANI

1. KAT PLANI

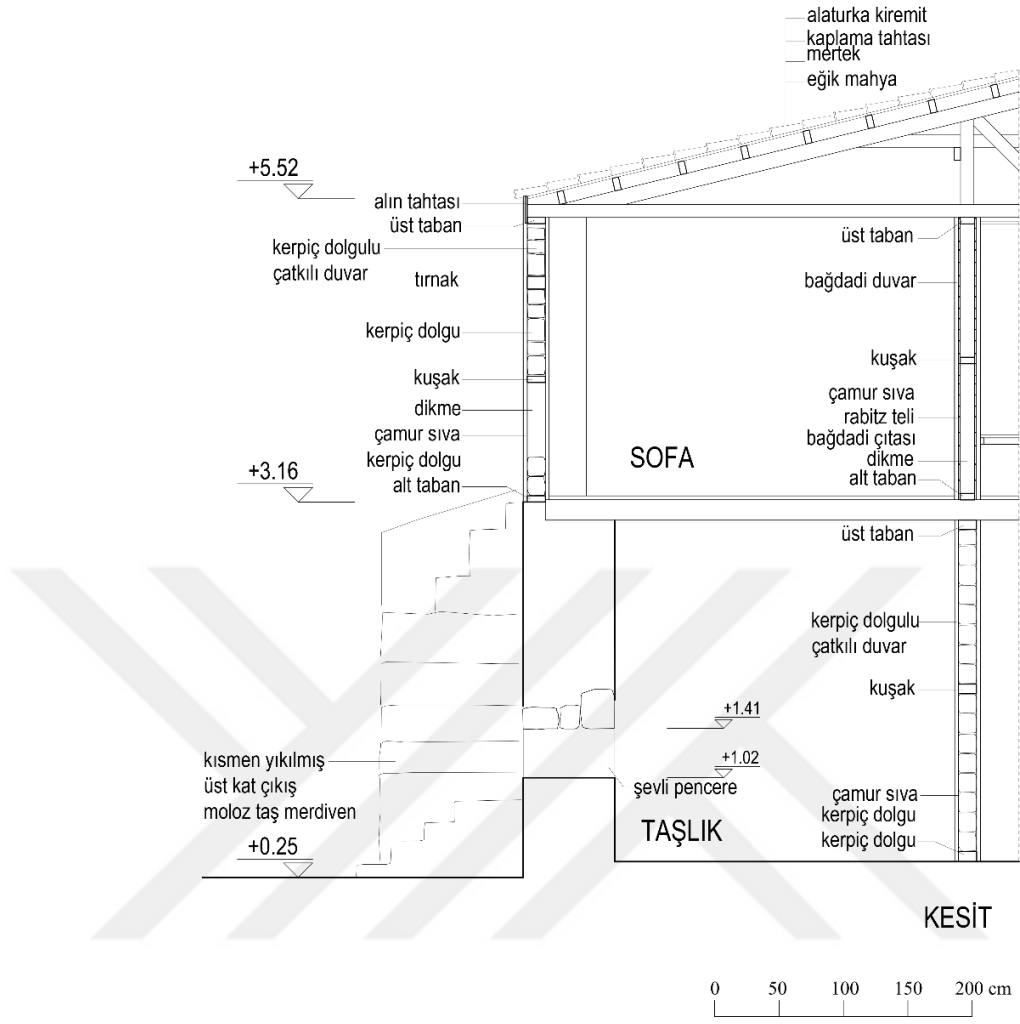

ZEMİN KAT PLANI

Şekil 5.90 Yapı duvarına bitişik merdiven ile dışarıdan sofaya ulaşım sağlanan kapalı dış sofalı plan tipi örneği, 177 ada 5 parsel (Uçar, 2021).

İki katlı kagir konut yapısı olan 177 ada 5 parseldeki yapı, bitişik nizam ara parselde, bahçesiz, yapı dış duvarına bitişik merdiven ile sofaya ulaşılan kapalı dış sofalı plan tipindedir (Şekil 5.90). Metruk durumda, taşıyıcı sistemi ciddi hasarlı olan yapının sol tarafında bitişik tek katlı yapı metruk, sağ tarafında bitişik yapı ise tamamen yıkılmıştır. Yapı, Küçükanafta Köyü'nde üst kat dış duvarı çatkılı olan ayakta kalmış birkaç yapıdan biridir. Bahçesin olan yapı parsel sınırına oturmaktadır. Giriş, 177 ada 4 parselin bahçesinden sağlanmaktadır. Zemin kat dış duvarları 70cm kalınlığında kagir moloz taş duvardır. Zemin katın orta aksında bulunan ahşap çakma kapı ile taşlık mekanına giriş sağlanır. Taşlıkta giriş cephesine bakan duvar üzerinde 3 adet şevli pencere vardır. Taşlığın karşısında iki adet dam bulunur. İki dam arasındaki duvar 50 cm kalınlığında moloz taş duvardır. Taşlık ile dam mekanlarını bölen ara duvar kerpiç dolgu çatkılı duvardır. Kuzeydoğuda bulunan damın sokağa bakan cephesinde taşın örgüsünden bir kapı olduğu, ancak üst katta ocağın dış duvarı yıkıldığı için taş doldurularak kapatıldığı görülmüştür. Giriş cephesinde yapı duvarına bitişik 11 basamaklı yığma moloz taş merdiven ile sofaya giriş sağlanmaktadır. Sofanın ahşap tablalı giriş kapısı vardır. Sofanın bahçeye bakan giriş cephe dış duvarı kerpiç dolgu çatkılı duvardır ve büyük ölçüde yıkılmıştır (Şekil 5.91). Sofanın çatkılı dış duvarında 2 adet çift kanatlı ahşap pencereden bir tanesi ayakta kalmıştır. Sofanın moloz taş sağ duvarında ocak bulunmaktadır. Sofanın karşısında dizili iki adet oda vardır. Sofa ile odalar arası bölme duvarlar bağdadi duvar tekniğinde yapılmıştır. Dökülen çamur sıva altında kalın yarma çitalı, rabbitz telli ve sıvalı duvar kesiti görülebilmektedir (Şekil 5.94). Sofadan geçilen odaların ahşap çakma kapıları vardır. Her iki odanın da sokağa bakan cephesinde çift kanatlı ahşap pencere vardır. Kuzeydoğuda bulunan odanın sokağa bakan moloz taş duvarı ocağın bulunduğu yerden yıkılmıştır. Bu oda içinde basit ahşap tahtalar ile yapılmış sedir bulunmaktadır. Yıkılan çatkılı duvar üzerinde kalan parçalardan bu duvarın dış yüzünün ve zemin kat ile üst kattaki iç duvarların hepsini çamur sıvalı olduğu görülmüştür. Sokağa bakan dış cephe duvarı çamur sıvalı, giriş cephesinin zemin kat moloz taş duvarı ve tek katlı yapı ile ortak duvarı sıvasızdır. Zemin kat taşlık ve dam zeminleri sıkıştırılmış toprak, üst kat döşemesi kirişli ahşap döşemedir. Üst kat odalarında ahşap tavan kaplaması ender örneklerdendir. Ahşap makaslı kırma çatısı alaturka kiremit örtülüdür.

Şekil 5.91 Kerpiç dolgulu çatkılı duvar ve bağdadi duvar kesiti, 177 ada 5 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 5.92 Bitişik nizam kuzeydoğu duvarı, 177 ada 5 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 5.93 Solda, sokağa bakan kuzeybatı cephesi, sağda, 177 ada 4 parselde bitişik olan tek katlı yapı (Uçar, 2021).

Şekil 5.94 Güneydoğu giriş cephesi, 177 ada 5 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 5.95 Zemin katta bulunan dam, 177 ada 5 parsel (Uçar, 2021).

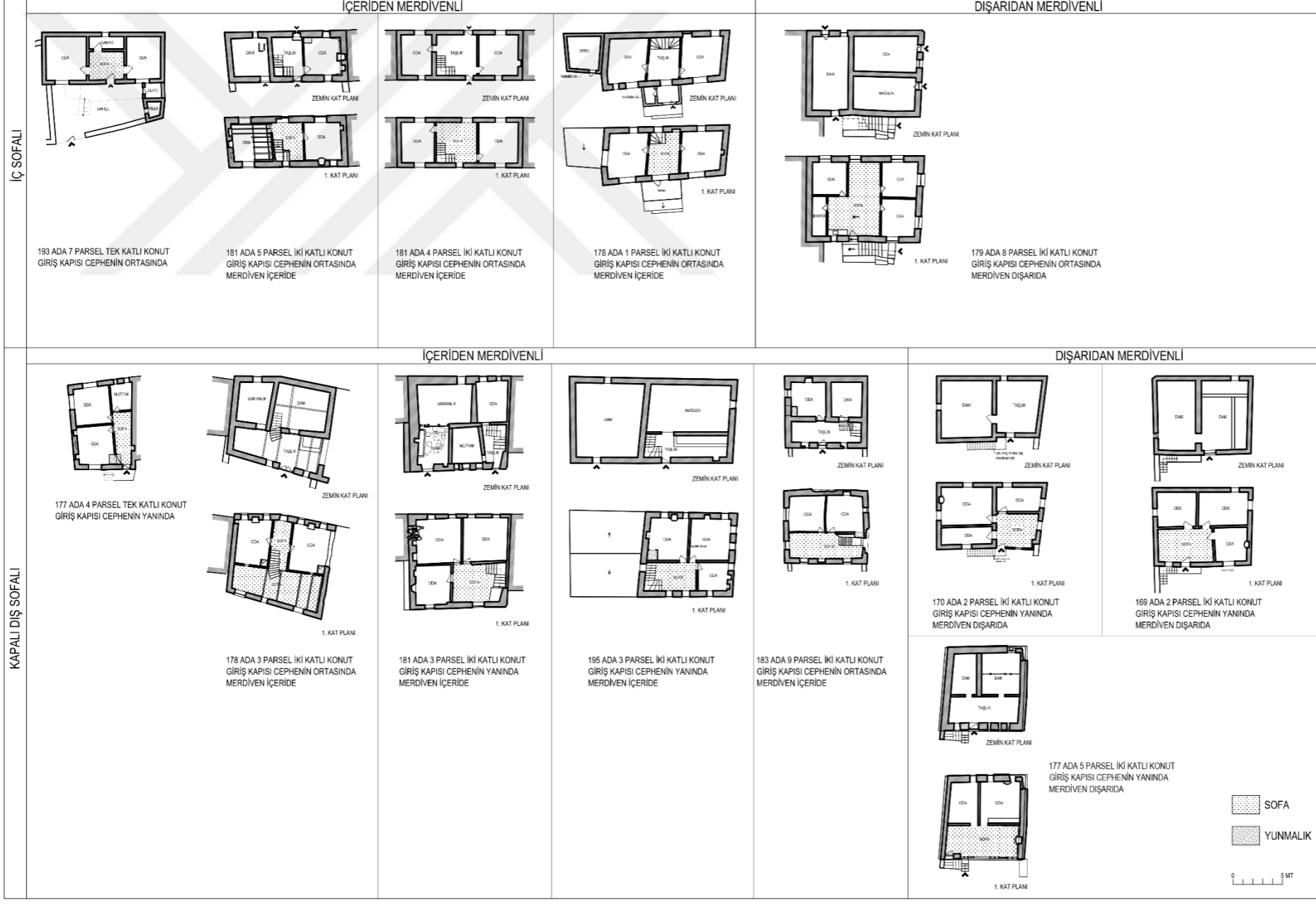

Şekil 5.96 Sofa, bağdadi ara duvar, 177 ada 5 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 5.97 Üst kat odada bulunan sedir ve ahşap tavan kaplaması, 177 ada 5 parsel (Uçar, 2021).

KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ EVLERİ PLAN TİPOLOJİSİ

Şekil 5.98 Küçükkanafarta Köyü evleri plan tipolojisi (Uçar, 2021).

Cephe özellikleri

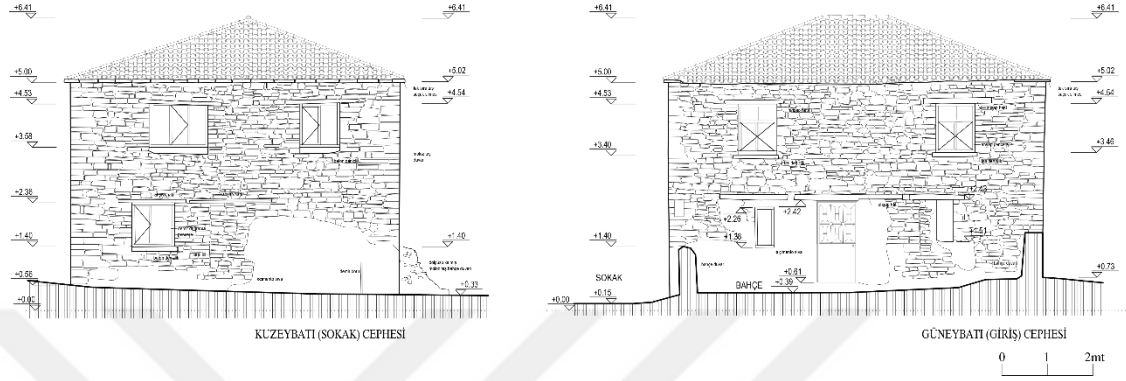
Küçükanafta Köyü geleneksel yapılarının cephe özellikleri incelendiğinde çok fazla çeşitlilik olmadığı, zemin kat dış duvarının aynı düşey aksta devam ederek üst kat duvarlarını oluşturduğu, taş duvar yüzeyinin sıvalı ve sıvasız olarak düzenlendiği tespit edilmiştir. Genel olarak yapıların ön cepheleri cephe özelliklerinin tespitinde belirleyici olmuştur. Cephe kurgusunu oluşturan, doku, doluluk-boşluk oranları, köşe çalığı¹⁶, merdiven çatı ve saçak biçimi cephe özelliklerini belirlemektedir. Küçükanafta Köyü'ndeki tek katlı yapıların çoğunluğunu ahır ve mağaza yapıları oluşturmaktadır. Günümüzde mağaza veya ahır olarak yapılan yapıların birçoğu işlevini yitirmiş, depo veya konut olarak kullanılır olmuştur. İki katlı yapılar köyün genelinde konut yapılarıdır. Bu yapıların zemin katlarında dam, oda ve depo olarak ayrılmış bir hacim, üst katta odalar bulunur. İşlev değişikliği yapılarak zemin katı ticarethane, imalathane, üst katı konut olarak kullanılan yapılarda yapılan değişiklik cepheye yansımış, doluluk-boşluk oranları değişmiştir (Şekil 5.99). Aynı zamanda yapıların birçoğunda, pencere boyutlarının değiştiği, düşeyde üç ve dört bölmeli, tek veya çift kanatlı geç dönem ahşap pencereler tespit edilmiştir.

Şekil 5.99 Zemin katı işlev değişikliği ile bakkal yapılan konut yapısı, 178 ada 2 parsel (Uçar, 2019).

¹⁶ Köşe Çalığı: Pah (Hasol, 2005: 282).

Bitişik nizam parsellerde ayırık konumlanmış iki katlı konutların cepheleri, iki cepheli yapılarla aynı benzer özellikleri taşımaktadır. Dört cephesi olan yapının her cephesinde pencere, sokak veya bahçe cephesinde giriş kapısı bulunur (Şekil 5.102).

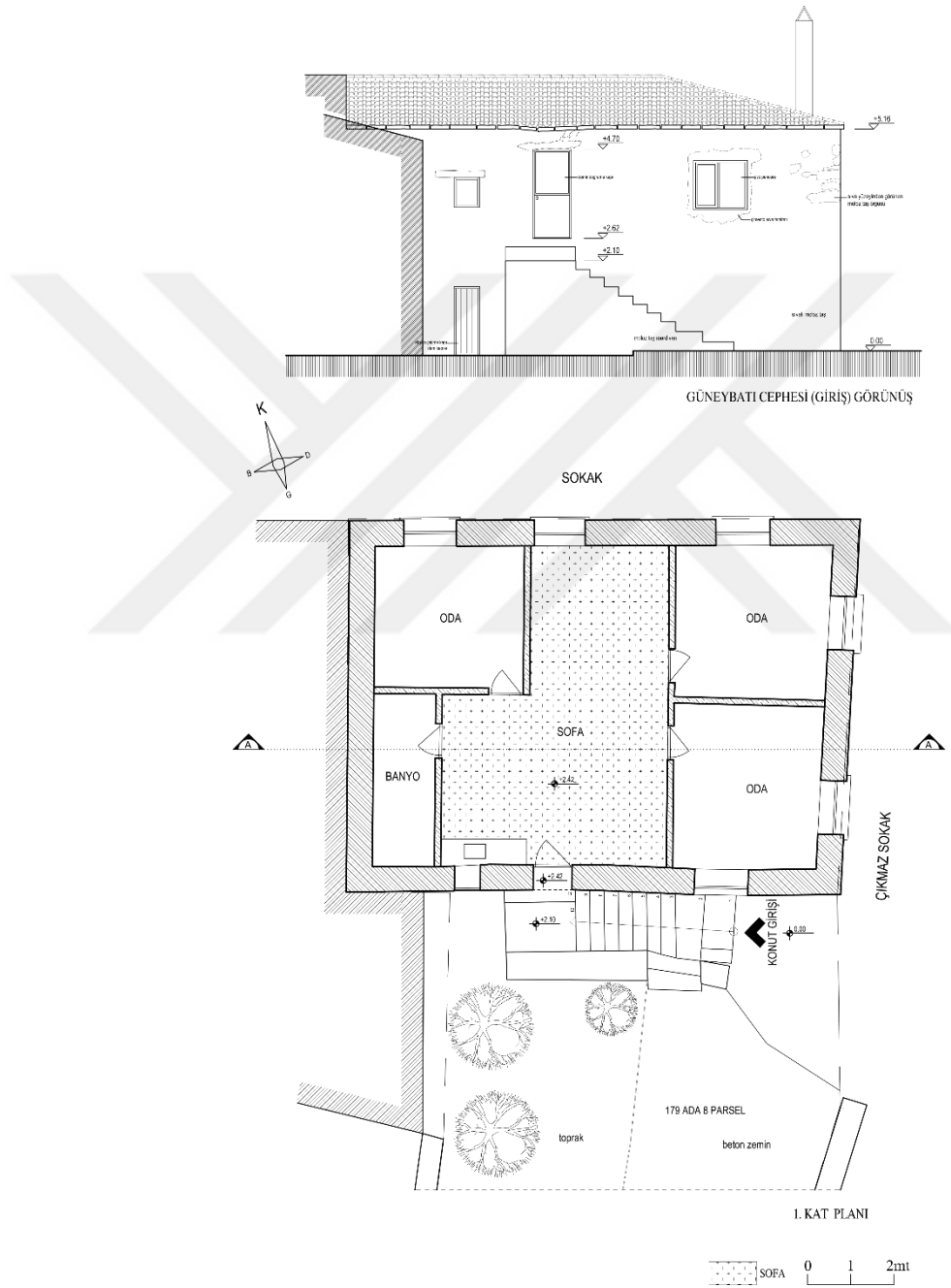
Şekil 5.102 Ayırık nizam yapının sokak ve bahçeden giriş cephesi, 183 ada 9 parsel (Uçar, 2020).

Cephe karakterini belirleyen bir unsur olan çıkmalar köy genelinde tespit edilmemiştir. Metruk bir yapıda görülen çıkma genele bakıldığında tek örnektir. Çatkılı duvar olarak yapılan çıkma duvarı zemin kat moloz taş duvarından 60cm çıkma yapmıştır. Cephesindeki sac kaplama, cephenin özgün halinde ahşap kaplama olabileceğini düşündürmektedir (Şekil 5.103).

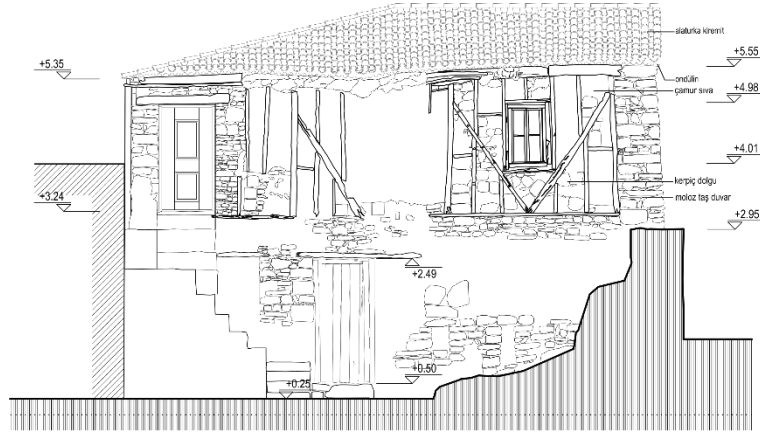

Şekil 5.103 Üst katına dışarıdan merdiven ile ulaşılan yapının dışı bakan çatkılı sofa duvarında görünen çıkma, 170 ada 2 parsel (Uçar, 2020).

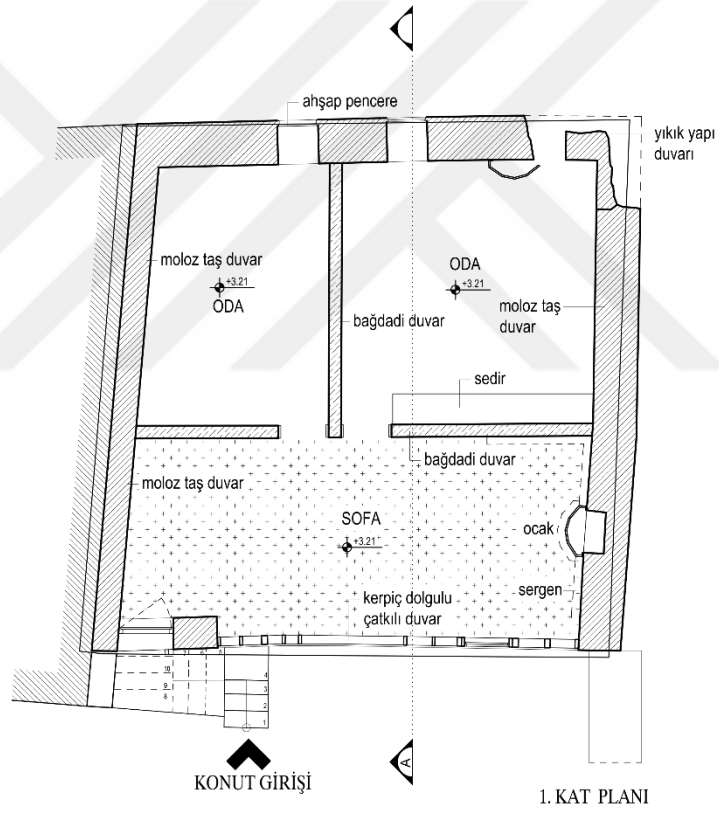
Küçükanafta Köyü iki katlı konut yapılarında cepheyi belirleyen en önemli unsur merdivenin konumudur. İç sofalı ve kapalı dış sofalı plan tipinde tespit edilen konutların merdiveni, yapı içinde taşlıktan sofaya ulaşım sağlar biçimde veya yapının dış cephe duvarına bitişik olarak moloz taş ile yapılmış sofaya ulaşım sağlayan konumdadır (Şekil 5.104, Şekil 5.105).

Şekil 5.104 Dışarıdan merdiven ile üst kat sofaya ulaşım sağlanan, köşe parselde bitişik nizam iç sofalı konut yapısı, 179 ada 8 parsel (Uçar, 2021).

GÜNEYDOĞU (GİRİŞ) CEPHESİ GÖRÜNÜŞÜ

Şekil 5.105 Dışarıdan merdiven ile üst kat sofaya ulaşım sağlanan, ara parselde bi-
tişik nizam kapalı dış sofalı konut yapısı, 177 ada 5 parsel (Uçar, 2021).

Cephe duvar örgüsü: Küçükanafta Köyü'nde geleneksel yapıların yığma moloz taş cephe duvarları sıvalı veya derzlidir. Sıvalı örneklerde özgün sıva çamur harcıdır. Çamur harcı üzerine kireç sıva yapılmış ve kireç badana yapılmıştır (Şekil 5.106). Çatkılı dış duvar örneklerinin hepsi çamur ve kireç sıvalıdır (Şekil 5.107).

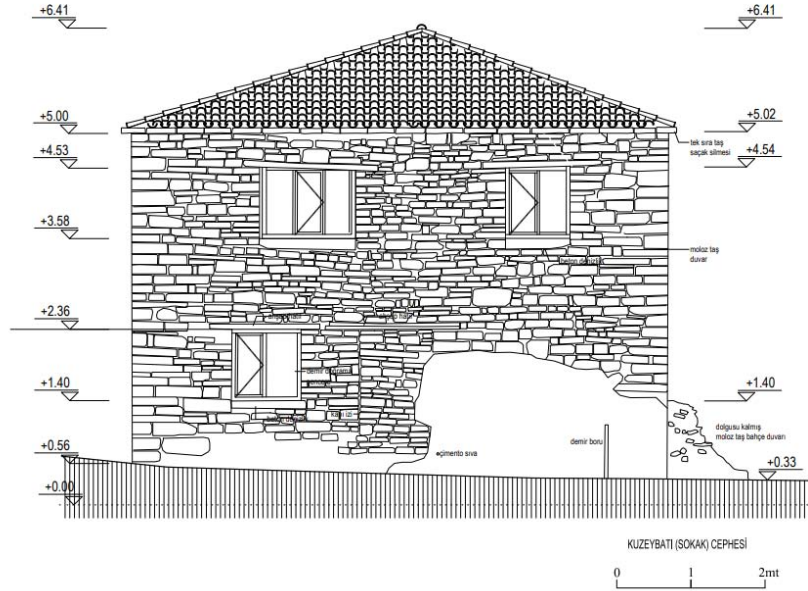

Şekil 5.106 Çamur sıva üzeri kireç sıva ve badana yapılmış cephe, solda 181 ada 1 parsel, sağda 179 ada 13 parsel (Uçar, 2020).

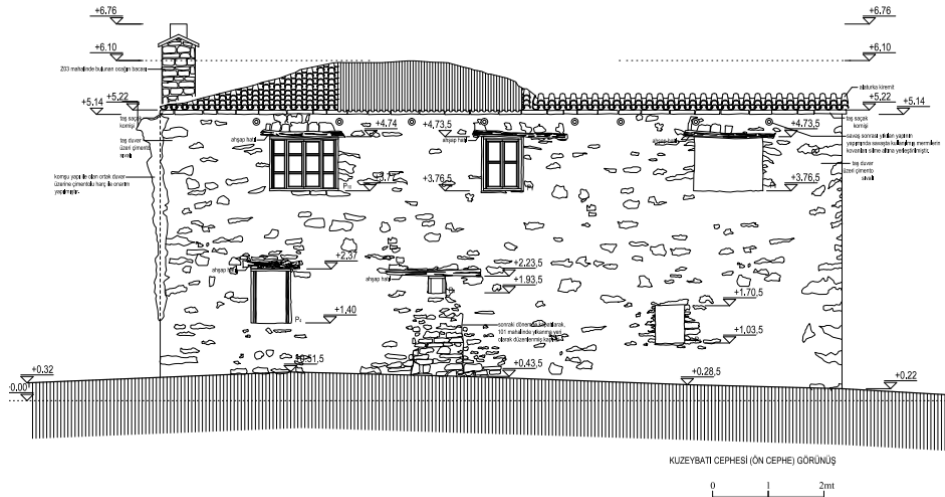

Şekil 5.107 Dış cephe duvarı çatkılı duvar olan yapının saçak altında görünen çamur sıva, 177 ada 5 parsel (Uçar, 2021).

Yığma moloz taş duvarlı yapılarda derz uygulamasının iki farklı teknikte yapıldığı tespit edilmiştir. Moloz taş duvar örgüsünde iki taş arasındaki derzin doldurularak yapılan uygulama (Şekil 5.108) ve çamur harcın derzden taş yüzeyine taşırılarak yapılan uygulama örnekleri bulunmaktadır (Şekil 5.109).

Şekil 5.108 Yığma moloz taş duvar cephesinde derzli uygulama örneği, 183 ada 9 parsel (Uçar, 2020).

Şekil 5.109 Yığma moloz taş duvar cephesinde derzin taş yüzeyine taşırılarak yapılan uygulama örneği, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

Çanakkale Savaşı'nın çok yoğun yaşanan cephelerinden biri olan Anafartalar Cephesi Savaşları sonrasında oldukça ciddi hasar alan Küçükanafta Köyü'nde yapılar tahrip olmuş, büyük bir çoğunluğunu yıkıldığı düşünülmektedir. Savaş sonrası köyün yeniden inşasında, taş saçak silmesinin altında sıralanmış mermi kovanlarının cephe süsleme elemanı olarak kullanıldığı görülmektedir (Şekil 5.110, Şekil 5.111).

Şekil 5.110 Taş saçak silmesi altına yerleştirilen mermi kovanları, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

Şekil 5.111 Saçak altında sıralanan mermi kovani, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2017).

Çatı ve saçak: Küçükkanafarta Köyü'nde geleneksel yapıların ahşap strüktürlü çatısı, kırma ve beşik çatıdır (Şekil 5.112). Yığma moloz taş duvarın bitiminde basık taş silme çatının saçak kısmını oluşturur. Parsel içinde iki katlı yapılar dışında, tek katlı mağaza ve ahır yapılarının çatı sisteminde ahşap strüktür, kırma ve beşik çatı formu dışında sundurma çatı formunda da yapıldığı gözlemlenmiştir. Alaturka kiremit örtü, özgün yapılarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak onarım geçirmiş yapılar da Marsilya kiremit kullanımı da yaygındır. Saçak tek sıra veya iki sıra taş silme ile oluşturulmuştur (Şekil 5.113, Şekil 5.114). Çatılarda yatay ve düşey yağmur oluğu detayı bulunmamakta olup, yağmur suyu serbest akışlıdır.

Şekil 5.112 Küçükkanafarta Köyü çatı görünümleri (Uçar, 2020).

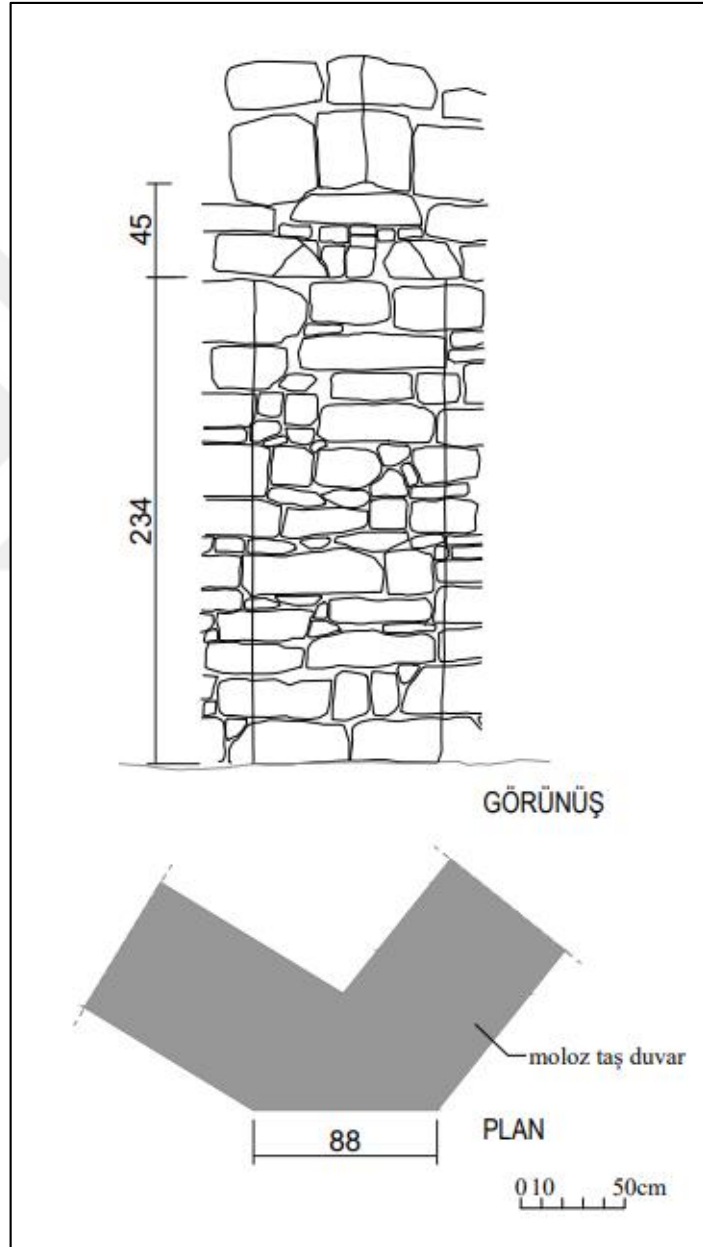

Şekil 5.113 İki sıralı taş saçak silmesi, 195 ada 3 parsel (Uçar 2021).

Şekil 5.114 Tek sıralı taş saçak silmesi örneği, 185 ada 6 parsel (Uçar, 2020).

Köşe çalığı: Köşe parsellere yerleşmiş yapıların, sokakta dönüşü rahatlatmak amacıyla yapının köşesinin 45° açılı olarak pahlanması ile oluşan duvar bitişine köşe çalığı denilmektedir. Küçükkanafarta Köyü'nde yapılan arazi tespit çalışmalarında köşe çalığı bulunan yapılar tespit edilmiştir (Şekil 5.115). Köşe çalığının taş örgüsü ve bitiş noktasında yerleştirilen büyük boyutlu tek taş, duvar örgüsünden farklılık göstermektedir.

Şekil 5.115 Köşe çalığı detayı, 187 ada 7 parsel (Uçar, 2020).

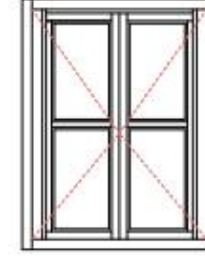
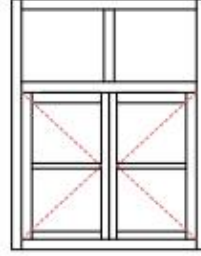
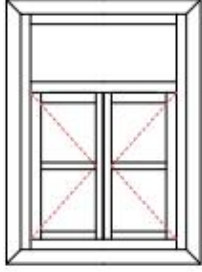

Şekil 5.116 Küçükanağarta Köyü'nde köşe çalığı örnekleri (Uçar, 2020).

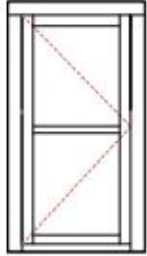
Pencereler: Küçükanağarta Köyü'nde geleneksel yığma yapılarda ahşap pencere kullanılmıştır. Yığma yapım sisteminde görülen 1/2 oranı köyde yapılan tespitlerde farklılık göstermektedir. 1/1,3 oranı ile yapılmış özgün pencerelerin kanatlarında ahşap çıta ile yatayda tek kayıt kullanılmıştır. Özellikle iki katlı konutların üst kat pencerelerinde 97x124cm çift kanatlı yatayda iki çitalı, geç dönem ahşap pencereler tespit edilmiştir. Düşeyde dört bölmeden oluşan geç dönem pencerenin ortada bulunan iki bölmesi açılan kanatlar, yanlarda bulunan bölmeler sabittir. İki kanatlı pencerelerde iki tip belirlenmiştir. İlk tipte kanatların ortasında bir ara kayıt bulunmaktadır. İkinci tipte kanat yüksekliği küçülmüş, ara kayıt konulmamış, kanatların üstünde düşeyde ortadan bir kayıt veya kayıtsız sabit camlı bir bölme oluşturulmuştur (Şekil 5.117). Pencere açıklığı, kare veya kareye yakın 12/12, 12/14 kesitli ahşap hatıl (lento) ile geçilmiştir. Köyde geç dönemlerde değiştirilerek demir doğrama yapılmış pencereler de oldukça yaygın olarak kullanılmıştır. Bu pencerelerde oran değişmiş, pencere genişliği büyümüş, oranı 1/1,5 olmuştur. Dönem eki olarak kabul edilebilecek demir doğramanın, yapı sahiplerinin ahşap pencerelerin bakımını yapamaması nedeniyle kullanıldığı düşünülmektedir (Şekil 5.118). Günümüzde onarım geçiren birçok yapıda yaygın olarak pvc doğrama kullanıldığı, ahşap ve demir doğrama pencere örneklerinin oldukça azaldığı belirlenmiştir.

KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ EVLERİ AHŞAP PENCERE TİPLERİ

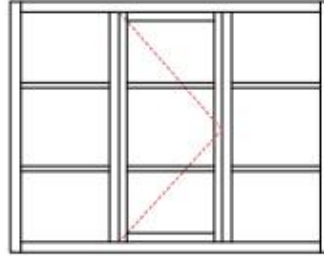
ÇİFT KANATLI AHŞAP PENCERE

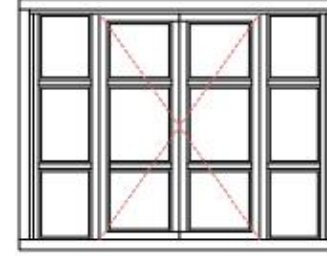
TEK KANATLI AHŞAP PENCERE

ÜÇ BÖLMELİ TEK KANATLI AHŞAP PENCERE

DÖRT BÖLMELİ ÇİFT KANATLI AHŞAP PENCERE

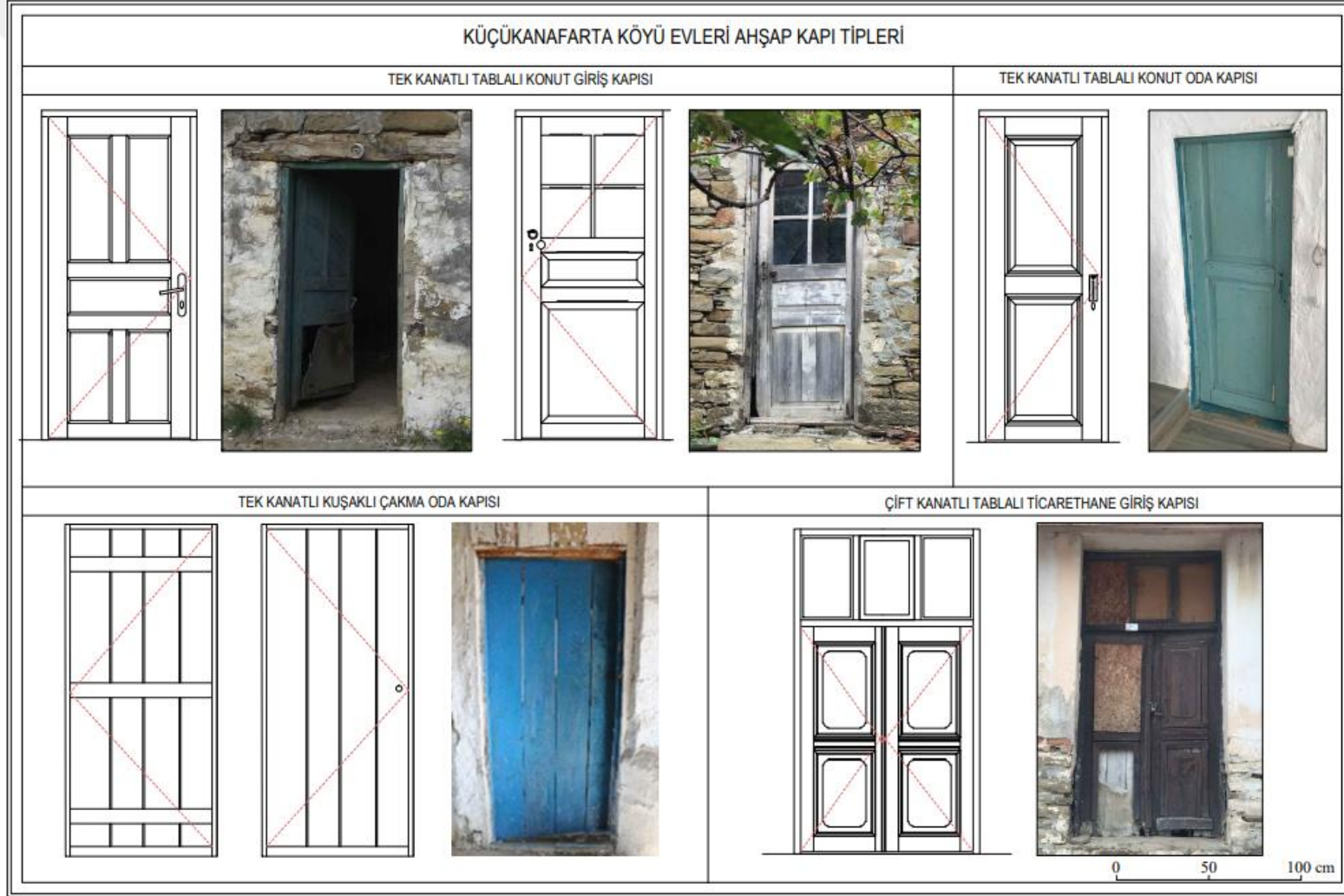
0 50 100 cm

Şekil 5.117 Küçükkanafarta Köyü'nde özgün ve geç döneme ait üç bölmeli, dört bölmeli ahşap pencereler (Uçar, 2020).

Şekil 5.118 Küçükanaftarta Köyü'nde dönem eki kabul edilebilecek demir doğrama pencereler (Uçar, 2020).

Kapılar: Küçükanaftarta Köyü'nde geleneksel yığma yapılarda özgün kapılar ahşaptır (Şekil 5.119). Pencerelede olduğu gibi dönem eki kabul edilebilecek demir doğrama kapı kullanımı oldukça yaygındır. Özellikle konutların giriş kapılarında özgün ahşap kapılar, yerini demir doğrama kapılara bırakmıştır (Şekil 5.120). Konut girişlerinde kullanılan özgün tablalı ahşap kapı, metruk durumda olan yapılarda tespit edilebilmiştir. Demir doğrama özellikle ticaret yapılarında, konutların bahçe ve giriş kapılarında yaygın olarak kullanılmıştır. Basit tablalı ahşap kapılar ve çakma kapılar geleneksel yapıların özgün kapılarıdır. Hizmet yapıları ve ticarethane olarak kullanılan yapılarda demir doğrama kullanılmış, kapı ve pencerenin birlikte çözümlendiği total kapı sistemi tespit edilmiştir. Yine bu yapılarda yapının ön cephesinde demir kepenkler tespit edilmiştir. Konutların özgün giriş kapıları tek kanatlı basit iki tablalı veya çakma kapıdır. Giriş kapılarının genişliği 85-100 cm arasında olup yüksekliği 1.80-2.00 mt arasında değişmektedir. Oda kapıları, 1.60-2.00 mt yüksekliktedir. Konutların zemin katlarında bulunan dam girişleri genişliği 1.00-1.20 mt, yüksekliği 1.70-2.10 mt arasında değişen ahşap çakma kapıdır. Çakma kapıların arka yüzünde 3 yatay kuşak ile bağlantı yapılmış, kaba büyük başlı çiviler ile bağlanmıştır. Kapıların genelinde mandallı metal kilit kullanılmıştır. Parseli çevreleyen moloz taş bahçe duvarından bahçeye giriş genellikle çift kanatlı ahşap çakma kapılar ile yapıldığı düşünülmektedir. Günümüzde bahçe kapılarının tamamı demir kapıdır. Yapılarda kapı açıklığı pencerelerde olduğu gibi 12/12 cm ve 12/14 cm kare kesitli ahşap hatıl ile geçilmiştir.

Şekil 5.119 Küçükkanafarta Köyü'nde özgün ahşap kapılar (Uçar, 2020).

Şekil 5.120 Küçükanaftarta Köyü'nde dönem eki kabul edilebilecek demir doğrama kapılar (Uçar, 2020).

5.3.3 Küçükanaftarta Köyü geleneksel konutlarının Anadolu Evi malzeme ve yapım teknikleri açısından irdelenmesi

Anadolu Evi, Türklerin Anadolu’da göçebe yaşam tarzından yerleşik hayata, çadırdan yapılara geçişteki kültür akışının bir neticesidir. Anadolu Evi’ndeki oda göçebe dönemdeki çadırın bir yansımasıdır. Anadolu Evi’nin güçlü tasarım geleneği, farklı bölgelerde ve iklimlerde dahi aynı açık sofanın varlığını göstermektedir. Bölgenin yaşam biçimi, yöresel malzeme ve bu malzemeye göre biçimlenen yapım teknolojisi, topografya, ailenin zenginliği evin tasarımında etkiler yaratmıştır. Günay, Anadolu Evi’nde malzeme seçimini “Türk Evi’nde ana yapım malzemesi ahşap, yapım yöntemi olarak da ahşap çatki seçilmiştir” olarak ifade etmektedir (Günay, 1998: 66). Bu yöntemin seçiminde Anadolu ve Rumeli’nin ormanlık bitki örtüsüne sahipliği önemlidir.

Anadolu Evi’nin temel yapı malzemeleri olan ahşap, taş ve kerpiç, Küçükanaftarta Köyü evlerinin de yapı malzemesidir. Taş ve ahşap evin taşıyıcı sistemini oluştururken, kerpiç ahşap çatkılı duvarda dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır. Giriş kat dış duvarlarında kerpicin yığma sistemde kullanıldığı Anadolu Evi örneklerine Küçükanaftarta Köyü’nde rastlanmaz. Geleneksel Türk Evi’nde malzeme seçimindeki en önemli faktör, bölgenin iklim şartları ve topografik yapısıdır. En çabuk ve ekonomik yollardan ulaşılan malzemenin yapı malzemesi olarak kullanımı ön plandadır. Yağışın bol olduğu ormanlık Karadeniz bölgesinde ahşap, daha kurak Doğu ve Güney Anadolu ile İç Anadolu’da taş ve kerpiç kullanımı yaygındır.

Taşıyıcı sistemde, taşıyıcı elaman olarak taş duvarın kullanıldığı yapı tipleri Anadolu’da her bölgede görülür. Kuban mimaride malzemenin kullanımını “Anadolu’da insanoğlunun en eski tarihinden bu yana gelişmiş her büyük uygarlık devrinin birbiri üzerine oturan deneylerinden süzölmüş biçim gelenekleri, malzeme ile yapı arasındaki bağları ilgi çeken varyasyonlarıyla ortaya koymuştur” olarak ifade etmektedir (Kuban, 1966: 16). Küçükanaftarta Köyü evlerinde taşın temel yapı malzemesi olarak kullanımı, bölgede taş ocaklarının çokça bulunması, kolay yollarla temin edilebilir olması olarak düşünülmektedir.

Ahşap, basit detaylar ve kolay uygulanabilen çözümlerle basit geçmeler ve çivilerle birleştirilir. Ahşap çatkılı yapıda, açık sofanın yapımı ile, çok sayıda pencere, geniş saçaklar ve çıkmalar yapılması mümkündür. Ayrıca ahşap çatkılı yapılarda rutubet dengelenip ne-

min yoğuşması, yapının nefes alması sağlanır. Üst kat duvarlarında ahşap çatkının kullanılması, eğrisel yüzeylerde de bağdadi uygulanarak istenilen formlar yaratılabilmektedir. Küçükanafta Köyü'nde iki katlı konutların üst katta bir dış duvarı çatkılı duvar olan örneği, harabe durumunda olan yapılarda tespit edilmiştir. Genel olarak çatkılı duvar, konutlarda ara bölme duvarı olarak kullanılmış, kerpiç, taş ve tuğla parçaları ile dolgu yapılmıştır. Anadolu Evi'nde taşıyıcı sistemde taş ve kerpiç kullanılan evlerde ahşap, kapı, pencere, çatı, döşeme ve merdivende yapı elemanı olarak kullanımı Küçükanafta Köyü evlerinde de benzerdir. Köyün geleneksel yapılarında kerpicingin yığma duvarlarda kullanımına rastlanmamış, kerpiç çatkılı duvarda dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır.

Anadolu Evi'nde ahşap moloz taş duvar örgüsünde 1,00-1,50 mt aralıklarla konularak hatıl görevini görür. Duvar kalınlıkları 60-80 cm arasındadır. Küçükanafta köyü evlerinde moloz taş duvar örgüsünde ahşap hatıl tespit edilmemiş, yığma moloz taş duvarlar 60-70 cm kalınlıkta yapılmıştır. Bölgenin coğrafyası göz önünde tutulduğunda daha çok maki olan bitki örtüsünün varlığı, temini az olan ahşabın duvar örgüsünde hatıl olarak kullanılmamasına neden teşkil edebilir. Anadolu Evi'nde moloz taş duvar yüzeyinde genellikle derz yapılır, sıvalı uygulama enderdir. Küçükanafta Köyü'nde moloz taş duvar yüzünde derzli uygulama dışında, çamur harçlı ve kireç harçlı uygulama örnekleri de bulunmaktadır.

Günay'ın ifade ettiği gibi "Günümüze kalan en eski evler 17. Yüzyıla aittir" (Günay, 1998: 72). 17. Yüzyılın ilk yarısında evlerin üç cephesi genellikle zemin kattan gelen yığma duvarın devamı şeklindedir. Çıkmalar yok denecek kadar azdır. Çatkılı duvarın taşıyıcı sisteminde dikme araları daha geniş, kalın kesitli, yatay bağlantılar seyrekler. 17. Yüzyıl ikinci yarısında ahşap çatki çıkma duvarlarda görülmektedir. Ocak duvarları zemin kat duvarları gibi kalın ve yığmadır. Küçükanafta Köyü evleri, 17.yüzyıl Anadolu Evi'nde görülen zemin kattan gelen yığma duvar ile şekillenmiş, çıkma yapılmamıştır. Çatkılı duvar taşıyıcı sistemde kullanılmamış, ara bölme duvarlarında kullanılmıştır. Harabe durumunda olan az miktardaki yapıda üst katta bir dış duvarı çatkılı duvar olan yapılar tespit edilmiştir.

5.4 Küçükanafarta Köyü Geleneksel Konutları Koruma Sorunları

Küçükanafarta Köyü geleneksel yapılarında meydana gelen bozulmalar, biçimsel ve yapısal bozulmalar olarak incelenmiştir. Köyün yığma taş sistemde yapılmış geleneksel konutları genel yapı stokuna bakıldığında %68’lik bir oranı oluşturmaktadır. Bu yapıların birçoğu iyi durumda olmakla birlikte kötü ve çok kötü olup yıkılma sürecine giren yapı sayısı azımsanmayacak düzeydedir. Geleneksel konutların koruma sorunları, bozulma nedenleri ve bozulma şekillerinin irdelenmesi ile belirlenmiştir.

5.4.1 Yapıların bozulma nedenleri

Küçükanafarta Köyü geleneksel yapılarında meydana gelen bozulmalar, fiziksel ve sosyo-ekonomik nedenler başlıkları altında irdelenmiştir.

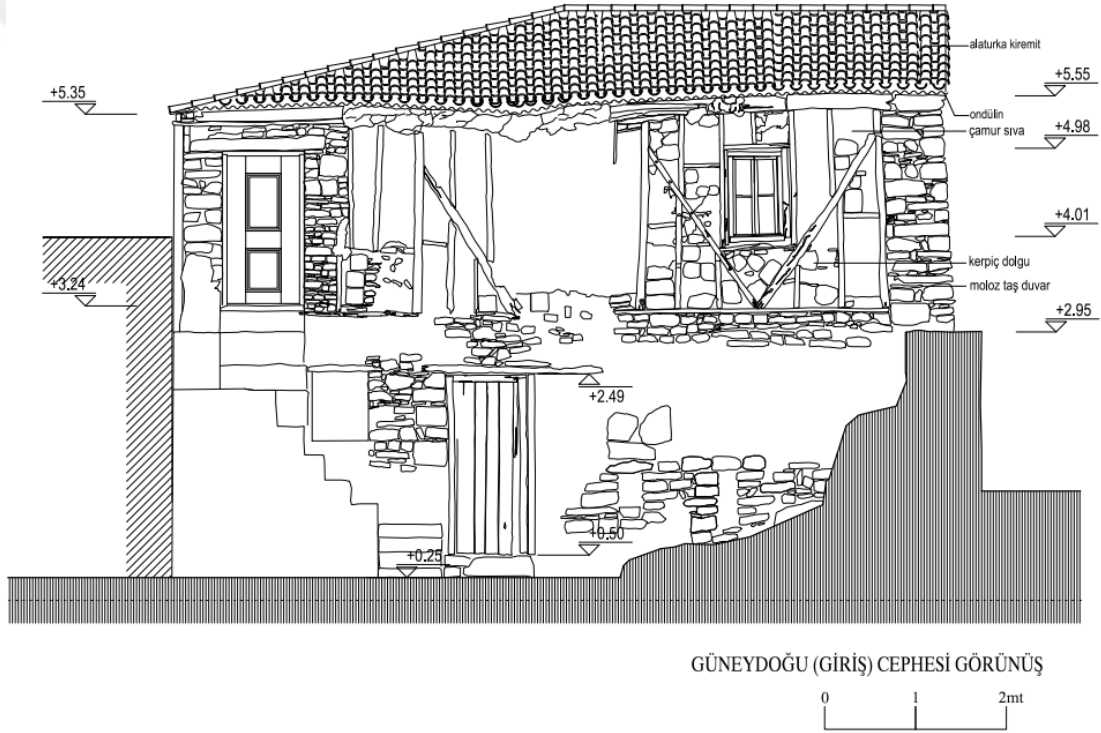
5.4.1.1 Fiziksel nedenler

Fiziksel nedenler, doğal ve insan eliyle meydana gelen kullanım kaynaklı bozulmalardır. İklim ve hava şartlarına bağlı, sel, kasırga afetleri ile deprem afeti doğal nedenlerin başında gelmektedir. Köy, Anadolu’nun kuzey kısmını boydan boya kesen Kuzey Anadolu fay hattı üzerinde bulunmaktadır (URL-18, 2021). Arazi çalışmalarında hasarlı yapılarda depreme bağlı hasarların olduğu gözlemlenmiştir (Şekil 5.121).

Şekil 5.121 Yapısal hasara uğramış moloz taş duvarda meydana gelen ayrılma, 177 ada 7 parsel (Uçar, 2020).

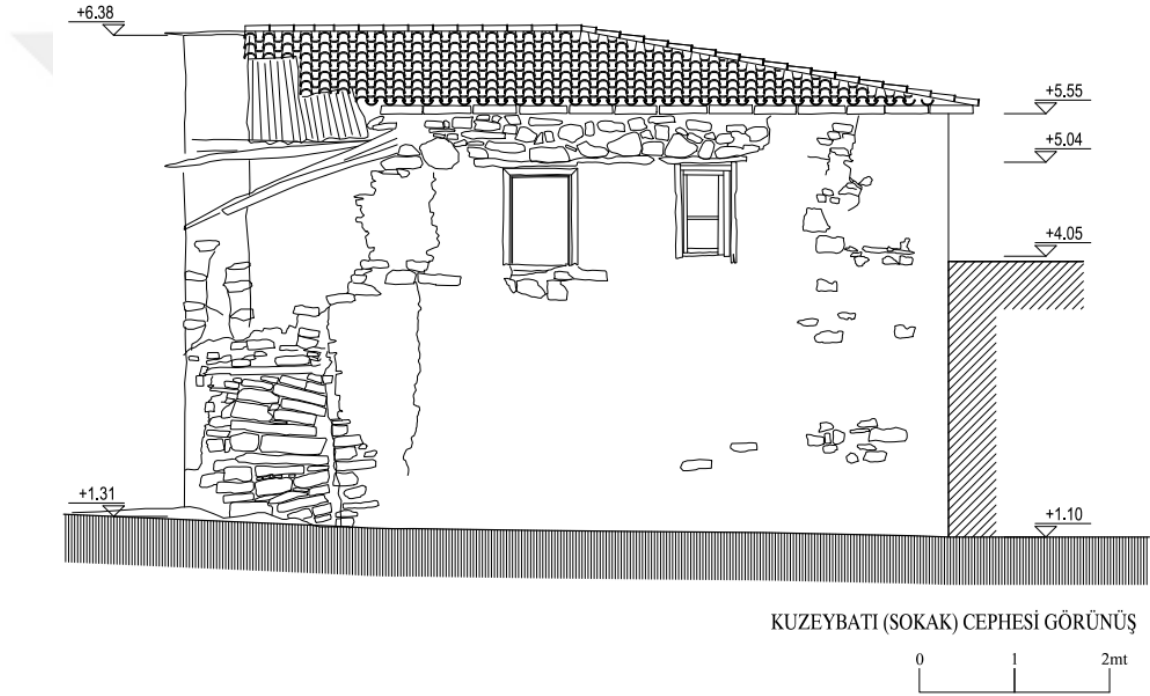
Sel ve rüzgar etkisi ile uzun süreli doğal etkiler zaman faktörünün de etkisiyle doğal yapı malzemelerinde malzeme yorulmasına neden olmaktadır. Yığma moloz taş duvar örgüsünde bulunan çamur harç, zaman içinde doğal etkenlerle bozulmaya başlayarak, örgü sisteminin içinden akarak yok olmaya başlar. Bu durum taş duvarı oluşturan taşın birbiri ile bağlantısını etkileyerek taşın kaymasına sebep olmakta ve zaman içinde duvarın düşey düzlemde hareket etmesine, ayrılarak yıkılmasına sebep olmaktadır. Özgün örneklerde özellikle üst kat dış duvarları çatkı sistemi ile yapılan duvarların birçoğu dolgusunda bulunan kerpicin bozulması, yüzeyindeki sıvanın yağmur suyunun aşındırıcı etkisi ile bozularak dökülmesi, ahşap elemanlarının çürümesi nedeniyle yıkılmış veya yıkılma sürecine girmiştir (Şekil 5.122).

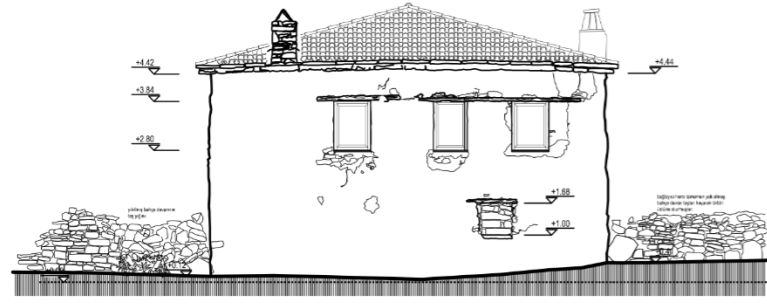
Şekil 5.122 Yapısal hasara uğrayarak yıkılma sürecine girmiş, üst kat çatıklı dış duvarı yıkılmış yapı, 177 ada 5 parsel (Uçar, 2021).

Yapısal hasara uğramış 177 ada 5 parseldeki yapının çatıklı dış duvarında yer yer çamur sıva parçaları tespit edilmiştir. Metruk olan yapıda, özellikle çatısında ve dış cephesinde düzenli bakım yapılmaması nedeniyle, çamur harç zaman içinde akarak yok olmuş, çatıklı duvar ahşapları çürümüş, kerpiç dolgusu bozulmuş ve yapı yıkılma sürecine girmiştir.

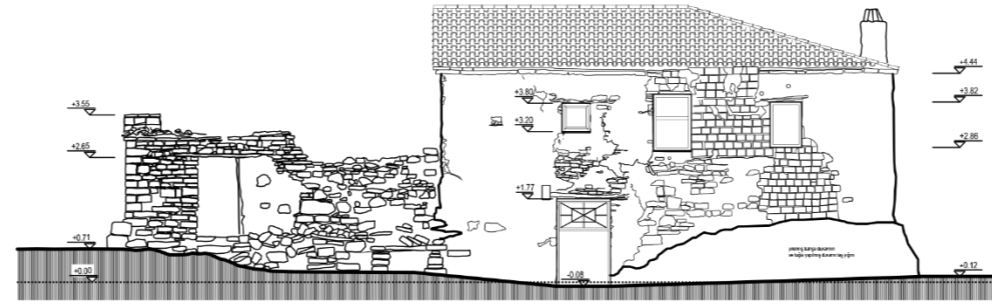
Köyde kullanılmayan yapıların bakımsızlık nedeniyle hızla bozulma sürecine girdiği, bakımsız olduğu ve ekonomik nedenlerle onarılmayan evlerin sahipleri tarafından boşaltıldığı, bu nedenle de bozulmanın çok daha hızlandığı söylenebilir (Şekil 5.123). Isı değişimi, suyun hareketi, yağmur suyu, rüzgar gibi farklı doğal etkenlere maruz kalan yapılar, bu etkenler altında yıpranır ve düzenli bakım sağlanmazsa ciddi hasarlar oluşur (Ahunbay, 2007: 45-46). Özellikle ahşap çatı örtüsünü oluşturan alaturka kiremit rüzgarın etkisi ile yerinden oynayıp kırılmakta, ahşap çatı strüktürü yağmur suyuna maruz kalmakta, ahşap malzemeye yerleşen mikroorganizmalar malzemenin zaman içinde çürümesine neden olmaktadır (Şekil 5.123).

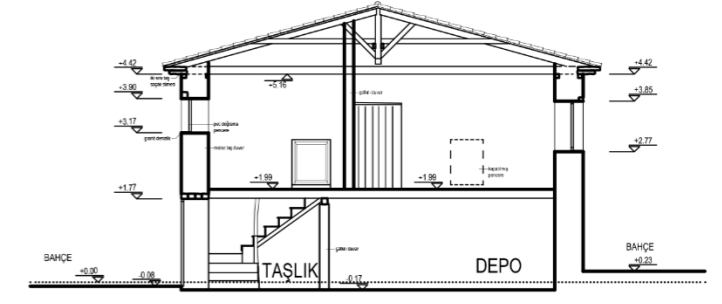
Şekil 5.123 Çatıdan aldığı su ile yapının köşesi yapısal hasara uğramış ve ocak duvarı yıkılmış yapı, 177 ada 5 parsel (Uçar, 2021).

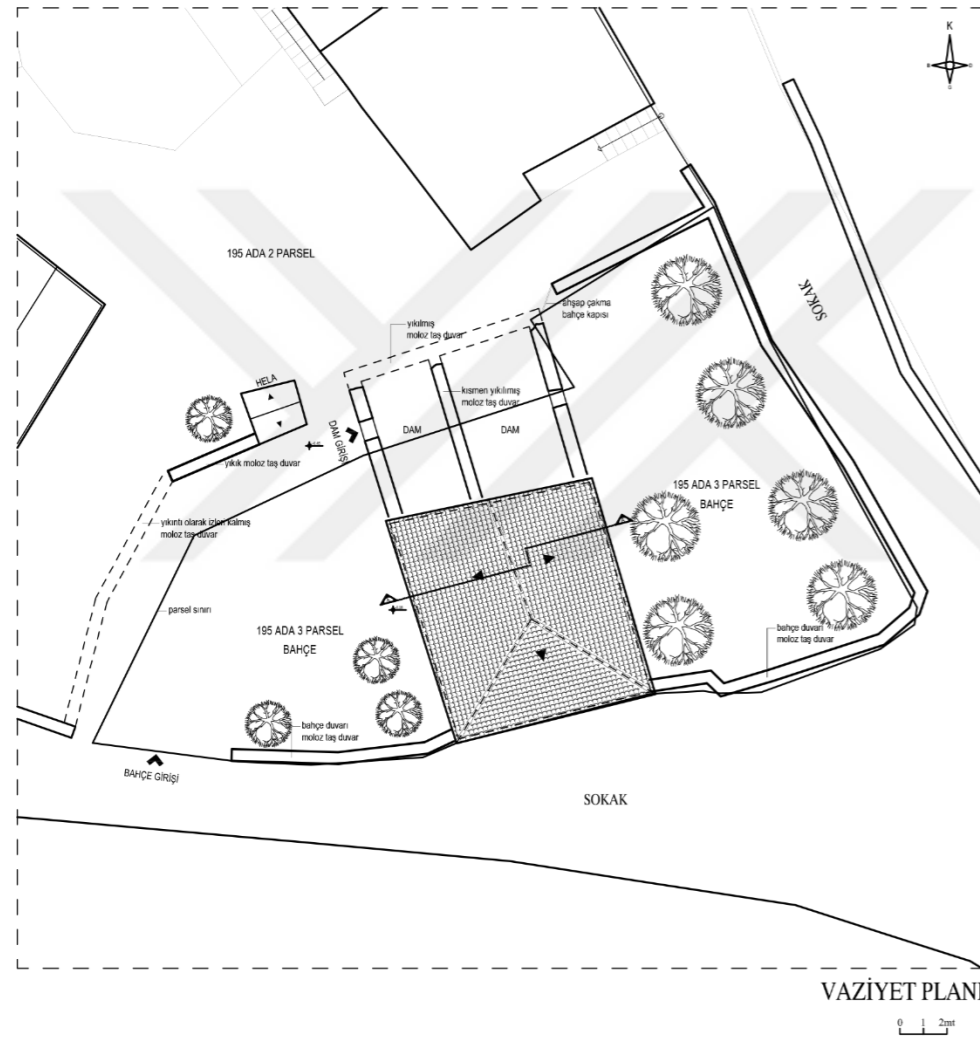
GÜNEYDOĞU (SOKAK) CEPHESİ GÖRÜNÜŞÜ

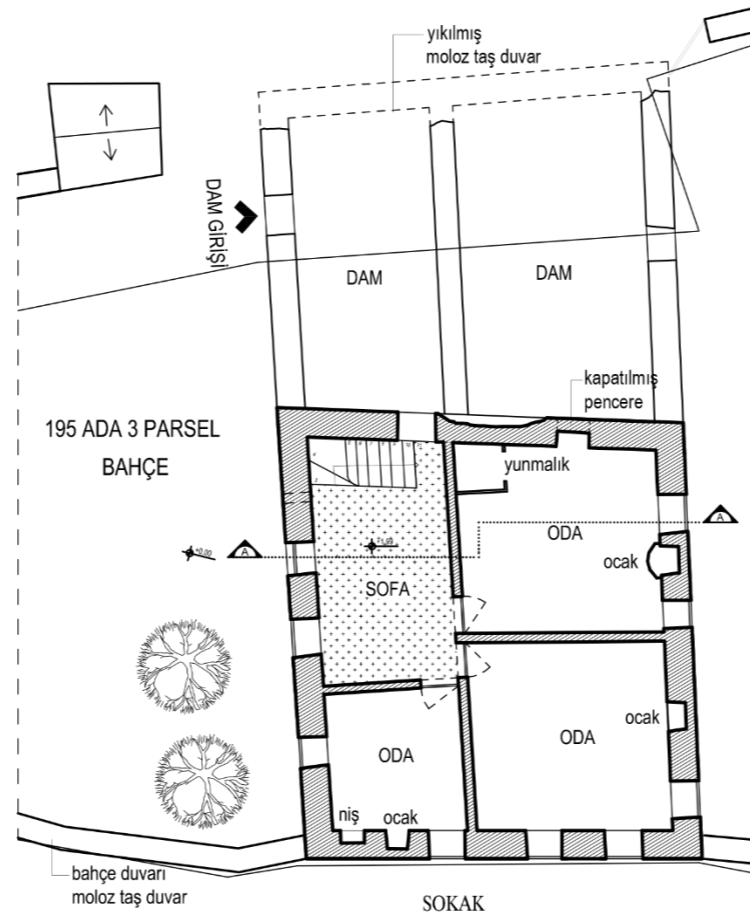
GÜNEYBATI (GİRİŞ) CEPHESİ GÖRÜNÜŞÜ

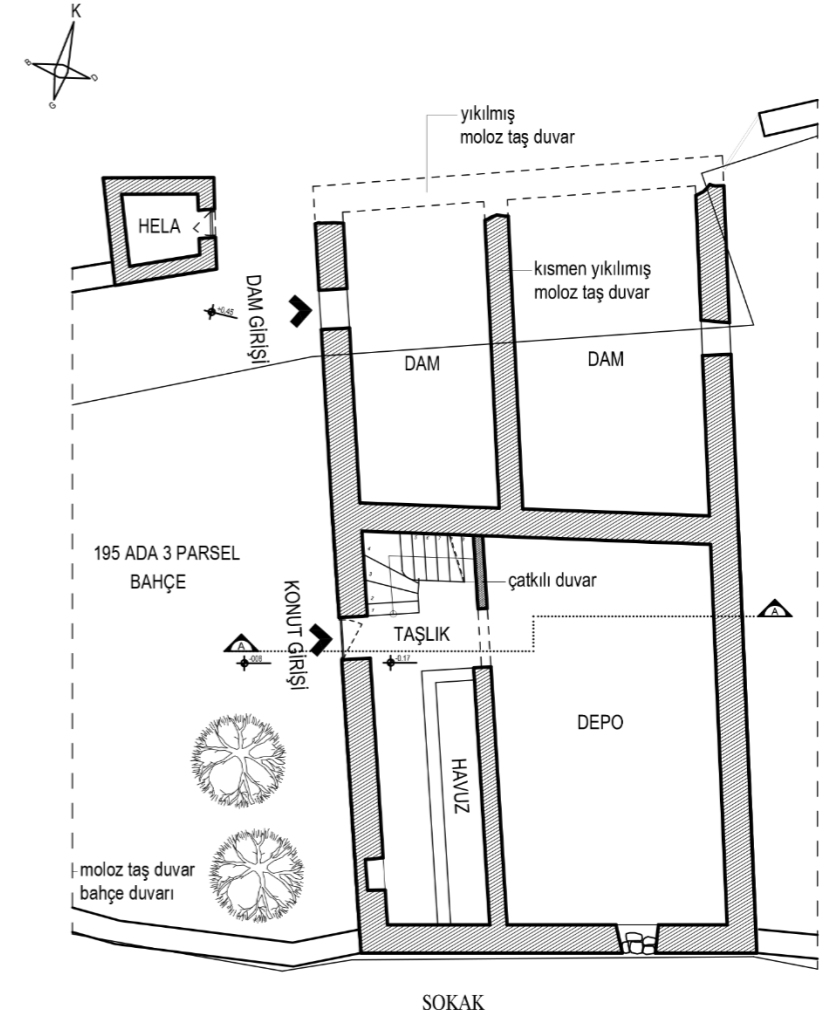
A-A KESİTİ

VAZİYET PLANI

1. KAT PLANI

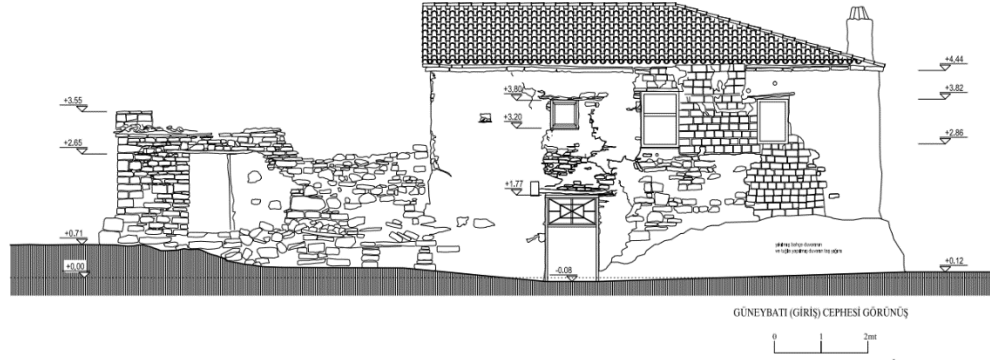

ZEMİN KAT PLANI

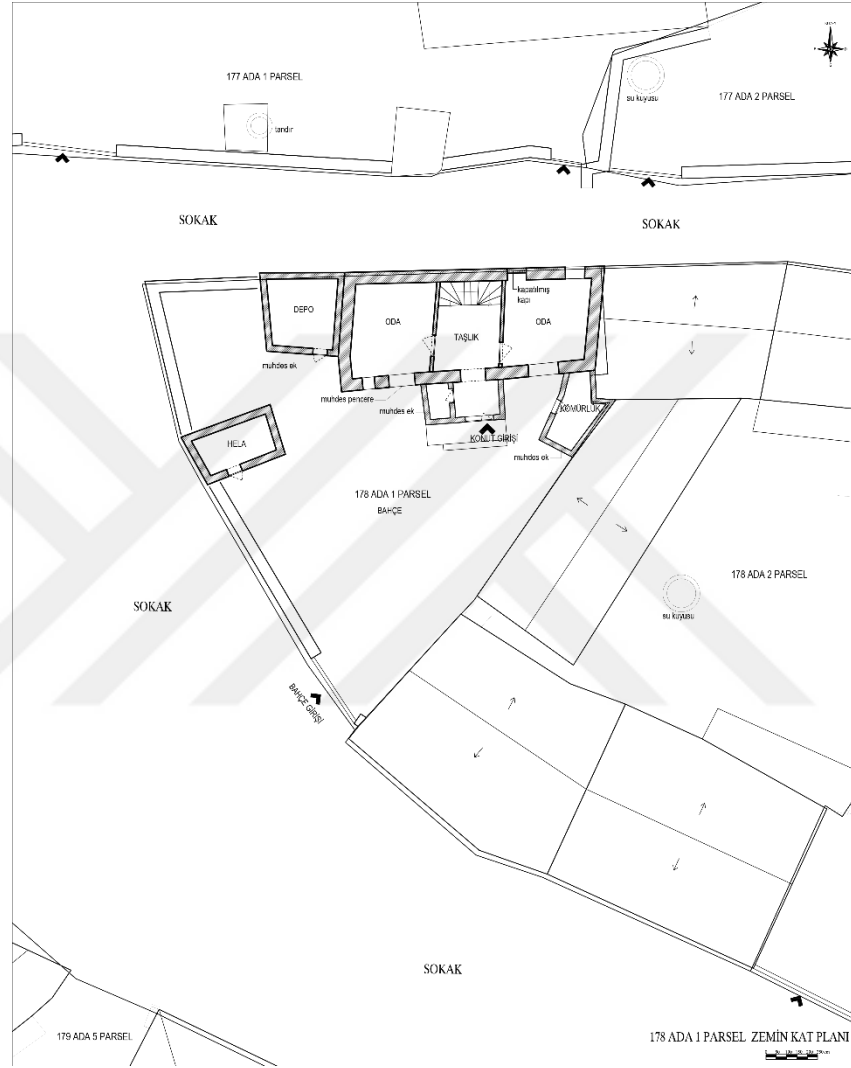
Şekil 5.124 Kamile SULANÇ'a ait olan iki katlı konut, 2010 yılında mülk sahibesinin vefatından sonra kapatılmış, kapalı kalan yapıda dam duvarlarının yıkılması, çatının su alması nedeniyle kuzeydoğu duvarında kısmi yıkım meydana gelmiştir. 195 ada 3 parsel (Uçar, 2021).

İnsan eliyle meydana gelen bozulmalar, yapılarda bilinçli ya da bilinçsiz olarak hasara neden olan bozulmalardır. Zaman zaman yapılan bilinçsiz onarımlar, kötü kullanım, yapıların terk edilmesi, periyodik bakımlarının yapılmaması yapılarda bozulmanın hızlı ilerlemesine ve geri dönüşümsüz sorunların meydana gelmesine neden olmaktadır. Moloz taş duvar örgüsünde, derzlerinde ve sıvasında bulunan özgün çamur harcın zamanla bozulması ve dökülmesi karşısında yapı sahipleri çimentolu harç kullanarak lokal veya bütüncül onarımlar gerçekleştirmiştir. Çimentolu harç ile moloz taş duvar üzerine yapılan sıva, doğal taşın yüzeyini tamamen kapamakta, nefes almasını engellemekte hem taşın hem de bağlayıcı çamur harcın bozulmasına neden olmaktadır (Şekil 5.125).

Şekil 5.125 Yığma moloz taş cephe duvarında, delikli tuğla ile yapılan onarım nedeniyle, yapısal hasar meydana gelmiş yapı, 195 ada 3 parsel (Uçar, 2021).

Konutlarda yapı sahipleri tarafından yapılan fonksiyon değişiklikleri de bir diğer bozulma nedenidir. Yığma moloz taş duvarlarda pencere veya kapı boşluklarının açılması, hem cephe oranlarında bozulmalara hem de yapı struktüründe aşırı yüklenmeye sebep olmaktadır (şekil 5.126).

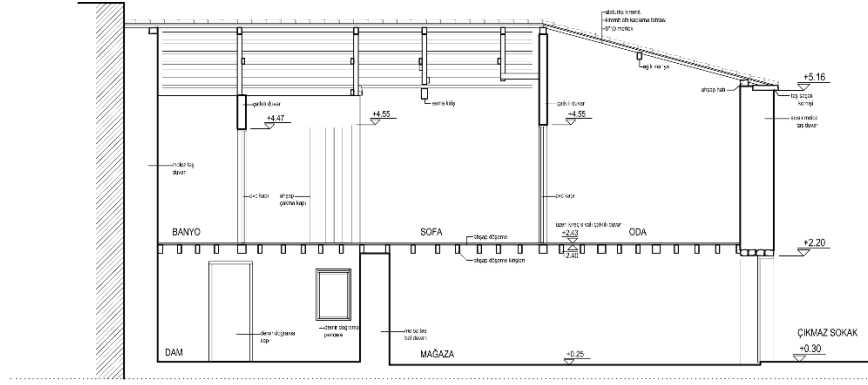
şekil 5.126 İki katlı yapıda yapı sahibi tarafından yapılan eklentiler, zemin kat planı 178 ada 1 parsel (Uçar, 2021).

Yığma moloz taş duvarlı, iki katlı i sofalı plan tipinde olan 178 ada 1 parseldeki yapıda yapı sahibi tarafından esaslı onarımlar yapılmıştır. Yapının zemin kat orta aksında bulunan giriş kapısının önüne tuğla duvar ile bir eklenti yapılarak yapının girişi öne çekilmiş ve oluşturulan bu mekana wc yapılmıştır. Özgün giriş kapısı açıklığı moloz duvar sökülerek genişletilmiştir. atklı duvar olan üst kat ön cephe duvarı tuğla duvar yapılarak

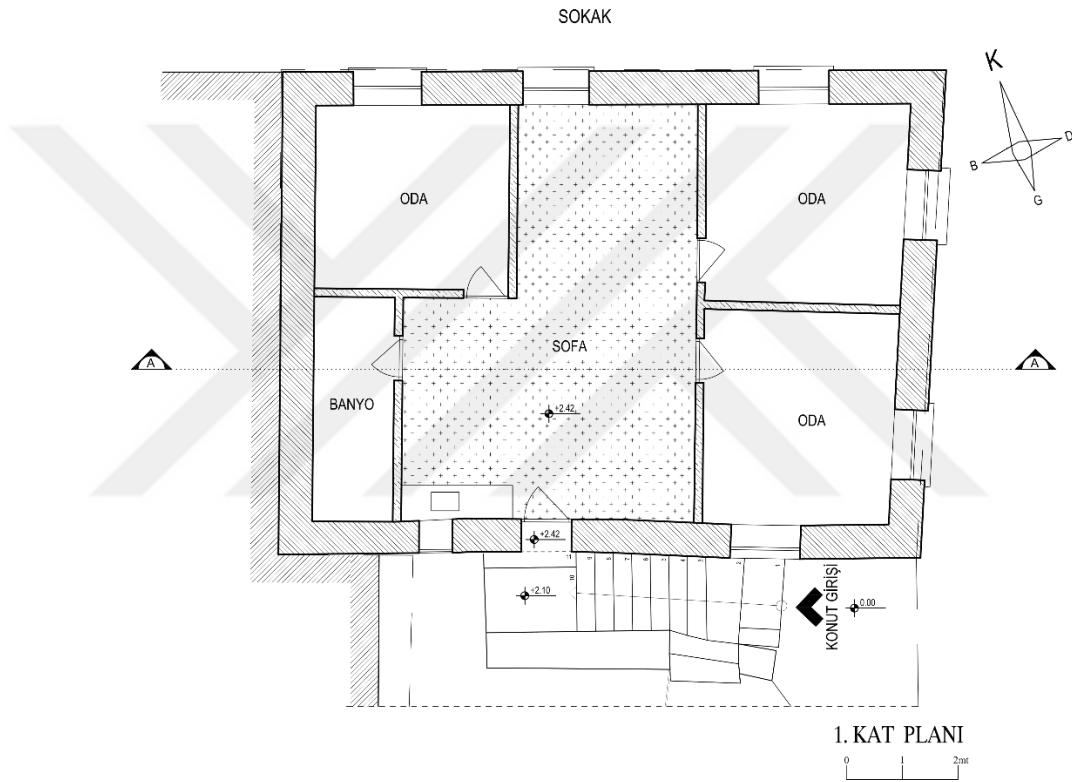
yenilenmiş, pencerelerin boşluk oranları değişmiş, ahşap pencereler, pvc pencere ile yenilenmiştir (Şekil 5.127).

Şekil 5.127 Yapının giriş cephesine yapılan eklenti ve üst kat çatıklı duvarı tuğla ile yenilerek pvc pencere takılan yapı, 178 ada 1 parsel (Uçar, 2021).

A-A KESİTİ

1. KAT PLANI

Şekil 5.128 Üst katta yapılan fonksiyon değişikliği, 179 ada 8 parsel (Uçar, 2021).

Yapı sahibi tarafından plan şemasında yapılan fonksiyon değişikliği ile sofa ile oda arasındaki duvar kaldırılmış, oda duvarı geriye çekilerek odanın bir kısmı sofaya dahil edilerek mutfak tezgahı yapılmış, kuzeybatıda banyo mahalli oluşturulmuştur (Şekil 5.128).

Şekil 5.129 Sofaya dahil edilerek banyo ve mutfak alanı yapılan yapı, 179 ada 8 parsel (Uçar, 2021).

Bakımsızlık nedeniyle kısmen yıkılan yapı duvarlarında, kolay bulunan günümüz malzemeleri ile yapılan onarımlar, geleneksel yapı dokusunda bozulmaya neden olmuştur. Üst kat dış duvarlarında bulunan çatkılı duvar birçok yapıda doğal nedenlerle tahrip olmuş, ekonomik olarak bakımının da zor olması nedeniyle yapılan onarımlarda çatkılı duvar sökülerek tuğla ile duvar örgüsü ile yenilenmiştir (Şekil 5.130).

Şekil 5.130 Üst kat duvarları tuğla malzeme ile onarım gören yapı, 177 ada 11 parsel (Uçar, 2020).

Yapıların ahşap ara kat döşemeleri, ahşabın hem düzenli bakım gerektirmesi hem de ekonomik olarak pahalı bir malzeme olması nedeniyle kaldırılmış yerini betonarme döşemeler almıştır. Betonarme döşeme yığma moloz taş duvarlarda strüktürel olarak yüklerin değişimine ve moloz taş duvarın taşıyıcı sisteminde bozulmalara neden olmuştur. İnsan eliyle meydana gelen bu bozulmaların sosyo-ekonomik nedenlerle birlikte düşünülmesi gerekmektedir.

5.4.1.2 Sosyo-ekonomik nedenler

Köy halkının mimari özgünlük ve koruma konusunda yeterince bilgi sahibi olmaması, yapılarda konfor sağlanması amacıyla düşük maliyetlerle bilinçsiz tadilat ve onarımların yapılmasına neden olmaktadır. Ekonomik imkânsızlıklar, çağdaş malzeme ile yapılan bilinçsiz uygulamalar yapıların hızla tahribatına ve özgün değerlerini yitirmesine neden olmuştur.

İnsanlar bilinçli ya da bilinçsiz olarak yapılarda hasarlara neden olmaktadır. Tarihi yerleşme alanlarının terk edilmesi, konutların bakımsız kalmasına neden olmaktadır. Bu durum ekonomik ve sosyal nedenlerle bağlantılıdır (Ahunbay, 2007: 28). Bilinçsiz kullanım ve onarımlar, yapıların mevsimlik kullanıma bağlı olarak bakımsız kalması veya terk edilmesi, yapılarda hızlı bir bozulma sürecini başlatmaktadır. Köyde bulunan özgün yapıların onarımları için alınması gerekli kurum izinleri ve projelendirmeleri, ekonomik anlamda mülk sahipleri için ciddi bir yük olmakta, mülk sahibi bu durumun üstesinden gelememesi ile bilinçsiz uygulamalarla yapısını onarmaya çalışmakta ya da evini kapatıp şehre göç etmektedir. Ekonomik imkânsızlıkların yanı sıra ekonomik imkânların fazla olması da yapıya yapılan bilinçsiz müdahaleleri arttırmaktadır.

Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanan Küçükanafta Köyü'nde bu faaliyetler her geçen gün azalmış ve yok olma noktasına gelmiştir. Özellikle hayvancılık faaliyetlerinde gerekli olan otlak alanları, köy yerleşim alanının etrafının tarihi sit ve arkeolojik sit olarak belirlenmesi ile kapatılmıştır. Hayvanların ahırlarda temin edilecek yem ile beslenmesi köy halkı için oldukça maliyet gerektiren bir durum haline gelmesi nedeniyle birçok kişi hayvancılıktan vazgeçerek evlerini kapatarak şehir ve kasabalara göç etmiştir. Aynı şekilde her geçen gün maliyetlerin artması ile tarımsal faaliyetler azalmış, ekonomik olarak

geçim sıkıntısı çeken halk göç etmiştir. Köyde eğitimin olmaması, tarım ve hayvancılık faaliyetlerin azalması, sağlık ve iş imkanlarının yetersizliği nedeniyle sosyo-ekonomik olarak sıkıntı yaşayan köy halkı evlerini terk etmek durumunda kalmıştır.

Geleneksel çevre dokusunun kaybolması noktasında köyde en belirgin örnek sokaklarda bulunan orijinal taş döşemenin beton parke döşeme ile değiştirilmesidir. Köy halkı ile yapılan sözlü değerlendirme de, araç kullanımının yaygınlaşması nedeniyle bozulan taş döşemenin onarımının maliyetli ve zor olması bu nedenle de bakım gerektirmeyen ucuz maliyetli beton parkenin döşenmesinin uygun olduğu belirtilmiştir. Yol döşemesi hakkında köy halkının görüşü, bozulmanın en önemli nedeninin ihtiyaca yönelik ucuz ve kolay ulaşılabılır malzemenin tercih edildiğini göstermektedir.

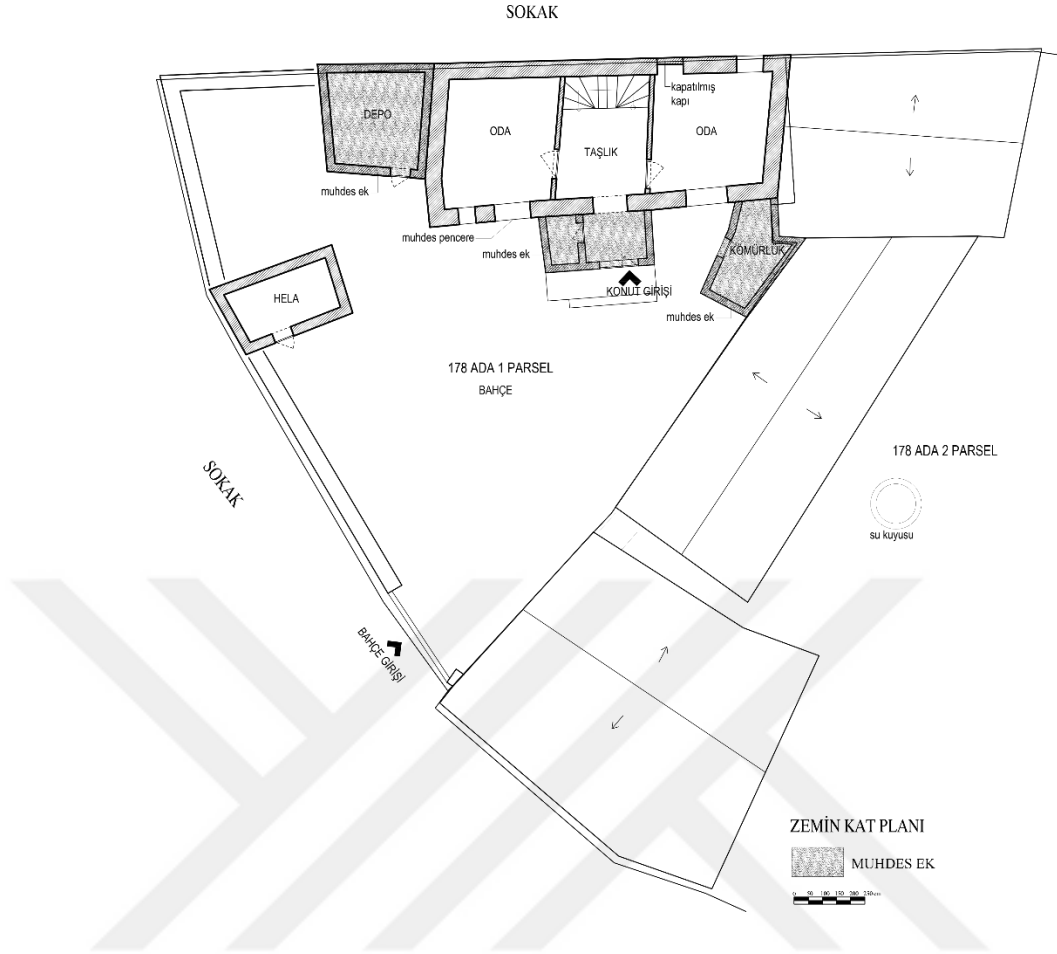
5.4.2 Yapılarda bozulma şekilleri

Küçükanafta Köyü yapılarının bozulma şekilleri biçimsel ve yapısal bozulmalar olarak iki alt başlık altında incelenmiştir.

5.4.2.1 Geleneksel formdaki bozulmalar

Biçimsel bozulmalar, çevre ölçeğinde, mimari plan ve cephe kurgusunda meydana gelen bozulmalardır. Küçükanafta köyü geleneksel konutlarında biçimsel bozulmanın çevre ölçeğinde ilki yapı-parcel ilişkisinde meydana gelen biçimsel bozulmalardır. Yapı-parcel ilişkisini bozan biçimsel bozulmaların en belirgin nedeni konut sahiplerinin yer ihtiyacını karşılamak için, parsel içlerinde yeni birimler eklemesidir. Eklenen birimler, briket, tuğla, ondülin, demir gibi malzeme ile betonarme olarak inşa edilmektedir. Biçimsel kaygı gözetilmeksizin tamamen ihtiyaca yönelik yapılan ek yapılar ve eklentiler, konum planı ölçeğinde bozulmaya neden olmakta yapı-parcel ilişkisini bozmaktadır (Şekil 5.131).

Değişen yaşam kültürü ile farklılaşan ihtiyaçlar, konutlarda plan kurgusunda bozulmalara neden olmaktadır. Her ne kadar ihtiyaç amaçlı yapılmış olsa dahi mekan eklenmesi veya mekanın bölünerek değiştirilmesi, yok edilmesi plan kurgusunu bozan bir durumdur (Şekil (5.128).

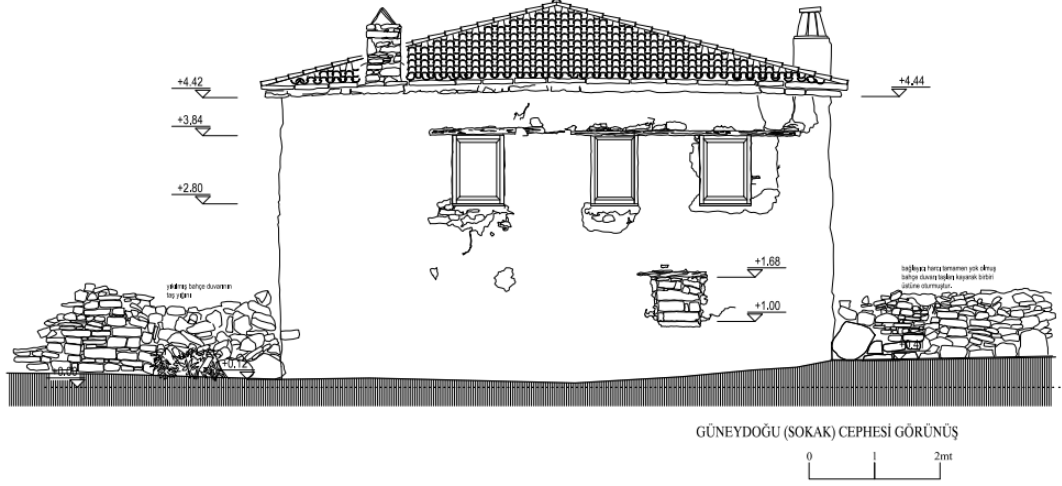

Şekil 5.131 Parseldeki geleneksel konut yapısının yapı duvarına bitişik olarak yapılan tuğla duvarlı kömürlük ve depo yapıları ile yapının girişine yapılan eklenti, 178 ada 1 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 5.132 Parsel girişinde günümüz malzemeleri ile onarımı yapılan tek katlı konut, 178 ada 5 parsel (Uçar, 2020).

Özellikle köydeki özgün yapıların büyük bir çoğunluğunda ahşap kapı ve pencereler pvc ve demir doğrama ile değiştirilmiştir. Ahşap doğramanın bakım ihtiyacı ve yapım maliyeti kişileri yeni dönem malzemeleri tercihine yöneltmektedir. Değişen doğramalarla birlikte doluluk-boşluk oranları ve doğrama biçimleri de değişime uğramakta yapıların cepheleirindeki özgün kimliğin bozulmasına neden olmaktadır (Şekil (5.133)).

Şekil 5.133 Üst kat pencereleri pvc doğrama ile değiştirilen yapı, 195 ada 3 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 5.134 Üst kat pencereleri pvc doğrama ile değiştirilen yapı, 195 ada 3 parsel (Uçar, 2021).

Üst kat pencerelerinin pvc pencere ile değişimi yapının cephe kurgusunda bozulmaya neden olmuştur. Pencere altlarında kullanılan mermer denizlik cephe kurgusunu, pencere altlarında ve yanlarda çimentolu harç ile yapılan onarım yapının çamur harçlı dış cephe sıvasında ve moloz taştta yapısal hasarlar yaratmaktadır (Şekil 5.134).

Köy yerleşim alanı içinde yıkılan geleneksel yapıların yerine betonarme olarak inşa edilen iki katlı yapılar (Şekil 5.135), düzensiz elektrik direkleri ve kabloları, televizyon antenleri, çevre ve sokak silüetini bozan biçimsel bozulmalardır.

Şekil 5.135 Geleneksel konut dokusuna aykırı betonarme yapılar, solda 178 ada 11 parsel, sağda 178 ada 17 parsel (Uçar, 2020).

Konfor gereksinimi olarak wc-banyo ıslak hacimlerinin yapının içinde toplanması ihtiyacı da yapının plan şemasında bilinçsiz değişikliğe neden olan bir başka sorundur. Zemin katlarda bulunan dam ve taşlık mekanları değişen kültürle birlikte işlevsel olarak değişikliğe uğramıştır. Özgün yapılarda bulunan ocaklık yerini tüplü ocaklara, sedirler koltuk ve kanepelere bırakmaktadır. Yunmalık olarak isimlendirilen yıkanma dolapları zaman içinde sökülerek yok olmuş, plan şemasında yapılan değişiklikler ile yapılarda wc-banyo hacimleri oluşturulmuştur. İki katlı yapıların zemin katlarında bulunan mağaza ya da dam mekanları, köyde tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin bitme noktasına gelmesiyle işlevini yitirmiş, bu mekanlar pencere ve kapı açılarak plan şemasında değişikliğe, özellikle de yapısal ve biçimsel anlamda bozulmalara, yapının taşıyıcı sisteme bağlı hasarlarına neden olmuştur. Taşlık mekanında banyo-wc hacimleri oluşturulmuş, girişi ayrı olan dama taşlıktan kapı açılarak depo veya oda olarak kullanımı yaygınlaşmıştır. Aynı şekilde

parsel içlerinde bulunan tek katlı mağaza ve ahır yapıları da işlev değişikliğine uğramış, kimisi malzeme deposu veya konut yapısına dönüşmüştür (şekil 5.136).

şekil 5.136 Onarımı yapılarak işlev değişikliği ile konuta dnüştürölen dam yapısı, 185 ada 5 parsel (Uçar, 2019).

5.4.2.2 Yapısal bozulmalar

Konutlarda meydana gelen yapısal bozulmalar, malzemede ve yapıyı koruyan sistemde meydana gelen bozulmayla birlikte taşıyıcı sistemde meydana gelen bozulmalardır.

Yapısal bozulmaya neden olan en önemli etken, yapının mülk sahibi tarafından terk edilerek bakımsız kalması ve periyodik bakımlarının düzenli yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Konutların taşıyıcı sistemini oluşturan yığma taş duvarlar, ahşap döşeme ve çatklı duvarlardır. Yığma taş duvarların bağlayıcı harcının su ve nem ile bozulması, ahşap elemanların hava ve su ile direk teması ile çürüme, kırılma, böceklenme gibi yapısal bozulmalar oluşmaktadır.

Küçükanafarta Köyü geleneksel yapılarının üst katları zemin katlara oranla daha fazla bozulmuştur. Zemin katlarında yığma taş duvar, üst katlarda betonarme döşeme ile oluşturulmuş tuğla duvarlı yapıların azımsanmayacak oranda olduğu belirlenmiştir. Bu durum zemin katları yığma taş duvar, üst katları çatklı duvar olan özđün yapılarda, çatklı duvarın özellikle dolgusunda bulunan kerpicin zaman içinde tahribatına bağlı meydana ge-

len bozulmanın onarım şeklini ifade etmektedir. Tamamen ihtiyaca ve ucuz kolay malzeme yönelik yapılan uygulama ile üst katlardaki çatıklı duvar sökülerek betonarme plak döşemenin üstünde tuğla duvar ve sıva yapılarak tamamlanmaktadır (Şekil 5.137).

Şekil 5.137 Zemin katı yığma moloz taş duvar olan yapının üst katı betonarme döşeme ve tuğla duvar örülerek yapılmış yapı, 178 ada 2 parsel (Uçar, 2020).

Yapılan lokal onarımlarda bozulan taş duvar örgüsü tuğla malzeme kullanılarak onarılmış, bu durum yığma moloz taş duvarın taşıyıcılık dengelerinin değişmesine, taş duvar örgüsünde yapısal bozulmaların meydana gelmesine neden olmuştur (Şekil 5.138). Ara kat döşemesinde beton kullanımı, kapı ve pencere açıklıklarında bulunan ahşap hatılda da görülmektedir. Çürüyen ahşap hatıl yerine beton hatıl yerleştirilmiştir.

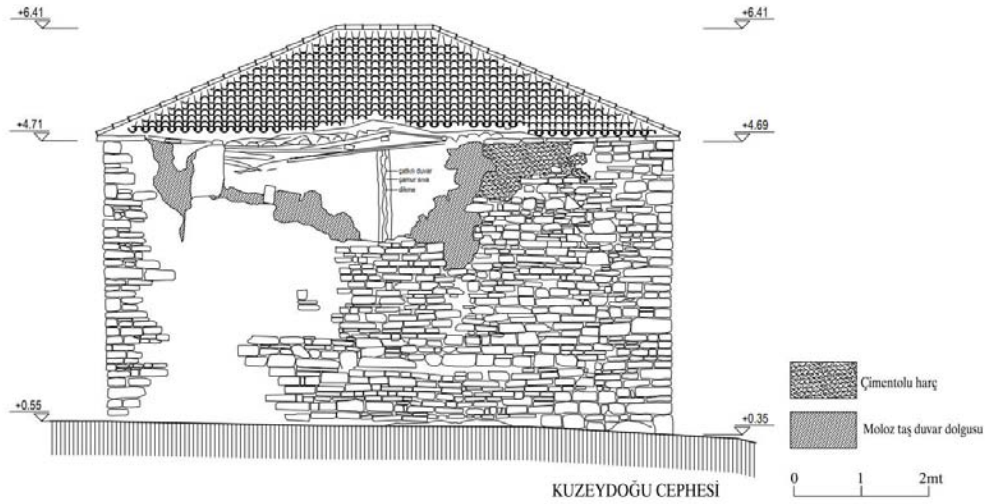

Şekil 5.138 Moloz taş duvar örgüsünde tuğla ile yapılan onarım, solda 195 ada 3 parsel, sağda 177 ada 7 parsel (Uçar, 2020).

Geleneksel konutların çatı örtüsü alaturka kiremittir. Alaturka kiremit, düzenli bakım gerektiren bir malzemedir. Rüzgârı bol olan bu bölgede kiremit, doğru döşenmez ve düzenli bakımı yapılmazsa hızlı tahribata uğramaktadır. Köyde yapılan tespitlerde, yapıların birçoğunun taşıyıcı yığma moloz taş duvarları saçak altından başlayarak yıkılmıştır (Şekil 5.139, Şekil 5.140) Kiremit örtünün bozulması, ahşap çatı konstrüksiyonunun ve duvarların su almasına ve yapının hızlı bozulmasına neden olmaktadır.

Cephesi sıvalı olan konut yapıları sıvasız olanlara oranla daha iyi durumdadır. Sıvanın duvarları koruyuculuğu yüksektir ancak yapılan çimentolu harç ile sıva tamiratları moloz taşa ve bağlayıcı harcında bozulmaya sebep olmaktadır. Özellikle taş duvar ve sıva onarımlarında çimentonun kullanılması, rutubet, çiçeklenme, renk değişimi, taşa parça kopmaları, çatlama, bağlayıcı çamur harcın bozulması, kerpicingin çürümesi gibi yüzey erozyonları ve malzeme kayıplarının oluşmasına neden olmaktadır.

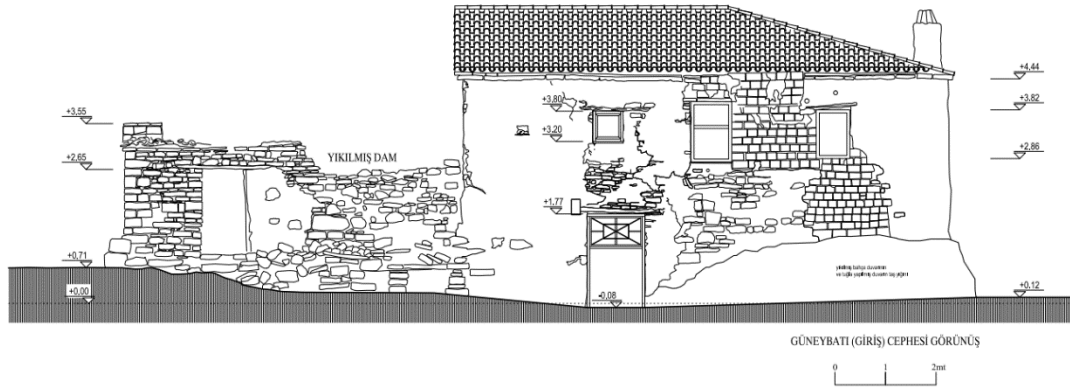
Geleneksel konutlarda çatı, döşeme, kapı-pencere ve çatıklı duvar konstrüksiyonunda kullanılan ahşap özellikle nem ve suyun etkisiyle çürüme, böceklenme, çatlama, yüzey kayıpları gibi bozulmalara neden olmaktadır. Ahşap su alarak şişip tekrar suyunu kaybettiğinde kırılma, dönme, çatlama, eğilme gibi bozulmalar oluşmakta, bu bozulmalar da ahşabın mukavemetini yitirmesine taşıyıcı sistemde yapısal hasarlara neden olmaktadır.

Şekil 5.139 Çatı kiremitlerinin bozulması ile su alan çatı konstrüksiyonu çürümüş, yığma moloz taş duvarın bağlayıcı harcının akmasına ve duvar örgüsünün kayarak yıkılmasına sebep olmuştur, 183 ada 9 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 5.140 Yığma moloz taş yapı duvarında meydana gelen yapısal hasar, 183 ada 9 parsel (Uçar, 2021).

Şekil 5.141 Yapı duvarı ile ortak olan dam yapısının yıkılması ve yapının çatıdan su alması ile yapısal hasara uğrayan yapı yığma moloz taş duvarında meydana gelen yıkılma, 195 ada 3 parsel, (Uçar, 2021).

Şekil 5.142 Yıkılan dam ile yapısal hasara uğramış yapı duvarı, 195 ada 3 parsel, (Uçar, 2021).

5.5 Küçükanafta Köyü Geleneksel Konutları Koruma Önerileri

6546 sayılı kanun kapsamında; Çanakkale deniz ve kara savaşlarının meydana geldiği Gelibolu Tarihi alanının tarihi, kültürel ve manevi değerleri ile doğal dokusunun korunması, yaşatılması, geliştirilmesi, tanıtılması, gelecek kuşaklara aktarılması ve yönetimini sağlamak amacıyla Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı kurulmuş ve tarihi alanın sınırları belirlenmiştir. Bu tarihi alan sınırları içinde bulunan Küçükanafta Köyü'nün tarihsel gelişim sürecini kavramak için üst ölçekten başlayarak köyün yaşadığı süreçler tespit edilmiştir. Bu bağlamda tarihi çevreyi tanımlayan "Sit" kavramının bilinmesi önemlidir. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda tarihi çevreler "Sit" kavramı ile adlandırılmakta ve yasada,

tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır

şeklinde tanımlanmaktadır (URL-19, 2021). Köy yerleşim alanında, konut, ahır, dam, çeşme, camii, köy meydanı, köy kahvesi, hamam, okul, mezarlık, dere, kuyu, yol gibi tarihi çevreyi oluşturan ve tanımlayan mekân öğeleri yer almaktadır. Korumaya yönelik belirlenecek müdahale kararlarının uygulanabilir olması ve yapıların bir bütün olarak korunması önemlidir. Geleneksel dokunun bir bütün olarak korunarak yaşatılması, çevresi ile bütünlük sağlaması, gelişiminin düzenli, sağlıklı ve planlı bir yapıda olması için köy tarihi yerleşiminin tarihi alan planı ile uyumlu alt ölçekli imar planı kararlarının, koruma ilkeleri doğrultusunda oluşturulması gerekmektedir. Aykırı yapılaşmanın kontrol altına alınarak yönlendirilmesi için imar planı kararlarının uygulanabilir olması, halkın ihtiyaç ve talepleri göz önünde tutularak değerlendirilmesi önemlidir.

Köyün yol dokusunda, özgün taş kaplamanın yerini beton parke döşeme kaplamanının aldığı tespit edilmiştir. Böyle bir uygulamanın geleneksel dokunun sürdürülebilirliği açısından olumsuz olduğu görülmektedir. Döşenen beton parke ile özgün yol kotları değişmekte, yapıların zemin kotları döşeme altında kalmakta ve yapıda hasara neden olmaktadır. Özgün taş kaplamanın köy meydanında ve meydana ulaşan doğu-batı aksındaki birinci derece ulaşım yolunda yapılması, diğer sokakların özgün yol dokusuna uyumlu malzeme ile kaplanarak tamamlanması önemlidir. Elektrik direği, çöp kovası, bank, tabela gibi kent mobilyalarının özgün dokuya uygun olarak seçilmesi gereklidir. Köyün kuzeyinde yamacın hemen altında tüm köye hakim konumda yerleştirilmiş olan baz istasyonu ivedilikle kaldırılmalı, hem insan sağlığı hem de tarım ürünleri için ciddi tehlike arz eden durum önlenmelidir. Köy sokaklarında bulunan ve tescillenerek koruma altına alınan su kuyuları özgün malzeme analizleri yapılarak tespit edilmeli, restorasyonu yapılarak korunmalıdır. Köyün kuzeyinden gelen ve Tuz Gölüne ulaşan Kanlıköprü Deresinin köy içinden bazı noktalarda açıkta geçen su kanalları onarılarak üstlerine ızgara yapılmalı, kanalın içine evsel atıkların girişi önlenmelidir.

Köy yerleşmesinin özgün geleneksel dokusunu belirleyen yapı düzeni, kat yüksekliği, yapı-parsel ilişkisi, yapım tekniği yeni yapılaşmada göz önünde bulundurulmalı dokuyla uyumlu yapılaşmaya dikkat edilmelidir.

Önemli bir geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılığın her geçen gün azalması, köydeki ekonomik hayatın zorlaşmasına yol açmaktadır. Köyün tarihi sit, kentsel sit ve doğal sit olarak belirlenen alanlarında tarımsal faaliyetlerin yürütülebilmesini destekleyici öneriler

geliştirilmeli, köy halkının tarım faaliyetleri yapabileceği alanlar tespit edilerek bu alanlarda ekim, dikim yapması teşvik edilmelidir. Hayvancılık için otlaklar, meralar, yeşil alanlar belirlenerek halkın kullanımına açılmalıdır. Unutulmaya yüz tutmuş balıkçılığın önemli bir geçim kaynağı olduğu bilinerek, bu amaçla tuz gölü ve çevresinin bozulan ekolojik dengesini yeniden kazanması sağlanmalıdır. Köyün konumu, kültür turizmi, tarımsal turizm ve doğa turizminin desteklenebileceği bir cazibe alanıdır. Koruma amaçlı imar planı ile belirlenecek yeni yerleşim bölgelerinde eko-köy yerleşimleri oluşturularak şehir insanı için alternatif yaşam alanları yaratılabilir.

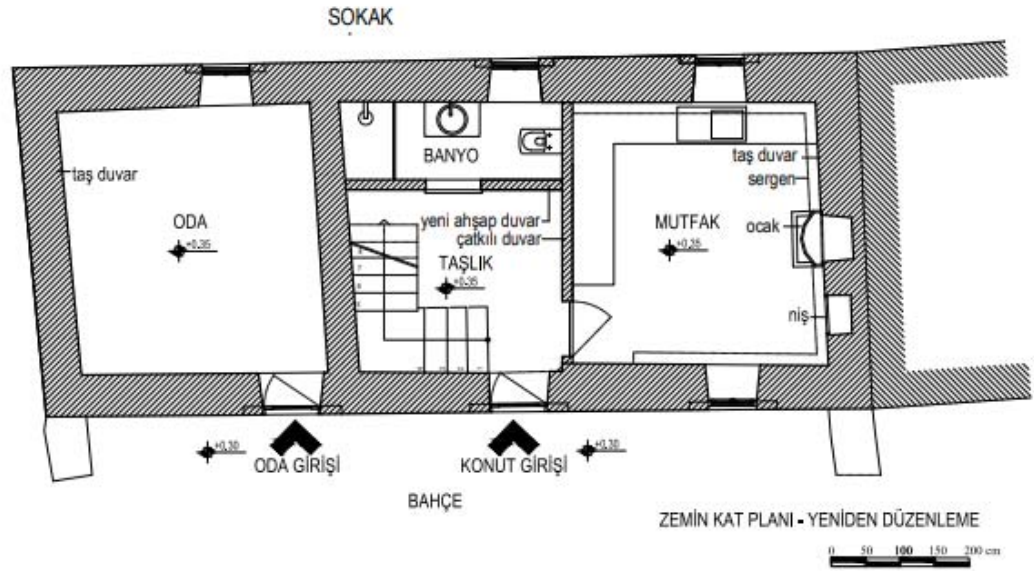
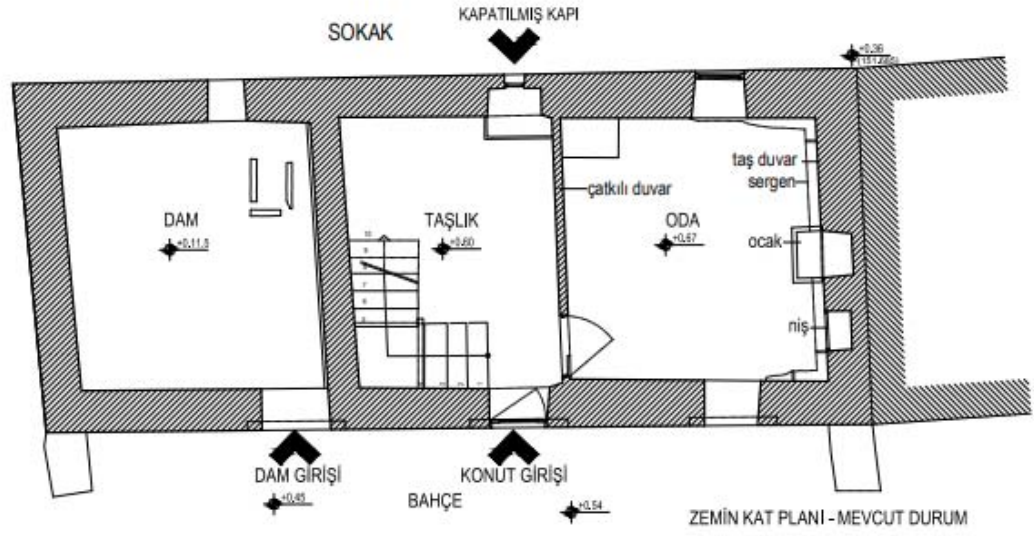
Küçükanafta Köyü'nün genç nüfusu ihtiyaçlarını karşılayamadığı ve köy okulunun kapalı olması nedeniyle kente göç etmektedir. Her yıl azalan nüfus ile birlikte köy köhneleşmekte ve yapılar yaşam olmadığı için hızlı bir yıpranma sürecine girmektedir. Köyün çekim merkezi haline getirilmesi, genç nüfusa alternatif iş imkanları yaratılması için devlet teşvikinin sağlanması gereklidir. Örneğin 18-40 yaş arası genç çiftçilere sağlanan tarım ve hayvancılık proje hibeleri, kadın girişimciler için hibeler önemli bir alternatiftir. Köyün tarihi alana gelen ziyaretçiler tarafından da gezilmesini sağlamak için konaklama imkanları yaratılmalıdır. Geleneksel konut ve köy yaşamına özlem duyan şehir insanı için konutlarda yapılacak restorasyonlar ile bu konutların pansiyon amaçlı kullanımı sağlanmalıdır. Yöresel yemeklerin, köydeki kadınların yaptığı lokma, pişi, gözleme gibi atıştırma malıkların, keçi peyniri, yoğurt ve zeytin gibi yöresel lezzetlerin gelen ziyaretçilere sergilenip satılabileceği imkanlar ve alanlar yaratılmalıdır. ÇATAB aracılığı ile savaş tarihi açısından zengin olan yarımadaya gelen tur otobüslerinin günübirlik veya kısa süreli doğa, kültür gezisi ve yemek için köye uğramaları planlanmalıdır. Turizm getireceği ekonomik fayda köy halkı için önemlidir. Yerleşmenin planlanmasında, yapılacak çalışmalarda halkın istekleri göz önünde bulundurulmalı, geleneksel konutlarda ev pansiyonculuğuna dönüşüm desteklenmelidir.

Metruk durumda olan, yıkılma aşamasına gelmiş geleneksel konutların restorasyon uygulamaları, ÇATAB uzman personeli ve kurulu tarafından denetlenerek özgün plan ve cephe niteliklerinin korunmasına dikkat edilmelidir. Geleneksel konutların parseli içinde yer alan özgün mağaza, ahır, ocak ve su kuyuları bir bütün olarak değerlendirilmeli ve yapılacak restorasyon çalışmalarında bu bütünlüğün korunmasına önem verilmelidir. Yapılan arazi çalışmalarında dokuyla uyumsuz onarımlarda tespit edilen beton, tuğla, briket, ondülin, Marsilya kiremidi, demir gibi güncel malzemelerin yanlış kullanımının önüne

geçmek için konut sahiplerinin bilinçlendirilmesi ve üniversitelerin destekleyeceği projeleri ile eğitim kursları oluşturulmalıdır. Geleneksel mimarinin korunması için Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü (ICOMOS 1999)' nde belirtildiği gibi “Geleneksel yapımların ve zanaatların sürdürülmesi geleneksel ifade için temel gereksinimdir ve bu yapıların onarım ve restorasyonları için gereklidir. Bu zanaatlar yaşatılmalı, belgelenmeli ve yeni zanaatkâr ve yapı ustaları eğitilerek ve kurslarla bilgiler genç kuşaklara aktarılmalıdır”. Köyün yerleşim alanında bulunan ve birçoğu iş olmadığı için sadece ihtiyaç dahilinde kullanılan mandıra, zeytinyağı üretim yeri ve demir atölyeleri, usta eğitimleri için kullanılmalıdır. Özellikle işi olmayan gençlere yapıların onarımları konusunda eğitim verilerek iş imkanları sağlanmalıdır.

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu çerçevesinde, koruma bölge kurulları tarafından tescil edilerek koruma altına alınan taşınmaz kültür varlığı yapılar tescilli yapı niteliğindedir. Bu yapıların bakım ve onarımları, bağlı bulunduğu kurum tarafından denetlenmeli, mülk sahipleri yapılacak onarımlar hakkında bilgilendirilmeli, basit onarım, esaslı onarım koşulları konusunda bilgilendirilmelidir. Basit onarım kararları ile geleneksel yapıların cephe, çatı, kapı- pencere, sıva-boya onarımlarının düzenli olarak yapılması ve gerekli desteğin verilmesi sağlanmalıdır.

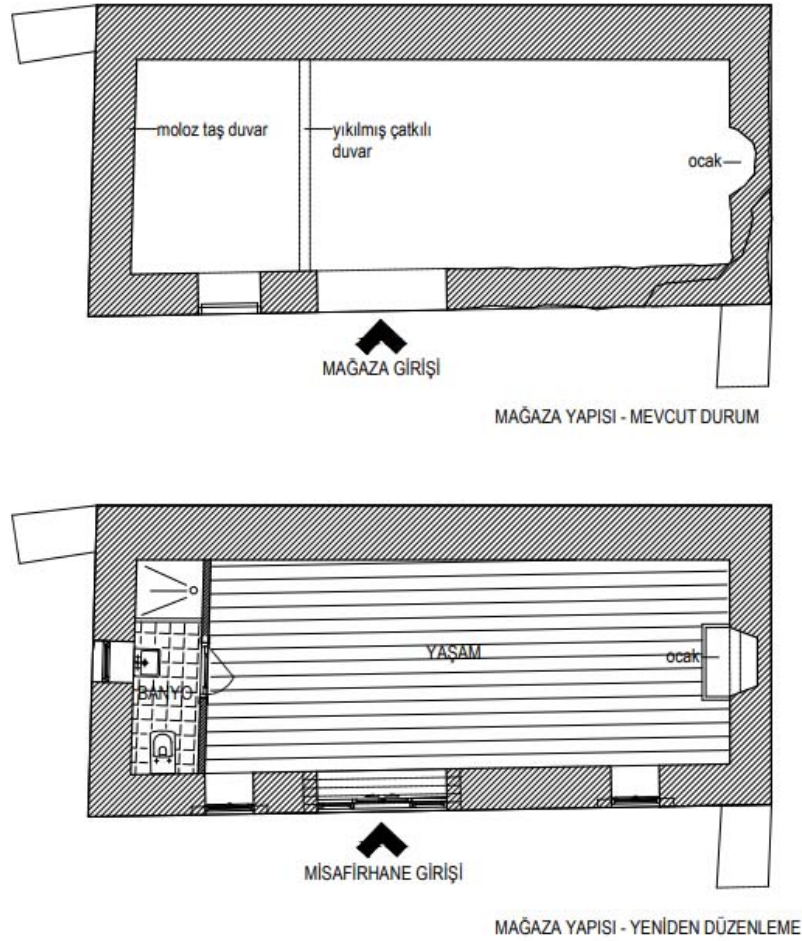
Geleneksel konutların değişen yaşam koşullarına bağlı konfor ihtiyaçları, plan şemasında yapısal değişikliklere gidilmeden çözümlenmelidir. Bahçe içinde bulunan hela yapısı özgün niteliği muhafaza edilerek korunmalı, zemin katta bulunan taşlık veya dam içinde ıslak hacimlerin oluşturulması sağlanmalıdır (Şekil 5.143).

Şekil 5.143 Islak hacmin yapı içine alınabilmesi için plan önerisi, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2021).

Geleneksel yapının zemin kat taşlık mahallinde yapılacak bir düzenleme ile sökülebilir ahşap malzeme kullanılarak bölme duvar ile banyo hacmi yapı içine alınarak, taşlığın sağında yer alan oda mutfak olarak düzenlenip, dam mahalli bahçeden girişli misafirler için ayrı bir oda olarak yapıp yapının korunması ve yaşatılması sağlanmalıdır (Şekil 5.143).

Parsel içinde yer alan ve her geçen gün bakımsızlıktan yıkılma aşamasına gelen mağaza ve dam yapıları tarım ve hayvancılığın bitme noktasına gelmesi ile kullanılmaz duruma gelmiştir. Bu yapıların yaşatılabilmesi için plan kurgusunda yapılacak düzenlemeler ile konutlara ait misafırhane, müştemilat olarak kullanımı sağlanmalıdır. Uzun süreli konaklama, kiralama, sezonluk pansiyon olarak kullanım için restorasyonları yapılarak yeniden işlevlendirilmelidir (Şekil 5.144).

Şekil 5.144 Parsel içinde yer alan mağaza yapısının yeniden işlevlendirilme önerisi, 181 ada 5 parsel (Uçar, 2021).

Konutların geleneksel kimliği açısından önemli olan ocaklar, yemek pişirme-ısıtma amaçlı kullanılmasa dahi korunmalı, zemin katta bulunan odalara sökülebilir dolaplar yapılarak mutfak olarak kullanımı sağlanmalıdır. Plan tipolojilerinde üst katlarda sofa ve odalar yer almaktadır. Üst katlarda özgün plan biçimlenişinin bozulmaması için, ihtiyaca

yönelik yapılacak wc-banyo, mutfak gibi mekanlar zemin katlarda düzenlenmelidir. Pan-siyon amaçlı kullanılacak konutlarda da bu düzen göz önünde tutulmalı, yapılacak yeni düzenlemeler zemin katlarda çözümlenmelidir.

Konutlarda mekânsal kullanımda meydana gelen değişiklikler nedeniyle kapatılmış veya açılmış kapı ve pencereler, özgün cephe kurgusunda değişikliklere neden olmaktadır. Cephenin doluluk-boşluk oranları göz önünde bulundurulmalı, açılan kapı ve pencerelerin cephe kurgusuna etkileri düşünülmelidir. Yapılacak gerekli düzenlemeler, projelendirilerek uzman denetiminde gerçekleştirilmelidir. Yapılacak tüm onarım ve restorasyonlarda, Venedik Tüzüğü Madde 12¹⁷'de belirtildiği gibi bulunduğu dönemi yansıtan, özgün olandan ayırt edilebilir nitelikte ama özgünle uyumlu malzeme ve biçim uygulamalarına dikkat edilmelidir. Strüktürel onarımlarda esas olan mevcut özgün malzemenin korunmasıdır. Bu nedenle düzenli bakım geleneksel yapılarda çok önemlidir. Yapılacak uygulamada özgün malzeme korunamayacak durumda ise mutlaka malzeme analizleri yapılmalı, analiz değerlerine göre yeni malzeme seçilmelidir. Özellikle sıva ve harç yapımında özgün malzemenin analizinin yapılarak, analiz değerlerine göre malzeme hazırlanması önemlidir. Çimento malzeme ile yapılan onarımlarda çimento, taş ve harçta nemlenmeye, çirçiklenmeye yol açmakta ve özgün malzemenin hızlı bozulmasına sebep olmaktadır. Geleneksel yapıların onarımında çimento kesinlikle kullanılmamalıdır. Çimento ile yapılmış özellikle cephe sıva tamiratları temizlenmeli, analizi yapılmış harç ile yenilenmelidir. Döşeme ve çatıda bulunan ahşap onarımlarında esas olan ahşabın çürümüş kısmının değiştirilmesidir. Kullanılacak yeni ahşap malzemenin nem, yangın ve böceklenmeye karşı emprenye uygulaması yapılmış olması, özgün malzeme ile cins ve kesit olarak uyumlu olması gereklidir. Yapının özgünlüğünün bozulmaması için öncelikle sağlamlaştırma tercih edilmelidir. Sağlamlaştırmanın yapılamayacağı durumlarda özgün malzeme ile uyumlu çağdaş malzeme tercih edilmelidir (ICOMOS, 1999). “Geleneksel ve yeni teknikler arasında tercih yapılmadan önce, her yapının durumu, güvenlik ve mukavemet talepleri göz önünde tutularak değerlendirilmeli, en az müdahale getiren ve kültürel değerlerle en uyumlu olan seçilmelidir” (ICOMOS, 2003).

¹⁷ Venedik Tüzüğü madde 12 (1964), Bütün ile uyumlu, estetik ve belgesel özellikler zedelemeyen yansıması için orijinalinden ayırt edilebilecek şekilde yapılması gerekir.

Küçükanafta Köyü yerleşim sınırları içinde bulunan tescilli korunması gerekli kültür ve tabiat varlıkları özgün ve geleneksel nitelikleri ile koruma altına alınmalı, düzenli bakımları için ÇATAB tarafından ödenek temini sağlanmalıdır. Yerleşim alanında harabe durumunda bulunan tescilli hamam, restorasyonu yapılarak halkın kullanımına açılmalıdır.

6. SONUÇ

Çanakkale İl sınırları içinde yer alan Gelibolu Tarihi Yarımadası, bilinen savaş tarihi dışında, antik dönemin önemli kenti Troya ile eş zamanlı bir geçmişe sahiptir. Tarihi yarımada'da yer alan Küçükanaftarta Köyü'nün sınırları içinde bulunan antik yerleşimler ve limanlar köyün eskiliğini işaret etmektedir.

Küçükanaftarta Köyü'nün tarihsel süreçteki gelişimi, arşiv çalışmalarında elde edilen harita, hava fotoğrafları ve Gelibolu Yarımadası'nda yapılan kazı ve yüzey araştırmaları incelenerek belgelenmiştir. Gelibolu Yarımadası'nda ilk olarak 1979 yılında Arkeoloji Profesörü Prof. Dr. Mehmet Özdoğan tarafından yapılan kazı ve yüzey araştırmaları ile Mezolitik döneme ait insanoğlu kalıntılarına ulaşılmış, Erken ve Geç Tunç çağlarına ait yerleşimler tespit edilmiştir. Yarımada 1979 yılından günümüze kadar yapılan ve devam eden kazı çalışmaları, yüzey araştırmaları neticesinde, antik dönemlere ait birçok yerleşim bölgesi ve liman tespit edilmiş, Maydos Kilisetepe Höyüğü M.Ö. 3 binyıldan M.S. 20. Yüzyıl başlarına kadar kültürel gelişim ve aktarımlar, ticari ilişkiler açısından Troya ile eş zamanlı olarak varlığını sürdürmüştür. Küçükanaftarta Köyü sınırları içinde bulunan Suvla ovasının güneybatısında Tuz gölü yakınında bölgenin en eski kentlerinden biri olduğu düşünülen Alopekonesos kenti ve Alopekonesos kentiyle birlikte kurulduğu düşünülen Limnai kenti Suvla koyunda yer almaktadır. Suvla ovasında yapılan yüzey araştırmalarından elde edilen tuğla, kiremit ve seramik parçalarından antik dönemlere ait ovadaki çiftlik evlerinin varlığına işaret edilmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda köyün en erken bir Rum köyü olduğu, hatta antik dönemlere de uzanabilecek bir geçmişinin olabileceği çıkarımında bulunulmuştur.

1915 yılı harita ve kroki ile 1964, 1973, 1997 yıllarına ait hava fotoğrafları karşılaştırmalı olarak incelenerek köyün tarihsel ve fiziksel süreçteki gelişimi belgelenmiştir. 1984 yılında başlayan ilk mülkiyet çalışmaları ile hazırlanan kadastral paftada mülkiyet sınırları, parsel alanı, yapı alanı, parsel numaraları ve köyün yeni yapılaşmaya açılması planlanan kuzeydoğusundaki parseller belirlenmiştir. 1986 yılında yerleşim içinde bulunan çeşmeler, hamam ve Boncukkıran Mezarlığı taşınmaz kültür varlığı, Suvla Ovası 1.derece arkeolojik sit alanı olarak tescillenmiştir. Köy yerleşiminde geleneksel yapıların korunmasına yönelik ilk çalışmalar ise, 1992 yılında başlamış, 2007 yılında 1/25000 ölçekli UDGP plan notları belirlenmiş, 2008 yılında 1/500 ölçekli köy yerleşim planı hazırlanmış, 2009

yılında geleneksel yapılar belirlenerek tespit tescil çalışmaları yapılmıştır. 2019 yılında ÇATAB tarafından hazırlanan 1/1000 ölçekli koruma amaçlı imar planı ve plan notları ile de köy yerleşim alanı ve yapılar koruma altına alınmıştır.

Küçükanafta Köyü yerleşim ölçeğinde incelendiğinde, köyün ilk yerleşim alanının köyün içinden geçen ulaşım yolunun kuzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Organik bir biçimlenme ile konumlanan parseller içinde konut yapısı dışında parselin ayrılmaz bir parçası olan mağaza, dam, kuyu, ocak ve hela yapıları bulunmaktadır. Parsel sınırına oturan ve bitişik nizam özelliği gösteren geleneksel konutlar, bir cephesi sokağa, bir cephesi bahçeye bakan konumdadır. Ayrık nizam konut yapısının sayısı oldukça azdır. Parsel içinde yer alan mağaza, dam ve hela yapıları da parsel sınırında konumlanmıştır. Parsel içinde bulunan ocak konuta yakın, su kuyusu ortak kullanıma olanak verecek şekilde komşu parsel sınırına yakındır. Parsel içlerinde az sayıda özgün taş kaplama tespit edilmiştir. Genellikle parsel içleri toprak olarak bırakılmış veya beton kaplanmış, konut sahibinin günlük ihtiyacını karşılayacak kadar sebze ekilecek alanlar oluşturulmuştur.

Küçükanafta Köyü yerleşim alanında yapılan arazi çalışmaları ile yerleşme dokuzu analizleri oluşturulmuş, bu analiz çalışmaları ile yerleşimin biçimlenişi, yapı türleri, sokak dokusu, malzeme türü ve kullanımı hakkında tespitler yapılmıştır. Bu tespitler neticesinde, üç tip yapılaşma tespit edilmiştir. En yaygın yapılaşma tipi bahçeli bitişik nizamdır. Az sayıda ayrık nizamda bahçeli ve bitişik nizam bahçesiz yapı bulunduğu anlaşılmıştır. Bir ve iki katlı yapıların, iki katlı olanları genel olarak konut yapılarıdır. İki katlı konut yapılarında hazırlanan rölöve çalışmaları, Anadolu Evi hakkında yapılan bilimsel çalışmalar incelenerek karşılaştırmalı olarak irdelenmiştir. Bu çalışma neticesinde Küçükanafta Köyü iki katlı konutlarında iç sofalı ve kapalı dış sofalı plan tipinin uygulandığı belirlenmiştir. Bu plan tiplerinde merdivenin konumu belirleyici bir unsur olmuş, merdivenin içeride veya dışarıda düzenlenmesinin plan kurgusunda ve cephe düzeninde farklılıklar yarattığı görülmüştür.

Konutların zemin katlarında, taşlık, dam ve oda, 1.katta sofa ve odalar yer almaktadır. İki katlı konut yapılarının bir kısmında zemin katlar ticari kullanım için sonradan düzenlenmiştir. Genel olarak bitişik nizam olan konut yapılarının zemin katlarından giriş, orta aksta bulunan taşlıktan sağlanmaktadır. Taşlıkta bulunan merdiven ile üst kat sofaya ulaşılmakta ve sofadan odalara geçiş sağlanmaktadır. Dışarıdan merdiven ile sofaya ulaşılan

iki katlı konutlarda merdiven yapı duvarına bitişik olarak konumlanmıştır. Tek katlı konutlarda, sofa ve odalar bulunmakta, konuta giriş sofandan sağlanmaktadır. Tek katlı ahır ve mağaza yapıları tek bir mekandan ya da bir çatıklı duvar ile bölünerek iki mekandan oluşmaktadır. Geleneksel konutların özgün plan şemasında zemin katlarda, oda olarak kullanılan mekanda ocak, yunmalık, sedir ve sergen bulunmaktadır. Aynı şekilde üst kat odalarda da ocak, sedir, yunmalık ve sergen özgün yapıların ayrılmaz tefriş elemanlarıdır. Yapıların çatıları, beşik, kırma ve sundurma çatıdır. Yığma moloz taş duvar zemin kattan saçak kotuna kadar düşey düzlemde devam ederek, duvarın bitiminde tek veya iki sıra 7-10 cm kalınlığında taş saçak silmesi ile tamamlanmaktadır. Özgün çatı örtüsü alaturka kiremit kaplamadır.

Anadolu Evi'nin temel yapı malzemesi olan ahşap, taş ve kerpiç Küçükanafta Köyü'nde de temel yapı malzemesidir. Geleneksel konutların taşıyıcı sistemi, 60-80 cm kalınlıkta yığma taş duvardır. Anadolu Evi'nde taş duvar örgüsünde belirli aralıklarla yerleştirilen ahşap hatıllar köyün yapılarında tespit edilmemiştir. Bu durum bölgenin daha çok maki olan bitki örtüsünün bulunması nedeniyle temini az olan ahşabın duvar örgüsünde hatıl olarak kullanılmadığını göstermektedir. Ahşap, konutlarda kapı, pencere, döşeme, çatı ve çatıklı duvar taşıyıcı sisteminde kullanılmıştır. 17.yüzyıl Anadolu Evi ile benzerlik gösteren Küçükanafta köyü yapılarının zemin kat yığma taş duvarları, üst katta da aynı düşey aksta devam ederek saçak kotunda tamamlanmıştır. Birçoğu yıkılmış harabe yapılarında, üst kat giriş cephesi duvarı zemin katta yığma taş duvar, üst katta kerpiç dolgulu çatıklı duvar olarak yapılmıştır. Günümüzde geleneksel konutların hemen hemen tamamında giriş cephesindeki kerpiç dolgulu çatıklı duvar, tuğla duvar yapılarak yenilenmiştir. Çatıklı duvar olan duvar yüzlerinde çamur harç ile yapılan sıva üzerine kireç sıva ve kireç badana yapılmıştır. Moloz taş duvar yüzleri derzli veya sıvalıdır.

Geleneksel konutların cephe biçimlenişi, parselin şekline göre konumlanan zemin katlarla belirlenmiştir. İki katlı konutların cephelerinde çok fazla çeşitlilik olmadığı, zemin kat dış duvarının aynı düşey aksta devam ederek üst kat duvarlarını oluşturduğu, taş duvar yüzeyinin sıvalı ve sıvasız olarak düzenlendiği yalın bir cephe karakteri bulunmaktadır. Cephe kurgusunu oluşturan, doku, doluluk-boşluk oranları, köşe çalığı, çatı ve saçak biçimi cephe özelliklerini belirlemiştir. Köşe parsele oturan konutların köşelerinde, köşe çalığı yapılmış, köşe çalığı köyün ilk yerleşim alanı olarak düşünülen kuzeyde bulunan konutlarda sıklıkla uygulanmıştır.

Küçükanafta Köyü geleneksel konutlarında kapı ve pencerelerin özgün malzemesi ahşaptır. Sayıları her geçen gün azalan ahşap pencerelerin özgün olanları belirlenerek bir tipoloji oluşturulmuştur. Boyutları 1/1.3 oranında olan özgün ahşap pencere tipolojisinde, tek kanatlı, çift kanatlı ve geç döneme ait üç bölmeli tek kanatlı ve dört bölmeli çift kanatlı pencere tipleri belirlenmiştir. Kanatlarda yatayda tek veya iki ara kayıt bulunmaktadır. Geleneksel yapıların büyük bir çoğunluğunda ahşap pencerelerin yerini demir doğrama ve pvc pencereler almıştır. Demir doğrama pencereler dönem eki olarak kabul edilmiş ve tipleri belgelenmiştir. Ahşap kapılarda özgün olan tipler belirlenerek bir tipoloji oluşturulmuştur. Yapıların giriş kapılarında basit iki tablalı tek kanatlı ahşap kapı, oda kapılarında basit iki tablalı kapı ve kuşaklı çakma kapı kullanılmıştır. Parsellerin bahçe kapılarında çift kanatlı kuşaklı çakma kapılar kullanılmıştır. Pencerelerde olduğu gibi kapılarda da demir doğrama kapılar ahşap kapıların yerini almıştır.

Küçükanafta Köyü geleneksel konutlarında meydana gelen bozulmalar, fiziksel ve sosyo-ekonomik nedenlerle oluşan biçimsel ve yapısal bozulmalardır. İklim ve hava şartlarına bağlı sel, kasırga, deprem gibi doğal afetler yapılarda yapısal bozulmalar meydana getirmiştir. Kuzey Anadolu fay hattı üzerinde bulunan yerleşim alanında depreme bağlı hasarlar olduğu görülmüştür. Sel ve rüzgarın etkisi özellikle düzenli bakımı yapılmayan cephe sıvası ve bağlayıcı harcında malzeme kayıplarına ve malzemenin yorulmasına neden olmuştur. Aynı şekilde düzenli bakımı yapılmayan alaturka kiremit örtü, ahşap çatının su almasına ve ahşapta geri dönüşü olmayan malzeme kayıpları neden olmuş, su alan çatı ahşap ara kat döşemesini de etkileyerek çürüten ahşap elemanlar, yapının yıkılma veya yıkılma sürecine girmesine kadar etki etmiştir. Üst kat dış duvarlarında bulunan kerpiç dolgulu çatkılı duvarın yerini tuğla duvara bırakmasının en önemli nedeni düzenli bakımı yapılmayan çamur sıvanın aşınması ile kerpiç dolgunun bozulması, taşıyıcı ahşap elemanların çürüyerek duvarın yıkılmasıdır. Moloz taş duvar örgüsünde kullanılan çamur harcın ve üzerinde bulunan çamur sıvanın çimento harcı ile bilinçsiz yapılan onarımları da malzeme yüzeyinde kayıplara neden olmuştur. Yapılarda fiziksel bozulmaların en belirgin nedeni bilinçsiz yapılan onarımlar ve ekonomik nedenlerdir. Konut sahipleri kolay ve ucuz elde edilen malzemeyi kullanarak onarım yapmaktadır. Ahşap kapı ve pencerelerin yerini demir ve pvc doğramaya bırakması da aynı nedenle ucuz ve bakım gerektirmeyen malzemenin tercih edilmesidir. Köyde tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin bitme noktasına gelmesi, iş imkanlarının azalması ekonomik olarak sıkıntı çeken halkın göç

etmesine, konutlarını kapatarak bakımsız kalmasına neden olmuştur. Günümüzde konut sahiplerinin büyük bir çoğunluğu evlerini mevsimlik olarak kullanmakta sadece yaz aylarında evler kullanılmaktadır. Köy halkının mimari özgünlük ve koruma konusunda yeterince bilgi sahibi olmaması nedeniyle, konfor sağlamak amacıyla düşük maliyetlerle bilinçsiz tadilat ve onarımlar yapılmıştır. Ekonomik imkânsızlıklar, çağdaş malzeme ile yapılan bilinçsiz uygulamalar yapıların hızla tahribatına ve özgün değerlerini yitirmesine neden olmuştur.

Yapı sahiplerinin mekan ihtiyacına yönelik parsel içlerinde yaptıkları yeni yapılar veya geleneksel yapıya yapılan eklentiler, fonksiyon değişiklikleri biçimsel bozulmalara neden olmuştur. Değişen sosyo-ekonomik düzen ile halkın yaşamında yeni talepler ve ihtiyaçlar doğmuş, bu değişimde yapılarda fonksiyon değişikliklerini beraberinde getirmiştir. Zemin katlarda bulunan dam, depo veya odaya dönüştürülmüş, pencere oranları değişmiştir. Odalarda bulunan ocak, yunmalık, sedir ve sergen gibi mimari elemanlar değişen yaşam şartları ile kullanılmadığı için yitirilmiştir. Geleneksel konutların cephelerinde gözlenen en büyük değişim ahşap pencere ve kapıların yok olması, pencere oranlarının değişmesi, cephe etkisinin farklılaşmasıdır. Geleneksel çevre dokusunun kaybolmasına neden olan en belirgin örnek, sokaklarda değişen kaplamadır. Tamamen konfor ihtiyacı göz önünde tutularak ucuz ve kolay malzemenin seçimi, köyün tarihi çevre algısını bozmuştur.

Küçükanafta Köyü geleneksel konutlarında tespit edilen yanlış müdahaleler, bilinçsizlik ve kasıt düşünülmezsizin değişen yaşam koşulları ile gündeme gelen ihtiyaçlardır. Aykırı yapılaşma ve yanlış müdahalelerin kontrol altına alınması, imar planı kararlarının uygulanabilir olması, halkın ihtiyaç ve taleplerinin göz önünde tutulup değerlendirilmesiyle mümkün olacaktır. Geleneksel yapıların yaşatılması, kullanımın sürekliliği ile mümkündür. Elektrik direği, çöp kovası, bank, tabela gibi kent mobilyaları özgün dokuya uygun olarak seçilmeli, yerleşim içindeki su kanalları evsel atıkların girişini önleyecek şekilde düzenlenmelidir. Özgün geleneksel dokuyu belirleyen yapı düzeni, kat yüksekliği, yapı-parcel ilişkisi, yapım tekniği yeni yapılaşmada göz önünde bulundurularak dokuyla uyumlu yapılaşmaya dikkat edilmelidir. Ekonomik olarak halkın güçlenmesi, tarihi çevrenin sürdürülebilirliği bakımından çok önemlidir. Halkın geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılık faaliyetleri desteklenmeli ve öneriler geliştirilerek teşvik edilmeli, halk bu konuda bilinçlendirilmelidir. Tuz gölü ve çevresinin bozulan ekolojik dengesinin yeniden kazanımı sağlanarak geçim kaynaklarından bir olan balıkçılığın canlandırılması önemlidir.

Köyün konumu, kültür turizmi, tarımsal turizm ve doğa turizminin desteklenebileceği bir cazibe alanıdır. Şehir insanı için alternatif yaşam alanları yaratmak amacıyla yeni yerleşim bölgelerinde eko-köy yerleşimleri oluşturulmalıdır.

Küçükanaftarta Köyü'nde genç nüfus kente göç etmiştir. Her yıl azalan nüfus ile köy köhneleşmekte ve yapılar yaşam olmadığı için hızlı bir yıpranma sürecine girmektedir. Devlet teşvikleri sağlanarak genç nüfusa iş imkanları yaratmak, kadın girişimcilere hibe sağlamak, köy yaşamına özlem duyan kent insanı için restorasyonu yapılacak konutlarda konaklama imkanları sağlamak, yöresel lezzetlerin sergilenip satılabileceği imkanlar yaratmak köyün yaşatılması için çok önemlidir. Korumanın sağlanabilmesi için, uzun vadeli çözümler ile ekonomik potansiyelin artırılması gerekmektedir. Turizm kaynaklı ekonomik fayda köy halkı için önemlidir.

Küçükanaftarta Köyü, Gelibolu Tarihi Yarımadası'nda kültürü, doğası, savaş tarihi ve antik dönem tarihi ile önemli bir yaşam alanına sahiptir. Köyün tarihsel çevresi, koruma bilincinin yeterince oluşmaması ve ekonomik yetersizliklerle her geçen gün yok olmaktadır. 17. yüzyıl Anadolu Evi'nin tipik örneklerinin görüldüğü köyün geleneksel konutlarının değişen yaşam koşulları ile hızla yitirilmesinin önüne geçilmesi mimari dokunun gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir. Hazırlanan bu tez, geleneksel konutların korunmasına yönelik bir başlangıç niteliği taşımaktadır. Tarihsel çevrenin kültürel değerleri ile korunması ve sürekliliğinin sağlanması için geliştirilen öneriler, yapılan inceleme ve değerlendirmeler, yerleşim alanında yapılan analizler, belgelenen özgün konutlar, Küçükanaftarta Köyü'nün korunarak yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılmasını için bir başlangıçtır.

KAYNAKÇA

Ahunbay, Zeynep. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, 4.Baskı, İstanbul, Yem Yayınları, 2007, s.28.

Ahunbay, op.cit., s.45-46.

Atabay, Mithat. “1877-1950 Yılları arasında Çanakkale’ye Göçler.” Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sayı 3, Mart 2005.

Ayverdi, Ekrem Hakkı. Osmanlı Mimarisinde Çelebi ve II. Sultan Murad Devri 806-855 (1403-1451), cilt II, İstanbul, Baha Matbaası, 1972.

Bektaş, Cengiz. Türk Evi, 2. Baskı, İstanbul, Yem Yayınları, Nisan 2014, s.127.

Bektaş, op.cit., s.130.

Bektaş, op.cit., s.135.

Bektaş, op.cit., s.140.

Bilgiç Pamuk, Çiğdem. “Gelibolu Yarımadasında Turizmin Gelişimi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul, 2005.

Çanakkale Tahkimat Haritası, Mehmet Şevki Paşa, Genel Kurmay Başkanlığı, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2009.

Çelebi, Evliya. Seyahatname, Cilt V, İstanbul, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2013.

Çadircı, Musa. Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı, 3.Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2013.

Doğaner, Suna. “Çanakkale Boğazı Kıyılarının Coğrafyası”, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 29, İstanbul, 1994.

Doğaner, op.cit., s.132.

Doğaner, op.cit., s.136.

Eldem, Sedat Hakkı. Türk Evi Plan Tipleri, Pulhan Matbaası, İstanbul, 1954.

Eldem, op.cit., s.11-13.

Eldem, op.cit., s.16.

Eldem, op.cit., s.25.

Emecen, Feridun. “Gelibolu”, TDV İslam Ansiklopedisi, 14. Cilt, TDV Araştırma Merkezi Yayını, İstanbul, 1996.

Ertin, Gaye. “Trakya’nın Ege Kıyılarında Doğal Çevre Özellikleri ve Arazi Kullanımı”, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 33, İstanbul, 1998, s.495.

Ertin, op.cit., s.506.

Ertin, op.cit., s.512.

Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri 75 Numaralı. I-II (925/1519), T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı. Yayın No:106, Ankara: 2009.

Günay, Reha. Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 1. Yayın, İstanbul, 1998, s.298-299.

Günay, op.cit., s.16-20.

Günay, op.cit., s.37.

Günay, op.cit., s.66.

Günay, op.cit., s.66-72.

Hasol, Doğan. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, 2005.

Karatepe, Yasin. “Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı’nın Lepidoptera Türleri”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği Ana Bilim Dalı, İstanbul, 1997.

Khalaf, Salem. “Çanakkale İline Dış Göçlerin Etkisi”, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, 2019.

Kılıç, “The Archaeological Heritage Of The Gallipoli Peninsula: An Investigation Of The Region’s Past” Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.

Korkmaz, Şerif. “Tanzimat Sonrası Çanakkale’nin İdari ve Nüfus Yapısı”, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Dergisi, Sayı 3, 2005.

Körpe, Reyhan; Yavuz, Mehmet Fatih. “2012 Sestos Yüzey Araştırması”, Kültür ve Turizm Bakanlığı 31. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Cilt 1, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No:164-1, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Basımevi, Muğla, 2014, s.356.

Körpe; Yavuz, op.cit., s.357-358.

Körpe; Yavuz, op.cit. s.363.

Kuban, Doğan. “Türkiye’de Malzeme Koşullarına Bağlı Geleneksel Konut Mimarisi Üzerinde Bazı Gözlemler”, Mimarlık Mimarlar Odası Yayın Organı, 4. Yıl, Sayı 36, Kağıt ve Basım İşleri A.Ş., İstanbul, 1966.

Kuban, Doğan. Türk Hayat’lı Evi, Mısırlı Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 1995, s.12-15.

Kuban, op.cit., s.106.

Kuban, op.cit., s.238.

Kuban, op.cit., s.239.

Kuban, Doğan. Türkiye’de Kentsel Koruma, Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı, Numune Matbaacılık, İstanbul, 2001.

Kuban, Doğan. Osmanlı Mimarisi, Yem Yayınları 134, 1.Baskı, İstanbul, 2007, s.160.

ibid.

Nemlioğlu Koca, Yasemin. “Dardanelles, Hellespont, Çanakkale: Çanakkale Haritaları”, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, Cilt 15, Sayı 22, Çanakkale 2017, s.110.

Nemlioğlu Koca, op.cit., s.129.

- Öden Günal, Zerrin. “Karesioğulları”, TDV İslam Ansiklopedisi, 24. Cilt, TDV Araştırma Merkezi Yayını, İstanbul, 2001.
- Özdoğan, Mehmet. “Trakya Araştırmaları ve Taşlıbayır Kurtarma Kazısı”, I. Araştırma Sonuçları Toplantısı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Mayıs 1983.
- Özdoğan, op.cit., s.63-64.
- Özdoğan, Mehmet. “Marmara Bölgesinde Kültür Tarihi İle İlgili Bazı Sorunlar ve Bunların Çözümüne Jeomorfoloji Araştırmalarının Katkısı”, I. Arkeometri Sonuçları Toplantısı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Mayıs 1985.
- Özdoğan, Mehmet. “Tarih Öncesi Dönemde Trakya”, Anadolu Araştırmaları, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, Sayı 14, İstanbul, 1996.
- Özdoğan, Mehmet. “Çanakkale-Troas 5. Arkeoloji Buluşması”, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, Çanakkale Belediyesi, Sayı 21, Çanakkale, 2007.
- Sabah, İsmail. Tarihi Gelibolu Yarımadası’nda Geçmişten Günümüze Kalan Mezar Taşları ve Kitabeler, ÇATAB Yayınları, Ankara, 2019. s.411.
- Sabah, op.cit., s.410.
- Sabah, op.cit., s.412-485.
- Şakiroğlu, H.Mahmut. “Cezayir-i Bahr-ı Sefid”, TDV İslam Ansiklopedisi, 7. Cilt, TDV Araştırma Merkezi Yayını, İstanbul, 1993.
- Sazcı, Göksel. “Maydos Kilisetepe Höyüğü 2010 Yılı Kazıları”, 33. Kazı Sonuçları Toplantısı I, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2012.
- Şen, Korkmaz. “Eceabat’a Bağlı Bazı Merkezlerdeki Türk-İslam Dönemi Mezar Taşları”, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Çanakkale, 2010.
- Tuncel, Metin. “Çanakkale”, TDV İslam Ansiklopedisi, 8. Cilt, TDV Araştırma Merkezi Yayını, İstanbul, 1993. S.197.

Tuncel, op.cit., s.198.

Uysal, A.Osman. “Çanakkale İli Ortaçağ ve Türk Dönemi Yüzey Araştırması 2007 Yılı Çalışmaları”, 26. Araştırma Sonuçları Toplantısı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2.Cilt, Ankara, 2009.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. Osmanlı Tarihi, III. Cilt, 1.Kısım, 5.Baskı, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara, 1995.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. Osmanlı Devlet Teşkilatına Medhal, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara, 1988.

Yıldız, Haluk. “Gelibolu Yarımadası Kumtaşlarının Jeolojik ve Yapısal Özelliklerinin Mimaride Kullanımına Etkilerinin Analitik Yöntemlerle Değerlendirilmesi”, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2016.

Harita Genel Komutanlığı Arşivi.

Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Arşivi.

Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi.

ICOMOS. Mimari Miras Tüzüğü 12.Genel Kurulu, Meksika. 1999.

ICOMOS. Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Strüktürel Restorasyonu İçin İlkeler, 14.Genel Kurulu, Victoria Şelaleleri. 2003.

Venedik Tüzüğü, 1964.

URL-1, <http://www.haritatr.com>, Erişim Tarihi: 2019.

URL-2, canakkaleili.com, Erişim Tarihi: 2019.

URL-3, canakkalemuharebeleri1915.com, ARMUTAK, Şaban Murat.

Erişim Tarihi:2019.

URL-4, canakkalemuharebeleri1915.com, ARMUTAK, Şaban Murat.

Erişim Tarihi:2019.

URL-5, <http://mgm.gov.tr>, Erişim Tarihi: 2020.

URL-6, <http://tuikweb.tuik.gov.tr>, Erişim Tarihi: 2020.

URL-7, coğrafya.gen.tr/tr/canakkale/, Erişim Tarihi: 2019.

URL-8, canakkalemuharebeleri1915.com, ARMUTAK, şaban Murat.

Erişim Tarihi:2019.

URL-9, <https://www.mevzuat.gov.tr>, Erişim Tarihi: 2020.

URL-10-11-12-13-14-15-16-17, canakkalemuharebeleri1915.com,

ARMUTAK, şaban Murat. Erişim Tarihi:2020.

URL-18, <https://dergipark.org.tr>, Ketin, İhsan. Erişim Tarihi: 2021.

URL-19, <https://mevzuat.gov.tr>, Erişim Tarihi: 2021.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Handan ALTUNEL UÇAR

Eğitim Durumu

Ön Lisans : Yıldız Teknik Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Restorasyon Bölümü.

Lisans Öğrenimi : Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü.

Yüksek Lisans Öğrenimi : Kadir Has Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kültür Varlıklarını Koruma

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

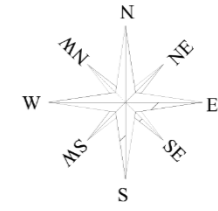
Çalıştığı Kurumlar ve Tarihleri:	2000-2001	Altunizade Ahşap Köşkü Restorasyonu
	2001-2007	Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü
	2007-2010	Rena İnş. San. Ve Tic. Ltd.Şti.
	2010-	Altunel Mimarlık Restorasyon ve Danışmanlık Hizmetleri

KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü

Kültür Varlıkları Koruma Yüksek Lisans Programı
2020-2021 Güz Yarıyılı Yüksek Lisans Tezi

KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ,
TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ,
KORUMA SORUNLARI VE ÖNERİLER

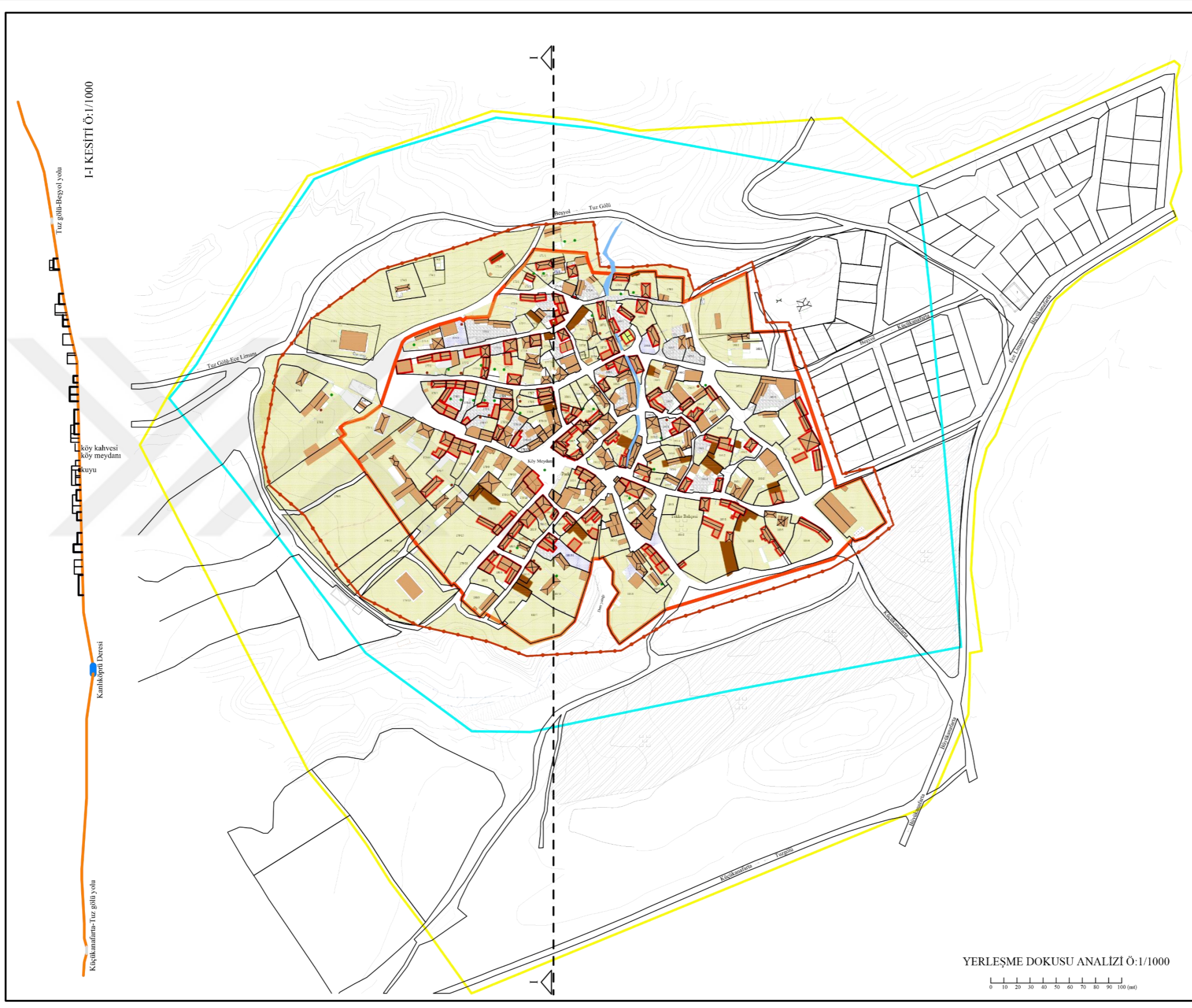
YERLEŞME DOKUSU

- ÇALIŞMA ALANI
- TARİHİ SİT SINIRI
- KENTSEL SİT SINIRI
- 3.DERECE DOĞAL SİT SINIRI
- Yapılar
- Tescilli Yapılar
- Harabe Yapılar
- Tescilli Anıt Yapı
- Tescilli Kuyu
- Tescilli Tandır
- Mezarlık Alanı
- Kanlıköprü Deresi
- Toprak
- Doğal Taş Döşeme
- Beton Döşeme

HAZIRLAYAN
MİMAR HANDAN UÇAR
TESPİT TARİHİ
MART 2020

P1

EK A.1 Yerleşme Dokusu Pafta No: 1 (Uçar, 2020).

YERLEŞME DOKUSU ANALİZİ Ö:1/1000

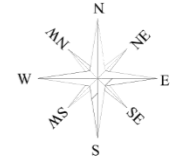
0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 (m)

KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü

Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Lisans Programı
2020-2021 Güz Yarıyılı Yüksek Lisans Tezi

**KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ,
TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ,
KORUMA SORUNLARI VE
ÖNERİLER**

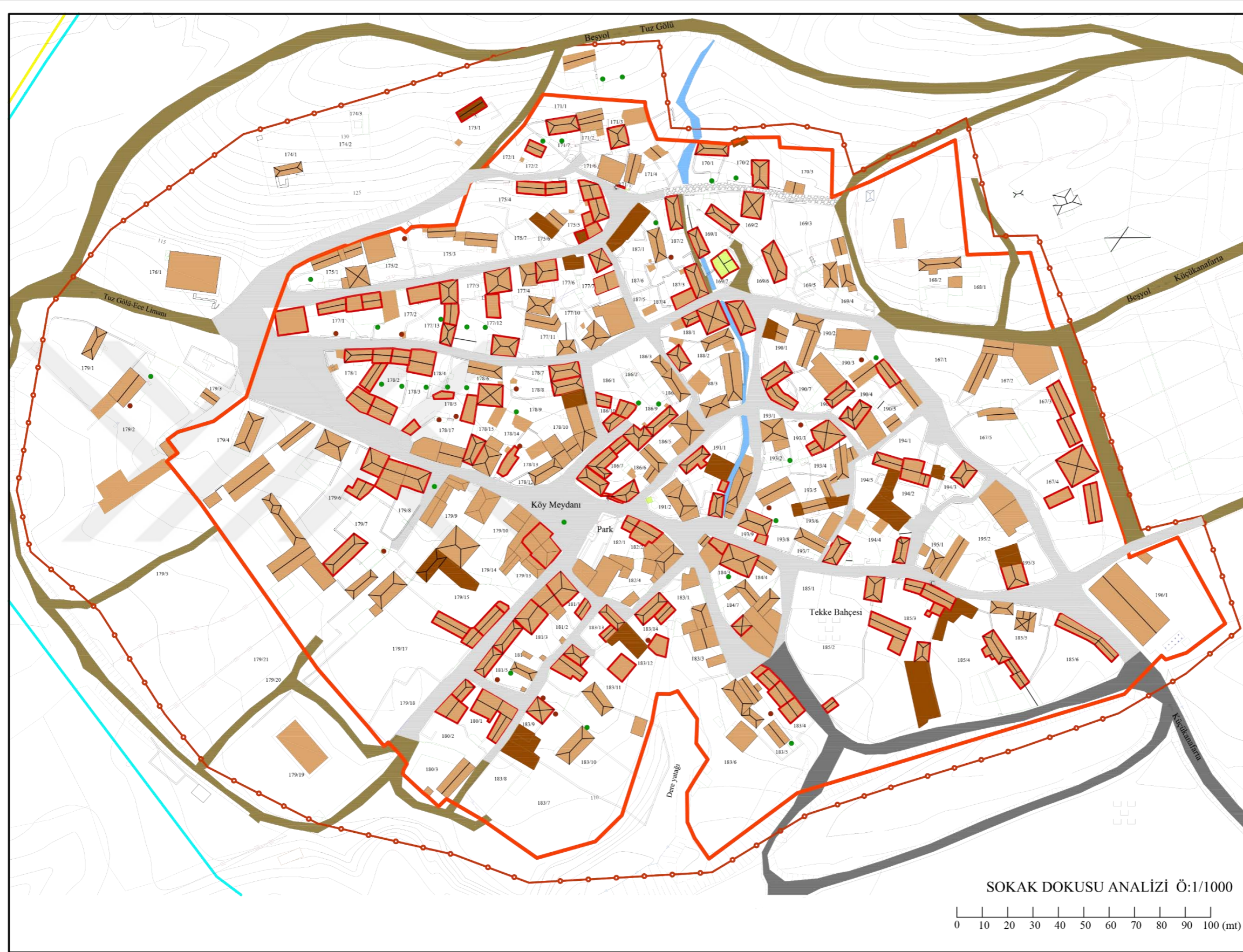

SOKAK DOKUSU

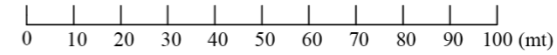
- ÇALIŞMA ALANI
- TARİHİ SİT SINIRI
- KENTSEL SİT SINIRI
- 3.DERECE DOĞAL SİT SINIRI
- Yapılar
- Tescilli Yapılar
- Harabe Yapılar
- Tescilli Anıt Yapı
- Tescilli Kuyu
- Tescilli Tandır
- Mezarlık Alanı
- Kanlıköprü Deresi
- Beton Parke Kaplama Yol
- Toprak Yol
- Asfalt Yol
- Doğal Taş Döşeme Yol

HAZIRLAYAN
MİMAR HAN DAN UÇAR
TESPİT TARİHİ
MART 2020

P2

SOKAK DOKUSU ANALİZİ Ö:1/1000

EK A.2 Sokak Dokusu Pafta No: 2 (Uçar, 2020).

KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü

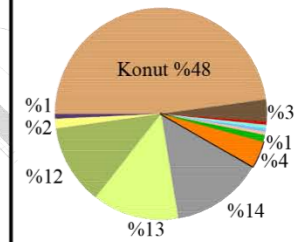
Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Lisans Programı
2020-2021 Güz Yarıyılı Yüksek Lisans Tezi

**KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ,
TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ,
KORUMA SORUNLARI VE
ÖNERİLER**

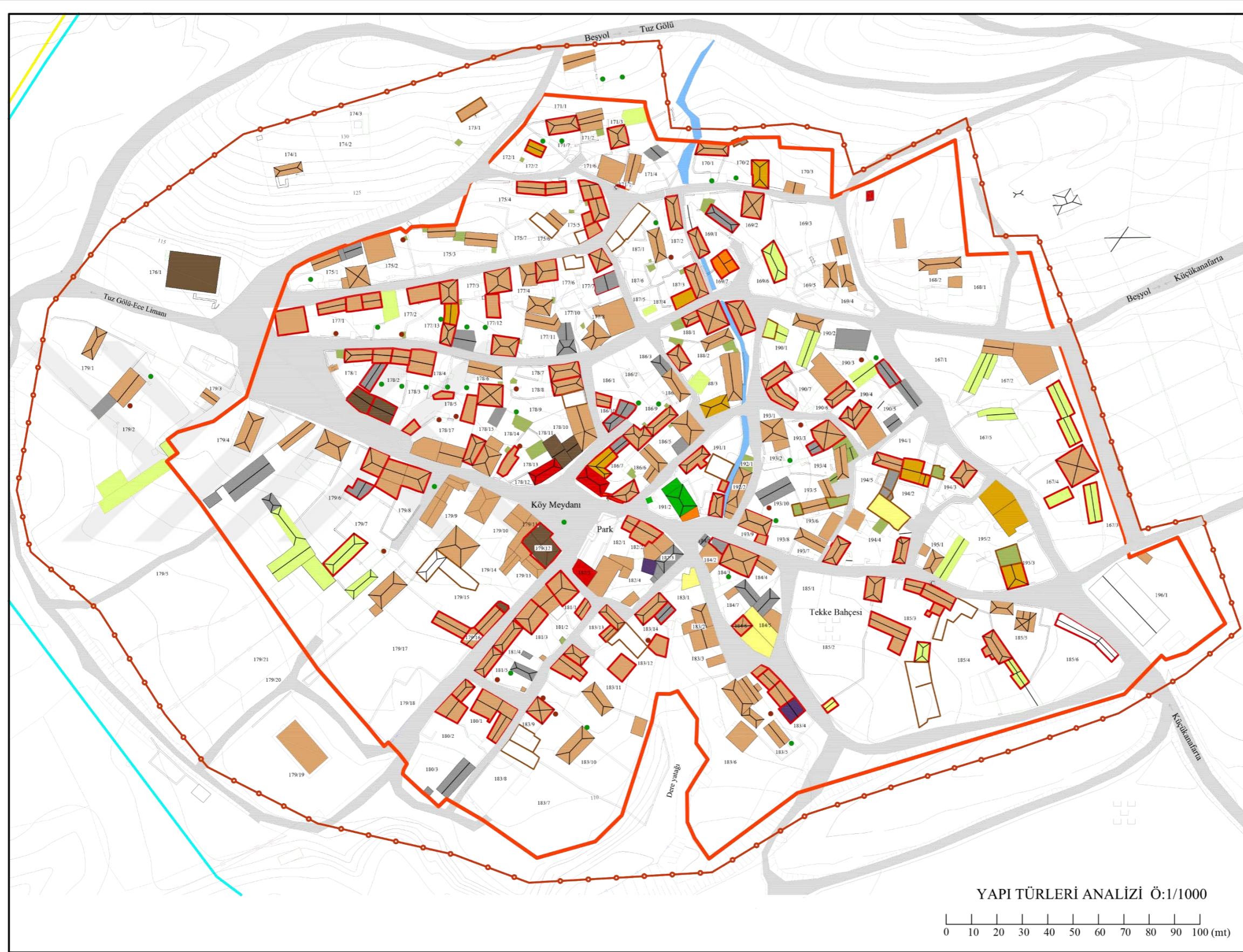
YAPI TÜRLERİ

- ÇALIŞMA ALANI
- TARİHİ SİT SINIRI
- KENTSEL SİT SINIRI
- 3.DERECE DOĞAL SİT SINIRI
- Tescilli Yapılar
- Harabe Yapılar
- Tescilli Kuyu
- Tescilli Tandır
- Mezarlık Alanı
- Kanlıköprü Deresi
- Sokak
- Konut (140)
- Konut+Ticaret (9)
- Ticaret (3)
- Hizmet (5)
- Konut+Mağaza (14)
- Mağaza (Depo) (43)
- Ahr (39)
- Dam (35)
- Eğitim (1)
- Dini Yapı (1)
- İmalathane (5)
- İdari Birim (1)
- Otopark (3)

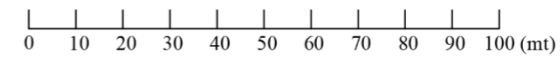

HAZIRLAYAN
MİMAR HANDAN UÇAR
TESPİT TARİHİ
MART 2020

P3

YAPI TÜRLERİ ANALİZİ Ö:1/1000

EK A.3 Yapı Türleri Pafta No: 3 (Uçar, 2020).

KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü

Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Lisans Programı
2020-2021 Güz Yarıyılı Yüksek Lisans Tezi

**KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ,
TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ,
KORUMA SORUNLARI VE
ÖNERİLER**

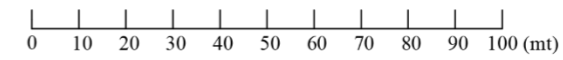
KAT ADEDİ

- ÇALIŞMA ALANI
- TARİHİ SİT SINIRI
- KENTSEL SİT SINIRI
- 3.DERECE DOĞAL SİT SINIRI
- Tescilli Yapılar
- Harabe Yapılar
- Tescilli Kuyu
- Tescilli Tandır
- Mezarlık Alanı
- Kanlıköprü Deresi
- Sokak

- İki Katlı Yapılar (99)
- Tek Katlı Yapılar (195)

KAT ADEDİ ANALİZİ Ö:1/1000

HAZIRLAYAN
MİMAR HANDAN UÇAR
TESPİT TARİHİ
MART 2020

P4

EK A.4 Kat ADEDİ Pafta No: 4 (Uçar, 2020).

KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü

Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Lisans Programı
2020-2021 Güz Yarıyılı Yüksek Lisans Tezi

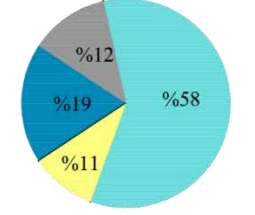
**KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ,
TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ,
KORUMA SORUNLARI VE
ÖNERİLER**

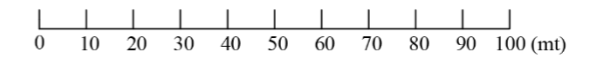
MALZEME VE YAPIM SİSTEMİ

- ÇALIŞMA ALANI
- TARİHİ SİT SINIRI
- KENTSEL SİT SINIRI
- 3.DERECE DOĞAL SİT SINIRI
- Tescilli Yapılar
- Harabe Yapılar
- Tescilli Kuyu
- Tescilli Tandır
- Mezarlık Alanı
- Kanlıköprü Deresi
- Sokak

- Yığma / Tuğla Yapı (45)
- Yığma / Taş Yapı (138)
- Karma Yığma-Betonarme (25)
- Betonarme Karkas (27)

MALZEME VE YAPIM SİSTEMİ ANALİZİ Ö:1/1000

HAZIRLAYAN
MİMAR HANDAN UÇAR
TESPİT TARİHİ
MART 2020

P5

EK A.5 Malzeme ve Yapım Sistemi Pafta No: 5 (Uçar, 2020).

KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü

Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Lisans Programı
2020-2021 Güz Yarıyılı Yüksek Lisans Tezi

**KÜÇÜKANAFARTA KÖYÜ,
TARİHSEL VE FİZİKSEL GELİŞİMİ,
KORUMA SORUNLARI VE
ÖNERİLER**

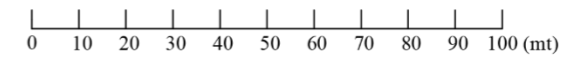

**KONUTLARIN PARSEL
KULLANMA ÖZELLİKLERİ**

- ÇALIŞMA ALANI
- TARİHİ SİT SINIRI
- KENTSEL SİT SINIRI
- 3.DERECE DOĞAL SİT SINIRI
- Tescilli Yapılar
- Harabe Yapılar
- Tescilli Kuyu
- Tescilli Tandır
- Mezarlık Alanı
- Kanlıköprü Deresi

- Bitişik Nizam
- Ayrık Nizam
- Avlu Girişi
- Yapı Girişi
- Bahçesiz Yapılar

**KONUTLARIN PARSEL KULLANMA
ÖZELLİKLERİ ANALİZİ Ö:1/1000**

HAZIRLAYAN
MİMAR HANDAN UÇAR
TESPİT TARİHİ
MART 2020

P6

EK A.6 Konutların Parsel Kullanma Özellikleri Pafta No: 6 (Uçar, 2020).

Karye-i Derz-Bayezidli			
Yekün, neferan	7		
s. 570			
Karye-i Dayı			
Yekün, neferan	2		
Karye-i 'Alamedâr-ı Büzürk			
Yekün, neferan	7		
Karye-i 'Alamedâr-ı Küçük			
Yekün, neferan	1		
s. 571			
Karye-i Tüftürler			
Yekün, neferan	6		
Karye-i Ağrı-burgaz			
Yekün, neferan	5		
s. 572			
Karye-i Aydınla			
Yekün, neferan	9		
Karye-i Güneylü			
s. 573			
Yekün, neferan	4		
Karye-i Karıa-Burgaz			
Yekün, neferan	8		
Karye-i Mes'ûdhu			
s. 574			
Yekün, neferan	3		
Karye-i Boğazlı			
Yekün, neferan	9		
Karye-i Kavalda			
s. 575			
Yekün, neferan	9		
Karye-i Üntezet**			
s. 576			
Yekün, neferan	6		
Karye-i Bigalı-yı Küçük			
Yekün, neferan	9		
Çiftlik, der-karye-i Bigalı-yı Küçük, tıbbi-i Karı-yaya			
Yusuif veled-i Yünürci çiftliği demekle meşhûrdur. Mezkûr çiftlik delter-i 'attik-i bakînde Hızır Bâh veled-i Meded Hâcî üzerine. Hâcet olcaok hüdmel-i padişâhiye bir müselleme virür deyü kayd olunup şimdî mezkûrun oğulları Bâh ve Balaban tasarruflarında olup sefer-i padişâhi olcaok bir müselleme virülür.			
Hâsil, bec-müceh-i delter-i 'utik	342		
s. 577			
NALHYR-I ECE-OVASI			
Karye-i Bigalı-yı Büzürk			
Yekün, neferan	8		
Mezkûr müsellemin neakum usûle on bir ocuktur. Şevven üç ocuk bunda yazılmadı. Yaya ve müselleme delterlerinde tarım vardır.			
Karye-i Bâhşî			
Yekün, neferan	5		
Karye-i Karıen-dere			
Yekün, neferan	6		
s. 579			
Karye-i Kovaca-dağlı (Koca-dağlı), tıbbi-i Ece-ovası			
Yekün, neferan	7		
Karye-i Kmu, tıbbi-i Ece-ovası			
s. 580			
Yekün, neferan	7		
Karye-i Keçili, tıbbi-i Ece-ovası			
s. 581			
Yekün, neferan	10		
Karye-i Urnu-Hızır, tıbbi-i Ece-ovası			
Yekün, neferan	6		
Karye-i Amurlar-ı Küçük			
s. 582			
Yekün, neferan	9		
Karye-i Valağ-ova, tıbbi-i Ece-ovası			
s. 583			
Yekün, neferan	19		
Karye-i Behrâm-ı Büzürk, tıbbi-i Ece-ovası			
s. 584			
Yekün, neferan	16		
s. 585			
Karye-i Behrâm-ı Küçük, tıbbi-i Ece-ovası			
s. 586			
Yekün, neferan	17		
Karye-i Arpeden-ı Büzürk			
Yekün, neferan	4		
s. 587			
Karye-i Arpeden-ı Küçük			
Yekün, neferan	6		
Karye-i Sivli, tıbbi-i Ece-ovası			
s. 588			
Yekün, neferan	20		
s. 589			
Karye-i Sarı-Mustafâh, tıbbi-i Ece-ovası			
Yekün, neferan	3		

** HGA, TD 67, s. 44.

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
ÇANAKKALE KÜLTÜR VE TABİAT
VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
K A R A R

Toplantı Yeri
ÇANAKKALE

Toplantı Tarihi ve No : 27.11.2008/166
Karar Tarihi No : 27.11.2008/4012

Çanakkale İli, Eceabat İlçesi, Küçükanağarta Köyünde, Kurulumuzun 23.11.2007 tarih ve 3320 sayılı kararı ile "Bigalı, Büyükanağarta, Küçükanağarta köy meskun alanları içinde 2863 sayılı Yasarın 6.maddesi kapsamında tespit çalışmalarının Çanakkale Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanmasına" karar verilen, köyiçi mevkiinde, öneri kentsel sit alanı sınırlarının değerlendirilmesine ilişkin; Çanakkale Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanlarının 25.11.2008 tarih ve 4801 sayılı raporu okundu, ekleri ve ilgili dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Çanakkale İli, Eceabat İlçesi, Küçükanağarta Köyünün kentsel sit alanı olarak tesciline yönelik irdeleme yapılması amacıyla; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Bölge Kurulları Çalışmaları ile Koruma Yüksek Kuruluna Yapılacak İtirazlara Dair Yönetmelik'in 13.maddesine istinaden Yrd.Doç.Dr.Sibel Ecemiş Kılıç, Yrd.Doç.Dr.Derya Yalçıklı ile Fatih Kesgün'den oluşan komisyon kurulmasına, Komisyonun konu ile ilgili görüşlerini bir rapor halinde hazırlayarak Kurulumuza ilemesine karar verildi.

BAŞKAN
Prof.Dr.Ülkü ALTINOLUK

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Derya YALÇIKLI

Mustafa YAKDIMCI

ÜYE
Çanakkale İl Tems.
Uğur YÜKSEL

5.Önceki
27.11.2008

BAŞKAN YRD.
Yrd.Doç.Dr.Sibel ECEMİŞ KILIÇ
(Bulunmadı)
ÜYE
Fatih KESGÜN

ÜYE
İlhan HATTATOĞLU

ÜYE
Özcan TEMURER
(Bulunmadı)

ÜYE
Çevre ve Orman Bak.Tems.
İsrafil ERDOĞAN

Dosya No: 17.06.637

EK B.3 27.11.2008 tarih 4012 sayılı karar

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
GELİBOLU TARİHİ ALANI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KOMİSYONU
KARAR

Toplantı Tarihi ve No : 06.08.2019/50
Karar Tarihi No : 06.08.2019/814

Toplantı Yeri
ÇANAKKALE

Çanakkale İli, Eceabat İlçesinde, Gelibolu Tarihi Alanı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonunun 24.08.2016 tarih ve 306 sayılı kararı ile uygun görülen sit alanı sınırlarının sayısallaştırıldığı 1/25.000 ölçekli haritada Kentsel Sit, Kentsel Sit Etkileme Geçiş Alanı, kısmen Tarihi Sit ve kısmen 3.Derece Doğal Sit alanında bulunan, Tarihi Alan Planı doğrultusunda 6546 sayılı kanunun 3. maddesi 1. fıkrası (f) ve (g) bendinde belirtilen hükümlere istinaden hazırlanıp Komisyonun 03.05.2019 tarih ve 797 sayılı kararı ile uygun görülen ve Bakanlık Makamının 14.05.2019 tarih ve 4159 sayılı Olur'u ile onaylanan Küçükkanafarta Köy Yerleşim Alanı 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ile 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planına Komisyonumuzun 02.05.2019 tarih ve 789 sayılı kararı ile tescil edilen kuyu ve tandır yapılarının işlenmesi kararı ve askı ilan süresi içerisinde yapılan itirazların değerlendirilmesi sonucu yapılan düzenlemeler doğrultusunda hazırlanan Küçükkanafarta Köy Yerleşim Alanı 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Değişikliği ile 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Değişikliği önerisi ile Başkanlık uzmanları tarafından oluşturulan 05.08.2019 tarih ve 2899 sayılı uzman raporu okundu, ekleri ve ilgili dosya içeriği incelendi, yapılan görüşmeler sonucunda;

Çanakkale İli, Eceabat İlçesinde Küçükkanafarta Köyünde bulunan ve Komisyonumuzun 02.05.2019 tarih ve 789 sayılı kararı ile tescil edilen kuyu ve tandır yapılarının işlenmesi ile askı ilan süresi içerisinde yapılan itirazların değerlendirilmesi sonucu 179/2, 179/5, 179/17, 179/18, 179/19, 179/20, 179/21 parselleri kapsayan alandaki 7m genişliğindeki yolun parsel bütünlüğünün bozulmaması gerekçesi ile iptal edilmesine ilişkin hazırlanan 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Değişikliği ile 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Değişikliğinin uygun olduğuna karar verildi.

BAŞKAN
Murat GÜRÜL
(Bulunmadı)

BAŞKAN YRD.
Prof. Dr. Ali Osman UYSAL
(İmza)

ÜYE
H.Bülent BAYKAL
(İmza)

ÜYE
Ulvi ÖZEL
(İmza)

ÜYE
Osman ARSLAN
(İmza)

ÜYE
Doç.Dr.Sibel MENTEŞE
(İmza)

ÜYE
Doç.Dr.Ali Tolga ÖZDEN
(İmza)

ÜYE
Murat CAN
(İmza)

EK B.4 06.08.2019 tarih 814 sayılı karar.